

קונטרס יד דודי

הלכות וביאורים מפי השמועה
מאת הרה"ג מורינר

הרב דוד פיינשטיין שליט"א
ר"מ תפארת ירושלים

••

א
א
א
א

••

נערך ונסדר עם הערות
מחט של י"ד
ע"י יצחק דוד פרענקל

אזהרה

Great effort and expense have been spent to guarantee the accuracy of this קונטרס. Unfortunately though, by its very nature (short questions and even shorter answers), such a work can easily allow for errors, misunderstanding and misinterpretations of both the questions and the answers. In addition, it has always been the שיטה of רבינו not to give much credence to short answers without substantial background explanation, ועיון רב. I therefore request of anyone reading this work not to use it למעשה without first discussing it with a מורה הוראה.

It is important to appreciate the fact that to properly understand the answers, the questions must be taken in context. It is therefore essential that the sources quoted in the questions be researched. I further request that any quote taken from here be properly attributed. This will help to prevent potential contradictions besides promoting גאולה לעולם.

I have not sought nor have I received any הסכמה for this קונטרס. *These are my notes and the answers are not necessarily direct quotes unless there are quotation marks around them.* The answers are based on my understandings and I take full responsibility for them. They are printed solely להגדיל תורה ולהאדירה ידפ—.

No part of this work may be reproduced in any form- photocopy, electronic media or otherwise- without permission.

הקדמה

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. There exist no words to sufficiently express my גורלי במחיצת רבינו בורא עולם to the הודאה beyond any expression.

There are many complex reasons why any given שאלה was asked. As anyone looking through the קונטרס, even superficially, can see, many שאלות are not easily derived from the שלחן ערוך. Many of this type have סברות לכאן ולכאן and in many instances I had no basis to be מכריע while in others I felt it necessary to verify my own approaches on these issues. To some questions, the answers appeared to be very obvious to me, nevertheless I have had occasion to defend these decisions and therefore posed them to מו"ר in order to fulfill the מאמר of רבי עקיבא in ע"א: פסחים קי"ב. אם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול עיי"ש.

In addition to the above reasons, two other compelling forces exist behind many of these שאלות. There are issues which, many times, were so obvious to תלמידי מרן זצוק"ל that we never asked them בפירוש. Other פסקים we heard בע"פ and today, without written confirmation and explanation, we have difficulty defending many of them. This includes many פסקים that would seem not to necessitate a ראייה. In addition there is a penetrating ביצה דף כ"ד ע"ב בד"ה ולערב אסורין בכדי שיעשו רש"י in רש"י which has left an indelible mark upon me. זכיתי לשאול את פי רבי' יעקב בדבר זה כי היו נוהגים בו היתר במקומינו והיה לי דבר פשוט ולאחר פטירתו של רבי שמעתי את רבי' יצחק הלוי שהוא אוסר וכו' ודנתי לפניו ולא הועיל לי הדבר וכו' עכ"ל עיי"ש. It is with this in mind that I try to ask any reasonable question that is מחלוקת הפוסקים or is a מפורש בשו"ע and either is not חוות דעת solely my own decision.

I have named this work קונטרס יד דודי for obvious reasons. מורינו ורבינו is known by his own work, קול דודי, and I have attempted to supplement his voice with a small handle. יד also represents something that is concise yet contains major concepts and ideas as in ידות נדרים as are many of the answers in this ספר. While יד is something that remains טפל; nevertheless, יד is also an everlasting זכרון as in יד אבשלום. Lastly, my initials are יד.

Yitzchok D. Frankel
Chanukah5753
Long Beach, New York

Contents

הקדמה i

I. אורח חיים	1
1. הנהגת אדם בבוקר	1
2. ציצית	2
3. תפלין	4
4. ק"ש	6
5. קדיש תפלה ונפילת אפים	7
6. נשיאת כפים	17
7. קריאת התורה	17
8. בית הכנסת	22
9. נטילת ידים	26
10. בציעת הפת	27
11. ברכת המזון	28
12. ברכות	31
'א. ברכות הפירות	31
'ב. ברכות הריח	33
'ג. ברכת שהחינו	33
'ד. ברכת הגומל	35
'ה. ברכות שונות	36
'ו. תפילת הדרך	37
'ז. הלכות שונות	37
13. ערב שבת והדלקת נרות	41
14. שבת	44
a. Miscellaneous	44
b. אמירה לעכו"ם	49
c. תפלה לשבת ויו"ט	52
d. קידוש	53
e. הבדלה	55
f. ל"ט מלאכות	57
'א. אין מטפחין	57
'ב. מלבן וצובע	57
'ג. שהייה וחזרה	58
'ד. הטמנה ובישול	59
'ה. בורר וסחיטה	62
'ו. טוחן ולש	64
'ז. בנין וסתירה	65
'ח. קשירה	66
'ט. General	66

g. מוקצה	70
h. רפואה	71
i. עירוב חצרות	73
j. עירוב תחומין	74
15. ר"ח	75
16. יו"ט	77
17. פסח	86
18. חול המועד	93
19. ספירה	97
20. תענית	101
'א. תענית	101
'ב. בין המצרים	103
'ג. ט' באב	106
'ד. זכר לחרבן	107
22. ראש השנה ועשרת ימי תשובה	108
22. יום כיפור	111
23. סוכות	114
'א. סוכה	114
'ב. לולב	117
'ג. הושענא רבה ויו"ט אחרון	120
24. חנוכה	122
25. פורים וד' פרשיות	128

II. יורה דעה	131
1. כשרות	131
2. בשולי עכו"ם	139
3. הכשר וטבילת הכלים	140
4. עבודת כוכבים	146
5. ריבית	150
6. נדה	151
'א. נדה ווסתות	151
'ב. כתם	154
'ג. ז' נקיים	156
'ד. חציצה	157
'ה. טבילה	158
7. נדרים	161
8. צדקה	162
9. ברית מילה	166
10. גרות	169
11. ספר תורה	171
12. מזוזה	173
13. פדיון בכור	176

14.	חלה.....	178
15.	אבילות.....	179
	טומאת כהן וביקור חולים. א'.....	179
	קריעה, אנינות, קבורה. ב'.....	180
	שבעה. ג'.....	185
	שלשים. ד'.....	187
	י"ב חדש. ה'.....	188
	קדיש ותפלה. ו'.....	194
	General. ח'.....	196
16.	Miscellaneous.....	198
III.	אבן העזר.....	203
1.	יחוד.....	203
2.	קידושין.....	207
	סידור קידושין. א'.....	207
	חופה. ב'.....	209
	שבע ברכות. ג'.....	213
3.	כתובה.....	217
4.	גט.....	221
5.	אישות.....	222
IV.	חושן משפט.....	227
V.	דרוש.....	237
VI.	כללים.....	238
	לפני עור ומסייע. א'.....	239
	מראית עין. ב'.....	241
	מנהגים. ג'.....	245
	קריאת שם. ד'.....	247
	מסירה. ה'.....	251
	עצה. ו'.....	251
	General. ז'.....	254
VII.	לשון הרע.....	257
VIII.	שמיטה.....	258

I. אורח חיים

1) הנהגת אדם בבוקר

1. Why is it מותר to say רבה אמונתך in אני מודה before נטילת ידי since the words are from a פסוק (עין מש"ב סי' א' סעי' ח' דא"צ לזה נט"י ואף אם ידיו מטונפות וכו')? פסוק

It is not said as a פסוק, it is said as a praise.

(הג"ה: ע"ע לקמן דף 196 שאלה #16—ידפ)

2. How many times is it necessary to wash for לתפלה in a situation where washing לרוח רע is not necessary? (כדאיתא באו"ח סימן ד' סעיף א')

Once.

3. Where is the appropriate place to wash (נעגל וואסר) בבוקר? (עין או"ח סימן א' במ"ב סק"ב)

The accepted practice is in the bathroom.

(הג"ה: שמעתי מהרה"ג ר' שלמה ווארמאן שליט"א שכן היתה דעת הרה"ג ר' אליעזר זילבר זצוק"ל—ידפ)

4. At what age should one be מחנך a child to wash וואסר?

When the child is old enough to do it themselves on a regular basis.

5. Is it necessary to say סליחות before ברכת התורה? (עין או"ח סימן מ"ז ס"ט)

Why shouldn't a person be מהמיר? (Nevertheless, ברכת התורה is not necessary for בתורת תפלה said פסוקים.)

6. a) Is it necessary to say תהלים before ברכת התורה?

Absolutely. לימוד התורה is תהלים.

- b) What if the תהלים is said for a חולה or רפואה שלמה?

It is still לימוד התורה. תהלים is a זכות of אמירת תהלים, not a תפלה. The תפלה is the יהי רצון or מי שברך.

- c) Shouldn't a woman find some תפלה to say בעד החולה rather than saying תהלים since she is not לימוד התורה?

לימוד התורה has a unique זכות as תהלים, separate from its value as תהלים. The proof is that people will say תהלים even if they don't understand it rather than learn a סוגיא in ש"ס. Nevertheless, it is the זכות of saying בתורת תפלה, which is תורה, that is accomplished and it is not said תהלים.

7. If one forgot to wash ידי בברכה until after שחרית, when would he wash his hands and would he say a ברכה?

When he washes for a סעודה he should be מכוי for this נטילה as well.

8. Someone went to sleep and awoke before עלות השחר and is planning to go back to sleep before עלות and wants to learn now. What is his requirement for ברכת התורה?

It depends on when he got up. If it is close enough to morning so that it can be considered the next day, then he should say ברכת התורה now and not repeat it later. Otherwise, he can depend on the ברכת התורה of yesterday.

(הג"ח: והגיד לי הרב אברהם ארמ שליט"א שפעם שאל את דעת מרן זצוק"ל שאם אחד שבב יותר מחצי שעה בלילה אבל לפני שכיבתו היה לו דעת לקום בתוך הלילה ללמוד מה דינו לגבי ברכת התורה ופסק מרן זצוק"ל לא לברך כיוון שהיה דעתו לקום אח"כ שלא כדעת המ"ב בסימן מ"ז סעיף ב"ה—ידפ)

9. May one teach תורה to people who haven't said ברכת התורה?

If they are just listening then it is מותר even if they haven't said ברכת התורה. If they are actively asking questions then they should at least say the ברכה of בנו בחר.

10. Is there any way that one may drink water at night without getting up to wash נעגל וואסר?

נעגל וואסר is not needed if you hold the glass and don't touch the water but you will have to wash your hands in order to make a ברכה.

11. If someone got up before עלות השחר, washed and doesn't go back to sleep, does he need a new נטילה after עלות?

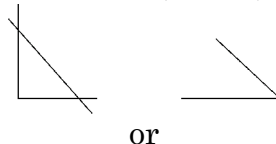
Yes.

(2) ציצית

1. What would be the most correct הנהגה for a טלית for a מת?

It's not possible to say what is more correct when it comes to מנהגים.

2. What is the correct פשט of אלכסון in 'ב' סעיף י' סימן א'?

Either would be correct if it created five corners.

3. When we require ראשו ורובו של קטן במקום שהגדול ילך לחוץ בדרך עראי in order to be מחייב ציצית כדאיתא באו"ח סימן ט"ז, what else is the person wearing?

Nothing.

4. According to *מרן זצוק"ל* in *ב' אות נ"ב סימן י"ד ח"ג סימן נ"ב אות ב'* a *גדול* may make a *ברכה* on a *טלית קטן* which is less than the *שיעור*. Would these *בגדים* be permitted to be worn on *שבת* for the same reason?

They would be מותר anyway. The only time ציצית that are פסול are a problem on שבת is if you wanted to remove them. That is not the case here. (הג"ה: עיין ערוך השלחן או"ח סימן י"ג אות ב' – ידפ)

5. If *ציצית* are ripped, why do you need a *שיעור* at all after the knots, since *מן התורה*, only one knot is needed?

Fringes are needed. Therefore, if you would wrap around extra until the end, it would be פסול. Even so, if that is all he has he can still make a ברכה (לשיטת הר"י).

(הג"ה: עיין סימן י"א במ"ב אות ס"ז דכתב דאם כרך כולה פסול וכן כתב מפורש על שיטת הר"י בסימן י"ב סק"ג בא"ד ומ"מ – ידפ)

6. What is the *כבוד הצבור* of a *טלית*? (כעין מה דאיתא באו"ח סימן י"ד במ"ב ס"ק י"א)

Since that is the מנהג of this place, then the כבוד is to respect their practice.

7. Is a polyblend of more than 50% cotton and synthetic blends acceptable as a *בגד* for *ציצית*?

Yes.

8. a) Is a three year old considered *לענין ציצית*?

Yes.

- b) Is it acceptable to use a *בגד* of synthetic material for a three years old?

No.

9. באו"ח סי' ח' במ"ב ס"ק מ"ב איתא דמהנכון שיכסה בציצית בשעת השינה להוציא מידי ספק ברכה ובסי' י"ח סק"ח יש דעות דגם בדרך העלאה יש חיוב בציצית א"כ האם יש שום תועלת להניח את הבגד ע"ג הקֶסֶת? (נשאל מאת בני מרדכי יחיאל מיכל נ"י)

No. (העלאה צריך להיות על גביו ממש)

10. Would a "football blanket" be considered a *בגד* for *ציצית*?

(עיין או"ח סימן י' סעי' י"א וי"ב ובמ"ב ס"ק ל"ו)

No. ("It is a blanket, not a בגד," even if it is sold for a different purpose.)

(3) תפלין

1. May one put a סידור into the תפלין bag?

Yes. (הוה כמו התנה לכך)

2. Does the plastic on the תפלין bag have any קדושה?

No. (*The rule that תיק בתוך תיק has a הלכה of one cover if it is לכך has no bearing on קדושה.*)

3. If the קשר of the יד של יד was not tied correctly, may you use the תפלין?

בריעבד כשר.

4. Is it necessary to fast for dropping uncovered תפלין on the floor?
(עיין בשו"ע סימן מ' במ"ב ססק"ג ובסי' מ"ד במ"א סק"ה בשם משפטי שמואל)

No. (*It is not our מנהג to fast.*)

(הג"ה: וכן היתה דעת מרן וצוק"ל ומש"כ באג"מ או"ח ה"ג ס"ג הוא רק לענין ס"ת שנפל ה"ז וכן מובן מתוך דבריו עיי"ש—ידפ)

5. May an אשכנזי make a ברכה on:

- a) ספרדי תפלין?

Yes.

- b) ספרדי ספר תורה?

Yes.

6. a. Is there a problem cutting the רצועה of the תפלין if it is too long?

No, but it will need גניזה.

- b. Would the הלכה change if it was used once as תפלין?

No.

7. If the רצועה of the יד של יד תפלין is wrapped backwards (i.e., מנהג ספרד תפלין), but is still tight, can a ברכה be made?

Yes, but it should be corrected.

8. There is a process today whereby a person has false hair glued to his scalp in order to thicken or replace hair loss. Eventually it will have to be replaced. Is it a חציצה for תפלין?

Yes. (*In order for it to be מותר, the replacement would have to be permanent.*)

9. If the תפלין forgot and took off their בעלי ברית, may they put them back on for the ברית?

Yes. (One can put on תפלין anytime.)

10. How much paint missing on the תפלין של רצועות invalidates them?
(עיין או"ח סימן ל"ג סעיף ג' ובמ"ב ס"ק י"א)

פוק חזי מאי עמא דבר. If there is only a מיעוט missing in the middle of the width, it will be בטל. If it is missing at the edges you would need a כשר בשר left over for it to be כשר.

11. May one use a cardboard cover over the תפלין של יד?

Yes. (According to those that hold that the hole on top isn't enough, a hole on the side improves nothing.)

(הג"ה: והעיר הרה"ג הרב שמואל גרינגראם שליט"א לעיין במנחות ל"ה ע"א בתוס' ד"ה מעברתא ובשו"ת יביע אומר או"ח ח"ה סי' ד'—דפ)

12. Under what circumstances would one be allowed to wear תפלין on a hair piece?

If the piece is removable and it is not being worn for רפואה purposes, then one should be מחמיר.

13. Someone finished שחרית and discovered that he never took the של ראש out of the cover. When he now puts on the של ראש, does he make a ברכה?

Only להניח. (Since there are two ספקות for the second ברכה, it is better not said.)

14. Is it preferable to leave one's תפלין on for a ברית?

(עיין אגרות משה או"ח ד' סי' ק"א אות ד' ובמ"ב סי' כ"ה ס"ק נ"ה)

Yes.

15. Is a שהחינו said for תפלין worn the first time or for new תפלין?

No. (הג"ה: עיין שו"ע או"ח סימן כ"ב ובמ"ב שם אות ב' ובביאור הלכה ד"ה קנה—דפ)

16. Is there any problem with switching תפלין from right handed to left handed and vice versa since this would require deepening the notch which separates the תפלין מעברתא and the תיתורא on the other side in order to switch the קשר?

(יש מי שרוצה לפסול מסברה שיש עכשו פרוץ מרובה על העמוד)

It is כשר. (The entire purpose of the חריץ is to create the ריבוע of the תיתורא and there is no maximum שיעור for this.)

17. Is it acceptable to put glue between the two sections of the תיתורא in order to keep it from separating?

No.

(4) ק"ש

1. How long after שקיעה may one...
 a) *daven* לכתחילה שמע לכתחילה? b) write a כתובה with the later date לכתחילה?

לכתחילה in all cases the זמן is 50 minutes. [a) *why shouldn't a person wait?*
 b) *In a regular situation the rule is המוציא מהבירו עליו הראיה so the future לוקח would have to prove that the wedding did not take place on the later date. This question certainly exists until 50 minutes.]*

2. A person is saying ברכות ק"ש ביחידות in a *shul* where a צבור is up to חזרת הש"ץ. If they reach קדושה at the same time that he reaches קדושה in ברכת יוצר, may he say his קדושה with them? (עיי' שו"ע או"ח סימן ק"ט סעי' ג' ובמ"ב ס"ק ט"ז)

Yes.

3. If a person made a ברכה without noticing that there was ערוה nearby, does he have to repeat the ברכה?
 (דאפילו אם נימא דיש לסמוך בדיעבד על שיטת המחבר המובא בסימן ע"ה סעיף ו' שעצמת עינים גרידא מהני האם אפשר לסמוך עליו אם באמת ראה אבל לא הרגיש שיש ערוה לפניו?)

If the ערוה was not in front of him, he can be סומך on the מחבר. If it was in front of him and he was פארטראכט, then he should repeat the ברכה.

4. If one is *davening* ביחידות, should he add קל מלך נאמן before ק"ש or use one of the עצות mentioned in ס"א או"ח סימן ס"א?

Our מנהג is not to say קל מלך נאמן. Use one of the other עצות when *davening* with ברכות. Without ברכות you can use the עצה of the רמ"א.
 (הג"ה: וכן היתה דעת מרן זצוק"ל—ידפ)

5. May a person who is blind *daven*, etc. in the presence of ערוה? (This may also be applicable to someone with poor vision who takes off his glasses.)

עיי' שו"ע או"ח סימן ע"ה ס"ו ובמ"ב אות כ"ט וכן הסכים הערוך השלחן באות י"א דאסור.

6. Thinking that there were no more מנינים for מעריב in the neighborhood, a boy started *davening* the first ברכה of ק"ש. As soon as he began he was informed that there would be a מנין in 20 minutes. What options does he have?

If he doesn't find it too difficult he may wait to *daven* with the צבור. (He should not wait at the end of ברכת ק"ש since לכתחילה he should have סמיכת גאולה לתפלה. Waiting in the middle of the ברכות or ק"ש will not be a problem of הפסק.)

7. If we don't respond to שלום even בין הפרקים (עי' מש"ב סי' ס"ו ס"ק ב'), what would the הלכה be concerning רמזים (ex. a nod) in return for a greeting פרשה בתוך פרשה when normally רמזים are ראשונה (עי' שו"ע או"ח סי' ס"ג סעי' ו')? אסור?

אסור (even to an עם הארץ who might be insulted).

(5) קדיש תפלה ונפילת אפים

1. a) When should אמן be said in קדיש-after ואמרו or after אמן?

It is preferable to say אמן after אמן, but if the הזן is מאריך, one must answer אמן after ואמרו.

- b) What, if anything, should be done to correct a צבור that errs in the above?

Nothing.

2. If someone is the only one saying קדיש for his sister and is an 'אבל תוך ל', what is his position in relation to other אבלים for parents that are י"ב חודש.

All other אבלים will have קדימה over him.

3. Who should say the קדיש at a סיום?

The בעל הסיום may say it if he wishes and need not give it to an אבל or someone without parents to say.

4. Do you say קדיש after עלינו if the 10th person walks out of a מנין during עלינו?

No.

5. During עשרת ימי תשובה, is the correct נוסח in קדיש: לעילא לעילא or לעילא ולעילא?

(הג"ה: עיין במ"ב סימן נ"ו סוף ס"ק ב'—ידפ). לעילא ולעילא

6. Does an adult have to say קדיש along with a קטן who is saying קדיש?

(עיין שו"ע יו"ד סימן שע"ו סס"ד ברמ"א בא"ד שלא נתקן)

No.

7. If a person made a ברכה without noticing that there was ערוה nearby, does he have to repeat the ברכה?

(דאפילו אם נימא דיש לסמוך בדיעבד על שיטת המחבר המובא בסימן ע"ה סעיף ו' שעצימת עינים גרידא מהני האם אפשר לסמוך עליו אם באמת ראה אבל לא הרגיש שיש ערוה לפניו?)

If the ערוה was not in front of him, he can be סומך on the מחבר. If it was in front of him and he was פארטראכט, then he should repeat the ברכה.

8. If there is a מנין in shul and someone listens on the telephone in order to know when the מנין is davening the עשרה, is that תפלה בצבור (עין מ"ב חאו"ח)? תפלה בצבור, שמונה עשרה, is that תפלה בצבור (עין מ"ב חאו"ח)? [What if there is a תפלה בית in between?] (סנה"ס סק"ס)

It is at least תפלה בשעה שהצבור מתפלל. As for תפלה בצבור, it is not clear וצע"ע. משנה ברורה of the משמעות although it appears so from the

9. If someone in the hall of the *shul* can see the eight people in *shul* and he also sees a man sitting in a car, is there a מנין in the *shul*? (עי' אור"ח סי' נ"ה סי"ג-י"ט ובמ"ב שם)

It should work (but needs further thought).

10. If someone *davens* after זמן תפלה (חצות ק"ש), does he say ברכות ק"ש?

Yes.

(הג"ה: ושוב מצאתי שפסק בן הח"ח באו"ח סימן נ"ה בניאור הלכה ד"ה קוראה—ידפ)

11. Is there any reason why a שברך מי for a חולה should not be said בבית אבל?

No.

12. May the חזן say גאל ישראל quietly?

(הרי ידוע ששיטת הרה"ג הר' יוסף אליהו הענקן זצוק"ל היתה לאומרה בקול רם)

Yes. (There is nothing that requires him to say it out loud. In most cases there is no one who is even allowed to say אמן. Either (1) they are finishing simultaneously with the חזן, (2) they are in the middle of ברכות ק"ש, or (3) they started שמו"ע. Why, then, should we create a situation whereby someone could make a mistake and accidentally say אמן when he is not allowed to do so? If, though, someone has finished גאל ישראל before the חזן and has not begun שמו"ע, why should we put him in a situation where there is a מחלוקת הפוסקים?)

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פ"י ס"ק צ"ב ושם אות מ"ז דת"ח הנהיגו בן וכן שם ה"ב פ"י ס"ק ע"ג עיי"ש—ידפ)

13. What לענין ברכות ותפלה do today's plastic bedpans have דין?

יוצא בדיעבד they should be covered, but if not, לכתחילה.

(הג"ה: עיין ברכות כ"ה ע"ב ובתוס' ד"ה גרף ובש"ע או"ח סימן פ"ו סעי' א' ובמ"ב שם ס"ק ד' ובב"ה שם ד"ה אבל—ידפ)

14. May the קהילה say the words of קדושה in order to sing along with the ש"ץ even if they said them already once quietly? (עיין שו"ע סימן קכ"ה ס"ב ברמ"א)

Yes. (It is not a הפסק.)

15. If a woman normally *davens* מנחה, does that have a נדר? If it does, would she *daven* even sitting (i.e., in a car), in a situation where she will otherwise miss the זמן?

1. Under normal circumstances סתם דעת is not an automatic נדר since a מנחה בתורת נדר does not daven אשה.

2. If she normally never misses, she can daven מנחה sitting also.

3. If she will miss occasionally for other reasons, she should miss now also. (See question #64)

16. If someone is awake all night (a person with a night job), does he say קריאת שמע when he goes to sleep in the morning?

Yes, but without a ברכה.

17. a) If one said *חול המועד פסח* or later, in *חוץ לארץ*, must he repeat *עשרה עשרה*? (עיין בשו"ע או"ח סימן קי"ז ס"ב וס"ג ועיין במ"ב ובב"ה שם.)

No. (*We also need rain in the summer.*)

- b) At what point need one not be *חוזר* for the above error if he realized his mistake in the middle of *שמו"ע*?

After the *השם* in the *ברכת השנים* of *חתימה*.

18. a) If a *בן ארץ ישראל* is briefly in *חו"ל*, on or after *מרחשון*, does he say *טל ומטר*?

Yes.

- b) If a *בן חוץ לארץ* is briefly in *א"י* on or after *מרחשון*, does he say *טל ומטר*?

No.

- c) What is the requirement of a *בן חו"ל* who was in *ארץ ישראל* after *מרחשון* and mistakenly said *טל ומטר*?

אין צריך לחזור.

(הג"ה: אפילו אם טעה בחו"ל אינו חוזר כדאיתא באו"ח סימן קי"ז ס"ב וס"ג ועי' לעיל #17-ידפ)

- d) A *בן חו"ל* learning in *ארץ ישראל* returns temporarily to *ארץ* right before *מרחשון*. Does he begin *טל ומטר* while here?

No. (*He will start when he returns. This may be true for a *בן ארץ ישראל* also.*)

- e) If a *בן ארץ ישראל* says *טל ומטר* like a *בן ארץ ישראל* how does this differ with his obligation to keep two days *טוב*?

When he is in *ארץ ישראל* he needs the rain also.

(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"ב סי' ק"ב שמבואר שם החילוקים בין דעתו ואין דעתו לחזור באותה שנה-ידפ)

19. May a *בן א"י* who is an *אבל* saying *טל ומטר* after *מרחשון* be the *שליח צבור* in *חוץ לארץ* and may a *בן חו"ל* who is an *אבל* be the *ש"ץ* in *א"י*?

In neither case should one, even an *אבל* תוך ז' *daven* for the *עמוד* when there is *מתפללים* unless the other *חזרת הש"ץ* are from the same place that he is from.

20. The *תפלת מוסף* in the summertime in *משיב הרוח* accidentally said *חזן*. The mistake was not noted until after *קדושה*. Does the *חזן* have to repeat *עשרה עשרה*?

Yes. (*If the *שאלה* would have been posed after the *חזן* had completed the entire *עשרה עשרה*, we could be *סומך* on the *הלכה* in *ביאור הלכה*. In this case of *דציבורא* we would not have required him to repeat the *עשרה עשרה*.)*

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"ב ס"ק קכ"ז ושם אות ס"ח דדעתו דחזור—ידפ)

21. What is done if one said שלום at מעריב?

Nothing. (הג"ה: עיין או"ח סקב"ז בביאור הלכה ד"ה אבל בלא"ה – ידפ.)

22. a) What is the definition of a עיר בן עיר today in regard to קדימה לש"ץ for an אבל?

A קבוע at that מנין even if not a member or even a מתפלל in that shul at other times. (Example: People who just come for מנחה on Sunday.)

b) May the shul give קדימה to a member for ש"ץ?

Yes.

23. a) If a "מנהג" in a shul is not to give an אבל תוך שלשים עליה, may the רב or the רב in conjunction with the Board change the "מנהג"?

If the "מנהג" (like this one) has no rational basis, it is not a מנהג and may be changed.

b) May the רב or the רב in conjunction with the Board change a "מנהג" not to allow an אבל תוך י"ב חודש to be the ש"ץ for מנחה or מעריב on ר"ח?

This is not an issue of a מנהג. It is a Halachic issue which one רב can decide one way and another רב another way. Nevertheless, since we are dealing with a ש"ץ issue, a הסכמה of the Board is still necessary. The הקפדה of one or two people is not relevant. (מנהג means changing from מנהג ספרד to מנהג אשכנז or מנהג אשכנז to מנהג ספרד.)

24. On ר"ח, are תפלין taken off before or after קדיש?

The תפלין to wait to take off until after קדיש is only because of the fear that one will not have proper כוונה for קדיש. מעיקר הדין, one should take off the תפלין before קדיש.

25. If someone has שחרית davened and is present when a later מנין says קידושא קדוש וברוך, does he have a חיוב to say the תרגום when he answers דסידרא?

No. (There is a חיוב to learn קדוש וברוך and he did that already.)

26. What type of מי שברך could be made for a person after cancer treatment ר"ל, if the treatment appeared effective? (Asked by Leo Zucker.)

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את _____ ויתמיד את הרפואה שנתן (לו/לה) שלא (יחלה/תחלה) עוד ותאריך (ימיו ושנותיו/ימיה ושנותיה) בנעימים (ויבלה/ותבלה) בטוב (ימיו/ימיה) ברוב עוז ושלוש מעתה ועד עולם אמן סלה בן יחי רצון.

27. If a **מנין** of people who *daven* **אשכנו** are in a *shul* where normally the **נוסח** is **ספרד**, may they *daven* **אשכנו** at a time when no other **מנין** is going on?

They should not. (*It would be a תרתי דסתרי for that place.*)

28. If one is saying a personal תפלה before יהיו לרצון, can it be said in any other language besides לשון הקודש?

Yes.

29. If one wished to insert a personal תפלה in the middle of עשרה, where is the best place to insert it?

a. If one used the printed text of the personal תפלות in the סדור and was not saying the תפלה בקביעות then it can be said in the middle of the (רפאנו, שומע תפלה וכו'). ברכה

b. If one is saying the תפלה בקביעות or not saying the printed text, it should be said before יהיו לרצון.

(הג"ה: ושוב מצאתי את זה בערוך השלחן סימן קי"ט ס"ב ועי' בדרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי פ' עקב ריש דף תקמ"ד שסובר ג"כ הכי—ידפ)

30. May one walk in front of someone who is in the middle of תחנונים of עשרה? (This is significant on יום כפור when someone might be saying וידוי for a long time.)

It is אסור. (*Someone who says a long עשרה should daven in the front of the shul.*)

(הג"ה: וכן יש להביא ראיה ממה שכתב מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ג סימן ג"ז שאע"פ שהפסיק בתוך התחנונים בקדיש וקדושה יכול אח"כ לחזור לרצה אם הזכיר ששכח יעלה ויבוא וא"כ הוי ממש כמו בתוך התפלה.—ידפ)

31. Under what circumstances is it מותר to speak during חזרת הש"ץ?

It would be מותר for any real צורך. (*A רב should set an example and be מקפיד not to speak at all unless there is an emergency.*)

(הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ה סימן כ' אות ט'—ידפ)

32. What is done if the מוסף on ראש חודש בעל מוסף forgot הרוח and it wasn't realized until after the תפלה was completed?

Nothing. (*So they won't have חזרת הש"ץ*)

33. If one came to *shul* on ר"ח and found the מוסף ready to *daven* מוסף and he will not have otherwise, may he say מוסף before שחרית?

Yes.

(הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ד סימן ס"ח וז"ל אבל לענין לכתחילה ברור שאינו רשאי להתפלל מוסף קודם שחרית וכו' עב"ל—ידפ)

34. How should one be נוהג with הלל of...

a) בית אבל in a ר"ח?

The קהילה is not said on ר"ח in a בית אבל at all. עיין מ"ב סימן קל"א סעיף ב' that הלל is not said on ר"ח in a בית אבל at all. The קהילה may say הלל with a ברכה later, even if they say it ביחידות.

b) בית אבל in a חנוכה?

The אבל leaves the room and הלל is said.

35. Is there a reason that שאר קרובים should not daven for the עמוד?

Such a מנהג exists. It is not commonly followed today.

36. If someone is at a מנין where they are not saying ואמן ואמן, ברוך ה' לעולם אמן ואמן, does he have to say it before starting עשרה עשרה?

No.

37. If one finishes שמונה עשרה and is waiting for the person behind him to finish, is there anything he may daven before taking three steps back?

According to the מ"ב סי' קכ"ב סעי' ד' בשם המאמר מרדכי, it is מותר to even say ב"ה וב"ש. If one may say a רשות one would certainly be able to say צבור, which one has a חיוב to say along with the עלינו.

(הג"ח: עיין באו"ח סימן ס"ה ס"ב ובמ"ב ס"ק מ' וכן בערוך השלחן סי' קכ"ה אות ז' וע"ע ספר הליכות חיים ח"ב של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"א ס"ק פ"ו דדעתו דמותר להתפלל ולומר תהילים אבל ללמוד אסור וע"ע שימות המתירים שם אות ע'—ידפ)

38. May an אבל be the ש"ץ on חנוכה or פורים?

Yes. It is the same as ר"ח.

39. Is a woman ever permitted to daven (שמונה עשרה) between noon and 12:30 PM?

Not (יוצא מנהג *anyone who davens then is בדיעבד*) לכתחילה.

40. when people, in general, are not מסרב to accept the עמוד must one do so?

No.

41. Is there any reason to be מקפיד not to change the שליח צבור after the תפלה בלחש was completed? (Could there be a problem with the שליח צבור not being יוצא his own בלחש בלחש?)

No.

42. Does the requirement of a מנין for י"ג מידות mean that it must be said together with the שליח צבור saying the י"ג מידות or is it just necessary for a מנין to be present?

It must be said with the שליח צבור saying the י"ג מידות. ("Like קדושה.")

43. Someone is in the middle of תפלה when he hears the צבור say י"ג מידות. If there is a situation of הפסק, is there any point where he must answer with the צבור?

One never needs to stop to answer nor is there any reason to stop to listen. (הג"ה: וכן היתה דעת מרן וצוק"ל באג"מ או"ח ח"ג סימן פ"ט—ידפ)

44. a) How many are needed to repeat שמונה עשרה if 10 are present but only 5 will daven now even though all haven't davened yet?

6 are needed to be davening.

- b) How is this different from a case where one person can make a 'hoicher' שמונה עשרה?

No extra ברכות are made.

- c) Would the דין be different if some of the people present haven't davened yet but won't be davening because they don't know how to daven?

This would be the best case scenario since they can be יוצא with the ש"ץ. (This is even if they don't understand Hebrew but they will have to stand quietly and answer אמן to all the ברכות).

45. If a כלה appears at a מנין without the חתן, do you say תחנון?

One can definitely be מיקל not to say תחנון.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"ד ס"ק קל"ג ושם אות ע"א דדעתו ג"כ שפוטרת—ידפ)

46. An ארון קודש usually has one ספר תורה, but on one particular day, the ספר wasn't there. Is תחנון said?

No.

47. If there is a ברית in a shul how does that affect תחנון in מנינים that occur anywhere else in this building? (earlier & later)

Only those people actually attending the ברית in the other מנינים would not say תחנון. All others in the other מנינים will say תחנון.

- 48 a) If a "חתן" (before marriage) on the day of his wedding is present at a מנין is תחנון said?

Technically yes, but the מנהג not to say תחנון is based on the ערוך השלחן. (הג"ה: עי' באו"ח סי' קל"א אות י"ג ומ"ז וצ"ע אם כוונתו ג"כ לחפה שחלה בלילה—ידפ)

- b) In such a case is יהי רצון said?

יהי רצון and תחנון go together.

49. Is תחנון said at all in a place without a ספר תורה?

No.

50. If a חתן is present at a מנין for שחרית or מנחה, but is not davening at the מנין, is תחנון said?

Yes.

51. What does one do if he has his head down in the middle of תחנון and the ספר תורה is taken out?

He has to stand up. (He will continue תחנון after the ספר תורה is put down.)

52. Is ערב פסח שני said on תחנון?

No.

53. Is one permitted to stop in the middle of שמונה עשרה to listen to קריאת התורה or קריאת התורה or is it considered a הפסק of ברכת כהנים?

On a weekday when the קריאה is not longer than כולה את כדאי לגמור of שמו"ע, it is מותר. On שבת or יו"ט when the קריאה is longer, it would be אסור.

54. If a מנין starts davening before the זמן הנחת טלית ותפלין, when may they put on their טלית ותפלין and when should they make the ברכות?

There should not be any שנוי in the סדר התפלה.

55. Is there any תקפדה not to say תהלים at night?

No. ("Don't they always say תהלים at the beginning of the sessions מוצאי שבת at the Agudah Conventions?")

(הג"ח: אבל הרב בערל פיינשטיין שליט"א הגיד לי שפעם אחת כשרצה לומר כל ספר תהלים במשך ארבעים יום אמר לו אביו לעשותו רק ביום ולכן צ"ל שיש נפק"מ אם אומרים התהלים לצורך חולה או בעת צרה שמותר או לא שאז צריך להקפיד לומר רק ביום-ידי)

56. May one make a תפלה לרפואה שלימה לגויים?

It depends on the situation, but it will never be a תפלת שוא.

57. May someone daven שמונה עשרה with a סידור in his hand if he's not looking in the whole time? (עיין שו"ע או"ח סי' צ"ו סעי' ב')

Yes. (Since he needs it for תפלה there is no היסח הדעת.)

58. A man has יארציט but can't say "עיברא." Is there enough cause to deny him the עמוד even if it will create a מחלוקת in shul?

He should not daven for the עמוד.

59. May titles for a parent or רבי be used before the name in the קל מלא רחמים or a מי שברך לחולים?

Yes. (Our relationship with הקב"ה is different than with a human king where titles like "אדוני יואב" are inappropriate.)

(הג"ה: עיין מנחת חינוך (החדשות) במצוה רנ"ה אות י"ב בסופה בשם ספר מעבר יבוק וע"ע שם אות מ"ז בהג"ה מש"כ בשם מנחת יצחק כמו רבינו ולכאורה יש להביא ראיה מאליעזר עבד אברהם שבבל מקום שהזכיר רבו בתפילתו אמר אדוני אברהם וע"ע אמת ליעקב פכ"ד ס"ה בסופה—ידפ)

60. A man had to catch a flight, in the summer, from NY to LA. The plane was leaving soon after צאת and he had to travel 2 hours to the airport. He was uncomfortable davening in the airport and considered two options.

1) He could wait to daven מעריב in LA.

2) He would daven מעריב after פלג המנחה in NY. In this scenario there was a possibility to daven מעריב in a shul where a ציבור was davening מנחה. (Is this an advantage?)

Daven מנחה before פלג and daven מעריב after פלג with the ציבור that is davening מנחה.

(הג"ה: וע"ע באג"מ או"ח ח"ג סי' ל"ז וז"ל והדין שכתב המ"ב שמתפלל מנחה עם הצבור וגם שלכתחלה יעשה כן הוא מהפמ"ג דכתב דאם יהיה מנין אחר למעריב או שלא יספיק לגמור מנחה ולהתפלל מעריב עם הצבור ימתין ויתפלל עם הצבור דמ"מ הוא תפלת הצבור, אע"ג שזה מעריב וזה מנחה עיי"ש. עב"ל-ידפ)

61. Does the תענית יום כפור קטן של חדש אלול require a קבלה the day before?

Today when fasting on יום כפור קטן is not automatic, a קבלה is necessary.

62. A woman who normally fasts on יום כפור קטן didn't realize that ר"ח was on Sunday and didn't fast on Thursday. May she be מקבל תענית to fast Friday?

No. (Let her make it up on another day.)

63. a) Is there any merit to the new custom of not saying the names of חולים during גבאי and telling the קהילה to just say the names when the מי שברך לחולים pauses?

Yes. ("What difference does it make, people don't listen anyway.")

(הג"ה: פי' אין כאן מעלה של תפלת הצבור אם אינם שומעים להתפלה-ידפ)

b) How does this new approach work?

שומע בעונה.

(הג"ה: א"כ יש היסרון אם אנשי הקהל באמת אינם שומעים להתפלה ורק להפסקת הגבאי ואח"כ שבים לסוף-ידפ)

- c) Would it be more advantageous if everyone said their own מי שברך in its entirety along with the גבאי?

Yes.

64. May a woman hold a child when davening עשרה if the alternative is not davening at all?

If the situation for a woman is to daven with קולות or בריעבד, then it is better that she *not* daven.

65. In figuring out which פסוק to say at the end of עשרה, does one say two פסוקים for two names or one פסוק beginning with the first letter of their first name and ending with the last letter of their second name?

One פסוק

(הג"ה: ע"ע בספר דרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי ב'פ' בראשית דף כ"ט בענין השמות מה שהביא בשם החו"מ—ידפ)

66. In defining ערוה may one be סומך על שיטת הפנים מאירות בח"א ס"ל ע"ד who differentiates between ערוה ממש לטפח באשה?

One should be סומך on the פנים מאירות and not be מחמיר.

(הג"ה: ע"ע באג"מ או"ח ח"א סימן ט"ג בסופה—ידפ)

67. Is it permissible to skip any part of פסוקי דזמרא עשרה in order to say עשרה with the שליח צבור?

No. (הג"ה: ובין היתר דעת מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ג סימן ט'—ידפ)

68. Is there an איסור or הידור not to sing קדיש?

No.

69. If one accidentally was מפסיק during the חתימה of ישתבח with שמיה אמן יהא שמיה with ישתבח is it necessary to repeat ישתבח?

(עיין סי' נ"א במ"ב סוף אות ב' בשם הח"א ובס"ל ס"ו בב"ה ד"ה לקדיש מה שהביא שהח"א נשאר בצ"ע אבל עיי"ש בח"א כלל ה' אות י"ג שמדובר בברכה קצרה ולא בחתימת ברכה ארוכה ואפשר שיש לחלק עוד לקולה ואמר לי ידידי הרב דוב טראפאר שליט"א שלדעתו אפשר שיש להקל בחתימת ישתבח עוד אחר שאמר גדול בתשבחות שזה סיוס ענין מלא.)

No. (הג"ה: ורבינו הסכים ג"כ לסברת ידידי הרב דוב טראפאר שליט"א—ידפ)

70. Are there any problems with the way תפלת ותיקון is practiced today whereby an atomic clock marks the time of sunrise to the second?

Yes. (Unless one is outside to see the actual rising of the sun one can not really know if the sun is visibly rising at the designated time. On any given day there are many variable factors, e.g., temperature, barometric pressure, etc., that can affect, even up to a few minutes, the sighting of the rising sun.)

(6) נשיאת כפים

1. There seem to be conflicting opinions concerning the פיוטים of נשיאת כפים. What is the correct procedure?

It would appear from **אוי"ה סימן ס"ה במ"ב ס"ק ד' בא"ד ונ"ל** that the עיקר of the **הקפדה** of the **גר"א** not to say the **יה"ר** is based on the problem of **הפסק** and not because the **תפלה** of **רבש"ע** has to be said three times. Since, today, our **מנהג** is that all **כהנים** sing the entire time, it would seem that there is really no reason to be **נוהג** like the **גר"א**.

(*הנה: Nevertheless, it would appear to me that if it was possible to say both the ע"ק and the יה"ר by starting the תפלה while the ש"ץ says שלום and continue through שים שלום, stopping only to hear the כהנים say שלום, one could be יוצא כל ידפ.—הדיעות*)

2. a) May an **אשכנזי כהן** be **עולה לדוכן** in a **ספרדי shul**, not on **י"ט**, in **חוץ לארץ**?

Yes.

- b) May he daven there **בקביעות**?

Any person should only daven **בקביעות** in a **מנין** that *davens* his **נוסח**.

3. A **כהן** is going to become a **גדול** on **ערב פסח** when may he begin to be **עולה לדוכן**?

פסח.

4. May a **כהן** who drank a **רביעית** of grape juice be **עולה לדוכן**?

Yes.

(*הנ"ה: עיין ברמב"ם הל' ביאת המקדש הל' א' שמשמע דלכתחילה אסור ואפשר דשאני ועי' בב"ב צ"ז ע"ב ברשב"ם בעיגין יין קוסם—ידפ*)

(7) קריאת התורה

1. Must an **אשכנזי** say **ברכת התורה** with the **נוסח** of **ספרדים** if he receives an **עליה** in a **ספרדי shul** (and vice versa)?

Yes.

2. Even if under normal circumstances it is **אסור** to explain the **לגברא** **פרשה** **בין גברא לגברא**, would it be **מותר** to stop **לגברא** **בין גברא לגברא** to ask questions about the **פרשה** for the purpose of **קירוב** for an organization like NCSY?
(*עיין אג"מ או"ח ח"ד סימן מ' אות כ"א דסתמא וודאי אסור*)

No.

3. On a שבת that we read 3 ספרי תורה is it preferable to place all 3 ספרים on the שלחן for קדיש in order to be יוצא the מג"א in ס"י קמ"ח סקי"ב in order to be יוצא the מג"א in ס"י קמ"ח סקי"ב?

The ספרים is just two מנהג.

4. If the בעל קורא knows that the פרשה is בני גרשון but he mistakenly points to בני קהת and the עולה makes a ברכה before the mistake is realized, does the עולה ever have to make a new ברכה?

No. (A new ברכה is never needed when the בעל קורא knew the correct place to start, but just pointed to the wrong one by mistake.)

5. a) What should be done for a בר מצוה on פרשת זכר? בדיקה? Not read 'מפטיר וכו' (עיין שו"ע או"ח סימן נ"ה במ"ב סקל"א בשם הפמ"ג דהחמירו מדרבנן לענין דאורייתא)

Someone else should read פ' זכר.

- b) Does it make a difference if the בר מצוה is in 'ב' אדר?

No.

6. a) May one take out a ספר תורה after תפלה to read פ' זכור for women who didn't hear the קריאה?

Why not be סומך on what is brought down in הלכות פורים and be יוצא with the קריאה on פורים or on כי תצא?

- b) If done, would this קריאה require a מנין?

There are no clear rules for פ' זכור. All we know is that the חיוב is דאורייתא. (It is also difficult to understand why this חיוב of זכירה is different than זכירת מצרים and should require a ספר תורה.) Therefore, לכתחילה there should be a מנין.

7. At what point may you not return a ספר תורה to the ארון if the wrong one was taken out (or taken out in the wrong order)?

After you open the ספר.

(הג"ה: עיין אנ"מ או"ח ח"ב סימן ל"ז אבל שם אינו ברור לי מתי ציוו להחזיר הספר—ידפ)

8. A shul wants the בעל קורא to read ספרדית and he speaks אשכנזית. May he accept?

Yes.

9. May one give הוצאה והכנסה to two different people?

Yes.

10. a) Do you return a ספר תורה for a יו"ד without a ראש?

It is not a צורת האות—nevertheless, if it is not a consonant the ספר will be כשר because of 'וכו' במלאות וכו' and it will not be considered a word with a space in the middle. (The עיקר יו"ד is the ראש; therefore it is possible that without the רגל it will still be a צורת האות.)

b) Do you return a ספר תורה for a יו"ד without the רגל ימיני?

(עין מ"ב סימן ל"ב ס"ק קי"ח בא"ד וה"ה)

No. (According to רש"י, it is still an אות כשר and we may be עליו פומך not to put back the ספר.)

c) Do you return a ספר תורה for a שי"ן with a ראש missing on one branch?

Yes. (It probably is not considered a צורת האות without the ראש.)

11. May two relatives who may not get an עליה זה אחר זה be called for הגבהה וגלילה even if you call them up by name?

Yes.

12. A ספר תורה had an error in the עשרת הדברות of ואתחנן. Instead of שמו, it said שמי and it was noticed during the עליה:

a) בדיעבד, may one depend upon להוציא אחרת שאין להוציא אחרת ס"ד שאין להוציא אחרת? שאין ספר תורה שלנו מדוייקים כ"כ בענין חסרות ויתרות?

Yes.

b) What should be done למעשה?

Read to the end of an ענין (end of דברות) and make the ברכה אחרונה. Then take out a second ספר and start from before the error for the next עליה. (See next question.)

13. If a פסול was found in the middle of the עליה:

a) What is the most correct procedure?

End the פסוק (or ענין), make a ברכה אחרונה and call up the next עליה from before the error in the second ספר.

b) If another ספר was taken out before the ברכה אחרונה was made in 'א, is a ברכה ראשונה made on 'ב ספר?

No.

14. Is there any הקפדה to do or say anything before people stand up for the שירה or שיטת הרמב"ם for חושש in order to be עשרת הדברות?

If no one is מקפיד and he is, it could be אמור because of ביהורא מחוי ביהורא. (הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ד סימן כ"ב—ידפ)

15. What happens if the 10th person walks out of a **מנין**:

(a) בתוך קריאת התורה לענין קריאת המפטיר?

בדרך כלל אסור לקרוא המפטיר אבל ביו"ט מותר.

(הג"ה: לכאורה המעם דיו"ט הוא מפני שהמפטיר הוא מעיקר חוב הקריאה—ידפ)

(b) בתוך המפטיר לענין קריאת ההפטרה?

בדרך כלל מותר לקרוא בהפטרה אבל ביו"ט אסור.

(הג"ה: וצ"ל דבשבת המפטיר וההפטרה הוא חד מצוה אבל ביו"ט אינו כן כנ"ל—ידפ)

16. May one make a **הוספה** at the end of a **פרשה** of just two **פסוקים**?

(כמו שאנו עושים בר"ח בסוף פ' וביום השבת)

Yes. The **הוספה** can also be made at the beginning of a **פרשה** with two **פסוקים**.

(הג"ה: כמו שמות פב"א פסוק י"ב—ידפ)

17. Is there a **צורת האות** **דה** to

(פי' לפי שיטת מרן זצוק"ל דאפילו נפסק האות אם נשאר צורתה כשרה)

Yes.

(הג"ה: ולכאורה כל זה לא כהט"ו המובא במ"ב סימן ל"ב אות מ"ה ולא כביאור המ"ב על

הרמ"א שם אות נ"ב וכביאור הלכה שם בר"ה ואם לאו—ידפ)

18. If a **קהילה** has only one **ספר תורה** and it is **פסול**, can they make a **ברכה** on it?

No.

19. If a **קהילה** has only one **ספר תורה** where much of the **טעמי הנגינה** was pencilled in, may a **ברכה** be said?

Yes.

20. Does the **קריאת התורה** of Monday and Thursday have the same **חשיבות** as **חובת הצבור** does one have a **חוב** to hear the **קריאה** or is it just a **כלומר-שבת**?

According to the **שיטת בריסק** the **חוב** is on the person even on Monday and Thursday. Even if one was to hold that the **חוב** is on the **צבור**, if 10 people who did not hear **קריאת התורה** happened to be in **shul** for **מנחה**, they would now have a **חוב קריאת התורה**. (We can bring a **ראיה** that the **חוב** דף כ"ט ע"ב **מנילה** on משנה says in **כל היום** from the fact that the **קריאת התורה** is **מפסיקין וכו' בתעניות** **לכל מפסיקין** on גמרא **ל' ע"ב** asks why the regular **קריאה** is not in the morning to which the **גמרא** answers **כינופיא** and (according to **רש"י**) there is no **קריאה** at all in the morning. Nevertheless, the **משנה** calls it **מפסיקין**, which means that the regular **קריאה** is being replaced, even though the **קריאת התורה** for a **תענית** is only in the afternoon.)

21. Does saying **אחרון** in any way prevent you from adding another **הוספה**?

No.

22. Is it alright to be מעבר the סדרא שלא כסדר if you are behind?

It makes sense to do this week's פרשה first and then catch up.

23. Do different הברות, when words change meaning affect the קריאת התורה?
Example: From אָמָה to אַמָּה.

Same as a Chasidische היא and היא. If it is an acceptable הברה, it is מותר.

24. How מקפיד should one be בזמה"ז for errors in קריאת התורה that change מלעיל to מלרע when the meaning of the word changes? Ex. וְאֶכְלֶתָּ is pronounced וְאֶכְלָתָּ.

- 1. Even when you change the meaning by mispronouncing the word, there would not be any הקפדה unless the general meaning of the story is so distorted as to be wrong. Therefore כָּאָה and כָּאָה would also not require correcting.**
- 2. If people in general mispronounce the words, we are not מקפיד to require correcting the הברה.**

25. If the חיוב for פ' זכור is once a year, when does this year begin and end?

ראש השנה לראש השנה.

26. May a boy preparing for his בר מצוה practice from a ספר תורה?

This doesn't seem to be כבוד הספר.

27. Is there any requirement for a סדר of לוי, וישראל when calling הוספות כהן, לוי, וישראל?

Preferably there should be an order, but if it is a שעת הדחק (a few בהנים or מעכב (חיובים) it is not לויים.

(הג"ה: עיין באו"ח סימן קל"ה במ"ב סקל"ז ול"ז באריכות—ידפ)

28. Who has קדימה for an עליה a יארצייט or the אבי הבן on שמיני?

(עיין סימן קל"ז בב"ה ד"ה בשבת בא"ד יארצייט הוא חיוב וכו' חוץ מחיוב אבי הילד קודם המילה עכ"ל והוא מהשער אפרים שער ב' והטעם הוא מפני שסופו לעלות בשבת שתלך לבהכ"נ אבל עכשיו שלא נהגו כן אפשר שיש לאבי הבן קדימה)

The יארצייט. (The father had an עליה on the previous שבת)

29. When פ' מסעי is by itself where do we stop for שני and שלישי?

The first עליה does not end until after all of the מסעות which is שלישי in the חומשים. The next עליה may end wherever it is appropriate.

30. a) If someone is sitting down and holding a ספר תורה does he have to stand up if another ספר is being carried?

No.

(הג"ה: וכן הוא בפסקי תשובות סי' תרס"ז סעי' ב')

b) If on שמחת תורה the person holding the ספר תורה wants to sit down may he do so while the other ספרים are being carried? (הג"ה: *This would appear to me to just be using the ספר as a prop. — ידפ*)

כן ולא ורפיא בידו.

31. How is the first mention of יששכר to be read?

The מנהג is to pronounce it יששכר. (*In ישיבה we say it both ways. The קריאה would be כשר even if it was pronounced יששכר everywhere.*)

(8) בית הכנסת

1. Does the טלית used under the ספר תורה in a בית אבל have any קדושה?

No.

2. Do you need a טלית to prevent קדושה on the table in a בית אבל?

No. It's only for כבוד.

3. Does the plastic on the תפלין bag have any קדושה?

No. (*The rule that תיק בתוך תיק has a הלכה of one cover if it is מיוחד לכך has no bearing on קדושה דיני קדושה.*)

4. May one put a סידור into the תפלין bag?

Yes. (הוא כמו התנה לכך.)

5. What דין does the plastic on the שעל השלחן have regarding קדושה?

The הלכה is not clear, since the ספר rests directly on it.
(*ידפ-לכבוד הספר מפל למפה the plastic is really לפענ"ד: הגה.*)

6. Does the התר of the ש"ב בן הרא"ש mentioned in 'א"ח סימן קנ"ד במ"ב אות ט' apply to our bookcases?

No. They are לכבוד, not just לשמירה.

13. May old bookcases, originally used for ספרים, be used for חול?

Yes. unless clearly set aside בפירוש only for ספרים. כמו התנה לכך.

14. Do you measure a מחיצה from the men's side or women's (when the women sit on a platform)?

Men's.

15. An ארון קודש has letters that are broken when you open the ארון and one of the words is אלקים. Is there any איסור to open the ארון?

(אע"פ שידועה שמותר לעשות כן בשבת ואין בזה איסור מלאכה כאן אפשר יש איסור אחר.)

It is not אסור.

16. Are English books (*Made in Heaven*, etc.) considered ספרים in regard to the הלכות of ספרים that require כיס בתוך כיס (ex. for בה"כ)?

Yes. Any ספר with *Halachic* contents or מילתא דאגרתא can be considered a ספר for this purpose.

17. With an overflow crowd for פרשת זכור, many women could not fit into the עזרת נשים. Is there any problem with the extra women listening to the קריאה while standing in the vestibule outside the open *shul* door?

In a שעת הדחק situation it is not אסור.

18. a) Are the covers of ספרים considered שמות?

Yes.

b) Is the tape used to fix ספרים considered שמות?

No.

19. Is there a problem with leaving blank paper in a ספר if one is using the paper to write down notes (דברי תורה)?

Possibly. (*It is preferable to keep them between the עצם ספר and the bottom cover.*)

20. Is it permitted for a girl to bring a סידור into the larger part of a public bathroom, as long as it's outside of the bathroom stalls? (This is also נוגע to the permissibility of washing in the bathroom.)

While there is possibly a reason to say that it is מותר one has to be חושש that there might be a smell that would give the room the status of a בית הכסא.

21. If ספרים in boxes on pallets are in a warehouse and before סוכות the wholesaler needs space to put the crates of לולבים, may he use the boxes of ספרים to support the crates of לולבים?

Yes.

22. During construction of a בית הכנסת the קהילה is *davening* in a trailer. If one of the two following options is used will it create קדושת ארון קודש to the metal?
a) The ספרי תורה will be in a wooden ארון surrounded by a metal box for safety?

No. (*The ספרים aren't touching the outer box.*)

- b) After *davening* the ספרי תורה will be placed into a secure metal box under the ארון?

No. (*The metal box is not made to house the ספרים permanently.*)

(הג"ח: וע"ע במ"ב סימן קנ"א בניאור הלכה ד"ה להשתמש בו מש"כ לענין בהב"נ ולכאורה דה"ה הכא-ידפ)

23. Is there any problem with pens that have ברכת המזון scrolled inside them?

No. (*these pens are recommended for people that need to have ברכת המזון with them. They will be considered כים בתוך כים when kept in a pocket.*)

24. Is the תשעה באב מפה שעל השלחן removed for באב?

No.

25. Is there ever a problem with taking pictures in a *shul*?

No.

26. If a מנין of people who *daven* אשכנז are in a *shul* where normally the נוסח is ספרד, may they *daven* אשכנז at a time when no other מנין is going on?

They should not. (*It would be a תרתי דסתרי for that place.*)

(9) נטילת ידים

1. Does water have to cover all of the five fingers for נט"י, or does it suffice to just touch part of each finger? (עיין או"ח סימן קס"ב במ"ב ס"ק ט' בסופה.)

It must cover all of the fingers.

2. May a paper cup be used for נטילת ידים?

Yes.

3. How should one be נוהג with נטילת ידים if the only place to wash is a כ"ב?

One may never wash לסעודה in a כ"ב. (This includes an airplane.)

(הג"ה: וכן היתה דעת מרן זצוק"ל באג"מ אבן העזר ח"א ססי' קי"ד—ידפ)

4. If we are not חושש for מלח סדומית today, is מים אחרונים necessary if one's hands are not actually dirty? (עיין משנה ברורה סימן קפ"א ס"ק א')

No.

5. If one has intention to eat only a כזית of פת is the נטילה done with a ברכה?
(עיין אג"מ או"ח ח"ד סי' מ"א בסופה וז"ל ועל כזית אף שהמחבר בסעיף ב' שם כתב בשם יש מי שאומר דג"כ יטול ולא יברך הכריע הגר"א שם בסק"ז דשיעור נט"י הוא על כזית פת דמשמע שסובר שצריך גם לברך על כן ודאי טוב לכתחילה שיאכל כביצה אבל אם אינו רוצה אלא לאכול כזית פת נמי צריך לברך ענט"י עכ"ל.)

No.

(אע"פ שסבר מרן זצוק"ל הכי זה חידוש ואין לנו אלא מה שפסק המחבר שם בסי' קנ"ח סעי' ב' ובמ"ב שם ס"ק מ' וספק ברכות להקל עבת"ד)

(10) בציעת הפת

1. After having washed נטילת ידים, does one make a ברכה ראשונה for:
- a) Grapefruit before a meal?   b) Fruit salad before a meal?

If, in fact, it is an appetizer, it requires no ברכה. This fact, though, may be questionable and it is preferred that the fruit be eaten with bread.

2. How should we be נוהג בזמה"ז with איבוד לחם that is more than a כזית?
(על רמב"ם בפ"ז מהל' ברכות הל' י"א ובשו"ע או"ח סי' ק"פ סעי' ד' ובמ"ב שם ובבן איש חי הל' שנ"ר פרש' שלח אות ה')

Bread left over from a meal that can not be used again should be disposed of שלא בדרך בזיון. (It can be wrapped up together with a disposable tablecloth even if other dry items and paper goods are being wrapped up with it.)

3. Is it accurate to say that there is no point in putting a cut into our חלות or bread before cutting them, since nothing is accomplished by the cut?
(עין שו"ע סימן קס"ז ס"א)

Yes.

4. Is there an איסור of המצוות על מעבירין to pass down the חלה or wine to someone else as long as the מברך ate first?

No.

(עין ברכות מ' ע"א טול ברוך ועיין מגילה ו' ע"ב תוס' ד"ה מסתבר.)

צדדים להקל: It would appear that there are a number of הג"ה:

1. Sometimes it is the רצון of the בעה"ב to pass it down. Therefore, it's not yours to take yet.
2. This מצוה is not being passed over. I am not doing any other מצוה before it. It just is someone else who is doing this מצוה. I have a right to give someone else קדימה in the מצוה.
3. If all the חלה is on a tray, my piece stays there (ברירה) and I will get it back.
4. If I'm still going to use this item, (i.e., this whole חלה), later for the מצוה it's still not מעבירין. I am just waiting another minute to use this item, (the cut כבד שלם) for the מצוה. Therefore, עצמו בעה"ב בעה"ב. אם חותך ב' הכברים אפילו הבעה"ב עצמו. Therefore, אין מעבירין - ידפ/ אינו עובר על אין מעבירין - ידפ/

11) ברכת המזון

1. What are the consequences of eating פחות מכזית of bread and more than a כזית of other items?

Make a ברכה אחרונה on the other items. מזונות will not be מצטרף with bread for ברכת המזון.

(הג"ה: ועיין אג"מ או"ח ח"ד סימן מ"א דלא עוד אלא שצריך לברך על כל דבר ברכתו השיך לו עיי"ש—ידפ)

2. If a בעל הבית says to guests, "Let's *bentch*," but his wife wants to serve dessert first, or at a catered meal, if the בעל שמחה didn't realize that there was still another course, must everyone *bentch* first?

No.

3. If six people ate bread at a meal and four ate מזונות:
a) May אלקינו be said? (ע"ן שו"ע או"ח סימן קצ"ז סעיף ב' דאיתא שם ז' אכלו דגן)

אלקינו in שו"ע means פת, therefore, you don't say אלקינו.

(הערה מתלמודי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: המחבר נקט לישנא דגמרא ברכות מ"ח ע"א אבל הרמב"ם בפ"ה מהל' ברכות הל' ח' כתב שבעה שאכלו פת עיי"ש)

- b) May שבע ברכות be said?

The הלכה for שבע ברכות is the same as for ברכת המזון. (Therefore, get a *seventh* to wash.)

(הג"ה: עיין או"ח סימן קצ"ז בכף החיים אות מו"ב—ידפ)

4. If there was שינוי מקום in the middle of a סעודה, does it require פת for ברכת המזון in the new place or is מזונות enough?

It requires פת.

5. Is it necessary to pass the כוס around with each הרחמן after ברכת המזון at a סעודת סעודה? (דראיתי דלא נתנו הכוס לכל אחד בשעת אמירת הרחמן בברית של נכד רבינו)? ברית מילה

Since there is no real reason to pass the כוס, it isn't done if there is even the slightest בירחא.

(אבל אין בויון לכוס של ברכת המזון ומותר לתת הכוס עם ההרחמן)

6. If one is eating outside, not under a roof or within מחיצות, where may one *bentch*?

If you ate at a table, anywhere at the table, otherwise within the 'ד אמת of where you ate.

7. At the end of the ברכה of אמן ברוחמי ירושלים אמן is אמן said after ירושלים or after אמן? (Asked by HaRav Eliyahu Alpert.)

This is similar to ואמרו אמן during קדיש. Although it is preferable to say אמן after אמן, if the חזן is מאריך one must answer אמן after ואמרו. Since there is usually no חזן for ברכת המזון, one should wait for אמן.

(הג"ה: עיין במ"ב סימן נ"ז ס"ק ב' מש"כ בענין ש"ץ המאריך הרבה בניגון של ואמרו ובסי' קב"ד ס"ק ל"ה וז"ל ודוקא לענין קדיש שכבר כלה עצם הבקשה אחר תיבת בזמן קריב או אחר תיבת דאמירן בעלמא עב"ל וע"ע או"ח סי' קפ"ח ס"ב ברמ"א וז"ל הואיל ואחרים עונין ג"כ עמו עב"ל וע"ע—ידפ)

8. Is there a preference to bring people to the כוס at שבע ברכות?

No.

9. If one started על המחיה and forgot to add על הגפן at the פתיחה, but remembered after בא"י of the חתימה, what should the procedure be?

The פתיחה and חתימה are מעכב; the addition לחתימתו is not.

10. What are the גדרים למעשה לברכת המזון for someone who began eating before שקיעה and ended after שקיעה when:
- a) ראש חודש was one of the days?
  - b) שבת was one of the days?
  - c) חנוכה was one of the days? (ע"י סי' קפ"ח במ"ב ס"ק ל"ג)

There is a מחלוקת הפוסקים in all of these cases, but the גדרים are as follows:

1. There is only a שאלה if someone actually ate on both days.
2. For רצה on שבת the מנהג העולם is to say רצה. (הג"ה: ועיין מש"כ במ"ב סימן רס"ג ס"ק ס"ז אם אמר רצה—ידפ)
3. If Sunday is ר"ח, one should try not to eat פמוד ללילה on שבת ער"ח in order not to have a תרתני דסתרי. (Soon after שקיעה will still not be problematic.)
4. In all other situations (not מוצאי שבת) one should be מחמיר to say רצה irrespective of which day is the beginning of the meal or the end of the meal. (הג"ה: וע"ע במ"ב הנ"ל בסי' קפ"ח לענין על הנסים ובה"ל שם ד"ה מוכיר של שבת בבהמ"ז—ידפ)

11. a) What, if any, is the חיוב of the onlookers at a חופה for the שבע ברכות?

The חיוב is to be there as פנים חדשות. No one is יוצא the ברכות. They are said as ברכת השבח.

- b) Is there any different חיוב for שבע ברכות after the סעודה?

No.

12. Is it necessary to hold the כוס של ברכה from the bottom?

No. (The bottom and the side are the same as long as you use all five fingers.)

13. Does one drink from the כוס של שבע ברכות after סעודת שלישית if it is already זמן הבדלה?

The מברך will say בפה"ג then the התן and כלה (only) drink from both כוסות. (הג"ה: וכן היתה דעת מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ד סימן ס"ט—ידפ.)

14. Is the פיוט of דוי הסר said on שבת?

Our מנהג is to say it.

(הג"ה: ואע"פ ששמעתי שיש חולקים על זה העיד רבינו שבשבת אחת במלון גלענוויילד ברך הנאוואמינסקר רבי זצ"ל בפעודת הלילה בלי דוי הסר וביום ברך מרן זצוק"ל ואמר דוי הסר—ידפ.)

15. In one elementary school, the children wash on a פחות מכזית with a ברכה. In another school, the הנהלה is not מקפיד if the children wash, but make everyone bentch without caring if they ate bread. Which approach, if any, is preferable?

קמנים אין להם עסק בשיעורים לכן מותר להם ליטול ידיהם בברכה אפילו פחות מכביצה ואח"כ לברך ברהמ"ז אפילו על פחות מכזית.

16. In one elementary school, the children wash on a פחות מכזית with a ברכה. In another school, the הנהלה is not מקפיד if the children wash, but make everyone bentch without caring if they ate bread. Which approach, if any, is preferable?

No. We don't see this חילוק brought down by the פוסקים למעשה.

(הג"ה: Rabbi Chaim Ganzweig told me that מרן זצוק"ל held that today women have accepted the מצוה of יו"ט שמחת יו"ט as an absolute חיוב, therefore they have to repeat ברכת המזון.—ידפ.)

17. If one is taking a long trip, i.e., flying to another country, may one wash in the morning and continue eating all day and bentch at night?

Yes.

18. Would ברכת המזון before dessert, even when dessert requires a ברכה be a problem of causing a ברכה שאינו צריכה of the אחרונה?

No. (Since there are numerous שיטות one is permitted to bentch in order to be מוציא עצמו מידי ספקות.)

19. If three women are making a מזומן and one or two men are present should they answer?

Yes. (Even those who haven't eaten answer to a מזומן.)

20. If a person washes no more than 3 times a week but washes 3 times every שבת, would one repeat ברכת המזון if he or she wasn't sure if רצה was said?

No.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פכ"א ס"ק ר"ח ושם אות קמ"ז דסבר ג"כ הכי—ידפ.)

(12) ברכות**א. ברכות הפירות**

1. What is the ברכה for:

a) chewing gum?

שהכל.

b) sugarless chewing gum?

שהכל.

c) bread sticks?

מוזנות.

d) breaded flounder?

שהכל.

e) fish sticks?

מוזנות. (*it usually has a thicker coating. This would be true even if corn flour was a major ingredient of the coating.*)

f) chicken nuggets?

מוזנות. (*it usually has a thicker coating. This would be true even if corn flour was a major ingredient of the coating.*)

g) knish?

It is best to make two ברכות.

h) puffed wheat? (עין סי' ר"ח סעי' ד' ובמ"ב שם)

האדמה.

i) French toast?

If the pieces are more than a כזית, it is המוציא.

If the pieces are less than a כזית, it is מוזנות.

(*This would be true only if the French toast is made in a way whereby the egg, etc., was **not** just a coating. In many instances, this is difficult to judge.*)

j) mashed potatoes?

שהכל.

k) dehydrated potatoes?

שהכל.

l) potato *kugel* (without pieces)?

שהכל.

m) wheat grass?

שהכל.

n) onion rings? (הערה מתלמידי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: וכן איתא במ"ב סי' ר"ה ס"ק ו' וז'.)

האדמה.

o) licorice? (עיין בשו"ע או"ח סי' ר"ח סעי' ב' ובמ"ב שם)

מוזנות. (A member of the OU Kashrus Division was puzzled by this because it would seem that the flour is a מיעוט and added for דבק רבינו. responded that even if the flour is for consistency the ברכה is מוזנות. It is only for liquids that we find that adding flour for thickness is an issue. [All מוזנות items have taste being added to the flour.]

(הג"ה: עיין ברכות ל"ט ע"א אמר רב אשי, כי היינון בי רב כהנא וצ"ע-ידפ)
(הערה מתלמידי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: ע"ע שם בשעה"צ אות י"ב וי"ג)

p) sunflowerseeds?

האדמה.

q) rice bread?

(הערה מתלמידי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: זה הלכה מפורשת באו"ח סי' ר"ח סעי' ז' עיי"ש). מוזנות

r) granola bar?

מוזנות. (It is פשוט that in those bars that are רוב whole grains that we follow the מיעוט for the מוזנות. Even those that contain raw oats baked with a small amount of water to merge the ingredients together it is most likely that many of the oats are cracked and broken.)

s) croutons?

המוציא.

t) croutons in a salad or soup?

This should only be eaten during a סעודה. (It is conceivable that these small pieces of bread are במל.)

1. How long after smelling בסמים is one required to make another ברכה?

As long as there is no היסח הדעת no new ברכה is needed. (*even walking in and out of the room is acceptable.*)

(הג"ה: וכן הוא מפורש באו"ח סי' רי"ז ס"א ובמ"ב שם ס"ק ו'-ידפ)

ג'. ברכת שהחיינו

1. Would one make a שהחיינו in the following cases:

- a) תפלין worn the first time or new תפלין?

No. (הג"ה: עיין שו"ע או"ח סימן כ"ה ובמ"ב שם ס"ק ב' ובביאור הלכה ד"ה קנה—ידפ)

- b) גירות?

No.

- c) הדלקת נרות הראשונה לגיורת?

Yes. (*She would be no different than any בלה the first time she lights.*)

- d) מצוות אחרות של גר?

Off-hand, none that can be thought of.

2. a) If a כלה lit נרות while she was single for any number of reasons, will she say שהחיינו on the first שבת after marriage?

She makes a שהחיינו on her new candelabra anyway.

- b) Would there be any difference if she is away for שבע ברכות and is not lighting on her new candelabra?

It may be possible that she should wait for the first week that she lights on her new candelabra. Nevertheless, it is possible to say that the מנהג for a בלה to say שהחיינו on נרות שבת came about for complex reasons and even if one of the reasons is not present נהוג, and she will say שהחיינו.

3. a) Which ברכה comes first—בורא פרי העץ or שהחיינו?

(הערה מתלמודי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: וכן פסק המ"ב בשם הפמ"ג בסי' רכ"ה ס"ק י"א.). שהחיינו

- b) If someone says העץ first, when does he say שהחיינו?

After מעימה (הערה מתלמודי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: ע"ע במ"ב הנ"ל.).

4. Does one make a שהחיינו on melons?

Yes. (*Nevertheless, there are hardly any fruits that you make a שהחיינו on anymore.*) (הג"ה: וכן פסק המ"ב בסימן רכ"ה בניאור הלכה ד"ה פרי חדש—ידפ)

5. Does a כלה make a שהחיינו on her a) engagement ring?

b) new wig?

a) **Yes.**

(הג"ה: וע"ע אג"מ אה"ע ח"ד סי' פ"ד אות ג' וצ"ע שאפשר חייבת בהטוב והמטיב—ידפ)

b) **Yes.** (*If it is expensive and even if it is not for a בלה.*)

1. A boy was chased by two other boys because of his Jewish appearance. They punched him in the face, broke his glasses, and knocked him down. He screamed and they ran away. They did not have a weapon; no robbery was intended. He also realized that they did not intend to kill him. Does he say ברכת הגומל?

(עיין סי' רי"ח במ"ב ס"ק ל"א וסי' רי"ט ס"ט ובמ"ב שם ס"ק כ"ט ול"א וע"ע אג"מ או"ח ח"ב ס"ס נ"ט)

No.

2. If someone is recovering from a severe illness, at what point does he say ברכת הגומל...after he "turned the corner"?...after all symptoms are gone?...something in between? (עיין או"ח סי' רי"ט במ"ב ס"ק ב')

At the point that he feels that he is recovered, even if some left over symptoms remain. (Ex., the draining of an edema in the leg.)

3. If someone is flying somewhere and making it a roundtrip, when does he say ברכת הגומל?

On a relatively short roundtrip (even 10 days) ברכת הגומל is said at the end of the trip.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פכ"ב ס"ק רי"ג ושם אות ק"ב דחולק וסובר דצריך לברך ב"פ—ידפ)

4. a) Does a woman ever "בענטש גומל" in any way? (עיין במ"ב סי' רי"ט ס"ק ג')

No. (הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ה סימן י"ד ודעת רבינו שאין לסמוך ע"ז לכתחילה—ידפ)

- b) May she make a שליח?

It is like a ברכת הנהנין—only that person who derived the benefit can make the ברכה.

(הג"ה: ואין להקשות ממה שכתב המ"ב בסימן רי"ט ס"ק י"ז דאדרבא משם ראייה למה דפסק רבינו דשם איירי דהחבר. הבעל או הבן רוצה לשבח בשביל הרגשתו ואינו מברך בשליח של אחר רק הוא מברך. ועכשיו הוא יכול להוציא אחרים ממש כמו מי שאוכל ומברך יכול להוציא אחרים בברכתו אפילו בברכת הנהנין אבל עכשיו דאנו נוהגין למעט בברכות כאלו וכן אנו נוהגין שלא להוציא אחרים בברכת הנהנין אפילו הוא עצמו אוכל למה יברך הבעל וכ"ש שלא בפני אשתו ושוב ראיתי שם בסימן רי"ט בביאור הלכה ד"ה ואין זה דכתב בפירושו שלא לברך אחר וכן פסק בס"ק י"ח—ידפ)

5. A boy on a bicycle hit a car broadside and nothing happened to him. Does he say ברכת הגומל? (The car was moving through an intersection.)

Yes.

6. When does going under general anaesthesia in and of itself require ברכת הגומל?

Never.

7. Would one be required to say ברכת הגומל after riding on either a canoe, a cruise ship around Manhattan or the Staten Island Ferry? (עיין אג"מ או"ח ח"ב סי' נ"ט)

No. (*In all the cases it is safe sailing and even if the ship sunk there are many safety factors that would apply including the relative proximity to shore.*)

ה'. ברכות שונות

1. Do you have to see the lightning bolt in order to make a ברכה?

Yes.

2. Does one make the ברכה of עושה מעשה בראשית on the Grand Canyon?

No.

3. If a new-better wine is in the kitchen and is:

- a) brought in as an after-thought—מהו לענין ברכת הטוב והמטיב
b) consciously left there to be brought in later—מהו לענין ברכת הטוב והמטיב?

It is questionable if this is like a מרתף or not. (*We don't have much precedent on the issue למעשה. ["When did a יד have 2 bottles of wine?"] Therefore, you have to be יוצא all שימות and we would not make the ברכה.*)

(הג"ה: עיין סימן קע"ה במ"ב ס"ק ד' ובשה"צ אות ו' ברעת הל"ח-ידפ)

4. If a woman did קריעה for her brother without a ברכה, is it permissible to put on a different blouse and cut קריעה again with a ברכה?

קריעה does not need ריץ האמת and vice versa. Why there seems to be a הקפדה to do it together is puzzling.

5. a) If someone flying at night is going to sleep is it appropriate to say המפיל?

Yes.

- b) If one normally has trouble sleeping on the plane how long would one have to sleep in order to say המפיל?

The amount of time that would be considered having slept for that night. (*Two hours would be an approximate minimum.*)

ו'. תפילת הדרך

1. If one said תפילת הדרך in the morning and is still riding at night, does he have to repeat תפילת הדרך? (עיין סי' ק"י סעי' ח')

תפילת הדרך is not said again until the next morning.

2. When is the most appropriate time to say תפילת הדרך in an airplane?

As it lifts off the ground.

3. If someone flying at night and slept is it necessary to say תפילת הדרך when it gets light?

No. (It is all one trip. If the plane has a stopover then תפילת הדרך will be said.)

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ה"ב של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"א ס"ק פ"ט דאם ממשיכים לנסוע וישנו בלילה באוטובוס [ובן במטוס] דצריכים לברך וע"ע שם אות ע"ג—ידפ)

ז'. הלכות שונות

1. Does the מזונות for rice also have קדימה in הלכות ברכות, or is the קדימה a דין in חמשת המינים?

בהלכות ברכות.

(הערה מתלמידי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: עיין באו"ח סי' רי"א ס"ז דטעם החשיבות הוא משום דעברי מינייהו פת ומברך עליהו המוציא וברהמ"ז קודמת עיי"ש וא"כ קשה דזה לא שייך באורז וע"ע שם במ"ב ס"ק ל"ה וצ"ע)

2. If a type of drink contains wheat, etc., as a fiber ingredient, what is the ברכה?

שהכל.

(הערה מתלמידי החש' יונתן גרוסמאן הי"ו: עיין במ"ב סי' ר"ד ס"ק ט"ז ובשו"ע שם סי' ר"ח סעי' ו')

3. How much time do you have after drinking water to make a אחרונה ברכה?
(דאיתא באו"ח סי' קפ"ד סעי' ה' דיכול לברך עד שיתעכל המזון שבמעיו אפשר לומר דהשיעור של ע"ב מינוט שהובא שם במ"ב סק"כ נאמר רק על אכילה ולא שתיה ויש להחמיר כאן)

Seventy-two minutes.

4. Does one make a ברכה ראשונה after המוציא וברכת הדים ונטילת ידים for:

- a) Grapefruit before a meal?
- b) Fruit salad before a meal?

If, in fact, it is an appetizer, it requires no ברכה. This fact, though, may be questionable and it is preferred that the fruit be eaten with bread.

5. If someone finds himself in a workplace situation where he is not wearing a כִּפָּה,
- a) May he cover his head to make a ברכה and continue his meal with an uncovered head?
- Yes.
- b) May he do the same in a “non-meal” situation (when it cannot be construed as a שעת הדחק, i.e., to drink coffee during the day)?

Yes.

6. May an אשכנזי make a ברכה on (a) ספרדי תפלין? (b) ספרדי ספר תורה?

a) Yes   b) Yes

7. How long does one have to wait after saying his own ברכה in order to say אמן on the ברכה of his חבר who is making the same ברכה?

One word. (הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ה סימן ט' אות א'—ידפ)

8. If someone is eating grapes and apples may he make an על העץ for the grapes and continue eating the apples without a new ברכה?

Why would someone do this? (There is a סברה to say that there is no automatic היסח הדעת. This would only be an issue when a בורא נפשות is needed for other foods, otherwise it will be אסור because of צריכה)

(הגה: עיין או"ח סי' ר"ח סעי' י"ג אם אכל פירות מז' המינים ואכל תפוחים. א"צ לברך על התפוחים בורא נפשות.—ידפ)

9. a) Ground meat was mixed with grounded up bread. The bread was only added to give extra substance to the food. What is the ברכה on this food?

שהכל.

- b) What is the ברכה on the following dish? A large amount of bread crumbs (more than 50%) are mixed in with ground meat in a way so that the bread crumbs are not recognizable and then the mixture is fried or cooked.

(עיין או"ח סיקס"ח סעי' ט'-י"א)

בטל. (Even though the intent is to make the meat go further the bread is **שהכל**. "Meat is also **השוב**.")

(הגה: לבאורה הפ' הוא כ"ז שמרכיבים שני דברים הולכים אחרי המזונות אפילו הוא המיעוט דחשיב אבל כאן הבשר הוא עיקר והלחם רק מפל לו.—ידפ)

10. Does the בפה"ג for grape juice cover the שהכל for other drinks or just the בפה"ג for wine does? (ששמעתי שיש פוסקים שסוברים כן)

It does not make a difference.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פ"ב ס"ק קפ"ז ושם אות ק"ד דסבר ג"כ הכי—ידפ)

11. Will the ברכת מזונות for rice also cover wheat?

If you had in mind that it should, yes.

12. a) Is a ברכה required on flavored medicine? (i.e. Mylanta, etc.)

No. (*The flavoring is בטל to the medicine.*)

(הג"ח: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פ"ב ס"ק קצ"ג דסבר דאם נהנה צריך לברך—ידפ)

b) How is one to reconcile this with the תשובה in פ"ב ח"א סי' פ"ב?

Unlike a pill mixed into applesauce etc. the flavoring has no real ממשות of it's own to create a ברכה requirement. Mixing the medicine with a real sugary substance would require a ברכה.

13. What age does a child have to be in order to answer אמן to his or her ברכה?

(עיין בשו"ע סימן רט"ז ס"ג ובמ"ב סקט"ז)

At any age that the child can make a ברכה.

(הג"ח: וכן שמעתי שכן היתה דעת מרן זצוק"ל—ידפ)

14. If a person made a ברכה without noticing that there was ערוה nearby, does he have to repeat the ברכה?

(דאפילו אם נימא דיש לסמוך בדיעבד על שיטת המחבר המובא בסימן ע"ה סעיף ו' שעצמת עינים גרידא מהני האם אפשר לסמוך עליו אם באמת ראה אבל לא הרגיש שיש ערוה במקומו?)

If the ערוה was not in front of him, he can be סומך on the מחבר. If it was in front of him and he was פארטראכט, then he should repeat the ברכה.

15. What would the ברכה be for the מזונות roll supplied in airline meals?

סעודה. (*There is not enough food to be considered a מזונות.*)

16. A woman took frozen *challah* dough and split it in half. From one half she made small little loaves and smeared them with margarine and cinnamon. She then rolled out the second half and smeared chocolate over it and rolled it up. What ברכה is appropriate for each?

Both are מזונות. (*Unless you eat a שיעור, bread dough made into an item used as a snack becomes מזונות. If it is an item used as חלה or bread in a meal it is המוציא.*)

(הג"ח: הרב בערל פיינשטיין שליט"א הגיד לי שאמר לו מרן זצוק"ל שבאמת הברכה של מצה היתה צריכה להיות מזונות אם לא שנאפה להיות במקום פת בסעודה—ידפ)

17. When would it be necessary to make a ברכה for dessert?

For any food except cake or liquid. (*Ice cream and jello are considered liquid and chocolate pudding is questionable.*)

18. Would ברכת המזון before dessert, even when dessert requires a ברכה be a problem of causing a ברכה אחרונה שאינו צריכה of the ברכה אחרונה?

No. (*Since there are numerous שיטות one is permitted to bentch in order to be מוציא עצמו מידי ספקות.*)

19. Do “Listerine strips” require a ברכה?

No.

20. a) What would be the ברכה for “tuna wraps”?

המוציא. (*It is an item eaten exclusively for a סעודה unlike pizza which is still commonly eaten as a snack.*)

b) How much would one need to eat to require ברכת המזון?

1 oz. is certainly חייב (*2 oz. is equivalent to a roll which is more than a בביצה.*)

21. If someone is eating in a restaurant and after finishing what he originally ordered decides to order more food is a ברכה ראשונה required on the new food?

(עין אורח סי' קע"ד במ"ב ס"ק י"ח מש"כ בשם הט"ז)

No. (*The מ"ז is not dealing in a restaurant situation. That is a case where he bought food in a store and then had to send for more afterwards. In our situation a person will buy the minimum that he believes he might eat and has the option of seeing how he will feel later. Even the מ"ז will agree that no new ברכה is needed here.*)

22. If one eats cranberries or any one of various types of cranberry sauce as a side dish during a meal, does it require a ברכה?

No.

23. Coffee irritates a person's stomach so in order to drink coffee he eats some bread first. Is a ברכה required for the bread?

This is a הלכה מפורשת.

(עין סי' רי"ב סעי' א' ברמ"א ובמ"ב שם סק י' וז"ל בסופה ולכתחילה טוב למנוע לגמרי מלאכול המפל קודם לעיקר עב"ל וע"ע בביאר הלכה שם ד"ה ואינו)

(13) ערב שבת והדלקת נרות

1. a) If a כלה lit נרות while she was single for any number of reasons, will she say שהחיינו on the first שבת after marriage?

She makes a שהחיינו on her new candelabra anyway.

- b) Would there be any difference if she is away for שבע ברכות and not lighting on her new candelabra?

It may be possible that she should wait for the first week that she lights on her new candelabra. Nevertheless, it is possible to say that the מנהג for a כלה to say שהחיינו on שבת נרות came about for complex reasons and even if one of the reasons is not present ביון דנהוג נהוג.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פכ"ז ס"ק ר"נ ושם אות קמ"ו דחולק וז"ל דלא נוהגים לברך ועי' בה"ל סי' כ"ב ד"ה קנה וכו' עב"ל—ידפ)

2. Would a גיורת make a שהחיינו in the case of הראשונה?

Yes. (She would be no different than any כלה the first time she lights.)

3. A husband is away for שבת, sleeping at a motel and eating at someone's home. His wife is at home and will be מדליק נרות שבת.

- a) Does the man have to be מדליק נרות anywhere?

He does not have to light.

- b) Why?

The גורים are as follows—a married woman always lights מנהג. Anyone else lights (with a ברכה) only if there is a תועלת. (Turning the lights out before lighting seems preferred to create a תועלת although just having two נרות lit לכבוד שבת is also a תועלת.)

*(הג"ה: This last point refers to a case when only children, etc., are home [not the mother] and the electric lights are not put out. This is not meant to imply that the נרות may be lit in a place where no הנאה at all will be derived from them. They may **not** be lit in a room where no one will enter until they burn out.—ידפ)*

- c) What is the rule for a child...

away from home?

Not necessary to light their own נרות. (Just the same as the husband.)

at home?

Same תועלת as above (in 3b) would be necessary.

4. Is it necessary for girls living in a dorm to light נרות שבת?

Only one of them needs to light.

5. Is it מותר to leave a soda machine plugged in for שבת in a dormitory if you know that a גוי will buy soda?

Yes.

6. If שבת are on a liquor cabinet creating a בסיס, may the doors be opened to take out wine? (This may be different from a drawer which is a totally separate item.)

It is the same as a drawer and is מותר.

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: עיין בסימן ש"י במ"ב ס"ק ל"א דשם משמע דסבר המ"ב דמדין בסיס הו"ל לאסור כיון שנתבטל לעיקר הכלי אבל הכא יש להתיר מטעם אחר דהוה כמו הונח חלות על השלוח דאז יש לתיבה דין בסיס לדבר המותר. הג"ה: ואפשר דזה היה ג"כ סברת רבינו-ידפ)

7. a) If one's daughters do not light their own שבת, how are they מקבל שבת?

Just like men.

- b) How are men מקבל שבת?

Automatically at תוספת שבת. (No specific קבלה is necessary.)

8. If a woman needs to travel after הדלקת נרות, what is the best procedure?

Let her be מדליק נרות without a תנאי and get into the car without doing any מלאכה.

9. Is it necessary to turn off the electric lights before הדלקת נרות שבת?
(עיין באג"מ או"ח ח"ה סי' כ' אות ל' ד"ה איברא דיש)

No.

10. A single girl started lighting נרות with a ברכה...

- a) What is her חיוב if she is not at home or finds it difficult to light?

She doesn't have to light.

- b) Must she continue lighting once she started?

It depends on why she was מקבל to light originally. If she knew that she didn't have to light, but chose to do so anyway, then she needs קבלה בטעות. Otherwise it would be a התרת נדרים.

11. Does זכות פלג המנחה before הדלקת נרות have any לימוד זכות?

לכתחילה אין מקדימין of הלכה. יוצא the woman is בדיעבד.

12. If a single girl lights her own שבת נרות and due to an accident, she didn't light one שבת. Does she add a candle?

No.

13. How close to שבת can a person put up raw food in order to permit שהייה וחזרה?

As long as the food cannot be edible (נתבשל כל צרכו) for Friday night.

14. Is one, in the US, permitted to watch the "KotelCam" of the כותל המערבי on Friday afternoon when it is שבת in ארץ ישראל?

Yes.

(הנ"ח: וע"ע שמירת שבת כהלכתה פרק ל"א ס"ק (עב*) בשם מהגרש"ז איוערבאך שליט"א—ידפ)

14) שבת

a) Miscellaneous

1. What are the גדרים for the איסור הכנה from ליו"ט ליו"ט ויו"ט לחול (Ex. a)—carrying a סידור home עירוב במקום שיש עירוב. Ex. b)—returning הדסים וערבות back to the refrigerator.)

There is no איסור הכנה if there is a הפסד involved. For example, it is אסור to take a bottle of wine from the cabinet and put it into the refrigerator for מוצאי שבת ויו"ט, but putting וערבות הדסים back is מותר (סוכה דף מ"ב ע"א) כדאיתא במשנה (מוכה דף מ"ב ע"א). I am also not מחויב to trust the שמירה in a בית הכנסת and may take home anything. You are also allowed to return things to their proper place (wine from the table to the refrigerator). (הג"ה: ועיין באג"מ או"ח ח"ה סימן כ אות א'—ידפ)

2. a) Without thinking a mother took bananas out of the refrigerator on שבת for them to ripen in order to feed them to her infant at night, מוצאי שבת. Will putting them back into the refrigerator help negate the הכנה?

If it is for a child there is never an איסור הכנה.

- b) What would the הלכה have been if it was done for an adult?

In this case it would not matter. (These are complex issues and it seems that the איסור is based on appearance and not the individual's כוונה. In this case it could be reasonably perceived as being taken out for use on יו"ט)

3. Is it מותר to make ice cubes one hour before מוצאי שבת knowing that they won't be ready until after שבת?

No.

4. From where to where does the ספק of the Halachic dateline exist?

From 6 hours east of ארץ ישראל to 12 hours east. (This would include areas of South Korea and Australia along with Japan, New Zealand, Hawaii and portions of Alaska.)

5. What does one do about שבת in Japan למעשה?

Preferences in descending order:

- a) Spend שבת in Hong Kong and return to Japan on Monday.

- b) Keep 2 days שבת.

- c) Keep מצוות דאורייתא.

(Going for business can possibly be considered ברעבר in order to say ספק דרבנן לקולא, but for pleasure this would not apply and one should not be עצמו לספק בידים.)

6. What is the הלכה concerning getting on a train right before שבת to travel home from work?

In general it is a מראית עין problem. If many people were stuck on the train, then מראית עין would fall off. Otherwise, he should get off at an earlier stop, where no one knows who he is, and walk.

7. May a man stuck in California take a train cross country to New York on Thursday and stay on the train over שבת in order to get home for ראש השנה?

It is אסור.

8. If a Jewish woman is a caretaker for the week Sunday to Friday and she will drive home on שבת day if she stays overnight, is it required to send her home early Friday? (Then she will not have the אוירא דשבת at all from Friday night when she will not have to work and will be able to partake in the שבת meal).

She may stay until שבת day.

9. May a carpet be delivered to a Jewish contractor on ערב שבת or ערב יו"ט when the seller knows that the installation is planned for שבת or יו"ט?

No.

10. What are the גדרים למעשה לברכת המזון for someone who began eating before שקיעה and ended after שקיעה when:

- a) ראש חודש was one of the days?
- b) שבת was one of the days?
- c) חנוכה was one of the days? (עיין סי' קפ"ח במ"ב ס"ק ל"ג)

There is a מחלוקת הפוסקים in all of these cases, but the גדרים are as follows:

1. **There is only a שאלה if someone actually ate on both days.**
2. **For מנהג העולם on שבת the סעודת שלישית is to say רצה.**
(הג"ה: ועיין מש"ב במ"ב סימן רס"ג ס"ק ס"ז אם אמר רצה—ידפ)
3. **If Sunday is ר"ה, one should try not to eat פמוך ללילה on שבת ער"ה in order not to have a תרתי דסתרי.** (Soon after שקיעה will still not be problematic.)
4. **In all other situations (not מוצאי שבת) one should be מהמיר to say הנסים irrespective of which day is the beginning of the meal or the end of the meal.** (הג"ה: וע"ע במ"ב הנ"ל בסי' קפ"ה לענין על הנסים ובבה"ל שם ד"ה מוכיר של שבת בבהמ"ז—ידפ)

11. Is it alright to be מעבר the סדרא שלא כסדר if you are behind?

It makes sense to do this week's סדרא first and then catch up.

12. May one replace תרגום with any English translation of חומש in order to learn שמורת?

Only if the translation is the translation of תרגום.

(הג"ה: עיין ערה"ש סי' רפ"ה סעי' י"ב וז"ל ובך נוהגים כל ישראל וחלילה לשנות מזה עב"ל כלומר שאינו נכון לתרגם ללעז וע"ע במ"ב שם ס"ק ד' בשם הטור וז"ל אבל אם קורא בשאר לעז לא עב"ל ובסק"ה מש"ב בשם המ"ז והראה לי בני הח' הרב שמעון מאיר הי"ו מש"ב בספר היראה לרבנו יונה גירונדי ז"ל וז"ל וישלים פרשיותיו עם הצבור בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום, ואם אין לו תרגום יקרא שנים מקרא ואחד לעז וטוב יותר מלאמר ג"פ המקרא, כי התרגום היה להבין המקרא למי שאינו בקי ב"ש לעז פירוש שהוא לשון הלעזות עיי"ש אבל נראה מהנ"ל שדחו הפוסקים את סברתו וצע"ע—ידפ)

13. Is one מותר to speak about computers on שבת?

If there is a תועלת, (I want to learn what to do; I want to buy a computer; I'm interested in certain software), it is אסור.

14. Is it מותר to read computer magazines on שבת if one does not read the advertisements?

The entire purpose of the magazine and its articles is either to teach you how to use the computer or to introduce you to software that you may need and is therefore אסור.

15. Why don't we say קידוש לבנה on שבת?

Besides the possible קבלה reasons, there is a practical fear of הוצאה of the סידור.

16. May a woman who has small children schedule 2 wisdom teeth extractions for Friday so that she can have help with the children over שבת?

Yes. (Normally this could be problematic since the extractions would "שמער" her עיני שבת.)

17. May one ask a child 3 years old to open up an aspirin bottle on שבת?

Anything an adult can't do you may not ask a child to do.

18. a) When ערב יו"ט is שבת, what are the גדרים of סעודה שלישית (סמוך) לענין אכילה (למנחה)?

Whatever one wants to do— יש לו על מי לסמוך.

- b) Is סעודה ג' עיכוב an מנחה גדולה?

No.

- c) Do you have to treat סעודה שניה as the סעודה עיקר to require 'בשר ודגים וכו'?

No.

19. May one go to the library to read on שבת?

Yes, if there is no problem with מראית עין. (*Children on the Lower East Side used to go to the library on שבת.*)

20. May an אבל go to a שמחת מריעות on שבת ויו"ט if his wife is going?

Yes. (*It would be an אבלות בפרהסיא ענין if she was there and he wasn't.*)

21. A woman has to verify her ovulation over a 72 hour period by using a dipstick which changes colors. The doctor wants her to do it at the same time every day. May she do it on שבת?

Do it after שבת. (*הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א held that it would be מותר based on a general התר of chemical reactions.*)

22. Many times leaders of שבת groups hand things out for the children to take home. What are the guidelines as to what is מותר to take home?

If the child is permitted to read it he is permitted to take it home. If it may not be read, it is מוקצה.

23. a) Are travel agents permitted to sell tickets to Jews for travel on שבת?

No, unless one says הלעטהו לרשע וימות.

b) When do you say הלעטהו לרשע וימות and when do you say that one is a מסייע case?

I don't know.

(הג"ח: עיין מש"כ מרן וצוק"ל באג"מ יו"ד ה"א סימן ע"ב ואפשר שדחה לי רבינו בשאלתי משום שלא רצה להכניס עצמו בפלוגתא דרבוותא של הש"ך ודגמ"ד ביו"ד סימן קנ"א סק"ו והמג"א באו"ח סימן שמ"ז ס"ק ד' ואפילו לשיטת הש"ך ודגמ"ד הנ"ל יש לעיין ברין מויד ושונג בזמן הזה-ידפ)

24. May someone say "גוט שבת" to a מחלל שבת or perhaps it may be אסור to remind him that it is שבת since it may make his שגגות into זדונות?

It is appropriate and correct to say "גומ שבת".

25. May someone in New York call or fax a גוי in Chicago right after שבת?

No. (*[a] It won't be worse than an איסור דרבנן of גרמא. [b] It's not like starting a מלאכה before שבת and letting it finish on שבת since now it is שבת in Chicago. [c] מיקל to be מקום there is בשעת הדחק במקום הצורך.*)

(הג"ח: ושמעתי בשם הרה"ג מרן הר' י"ש אלישיב שליט"א שמתיר וע"ע שמירת שבת כהלכתה פ' ל"א אות כ"ו וראיתי פסק מהרב הערשל שעכמ"ר שליט"א שמחמיר ג"כ-ידפ)

26. May one bid on an Internet auction if ...a) the auction ends on שבת or יו"ט?

Yes. (If the final bid is put in before שבת or יו"ט it is fine. No bidding for the Jew should take place on שבת or יו"ט.)

b) the auction ends after שבת but the proxy keeps bidding until the limit amount?

No bidding should be done on שבת or יו"ט.

27. Is sledding מותר on שבת?

No. It is עוברא דחול.

28. One of the children in a family had a birth defect that caused a speech and communication handicap. For some reason on many Friday nights the boy will become very unmanageable and start screaming uncontrollably. The only thing that calmed him down was when he went down to the basement, on his own, and turned on the TV. How should this be handled?

Let him be.

29. Is it מותר to walk a dog where there is no ערוב?

(אע"פ שזה הלכה מפורשת בשו"ע או"ח סימן ש"ה סעיף ט"ז ראיתי שיש אוסרים)

Definitely.

30. Is it מותר for an אבל who is י"ב חודש to make a שבע ברכות on שבת?

Not preferred.

31. Someone drives to his mother every שבת. May a *frum* neighbor invite him in advance for a שבת meal since he will be there anyway?

Yes.

(b) אמירה לעכו"ם

1. A woman is visiting her mother on the 11th floor and she will be going a number of times over שבת. May she get into an elevator with others going up to high floors without telling anyone to push buttons?

Yes.

2. Is it מותר to leave a soda machine plugged in a dormitory on שבת if you know that a גוי will buy soda?

Yes.

3. Does a bakery, receiving השגחה, owned by a גוי, require שבת מוצאי שבת?

If there are רוב גוים, normally not. Nevertheless, it is possible that since he is under השגחה, he is also baking for Jews and בכרי שיעשו would be required.

4. Is רפואה לחולה של מיחוש בעלמא אמירה לעכו"ם permitted in a case of (ועיין ערוך השלחן ששכ"ח אות מ"ג שאוסר אבל הסברה להתיר בא ממ"ב אות ס' וכן איתא בגמרא)

No. (The case in the מ"ב is referring to a real חולה העין. חולה is also אכור because of צובע, therefore the חולה can't do it himself.)

5. On שבת the power goes off. The water in the urn cools (לגמרי) and then the power comes back on. מהו לענין הנאה?

[שונג מותר מיד b) נר לאחד וכו' ואין שייך שמא ירבה וכו' a) מותר

6. A caterer's warmer goes off באונס. Is it מותר for a גוי to plug it into a different outlet?

Yes.

7. May a non-Jewish plumber do work in a house on שבת if he does not drive up in his truck and he leaves his tools in the house from before שבת?

No. (מלאכה may not be done in one's house.)

8. Is it מותר to point to a check to pay a גוי on שבת?

only. Even if it is technically מותר, it isn't appropriate.

9. Is a גוי who is working for a Jew on שבת permitted to buy something for the Jew when the גוי shops for himself or must the boss be מוחה (עיינן סימן רנ"ב אות כ"ג)?

מותר.

10. Is it מותר to leave sprinkler systems for the grass set on a timer in a place where it is well known that they are set by a timer?

Even though there is no מראית עין באג"מ או"ח, yet according to מרן זצוק"ל ביצה דף ג' תוס' ביצה דף ג' ח"ד סימן ס' אסור. Even though the reason of לא פלוג, ע"א might not apply,

11. Is it מותר to use a שבת clock to turn off appliances (crock pot, etc.)?

No. It is considered אמירה לעכו"ם.
(הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ד סימן ס'—ידפ)

12. May one run a dishwasher, etc., before שבת if it will go off by itself on שבת?

Possibly. It could be an אמירה לעכו"ם problem, but there may be a סברה לחלק.

13. May one...

- a) ask a גוי to open a soda can on שבת?

No.

- b) ask a גוי to open a soda can on שבת בדרך רמז?

No.

(הג"ה: *I don't understand the reason for (b) since it can be opened בדרך התר* (ידפ—אבל ע"ע באג"מ או"ח ח"ד אות ה' שבן היתה דעת מרן זצוק"ל

14. How is the הלכה in ברמ"א ס"ה רנ"ב או"ח סי' רנ"ב different than today's...

- a) alarm clocks?

- b) clock radios?

The case of the ברמ"א is a chime every hour which is obviously set well in advance. This is not the case בני"ד. If everyone would get up at the same time on שבת as during the week, and everyone used an alarm, it would be מותר. Since they don't, it's אסור.

(הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות ו'—ידפ)

15. Someone is having a שטר מכירה composed; may he make the initial agreement בעל פה על סמך השטר הבא?

Yes, but he will need a קבוע סכום for the lease.

16. If cleaning help always comes on the same days and does the same work, is one allowed to let them do מלאכה like ironing (not אוושה מילתא) if they were **not** explicitly told to do so? (This could be more so on a יו"ט that fell on a weekday where the מלאכה is always done that day.)

It is אסור. (It is as if you asked that it be done.)

17. How does one write a שטר מכירה for a partnership with two contractors?

Calculate profit per hour (minus lease of overhead, labor, etc.) which will belong exclusively to the גוי for work done on שבת or י"ז.

18. May a live-in maid be allowed to mend the clothes of her Jewish employer in her room, on שבת, if no one has instructed her to do so?

Yes.

19. A man owns an internet server and rents out space to businesses. He makes a profit from any sales made over his server. Is he permitted to accept money from sales made on שבת?

Yes. (This is how the rent is calculated.)

20. Does a shul have any leniencies when it comes to using a שבת clock for an air conditioner?

Yes.

21. Under what circumstances would a doctor in Monsey be able to send a patient to Manhattan on שבת or י"ט for a broken wrist and when would the patient be able to return ע"י עכו"ם?

Going to the hospital is not a problem (even ע"י ישראל if necessary) since a bone that doesn't heal properly can cause infection. Going home is not necessary unless there is some need for the חולה.

22. An 80 year old woman is sitting at the bedside of her dying husband on ערב שבת. If ערב סוכות he is נפטר over י"ט would she be permitted to take a taxi home ע"י עכו"ם?

It would be preferable that someone stay with her so that she would be able to stay in the hospital for the entire י"ז. Going home is not necessary unless she is herself a חולה. In the eventuality that no one can stay with her and there is a concern for her to stay by herself and there is no תחום שבת issue, then if it can be arranged that a non Jew will call the taxi and the payment is arranged to be made after י"ז she may call the taxi ע"י עכו"ם.

23. If a person is נפטר in the United States on שבת morning may one, ע"י עכו"ם, call a close relative (i.e. a grandchild or nephew) or close friend in ארץ ישראל, where it is already מוצ"ש, so that they will be able to make a flight in order to attend the לוויה on Sunday?

Yes. (Each case has to be judged on its individual merits.)

(c) תפלה לשבת ויו"ט

1. If the צבור says (בערבית לשבת) out loud together, may the ש"ץ fulfill his requirement of קול רם with them or must he say it independently?
(עיין שו"ע או"ח סימן רס"ח ס"ח במ"ב אות כ"ב)

He should say it independently.

2. On a שבת that we read 3 ספרי תורה is it preferable to place all 3 ספרים on the שלחן for קדיש in order to be יוצא the מג"א in סקי"ב?

The מנהג is just two ספרים.

3. Is there any הקפדה to do or say anything before people stand up for the שירה or עשרת הדברות in order to be חושש for הרמב"ם?

If no one is מקפיד and he is, it could be אמור because of כיוהרא.
(הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ד סימן כ"ב—ידפ)

4. May the בעל מוסף daven at the באמצע?

This is not our מנהג. (*The only time that the בימה is used for the ש"ץ is for קבלת שבת*)

(הג"ה: ושוב מצאתי הלכה זאת באג"מ או"ח ח"ב סימן כ"ח ובח"ג סי' י'—ידפ)

5. With an overflow crowd for פרשת זכור, many women could not fit in to the עזרת נשים. Is there any problem with the extra women listening to the קריאה while standing in the vestibule outside the open *shul* door?

In a שעת הדחק situation it is not אמור.

6. What would be the minimum sleep necessary for one to be מוציא the מנין all of the ברכות on שבועות morning if everyone stayed up all night?

You have to have someone who slept at least 30 minutes ערב יו"ט or slept 30 minutes before coming to *shul*.

7. Is one permitted to stop in the middle of עשרה שמונה to listen to קריאת התורה or שמונה עשרה or is it considered a הפסק of ברכת כהנים?

On a weekday when the קריאה is not longer than כולה את לגמור of כדי לומר, it is מותר. On שבת or יו"ט when the קריאה is longer, it would be אמור.

(d) קידוש

1. Is it correct to assume that one need only drink one ounce (מלא לוגמא) and not a רוב רביעית to be יוצא either קידוש or הבדלה?
(עיין מש"כ רבינו בהגדה קול דוד ס"ב אות ח' וט')

You are יוצא, but לכתחילה you should attempt to be יוצא all opinions and drink a רוב רביעית.

(הג"ה: *As to the שיטת הרמב"ן to require כוס רוב, רוב רבינו holds that it is a דעת יחיד that one need not be חושש for.—(ידפ)*)

2. If one does not have a regular כוס, which is preferred for קידוש, the bottle of wine itself or a plastic cup?

One may use the bottle. (*Hard plastic cups, though, are as good as glass. Styrofoam hot cups are questionable.*)

3. May a קורא, whose throat is dry, take a sip of water before קידוש? (Since there is no ברכת שהכל perhaps there is no need for קידוש either.)

We're not נזהג to do it but there is probably no איסור

4. How full does the כוס של ברכה have to be in order to be considered מלא?
(עיין אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות י')

Totally full. But practically speaking, it is not מעכב and one must consider each situation separately, (i.e., If the full כוס can spill on someone's carpet, etc.). Therefore, למעשה most of the time the situation will be בריעבד.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פכ"א ס"ק ר"ג דג"כ סבר דבר מועט שאין ניכר כ"ב וע"ע שם בח"ב פמ"ז ס"ק קב"ד—ידפ)

5. a) What ברכה is made on grape juice from concentrate?

בפה"ג.

- b) May it be used for קידוש והבדלה?

Yes. (*It is no worse than חמר מדינה*.)

(הג"ה: עיין מנחת שלמה ח"א סימן ד' דשם הביא ספקות בענין השיעור וברכה אחרונה—ידפ)

6. Is it necessary to cover cake that is on the table during קידוש?
(עיין אג"מ או"ח ח"ה סימן כ' אות י"ח שמשם משמע שטעם שלא יראה הפת בושתו הוא משום שאין מקדשין עליו אלא על היין ואם כן אם אין מקדשין על פת כיסנין ג"כ אין צריך לכסות.)

Yes. (*One can't be מדייק anything from the תשובה since there are many other sources where the דיוק is otherwise.*)

7. If one sees a מצוה בר making קידוש for others should one be מוחה?

(עיין באו"ח סי' נ"ה במ"ב ס"ק ל"א)

It is not necessary since at this point the קידוש is *דרבנן*. (One fulfills קידוש with מקדש השבת *in תפלה* דאורייתא.)

(הג"ה: עיין במג"א סי' רע"א ס"ק א' ובמשנה ברורה סימן רע"א ס"ק ב' וכן שמעתי ממרן זצוק"ל בשלמדנו פ' ערבי פסחים שהיה מפקפק על המ"א הנ"ל ועיין שו"ת הלכות סי' רע"א דין י"א שג"כ מיקל בזמן שכבר התפלל הגדול ועיין ברכות דף ל"ג ע"ב וז"ל מה קידוש אף על גב דמקדש בצלותא מקדש אכסא עכ"ל דמשמע כמפורש כהמ"א אבל ע"ע במג"א מצוה ל"א אות ה' דסתר כל הראיות הנ"ל וסבר דלא יצא מן התורה בתפלה משום דאין מוכירין יצ"מ וצ"ע-ידפ)

8. Is it necessary to hold the כוס של ברכה from the bottom?

No. (The bottom and the side are the same as long as you use all five fingers.)

9. A shul has a kiddush room downstairs. Is it permitted to make קידוש in the shul having in mind to eat downstairs?(עיקר) וכן עיקר?

We were never נזהג like this. If the only reason to do this is because one is afraid that קידוש is being made on small whiskey cups than that would not be a good enough reason to make this change. If there is a חשש that people will eat without קידוש than let the מקדש eat מזונות upstairs.

10. Do women make קידוש before they eat שבת morning if they said ברכות?

A married woman (and a daughter living at home) should not have to say קידוש until her husband (father) comes home since the זמן of the סעודה doesn't begin until then. Nevertheless if she normally eats breakfast earlier, לכתחילה , she should say קידוש in the morning before breakfast and be יוצא again later at the סעודה. A single girl living away from home should make קידוש before breakfast.

(הג"ה: עיין באג"מ או"ח ה"ד סי' ק"א אות ב' וצ"ע ממש"כ שם בענין הבנות-ידפ)

11. A woman was diagnosed with gluten allergies. If she can't eat פת of any sort how should she be נזהג to comply with סעודה? (Her possible options are to make a בפה"ג before every new אכילה to be זצוק"ל or possibly be יוצא יין according to רביעיית יין וכ"ז)

She should drink a רביעיית יין (or grape juice.)

12. If a group of women are together for שבת and no men are present is there any reason that one women can't be מוציא the others with משנה?

No. (The only problem would be, according to the בה"ג, if the woman who was מוציא the others had previously been יוצא which would then require a ערבות.)

הבדלה (e)

1. Is it correct to assume that one need only drink one ounce (מלא לוגמא) and not a רוב רביעית to be יוצא either קידוש or הבדלה?

(עיין מש"כ רבינו בהגדה קול דודי ס"ב אות ח' וט')

You are יוצא, but לכתחילה you should attempt to be יוצא all opinions and drink a רוב רביעית.

(הג"ה: *As to the שימת הרמב"ן to require רוב כוס, רוב רבינו holds that it is a דעת יחיד that one need not be חושש for.*—ידפ)

2. May one drink the wine בשבת if it is before אחר סעודת ג' בשבת הכוכבים?

Yes. (ועיין או"ח סימן רצ"ט במ"ב אות י"ד בשם הח"א)

3. May a woman בורא מאורי האש לכתחילה say?

Yes. (*This could possibly be true even according to the הסובר שאסור רמב"ם [ברכה] depending on how you define the ברכה על מצוות שהן פטורות בהן.*)

(הג"ה: ועיין בשו"ע סימן רצ"ו בסופה בניאור הלכה ד"ה לא יבדילו לעצמן דלא סבר בן וע"ע באג"מ חו"מ ח"ב סימן מ"ז אות ב'—ידפ)

4. If a woman is making her own קידוש on טוב, does she say the שהחיינו at הדלקת נרות or קידוש?

Whenever she wants.

(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"ד סי' כ"א אות ט' וסי' ק"א אות א'—ידפ)

5. Is there any problem with a גדול who already made הבדלה to be מוציא a קטן שהגיע לחינוך?

No.

6. How full does the כוס של ברכה have to be in order to be considered מלא?
(עיין אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות י')

Full. But practically speaking, it is not מעכב and one must consider each situation separately, (i.e., If the full כוס can spill on someone's carpet, etc.). Therefore, למעשה, בדיעבד most of the time the situation will be.

7. How does one drink from the שבע ברכות של כוס after סעודת שלישית if it is already הבדלה?

The מברך will say בפה"ג then the חתן and בלה (only) drink from both (הג"ה: וכן היתה דעת מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ד סימן ס"ט—ידפ). כוסות

8. Have social norms changed so that one may use soda for **הבדלה**?

No. (הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"ב סימן ע"ה-ידפ)

9. If one made **הבדלה** over wine and after drinking it realized that the entire bottle of wine had turned to vinegar, does he have to repeat the entire **הבדלה**?

Yes.

10. How is the candle held for **אש** in **הבדלה** of "יקנה"?

We are just to put the two candles together.

(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"ה סימן כ' אות ל'-ידפ)

11. Is it necessary to hold the **כוס של ברכה** from the bottom?

No. (The bottom and the side are the same as long as you use all five fingers.)

12. Can one be **שמונה עשרה** *davening* while still **שומע כעונה** with **יוצא הבדלה על הכוס** for **מעריב**?

Yes.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"ב של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"ט ס"ק קנ"ט דדעתו ג"כ דיצא וע"ע שם אות קל"ג בשיטת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל-ידפ)

13. Is one **בין ישראל לעמים** if he left out the words **יוצא הבדלה** on **יום טוב**?

Yes.

(הג"ה: אע"פ שעיקר השאלה נשאלה לענין יו"ט שהוא מדרבנן מהתשובה נ"ל שה"ה לענין שבת-ידפ)

14. a) May an **אונן** be **יוצא הבדלה** by **שומע כעונה**?

No.

b) How does this differ from his obligation to light **נרות חנוכה** according to **משנה** **ברוך** **נרות חנוכה** and other such **מצוות** (see page 118, question #1)?

He will be able to say הבדלה himself later.

c) Will this apply even if the **לוייה** will be on **Monday**?

Yes.

15. If one spoke...

a) before the **מברך** drank the wine...

b) after the **מברך** completed the **ברכה** of **בפה"ג** before saying **ברוך**...

...at **הבדלה** does he have to repeat the **הבדלה**? (עיין אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות א')

No.

ל"ט מלאכות (f)

א. [סי' של"ט]
אין מטפחין

1. Is there any problem with applauding on שבת?

If clapping is **אסור** for music (כדאיתא באו"ח סי' של"ט סעי' ג'), it is also **אסור** here. If people are **מיקל** for music (כרמ"א שם), it doesn't make sense to be **מחמיר** for applauding.

2. Shouldn't clapping during זמירות on שבת or יו"ט be מותר לכל הדעות since we find in שם בס"ק that **לכבוד התורה מותר לרקוד** או"ח סימן תרס"ט במ"ב ס"ק ג' שמחת תורה. It would therefore appear that לצורך שמחת תורה the א"ג danced. (Asked by HaRav Eliyahu Alpert.)

According to **שיטת המחבר** (באו"ח סימן של"ט ס"ג) that it is **אסור** to dance on שמחת תורה, it would be **אסור** even on שמחת תורה. The **התר** to dance on שמחת תורה is based totally on the **רמ"א** (שם). There is no special **התר** according to the **מחבר** of **צורך מצוה** and therefore those that are normally **מחמיר** are only **מיקל** for the unique case of שמחת תורה. *It is also possible that they were only מיקל on יו"ט but on שבת even in such a situation they would have been מחמיר.* (ידפ-וע"ע שם סימן של"ט במ"ב ס"ק י')

ב. [סי' ע"ב וש"כ]
מלבן וצובע

1. On שבת, may one use the blue disinfectant that colors the water in the toilet bowl?

The solid is **אסור** because **ממחק** and the liquid is **מותר**.

2. Is bleaching teeth on שבת permitted if the bleach is a liquid?

Yes.

3. May a carpet sweeper be used on שבת?

No.

4. Is it permissible to soak soft lenses on שבת?

It is **מותר**.

1. Does a crock pot or a hot plate need a הכר for שבת?

Technically, no. But cover the knob with tape or aluminum foil anyway as a חומרא.

(הג"ה: ועיין מש"כ מרן וצוק"ל באג"מ או"ח ח"א דף קנ"ב ע"ב בא"ד אך יותר טוב [ששם מביא החומרא] וכן הגיד לי רבינו שיש לו בעצמו פלאטא ואינו משתמש בשום כיסוי חוץ מעל הכפתור לבר—ידפ) (See next question)

2. What are the rules for חזרה to an oven?

Even if the fire should be on in the oven itself (for example an electric stove), a הכר קמין is enough to permit חזרה. Otherwise, a covered fire needs no other הכר even if it is מחוי כמבשל, we only prohibit what הו"ל did.

3. May one place hard cheese (made from pasteurized milk) on a warm or hot spot off the *blech*, on שבת, even though it will melt?

(עיין באג"מ או"ח ח"ב סי' ע"ב בעניני בישול אות ו')

מותר, If it can be verified that there are no raw ingredients.

4. If a מחלל שבת...

a) bought something on שבת, b) cooked something on שבת, ...what is the הלכה concerning לאחרים שבת and does it make a difference if the store is closed on Sunday?

It is מותר immediately after שבת. No בכדי שיעשו is necessary.

(הג"ה: וזה הלכה מפורשת בתחילת סימן שי"ה—ידפ)

5. On Friday night, a man took a pot off the *blech* thinking it was the soup pot that was to be used for the Friday night meal. After putting it down, without intending to return it to the *blech*, he opened the pot and realized that it was the *cholent* pot that was to be used for tomorrow's meal. May he put the pot back on the *blech* or is it חזרה משום חזרה?

He may put it back on the *blech* (since it was taken off and put down במעוה).

(הג"ה: וחשבתי להוסיף עוד מניף להתיר דדוקא כאן אפשר לסמוך על שימת הר"ן שהביא הרמ"א בסי' רנ"ג ס"ב דכל איסור חזרה הוא רק בשנמלו מן הכירה מבעוד יום עיי"ש—ידפ)

6. If a girl's mother heats up food for her daughter on שבת may the food be eaten?

Even if technically it is מותר, she should be מחמיר in order to prevent future occurrences.

7. How close to שבת can a person put up raw food in order to permit שהייה וחזרה?

As long as the food cannot be edible (נתבשל כל צרכו) for Friday night.

8. If the only way you can be מגיט is to put a pot down temporarily, is חזרה permitted thereafter?

Yes. (הג"ה: וכן סבר המ"ב באו"ח סימן רנ"ג ס"ק נ"ו—ידפ)

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: לכאורה אין ראייה מהמ"ב ס"ק נ"ו שכתב שם שבעת הצורך יש לסמוך ע"ז וק"ל אמאי מיקרי הגסה עת הצורך אבל עיין באג"מ או"ח ח"ב סימן ס"ט שכתב דהמ"ב איירי רק בלקח הקדירה מערב שבת אבל אם לקח הקדירה בשבת ודעתו לחזור אם' הניח ע"ג קרקע יש להתיר כיון דבעצם התיר הרמ"א בזה ורק שהחמיר מפני שהרבה חולקים על המתירים. ויש עוד עצה לאחוז הקדירה בידו בשעת ההגסה דמותר כדאיתא באג"מ או"ח ח"ד סי' ע"ד בעניני בשול אות ל"ג)

9. May one use a steam table on שבת that is סולדת יד to warm up יבש since no one cooks on a steam table?

Yes, but a הכר must be put on (כדכתבנו לעיל במספר א' וב').

10. May one use a warming drawer on שבת that is סולדת יד to warm up יבש since no one cooks in a warming drawer?

No.

**ד'. [סי' רנ"ד ושי"ח]
הטמנה ובישול**

1. May one use aluminum foil on שבת וי"ט...

a) for hot food b) for a cold יבש דבר in order to place it סולדת יד במקום

If the כוונה is to keep it warm and not just to keep it from getting dirty it is הטמנה and אסור. (הג"ה: עיין סימן רנ"ז ס"ב וצ"ע עוד—ידפ)

2. May one use a double boiler system* for a דבר יבש when it will become סולדת יד?
(*This means placing the food on top of a pot cover or putting a pot of food on top of another pot when the bottom pot is still over the fire.)

Yes. (הג"ה: זה הלכה מפורשת באו"ח סימן רנ"ג סעיף ה'—ידפ)

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: עי' בסי' רנ"ג ס"ג בבה"ל ד"ה ויזחר מה שהביא בשם הפמ"ג וכן באג"מ או"ח ח"א סי' צ"ג ובחזו"א סי' ל"ז וכן עיין בתשובות שבט לוי ח"א סי' צ"א)

3. a) May one make jello in a כלי שלישי on שבת?

Yes. (without any שינויים).

b) How does jello differ from instant potatoes which require one שינוי (להוציא מידי איסור לש)?

(עיין באג"מ או"ח ח"ב סי' ע"ב בעניני בישול אות ד' ובח"ד סי' ע"ד בעניני לש אות י"ב)

Jello is a liquid that turns to a solid by itself.

4. Is there any problem with putting aluminum foil or some other item over the top of an urn in order to keep the water hotter?

If the urn is insulated, by adding an insulation to the top, it could be אסור משום הטמנה.

5. May one take a pan containing stuffed cabbage with jelled gravy and place it on top of the *cholent* pot in order for it to warm up? (עי' ששי"ח סט"ז ועי' לעיל אות י"א)

Yes. (Even though the jelled gravy will melt into liquid, it will not reach יד מוליד בו on top of the pot.) Nevertheless, in order to alleviate the problem, one would be required to put the stuffed cabbage with the gravy into a pan with water so that when the gel melts it will melt into the water.

6. May one replace a pot cover when the food is still האש על גבי האש if it is נתבשל כל צרכו?

Yes.

(הג"ה: וכן כתב מרן זצוק"ל בתשובותיו להרב שמעון איידר בסוף ספר הלכות שבת ח"ד תשובה כ"ב—ידפ)

7. May one return pickles to brine? (עיין באו"ח ששכ"א ס"ג ובמ"ב סקט"ו בסופה)

a) Half sour?

אסור.

b) Garlic (full sour)?

מותר.

8. May one cook with a magnifying glass when the rays are direct? (עיין באו"ח סימן שי"ח סעיף ג')

אסור.

9. If a *ספרדי* is האש ע"ג האש, is the food מותר for an אשכנזי?

Yes.

[a) *It's not real בישול.*

(הג"ה: וכן מצאתי בשעה"צ ששי"ח אות קמ"ח—ידפ)

b) *It's with חנם הוראת and מותר for him.] (See next question.)*

10. If one uses a one piece crockpot so that the food will always have the status of על האש, may one just pour out all of the contents without mixing it with a spoon?

No. (What do we know about מגנים? This is only לכתחילה but בדעבר we don't have to be מחמיר since it is a "חומרא בעלמא".)

11. a) May one put ice in a glass and then pour the soda, etc., into the glass?

No. (*It must be ice into liquid.*) (הג"ה: עיין סימן שי"ה סעיף ט"ז—ידפ)

b) If after drinking the soda, etc., ice is still left in the glass, may one refill the glass?

No. (*One should leave some of the original liquid over.*)

12. A 1/2 gallon of frozen orange juice defrosted in the container on שבת. Is it נולד?

Yes, but this means that it was אסור to take out and let defrost. Once it has defrosted, it may be used. (הג"ה: וכן הוא במ"ב סימן ש"ב סקל"ה—ידפ)

13. May one ask another Jew to do a מלאכה, if for the other person it is מותר ע"פ הוראת חכם?

Yes.

(הג"ה: עיין שו"ת אנ"מ או"ח ח"א סימן קפ"ז דשם איירי לענין קיום מצות ד' מינים באתרוני שמיטה כשסמכו ע"פ הוראת ב"ד הראשית ע"י מכירה לנכרי—ידפ)

14. May one place a bowl of ice on the table by itself for self-service even though it will melt in the bowl?

Yes. (*The water will be הולך לאיבוד.*)

15. Is warming something up on שבת totally dry considered baking or cooking?

If by warming, it retains the same consistency and still tastes like cooked then it is regarded as warmed and not newly baked.

16. Is there any reason why a styrofoam cup should not act as a כלי שני?

No.

17. a) May one use a כלי שני to transfer from one כלי ראשון to another?

Yes.

b) May one put an empty pot on the fire and pour into it from a כלי ראשון?

ב"ש שמתר?

18. May one warm up a דבר יבש, taken from the refrigerator, on a מקום שהיד סולדת without drying off any condensation of water that had formed on the item?

Yes.

19. Is it מותר to add hot water to dehydrated soups containing noodles, dehydrated vegetables and spices on שבת?

Yes.

1. May baby wipes be used on שבת ויו"ט?

Yes.

2. May one use a toothbrush without toothpaste on שבת?

There is no סחיטה with toothbrushes.

(הג"ה: והעיר הרה"ג הרב שמואל גרינגראם שליט"א לעיין בשו"ת שרידי אש ח"א סי' ל'
דכתב דיש לצדד להיתרא וע"ע שם הערת מרן הגאון הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל-ידפ)

3. May one use a slotted spoon on שבת or יו"ט?

No.

4. A salad spinner can be used as a colander to rinse off vegetables and then you spin it mechanically to dry off the vegetables. May it be used as either a colander or spinner on שבת?

No. (*It is a כלי that is מיוחד for בורר and you are using it to remove פסולת.*)

5. May one use a vegetable peeler on שבת ויו"ט?

Yes. (*It is just another type of knife. It is not considered לבורר since it is commonly used for other purposes, i.e., carrot or chocolate curls.*)

6. Is there a problem of בורר when using tea bags? (עיין סימן שי"ט ט"ט וסט"ז)

No. (*The water and tea bag were never considered a תערובת.*)

7. How does one get around the problem of בורר if one wants to set a table from a basket of spoons and forks?

Take the top ones one at a time.

8. Is there a problem of בורר to put rice into a salt shaker in order to keep the salt dry?

There is a סברה to say that it might be מותר.

9. May one peel a salami wrapper or is it בורר?

מותר רק מיד.

10. May a woman prepare for a meal on שבת when the preparations entail בורר and then go to *shul*?

No.

11. a) May a water filter be used on שבת either on the spout of the sink or on the main water intake valve?

If there is a הקפדה to only use filtered water then it is not permitted.

- b) May one drink the filtered water on שבת if the water was originally turned on for the purpose of washing dishes?

No. (It would still be considered a גרמה if at the time that the water was opened to wash the dishes one had intended to use the water later for drinking.)

12. If someone has a jar of numerous types of candy, i.e. lollipops, laffy taffy etc., may he allow a child that is הגיע לחינוך to move away the candies that he doesn't want in order to reach the ones that he wants?

It's all candy.

(1. For children one need not be מחמיר in אוכל מתוך אוכל situations.

2. Peanut candies and raisin candies should be treated as two מינים.

3. Hard candy and hard candy, irrespective of size or color is the same as the top and bottom of the chicken and not בורר .

4. Hard candy and soft candy are most likely one מין but an adult could be מחמיר.)

13. לענין בורר: What is the status of...

a) socks & socks?

b) books & books?

c) shirts & shirts?

a) b) Since, in these cases, there is a specific הקפדה for a certain sock to match another one or you need a specific book and no other can be accepted it is בורר. c) In this case the items are basically the same.

ו: [סי' שכ"א]
טוחן ולש

1. Is there any problem cutting up rock candy into smaller pieces on שבת?
(עיין או"ח סי' שכ"א במ"ב ס"ק ל' בשם הפמ"ג וע"ע בשב"ש בכללי טוחן סעי' ט"ו ס"ק ז'
ובסעי' ט"ז)

No. (Even though breaking it up may create small pieces there is no הקפדה for that. Besides if it done לאלתר there is no problem under any circumstances.)

2. Is a meat chopper (האקמסר) considered עובדא דחול? (עיין מ"ב סי' שכ"א סעי' ל"ו)

"We always used it."

3. May one make tuna fish salad or egg salad or is it לש?

מותר.

(הג"ה: משום דשימת מרן זצוק"ל היתה דאין למיאונזי [mayonnaise] דין לש בכלל-ידפ)

4. Is mixing honey with peanut butter לישה on שבת?

No. (The peanut butter doesn't change its consistency and is not בולע the honey.)

5. a) Is it מותר to make instant oatmeal or baby cereal on שבת?

It is מותר with a שינוי if it is רכה.

- b) How many שינוים are necessary?

One.

6. Are the adhesives used for false teeth לש בשבת?

Yes.

7. Is there a general definition of עבה ורכה?

If it pours it is רכה if not it is עבה. (A honey consistency is רכה)

1. Is it מותר to open *Sweet 'n Low* packets on שבת if you are careful not to rip the lettering?

Yes.

2. Is there ever a גזירה שמא יתקע to wear eyeglasses with a loose screw?

Not unless you are actually tightening it.

3. Occasionally there will be a שטענדר that can be raised and lowered and then tightened with a screw. Is this permitted on שבת ויו"ט?

Yes.

4. Many plastic bottles today have white plastic caps. If one opens them in the normal manner, a seal is broken and a white plastic ring is left. Nevertheless, if twisted slightly, nothing breaks and liquid can be squeezed out of the bottle. May one open such a bottle on שבת?

If the entire plastic cap with the ring can be removed (with a fork or some other item), it is מותר to remove the cap. One should still not twist the cap off if the seal will be broken.

(הג"ה: שוב שמעתי שרבינו התיר זה למעשה בישיבה-ירפ)

5. Are twist ties מותר on שבת?

Yes.

6. What are the גדרים for cutting watermelon or other fruit into decorative shapes on שבת?

Simple forms are מותר.

7. May someone wearing orthodontic devices put on the rubber bands on שבת? (The בנין מדרבנן would be צד איסור.)

It is מותר.

8. May a movable מחיצה be moved on שבת?

Yes.

9. May one comb a wig on שבת?

It is possibly מנא מתקן. A simple תיקון would be fine but using hairspray would be אמור. (הג"ה: ע"ע ספר ל"ט מלאכות מהרב דוד ריביאט דף 1136-ירפ). אמור

10. May one remove a sticker from the surface of a new plate on שבת?

No, it is מתקן מנא. (The same would apply to anything connected to any כלי that prevents its normal use. This would be the same for a cleaning tag attached to the button hole of a shirt. Even if one would wear the shirt with the tag, removing the tag is אסור. Washing a plate with grease on it is different since that is the normal way that it is used. Removing a plate from the bottom of a stack of plates is also מותר because the plate itself is unaffected.)

ח'. [סי' שי"ז]

קשירה

1. May one tie or untie a double bow on shoes on שבת?

If the bow can't be made tight, (בלומר—it's not a knot), מותר.

(הג"ה: Therefore, any thick rope or end of plastic bag which are made so they are still loose should be מותר to tie or untie.—ידפ)

2. May one tighten a button on שבת?

Pull, but don't wrap the string.

ע'. [General]

1. a) Is it מותר for a nursing mother to go to another floor on an elevator to nurse her newborn?

מותר

[In general, IT APPEARS that a baby has a פיקוח נפש דין of נפש in regard to his nursing mother so that even if an איסור that is דאורייתא is involved, it would (could) be מותר and one would NOT be required to bottle feed the baby. If the חילול שבת is done נכרי ע"י it would not require a second thought. Similarly, it would be so if there were איסורים ע"י שינוי or any other דרבנן.]

b) In general what are the גדרים for elevators on שבת?

It is better not to use them at all, but במקום צריך גדול it could be permitted for someone to be מיקל לעצמו if he so desired. (Partly because electricity may not be an איסור דאורייתא. Partly because we may be dealing with a פסיק רישא דלא איכפת ליה ומלאכה שאינה צריכה לנופה.)

c) Are we concerned that the door may be closing and might be hit as someone enters?

It may be מתעסק when most people hit it.

2. May one go to the **כותל המערבי** on **שבת** if there are video cameras all around?

No.

3. A couple have a child that had suffered a seizure, may they use a video or audio monitor on **שבת** in his room and is there a preference of one over the other?

Both are acceptable and there is no preference. (*Since there is no film being used there might not even be any איסור at all.*)

4. Is it **מותר** to eat on **שבת** or **יו"ט** while sitting over grass (**בקיצ או בסכה**)?
(עיין או"ח סימן של"ו ס"ג וברמ"א שם)

It is מותר.

(הג"ח: ע"ע ערוך השלחן שם אות כ"ב ההסבר שיצטרכו ליטול ידיהם על העשבים דאינו בן
בנ"ד—ידפ)

5. Is roll-on deodorant **מותר** on **שבת**?

Yes.

6. May children play games on **שבת** which require running around on the ground?

Yes. (*Ball playing is אסור only when the ball is on the ground.*)

7. Is it **מותר** to talk, on **שבת**, to someone who is wearing a hearing aid?
(עיין אג"מ ח"ד סימן פ"ה)

spoke directly to people wearing hearing aids.

8. Is using liquid soap permitted in **כבוד הבריות** situations?

Yes. What could also be done, though, is to use the liquid soap without water and then rinse off the soap. The איסור of ממרה mentioned באג"מ או"ח ח"א סימן קי"ג is only when water is used.

9. What are the **גדרים** for diluting liquid soap for use on **שבת**?
(עיין אג"מ או"ח ח"א סי' קי"ג)

It must be diluted before שבת.

10. Is there any reason to prohibit sunbathing on **שבת**?

No.

11. May one "wear" a large plastic bag in the rain on **שבת**?

Only if it is מלבוש.

12. A young woman has parents that consider themselves שבת שומר but they are not knowledgeable. They will be offended if corrected and refuse to change their *kashrus* and שבת conduct. She is returning from seminary in א"י and is concerned about the following food preparations that her mother does. בדיעבד how does she deal with the following situations?

a) The oven is used for meat and dairy. (not together)

If she can verify that the item cooked had no זיעה than she may eat it.

b) Food is prepared before going to *shul* and many preparations are בורר.

Her mother has upon what to be סומך.

c) Her mother strains the soup on שבת.

This is problematic but she can be סומך on ס"ז שי"ח ס"ז.

(הג"ח: וז"ל והגר"א הסכים בבאורי לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו בר' מאיר דבמודי אסור בין לו בין לאחרים עד מו"ש ובשוגג מותר גם לו מיד. ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשול בשוגג עב"ל. וע"ע בביאור הלכה סי' שי"ח סעי' י"ח בר"ה שנמצא מגיס-ידפ)

d) Her mother puts the cold soup and cold kettle back on the *blech*.

אין בישראל אחר בישול בדבר לה we hold מעיקר הדין.

(הג"ח: ולענין חזרה עיין שם במשנה ברורה ס"ג וז"ל ואם היא מלאכה דרבנן עיין בביאור הגר"א שהאריך להוכיח דלכו"ע אם עשה אותה בשוגג אין לאסור בדיעבד ליהנות ממנה-ידפ)

13. A woman is expecting her first child and went to a שמחה for שבת. Her "birth coach" is her mother, who is not a trained professional and who lives in a distant area. If she were to give birth on שבת would she be permitted to call her mother to come to the hospital?

Yes. (If she could be made to understand that her mother's presence is not absolutely necessary that would be preferable but if she really believes that her mother's presence is necessary and it could possibly distress her if she wasn't at the birth, then it is מותר. She is totally in her rights to go to the שמחה and need not stay at her mother's home every שבת.)

14. If a nursing mother has to pump herself on שבת how should it be done?

Let her pump into salt water.

(הג"ח: שמעתי שבן פסק חרה"ג הרב ש"י אלישיב שליט"א-ידפ)

15. If someone walked passed a movement sensor light, can he walk out of the room or further down the block?

If it is set off by accident, yes. (הוי פסיק רישא דלא איכפת ליה)

16. An elderly man uses an electric scooter from ארץ ישראל that some permit for use on שבת and יו"ט. May one allow the man to use this scooter up the handicap ramp of a *shul* where the rabbi is not מתיר its use?

As long as he has a reliable התר there is no reason to stop him.

17. A couple is expecting and they have one child. Both are בעלי תשובה and their parents are not שומרי תורה ומצוות ומצוות. Her mother lives far away. His parents don't want the baby to stay at their home, but will come if called and they will drive. May they call his parents on שבת if they have to go to the hospital?

They can call his parents to come over.

18. May one ask another Jew to do a מלאכה, if for the other person it is מותר ע"פ הוראת חכם?

Yes.

(הג"ה: עיין שו"ת אג"מ או"ח ה"א סימן קפ"ו דשם איירי לענין קיום מצות ד' מינים באתרוגי שמיטה בשמכו ע"פ הוראת ב"ד הראשית ע"י מכירה לנכרי—ידפ)

19. A woman with ALS ר"ל communicates by operating a device connected to a computer. Is there any way she is permitted to use it on שבת?

No.

20. If candy has words written on it may it be eaten on שבת?

It depends. (If the words are engraved into the candy it is מותר. If the words are written onto the candy itself it could be a problem.)

(הג"ה: ועי' בסי' ש"מ סעי' ג' ברמ"א ובבאר היטב ס"ק ה' מה שהביא מהמ"א בא"ד וכתב עוד הכנה"ג והובא במ"ב שם ס"ק ט"ו דכן אם כתוב במי פרות מותר וע"ע שם ס"ק י"ז מש"כ בשם הדגמ"ר ושיש לסמוך עליו כששובר בפיו וע"ע שם בס"ק י"ד דמותר בכל ענין ליתנו לתינוק לכתחילה אבל צ"ע על מי נקרא תינוק וע"ע ערה"ש שם אות כ"ג ז"ל ובנות רבינו הרמ"א הוא כשכתוב אותיות מדיו או מצבע וכן אם כתב האותיות בדבש המעורב במים ג"כ אין חשש וכו' ומ"מ טוב ליתן מקום האותיות לתינוק כיון שיצא מפי רבינו הרמ"א ומעיקר הדין אין בזה איסור עב"ל—ידפ)

21. May one spray whipped cream from an aerosol can on שבת?

(מפני שיש שסוברים שאסור משום מוליד וע"ע ספר הל' שבת מהרה"ג הר' שמעון איידר שליט"א בסי' ט' אות ס"ח מה ששמע מפי מרן זצוק"ל בענין זורה)

Yes.

(הג"ה: ולבאורה יש להביא ראיה ממה שאסרו לטרוף בצים מגולגלים בקערה משום מראית העין והובא במ"ב סי' שכ"א ס"ק ס"ח וזה מותר ביו"ט ולהיות שזה איירי בין בחלמון בין בחלבון ולטרוף בחלבון זה עושה כמין קצפת ולא אסרו משום מוליד—ידפ)

22. A person who doesn't carry in Brooklyn was invited to a שמחה where someone who does carry is willing to carry their baby in the street. Should they go?

No. (הג"ה: ועיין לעיל #18 וצ"ע—ידפ)

(g) מוקצה

1. Is petting animals permitted? (ענין או"ח סימן ש"ב סעיף י"א ובביאור הלכה ד"ה מקנחה)

No definitive answer can be given. (הג"ה: *a מפורשת* *would be needed before one could be מתיר* and as of today *I could not find one—ידפ.*)

2. A fan is off but plugged into the wall. May it be unplugged on שבת to be moved לצורך גופו ומקומו?

Yes. (Even if the fan was on *בין השמשות* and somehow was turned off.)

(וע"ע מש"כ מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ה"ד סימן מ' אות י"ז בעין זה)
(הג"ה: *It would seem to me to require that the fan be off from the switch or the plug, otherwise [if the fan is only off from the thermostat, etc.] one would be disconnecting the electric flow—ידפ—וצ"ע.*)

3. Is food מוקצה on כיפור?

No. Whatever is not מוקצה on שבת is not מוקצה on כיפור.

(הג"ה: זה גמרא מפורשת ביצה י"ח ע"ב אמר רבא—ידפ)
(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: ויש להתיר משום שכיון שמוכן לקטנים מוכן הוא לגדולים ג"כ כדאיתא בסי' ש"ח סכ"ט לגבי ח' ועוף.)

4. Is a freezer door that has frozen meat on it a באסור?

Yes, but מלבויל בלאחר יד **is always possible.**

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: עיין בשבות יצחק על הל' מוקצה הי"ב מה שהביא מהגרי"ש אלישיב ובספר שלמי יהודה פ"ו הערה נ"ז מהאז נדברו ח"ח סי' ל"ב ובספר זכור ושמור מהר' פאלק שליט"א)

5. A מותר to move it because I don't want it there? (ex. ironing board with iron).

If it blocks the way, yes. If only for appearance, it is a שאלה.

(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ה"ה סימן כ"ב אות ל"א—ידפ)

6. If one ran a dishwasher before שבת and it stopped on שבת, are the dishes מוקצה?
(דלכאורה צ"ל מיגו דאתקצאי לבין השמשות כיון דבביה"ש היו מוקצים מחמת איסור וכעין זה איתא באו"ח שש"ח במ"ב סקס"ג)

Yes.

(הג"ה: עי' אג"מ או"ח ה"ה סי' כ"ב אות כ"ו ועי' סוגיא דגמרו בידי אדם בביצה דף כ"ו ע"א—ידפ) (הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: ובשעת הדחק יש להקל כדאיתא בסי' תקי"ח במ"ב בס"ק מ"ה ובביאור הלכה שם בד"ה בית)

7. If one was caught in a driving rain and his coat was soaked through, is it מוקצה?
(עיין סי' ש"א סעי' מ"ז ברמ"א)

No.

8. If a newspaper is delivered on שבת or יו"ט, is it מוקצה?

Yes.

9. If are on a liquor cabinet creating a בסיס, may the doors be opened to take out wine? (This may be different from a drawer which is a totally separate item.)

It is the same as a drawer and is מותר.

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: עיין בסימן ש"י במ"ב ס"ק ל"א דשם משמע דסבר המ"ב דמדין בסיס הו"ל לאסור כיון שנתבטל לעיקר הכלי אבל הכא יש להתיר מטעם אחר דהוה כמו הונח חלות על השלחן דאז יש לתיבה דין בסיס לדבר המותר. הג"ה: ואפשר דזה היה ג"כ סברת רבינו-ידפ)

10. Is a fan a כלי שמלאכתו לאיסור or להותר?

כלי שמלאכתו לאיסור. (*What difference does it make anyway? For whatever reason you would want to move it it will be מותר. Even if someone heard מרן מדייק anything.*)

11. a) What is the status of car keys מוקצה לענין?

They have no צורך and are מוקצה. They may be moved המותר (with other keys).

- b) What is the status of the computerized store keychain cards לענין מוקצה?

Same as above. (*These, though, are not בלים.*)

12. Is one allowed to play in the snow on שבת?

Children that are הגיע לחינוך may not.

(הג"ה: הרב אברהם ארמ שליט"א תמה על זה שלדעתו אין כאן איסור כלל אפילו לגדולים וצע"ע-ידפ)

13. Is one permitted to leave his car keys (with remote) in his outer plastic טלית bag being used for שבת?

No. (*It is מוקצה.*)

(h) רפואה

1. עיין סימן שכ"ח במ"ב אות ק"ל בא"ד ודע דצריך ביאור.

This only goes according to the מחבר who holds רפואה is אסור if done without a שינוי, but according to רמ"א in ל"ז סעיף, it is מותר.

2. חולה שאין בו סכנה considered a תינוק—why isn't the עיין סימן שכ"ח סעיף מ"ב?

He is. This הלכה is not למעשה no matter how you want to explain it.

[*They were משער that even if it bothered him, IN THIS CASE, it wasn't serious enough to warrant רפואה.*]

3. עיין סימן שכ"ח סיעף מ"ג דצריך ביאור.

Any **not possible** מותר בשבת ע"י סממנים רפואה. Example: Exercises for building muscles after removal of cast. One need not worry that maybe somewhere or at some time someone used סממנים for this type of מחלה. (הג"ה: וכן מפורש שם בסימן שכ"ח במ"ב ס"ק ק"ל.)

4. May one mix Tylenol, etc., into Coke, etc., before שבת and use it on שבת?

For thirst, one may even drink רפואה straight. Therefore, you can mix it even on שבת.

(ידפ-*agreed* רבינו על ענין זה ונראה שחזר ממה שאמר ואסר הכל וכן הראה לי הרב אברהם ארמ שיש תשובה באג"מ או"ח ח"ב סימן פ"ו על זה השאלה ממש ואסר מרן זצוק"ל וצע"ע]

5. If one has to take pills for an inflammation (Example: Tendonitis) three times a day, every day, may they be taken on שבת?

Most inflammations may be considered a סכנה, but if its source is definitely not, the pills are אסור.

6. Is רפואה לחולה של מיחוש בעלמא permitted in a case of אמירה לעכו"ם (ועיין ערוך השלחן שכ"ח אות מ"ג שאוסר אבל הסברה להתיר בא ממ"ב אות ס' וכן איתא בגמרא)

No. (The case in the מ"ב is referring to a real חולה העין. חולה is also אסור because of ציבוע, therefore the חולה can't do it himself.)

7. Are chiropractic manipulations done by hand מותר on שבת?

Yes.

8. Under what circumstances would a doctor in Monsey be able to send a patient to Manhattan עכו"ם or שבת ע"י עכו"ם for a broken wrist and when would the patient be able to return?

Going to the hospital is not a problem since a bone that doesn't heal properly can cause infection. Going home is not necessary unless there is some need for the חולה.

9. Would putting on a soft brace on שבת to either alleviate pain from carpal-tunnel syndrome or arthritis be מותר?

Yes. (It would be just another בגד)

10. Would one be permitted to take iron pills on שבת ויו"ט?

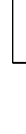
No. (Regular vitamins are מותר because healthy people take them, only people who are sick take iron pills. Even real food **only** taken by the sick would be considered רפואה.)

(i) עירוב חצרות

1. May one use a tree trunk as a לחי for a הפתח?

Yes.

2. May one use a הפתח when the קורה does not run over the bottom of the לחי?
(Two sticks are connected.)

בשר.

3.

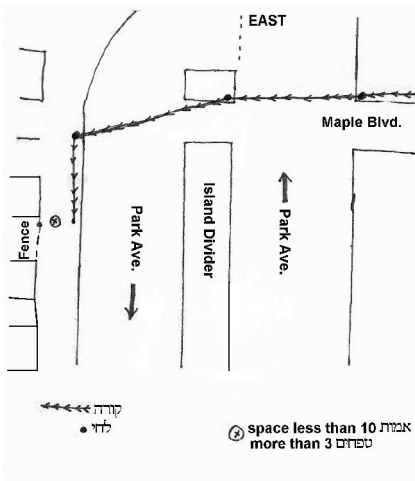
Can either of these types of fences 10 טפחים high, where there is no לבוד, be considered a הפתח?

They both are.

4. Is the inside of a tent top which has no wall a רשות היחיד due to the הפתח?

Yes.

5.

What is the status of (X)?

It is considered a מבוני שנפרץ כולו and the space must be closed. It is sufficient, though, to use the לחי on the fence without requiring a הפתח. (All fences have posts that can serve as לחיים.)

6. Does the איסור of the עירוב in Flatbush extend...

a) onto the sidewalks?

Yes.

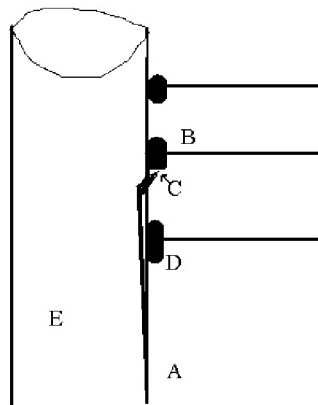
b) between the lawns that extend out in front of the houses?

Yes.

7.

What is the status of this לחי (A)?

- A) Plastic lechi goes up side of utility pole (in a slightly wavy manner) and passes by bottom wire and makes a 45 degree turn to be under second wire.
- B) Electric or phone wire being used for koraḥ.
- C) Lechi under box connected to wire (koraḥ)
- D) Box connected to wire (wire seems to run into it.)
- E) Utility pole.

It should be corrected. (If the לחי would have just gone up to (D) and stopped there it would have been an improvement. In general קולות that one might use for a יחיד should not be used for a ציבור.)

8. How does one judge if an unused empty lot is a קרפף or not?

One has to be able to walk across the lot with ease. (If children play there, or people can use it easily as a short cut, it is not a קרפף.)

9. May one be סומך on a קורה that dips at an angle more acute than 45°?

Yes. One can be סומך on the מ"א.

10. Is it necessary to plumb a לחי?

It is not necessary (נראה לעינים is good enough).

11. Is it possible for the residents of one floor of a co-op to make an עירוב חצירות?

Yes. (They can rent the hallway from the co-op manager, but why shouldn't they be מוכה the entire building?)

עירוב תחומין (j)

1. What would be needed, למעשה, to make an עירוב תחומין?

A jar of fish with two slices. (Enough of each food for two סעודות)

2. May one use ketchup for an עירוב תחומין?

Ketchup is like vinegar. Therefore, it is כשר

(הג"ה: עיין או"ח סי' שפ"ו ס"ה ובמ"ב ס"ק ל' לענין תבלין ושם סי' ת"ט ס"ז ובמ"ב ס"ק ל"ז לענין חומין וכן שם סי' שפ"ו ס"ז ובמ"ב ס"ק ל"ה-ידפ)

(15) ר"ח

1. What are the גדרים למעשה לברכת המזון for someone who began eating before שקיעה and ended after שקיעה when:
- a) ראש חודש was one of the days?
  - b) שבת was one of the days?
  - c) עיין סי קפ"ח במ"ב ס"ק ל"ג)? חנוכה was one of the days?

There is a מחלוקת הפוסקים in all of these cases, but the גדרים are as follows:

1. There is only a שאלה if someone actually ate on both days.
2. For מנהג העולם on שבת the סעודת שלישיית רצה is to say רצה.
(הג"ה: ועיין מש"ב במ"ב סימן רס"ג ס"ק ס"ז אם אמר רצה—ידפ)
3. If Sunday is ר"ח, one should try not to eat כמוך ללילה on שבת ער"ח in order not to have a תרתי דסתרי. (Soon after שקיעה will still not be problematic.)
4. In all other situations (not מוצאי שבת) one should be מחמיר to say הג"ה: וע"ע במ"ב הנ"ל בסי' קפ"ח לענין על irrespective of which day is the beginning of the meal or the end of the meal. הנסים ובבה"ל שם ד"ה מוכיר של שבת בבהמ"ז—ידפ)

2. On ר"ח are תפלין taken off before or after קדיש?

The תפלין to wait to take off until after קדיש is only because of the fear that one will not have proper כוונה for קדיש. מעיקר הדין, one should take off the תפלין before קדיש.

3. What is the latest זמן for קידוש לבנה?

Half of the total מולד. The שיטה of זצוק"ל is that you can count from זמן ירושלים as if it was New York time, (i.e., be מיקל seven hours. This would even be true for Los Angeles which could create a discrepancy of even ten hours. This is likely so because we are סומך on the שימות that hold a later זמן).

4. Which is the most appropriate direction to face when saying קידוש לבנה?

Not facing directly towards the moon but rather to a direction where the moon can be seen from the side. (If קידוש לבנה is said in an area where ערוה may be a problem then one should face away from the street towards a building.)

5. In order to calculate the 72 hours to begin קידוש לבנה in New York, does one use the time of the מולד in ירושלים or New York?

New York.

6. If in the middle of ברכה someone answered עליכם שלום by error, does he have to repeat the ברכה?

No.

7. If one came to *shul* on ר"ח and found the צבור ready to *daven* מוסף and he will not have תפלה otherwise, may he say מוסף before שחרית?

Yes.

(הג"ח: ע"ע אנ"מ או"ח ח"ד סימן ס"ח וז"ל אבל לענין לכתחילה ברור שאינו רשאי להתפלל מוסף קודם שחרית וכו' עב"ל-ידפ)

8. What is done if the בעל מוסף on ראש חדש forgot משיב הרוח and it wasn't realized until after the תפלה was completed?

Nothing. (So they won't have הש"ץ חוזרת.)

9. What is done if on ראש חדש the חצי קדיש is said after הלל and it is realized...
a) before קריאת התורה or b) after קריאת התורה?

Say קדיש שלם after לציון ובא.

10. A girl from a ספרדי family living in a ספרדי community always said a ברכה when saying הלל. She now hears that ספרדי women don't say the ברכה. What should she do?

She should not make the ברכה.

(הג"ח: אבל לפי תוכן דברי רבינו היה ברור לי שזה דוקא כאן שהיה נוהגת כספרדיה לכל דבר משום משפחתה וסביבותיה-ידפ) (See page 240 #1 and page 241 #9)

11. How should one be נוהג with הלל of

a) בית אבל in ר"ח?

The צבור is not said on ר"ח in a בית אבל at all מעיף כ' כל"א סימן קל"א. The צבור may say הלל with a ברכה later, even if they say it ביחידות.

b) חנוכה וכו'?

The אבל leaves the room and הלל is said.

16 יו"ט

1. Is it מותר to turn off an oven on יו"ט which has an electric ignition since this obviously affects the ignition somehow since it turns off?

The worst it would be is a גורם, so it is מותר.

(הג"ה: ומה שכתב מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"א סי' קמ"ו וז"ל להקמין שלא לצורך בשול אלא משום הפסד הגעז הוא כמו כבוי הגעז לגמרי ואם כבוי לגמרי אסור אסור גם להקמין עב"ל יש מועים בו ובאמת סבר מרן זצוק"ל שהוא מותר לגמרי בין להקמין ובין לכבות משום שאין כאן הבערה כלל רק נשאר מה ששאלתי כאן וע"ע שם סי' קכ"ח בסופה—ידפ)

2. If a יו"ט שני on א"י is in בן חו"ל:

- a) May he do איסורים that are normally אסור because of עין מראית עין?

Ex.: Travel in car or bus when no payment is made?

If people know who he is, it is אסור. (It appears as if he is not keeping יו"ט and is therefore different than עין מראית עין where no סי' רס"ג סי"ז אסור.)

אסור: בפרהסיא—כלומר)

מותר: בצנעא Since all of יו"ט שני is considered of a מראית עין

- b) May he ask a בן א"י to do מלאכה for him?

Yes.

(הג"ה: ודומה למה דאיתא בשו"ע או"ח סימן רס"ג סי"ז וכן במ"ב שם סימן רס"א ססקי"ח במי שקיבל שבת לפני הצבור אבל ע"ע בשע"ת סי' תצ"ו סק"ג שהביא מחלוקת הבר"י בשם מוהריק"ש ומהר"י פראגו ומהר"י מלכו ועי' באג"מ או"ח ח"ג סימן ע"ג שפסק לחומרא במהר"י פראגו ומהר"י מלכו—ידפ)

3. What are the גדרים for the איסור הכנה from לחול ליו"ט ויו"ט לחול, etc.?
(Ex. a—carrying a סידור home עירוב שיש עירוב. Ex. b—returning וערבות הדסים back to the refrigerator)

There is no איסור הכנה if there is a הפסד involved. For example, it is אסור to take a bottle of wine from the cabinet to put it into the refrigerator for מוצאי שבת ויו"ט, but putting וערבות הדסים back is במשנה מותר כדאיתא. One is also not מחויב to trust the שמירה in a בית הכנסת for anything. You are also allowed to RETURN things to their proper place (wine from the table to the refrigerator).

(הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ה סימן כ אות א'—ידפ)

4. If someone didn't mention שבת in the שמונה עשרה של יו"ט, and realized this before the חתימה, should he just continue and add שבת to the חתימה or should he go back to the beginning of the ברכה?

Go back to the beginning.

5. May a woman who has to travel to a hospital to give birth return home on the first day of פסח if she came to the hospital in false labor?

Yes. (If she is so close to childbirth, having to stay at the hospital would also be a סכנה since it is so unnerving.)

(הג"ה: *I thought that another סכנה to be מתיר is to prevent the woman from potential סכנה. If she knew that she had to remain, she might unnecessarily wait at home too long before attempting to go to the hospital. Therefore, התיירו (ידפ—סופן משום תחילתן)*

6. When should one light נרות יו"ט on the first night?

Our מנהג is to light later, before the סעודה. (Today, we already have lights and our ברכה on נרות ריבוי is for הסעודה, so that lighting as close to the סעודה as possible is preferable. Nevertheless, if for some reason one's lights went out, it would be better to light earlier.)

7. A בחור was learning in ארץ ישראל and decided to stay. His parents live in Los Angeles. He is getting married after יו"ט to a girl from ארץ ישראל and she already has an apartment. They plan to live in ארץ ישראל. He will be in Los Angeles for יו"ט. How many days יו"ט does he keep?

Two.

8. Is one יוצא הבדלה on יום טוב if he left out the words לעמים בין ישראל?

Yes.

9. Is a בן ארץ ישראל who is in חוץ לארץ for יו"ט שני permitted to turn on a light בצנעא? (since the איסור is דרבנן it should be מותר, yet the action involves a real ועיין באג"מ או"ח ח"ד סימן ק"ד שנשאר מרן זצוק"ל בספק). מלאכה

No. (הג"ה: *holds that all איסורים are בצנעא - even מוקצה. When I asked if anything might be מותר the only example רבינו could think of was if the בן ארץ ישראל did not make an עירוב תבשילין then he could cook on Friday for שבת. See the next question.-ידפ)*

10. If a בן א"י is in חוץ לארץ for יו"ט may he shower on יו"ט שני?

Only with cold water.

11. May one move the garbage to the curb on יו"ט for it to be picked up?

No. (It is מוקצה.)

12. If a בן א"י is in חוץ לארץ for פסח...

a) Is he required to attend a סדר on שני יו"ט?

ע"יין אנ"מ או"ה ח"ג סע"ב, but if he is staying in a totally separate apartment, he will not have to attend. Nevertheless, the בן א"י can choose to eat somewhere else completely, not together with the בני חו"ל at all, and thereby not have to sit through the סדר.

b) Does he have to go to *shul* on שני יו"ט?

No.

c) If קריאת התורה של פסח is on שבת, does he have to hear קריאת התורה of יו"ט?

Yes. He has a חיוב to hear קריאת התורה and he will be יוצא with the קריאת התורה של יו"ט.

13. Someone's brother died in a plane crash ערב יו"ט and the לוייה is on דחול המועד, ערב שבת. He is not yet sure if he will be going to the לוייה. Since he is not being consulted or needed for anything, is he still an אונן after the first days?

Yes.

14. a) If someone has a standing "buy or sell" order with a broker is he מחויב to cancel the order before יו"ט (in case the stock hits that price on יו"ט)?

Possibly not, but he should cancel it anyway.

(הג"ה: ע"יין באנ"מ או"ה ח"ג סי' מ"ד בסופה בא"ד אבל ענין זה—ידפ)

b) May he reinstate it for חול המועד?

For a sell order it would be a דבר האבד and for a buy order it will depend if it can be considered a דבר האבד.

15. Shouldn't clapping during זמירות on שבת or יו"ט be מותר לכל הדעות since we find in שם בס"ק that אור"ח סימן תרס"ט במ"ב ס"ק ג' שמחת תורה מותר לרקד. We also find שם בס"ק that שמחת תורה גר"א danced on שבת. It would therefore appear that לצורך clapping should also be מותר. (Asked by HaRav Eliyahu Alpert.)

According to (באו"ה סימן של"ט סי' ג') that it is אסור to dance on שבת, it would be אסור even on שבת שמחת תורה. The התר to dance is totally based on the רמ"א (שם). There is no special התר according to the מחבר of שם בס"ק and therefore those that are normally מחמיר are only מיקל for the unique case of שמחת תורה. כבוד התורה בשמחת תורה. (הג"ה: It is also possible that they were only מיקל on יו"ט but on שבת even in such a situation they might have been מחמיר—וע"ע שם סימן של"ט במ"ב ס"ק י'. מחמיר)

16. Is there a חיוב of בשר ויין on יו"ט to be מקיים the מצוה of שמחת יו"ט?

There is an ענין to eat בשר, (not עוף) at every meal on יו"ט itself. On חול there is also an ענין, but not at every meal. Wine is an ענין only if you enjoy it.

(הג"ה: וזה לא כמש"כ בבב"ל בסי' תקכ"ט ד"ה כיצד משמחן וע"ע שם במ"ב ס"ק י"א בא"ד וגם מצוה אבל ע"ע אנ"מ או"ח ח"ג סי' ס"ח בסופה ועיין בספר דרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי בפ' אמור דף שפ"ו ד"ה שתיית—ידפ)

17. a) When is ערב יו"ט שבת, what are the גדרים of שלישיית גדרים (לענין אכילה סמוך למנחה)?

Whatever one wants to do — יש לו על מי לסמוך.

b) Is מנחה גדולה an עיכוב for 'סעודה ג'?

No.

18. Do you have a treat שניה as the סעודה עיקר to require בשר ודגים וכו'?

No.

19. [a) May one be early on יו"ט and eat before שקיעה?

[מותר להתפלל מעריב ואח"כ להדליק נרות ולקדש ולאכול חצי שעה אחר שקיעה בשעת הדחק.

b) How early before שבת may one daven מעריב when יו"ט is ערב שבת?

(עיין במ"ב סי' תכ"ז ס"ג בסופה מש"כ שנראה מהא"ר שהעתיק מהלבוש ושעה"צ שם אות ו')

After early מקבל יו"ט even if one is early (There is no זלוול of ראשון of זלוול). (פ"ל המנחה After when יו"ט is not שבת.) (ידפ)

20. A stock broker has discretion for a non-Jew.

a) May the broker arrange for automatic sales on יו"ט?

מותר משום הפסד מרובה.

b) What is the status of commissions for such sales?

אינו רואה סימן ברכה.

21. May an אבל go to a שמחת מריעות on יו"ט if his wife is going?

Yes. (it would be an ענין of בפרהסיא if she was there and he wasn't.)

22. a) Is it appropriate to make קידוש in *shul* on שמחת תורה at night and just eat a מזונות כזית?

As long as everyone understands that they have to eat and that קידוש is not repeated at home if the entire family is in *shul*.

- b) Will קידוש on מוצאי שבת be different?

Yes. If the woman heard הברלה in *shul* and didn't eat then she would need a plain קידוש at home. If she is not in *shul* then the husband should have in mind not be יוצא in *shul* since he has a problem making הברלה for just women.

23. ברכת רבי עקיבא איגר בתשובותיו סימן א' holds that women don't have to repeat יעלה ויבא (that are not the nights of the סדרים) if they forget since they are not מחויב to eat פת. Is this למעשה?

No. We don't see this חילוק brought down by the פוסקים למעשה.

(הג"ה: Rabbi Chaim Ganzweig told me that מרן זצוק"ל held that today women have accepted the מצוה of מילה ביו"ט as a חיוב so that they have to repeat ברכת המזון — ידפ.)

24. When does a family that moved to ארץ ישראל become obligated to start keeping one day of יו"ט if the husband is learning in כולל?

The rule of thumb is that if one moves with his wife to ארץ ישראל he has a דין of לחזור דעתו אינו immediately since we say that if he would get a job there he would accept it. This will only change if there are factors that will prevent this from happening. (This applies only when they are actually living in ארץ ישראל and not if they are just there on a visit. This would apply in the opposite direction also. If the couple returns to visit family on יו"ט they will still keep one day.)

(הג"ה: הרב ראובן פיינשטיין שליט"א סובר דאפילו כשהם חוזרים לביקור חייבים הם בשני ימים. וע"ע מש"כ מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ה"ג סי' ע"ד—ידפ.)

25. Is one permitted to invite a מחלל יו"ט for יו"ט (עיין משנה ברורה סי' תקי"ב סעי' ב) ?

For a תינוק שנשבה situation it is definitely permitted. (No worse than the case of קראים in the משנה ברורה.) Even in other cases it is not a clear איסור. "My father זצ"ל invited to the סדרים." (This was even in cases where the people went to *shul* and then to work.)

26. Is there a problem with saying זמירות on יו"ט ?

No. (If you look in the old מחזורים you will find it there.)

27. According to the 'רמ"א באו"ח סי' תקכ"ז סעי' ג' one needs a כביצה for the פת of the עירוב תבשילין. Should one, therefore use two מצות (ז' סימן תקכ"ז) ?

Yes. The הקפדה, though, is not that great since even with no פת the עירוב is כשר (as long as there is a תבשיל we are only נזהג to have פת).

28. Is it permissible to prepare a ספר תורה on Friday יו"ט for שבת?

With an עירוב תבשילין everything is מותר (כל צרכנא).

29. How is someone in חוץ לארץ permitted to accept interest on any investments that sit over a two day יו"ט? Why aren't the funds earned on the first day שכר יו"ט?

This is only a problem with שבת סמוך ליו"ט. On a two day יו"ט one day is certainly חול. (The interest is therefore בהבלעה since it is earned on a midnight to midnight basis.) (הג"ה: ועיין אג"מ או"ח ח"ד סימן נ"מ—ידפ)

30. A *frum* chiropractor owns his own office but it is located amongst a much larger medical practice. Besides the fact that he bills himself it is not recognizable that he is really independent. He is closed שבת and makes no appointments for יו"ט. He hired another chiropractor to take care of his office in case of emergencies and pays him a set fee. How should he handle the שכר יו"ט issues?

The יו"ט keeps all income generated from יו"ט.

31. In אג"מ חאו"ח א' סי' ק"ס it seems that in order to eat dairy and then meat on יו"ט one needs two different meals. Is this למעשה?

The paragraph is only explaining why the common practice is not to have meat at the end of the dairy meal.

32. Is it permissible to light a match on יו"ט from an electric or other heat source?

אסור. If there is no flame it is אסור.

33. May one bid on an Internet auction if ...a) the auction ends on שבת or יו"ט?

Yes. (If the final bid is put in before שבת or יו"ט it is fine. No bidding for the Jew should take place on שבת or יו"ט.)

- b) the auction ends after שבת but the proxy keeps bidding until the limit amount?

No bidding should be done on שבת or יו"ט.

34. If table pads were delivered on יו"ט ראשון, may they be used?

If they came לתחום, they are אסור.

(הג"ה: וע"ע סי' קמ"ו סעי' ה' ושם במ"ב ס"ק מ"ח ואפשר דשאני הכא משום דבדברים שאינם אוכל אסורים לתשמישם הרגיל לכל ב"ב וע"ע שם בב"ה ד"ה דורון בראש הסי'—ידפ)

35. What is the most accurate language to be used when making an עירוב תבשילין and being מזכה the עירוב for others?

Just that the third party is קונה the עירוב תבשילין for all parties that will need it.

36. Is it permitted to filter water in NYC on יו"ט (עין סי' תק"י במ"ב ס"ק ו' וז')?

רק יו"מ שני ואפילו יו"מ שני של ר"ה.

(On the water cooler in the home the water ran out. The only available bottle of water was sealed closed so רבינו was asked if the filtered sink water was permitted to be used and רבינו said, "no." In explanation רבינו said that if one properly prepared enough water for the full יו"מ and unexpectedly ran out of water or the water spilled then using the filtered water on יו"מ is מותר. If, though the person just forgot to prepare the water that he needed then it would be אסור. [הכל מפי השמועה])

(הג"ה: וע"ע שם בס' תק"י סעי' ב' וג' ובמ"ב סק"ג. י"ב וי"ז ובב"ה ד"ה אם רוצה ובר"ה אין מסנני—ידפ)

37. If cleaning help always comes on the same days and does the same work, is one allowed to let them do מלאכה like ironing (אוושה מילתא) if they were **not** explicitly told to do so? (This could be more so on a יו"ט that fell on a weekday where the מלאכה is always done that day.)

It is אסור. (It is as if you asked that it be done.)

38. If one is only מקפיד 50 minutes for שמע קריאת שמע is there any reason to be מחמיר 72 minutes טוב מוצאי יום טוב?

For ארץ ישראל in מוצאי יום טוב, no, but for ארץ לארץ in יום טוב שני (because it is a לאו.)

39. Is grape juice the same as wine for שמחת יום טוב?

No.

(הג"ה: שמעתי בשם הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א שהוא חולק וסובר שיוצאים שמחת יום טוב עם מיץ ענבים אבל שוב ראיתי בספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פל"א ס"ק שנ"ז שכתב בשם חמו הרה"ג מרן הר' י"ש אלישיב שליט"א וז"ל דחושש לזה עב"ל ושם הביא העורך באות רי"ז מספר הלכות חוה"מ עמוד ל"ג דדעת מרן זצוק"ל היתה ג"ב אין למיץ ענבים מעלת יין לענין מצות שמחת יו"מ—ידפ)

40. May a בן ארץ ישראל in חוץ לארץ for יום טוב:

a) ...pack his bags in his own room on יום טוב שני?

Yes.

b) ...wash the dishes after the day סעודה of יום טוב שני?

If it is for the בן חוץ לארץ it is אסור. (Except for those situations when even the בן חוץ will be permitted to wash the dishes.)

c) ...get an עליה during חול המועד or on יום טוב שני?

Mostly, yes. (The חול המועד פסח on קריאה is the same. On יום טוב שני של פסח he would not be able to get מפטיר, on יום טוב אחרון he won't get any עליה. On סוכות the קריאה for חול המועד is from the same פרשה.)

d) ...be the מזמן on יום טוב אחרון?

No. (While he is מצטרף for the זימון he will not be able to be the מזמן because he is not saying יעלה ויבוא.)

e) Is he required to hear הבדלה on יום טוב שני?

Yes. (On יום טוב ראשון it is להכביר אסור because he may still not do מלאכה and the הבדלה extends for three days just as שבת does.)

(הג"ה: ע"ע באג"מ או"ח ח"ג סי' ע"ב במשנה ברורה סי' רצ"א ס"ק מ"ז ובקיצור שולחן ערוך סי' קצ"ו סעיף מ"ז ובשו"ת בצל החכמה ח"א סי' כ"ג ובשו"ת מנחת שלמה תנינא (ב'ג) סי' מ"ח ובשו"ת יביע אומר ח"ז או"ח סימן מ"ז לביאור הענין—ידפ)

41. Is one permitted raise and/or lower the temperature settings on the ovens that carry יום טוב settings and "השגחה"?

No. (Even though some delay is present one is initiating the electronics when one pushes the buttons.)

42. A woman was diagnosed with gluten allergies. If she can't eat פת of any sort how should she be נוהג to comply with סעודה? (Her possible options are to make a בפה"ג before every new אכילה to be ל צוק"ל or possibly be יוצא יוצא סי' רע"ג ס"ה ועיין שם במ"ב ס"ק כ"ה וכ"ז according to בשתיית רביעית יין.)

She should drink a רביעית יין (or grape juice.)

43. How is the candle held for אש in הבדלה of יקנה"ז?

We are נוהג just to put the two candles together.

(הג"ה: ועיין אג"מ או"ח ח"ה סימן כ' אות ל'—ידפ)

44. a) May one take frozen food out of the freezer on יו"ט ראשון so that it will thaw in time to be cooked on יו"ט שני? (ע"ח"א כלל קנ"ג אות ו' וערה"ש סי' תרס"ו אות ג') (ע"ח"א כלל קנ"ג אות ו' וערה"ש סי' תרס"ו אות ג')

It is if taken out after the סעודה. If it is taken out in the morning before the סעודה it is מותר. (In the case of שמע"צ the moving of the chairs just makes it easier for later. In this case it can't be done without the הכנה. See #45b) (הנה: אבל ע"ע שם בערה"ש-ידפ)

- b) May one put a bookmark into a ספר on שבת or יו"ט so that it will be easier to find afterwards in order to write a comment?

Even though it is הכנה it may be מותר because it is לצורך מצוה.

(הנה: אע"פ דההלכה דלעיל הוי נמי לצורך מצוה לסעודת יו"ט שני אפ"ה הסביר רבינו דלא מצינו דהתירו חז"ל הכנה לצורך אכילה אפילו במקום מצוה וע"ע באו"ח סי' ש"מ ובמ"ב ס"ק י"ג דכל האיסור שם משום חשש מירוח ולא משום הכנה-ידפ)

45. a) Without thinking a mother took bananas out of the refrigerator on יום טוב for them to ripen in order to feed them to her infant at night, מוצאי יו"ט. Will putting them back into the refrigerator help negate the הכנה?

If it is for a child there is never an איסור הכנה.

- b) What would the הלכה have been if it was done for an adult?

In this case it would not matter. (These are complex issues and it seems that the איסור is based on appearance and not the individual's בונה. In this case it could be reasonably perceived as being taken out for use on יו"ט)

46. Is there any halachic איסור for someone to go on a יו"ט tour on a ship?
(משום דאיתא בשו"ע או"ח סימן רמ"ח ס"א דמותר להפליג בספינה בע"ש רק לדבר מצוה ולדבר רשות אסור פחות מג' ימים קודם השבת)

Yes. לכתחילה לא יעשה בן תוך ג' ימים לפני החג אא"כ הוא המשניה דאז הוי לצורך מצוה

47. If one is in a hotel in ארץ ישראל for יו"ט שני שחל להיות בע"ש is it necessary to make an ערוב תבשילין?

Yes, but without a ברכה.

(17) פסח

1. Is there any Halachic איסור for someone to go on a פסח tour on a ship?
(משום דאיתא בשו"ע או"ח סימן רמ"ח ס"א דמותר להפליג בספינה בע"ש רק לדבר מצוה
ולדבר רשות אסור פחות מג' ימים קודם השבת)

Yes.

לכתחילה לא יעשה בן תוך ג' ימים לפני החג אא"כ הוא המשגיח דאז הוי לצורך מצוה.

2. a) May an אבל תוך ז' join in a סיום on פסח if he is a בכור?

No. (He is not שייך to the מצוה of התורה.)

- b) Does he have to fast?

No. (This would apply to any בכור who could not take part in a סיום on ערב פסח even for some other reason. It can be said that בכורים, today, do not have a קבלת תענית either.)

3. May one buy at a Jewish owned supermarket after פסח even in a case where the owner sold the חמץ before פסח since there were deliveries on פסח and there is no way to know what is on the shelves?

מותר לכתחילה. (עיי' אג"מ או"ח ה"ד סימן צ"ו)

4. Is it necessary to sell stock פסח in a company owning חמץ?

Really not, but there will still be those that do.

5. What category of חמץ would whiskey and/or beer be under?

זיעה בעלמא.

(הג"ה: ומה דאיתא באו"ח סימן תמ"ב במ"ב ס"ק ד' בא"ד ויין שרף צ"ל דיי"ש ושכר שלהם נעשו באופן אחר משלנו וע"ע שם בשערי תשובה אות ב' ד"ה וכל ביוצא—ידפ)

6. a) How should one be נוהג with the סעודה for בשבת?

לחם or two egg matzos. (Both are equally acceptable.)

- b) May one eat the סעודה שניה before מוסף and סעודת שלישית after מוסף?

Eating a סעודה before מוסף is אסור.

7. May one eat cakes baked with matzah meal at any time on פסח?

No. (הג"ה: וזה מפורש ברמ"א סי' תע"א ס"ב בסופה ועיי"ש במ"ב סק"ב—ידפ)

8. How should one be נזהג with the חלות קנין of the מכירת חמץ in a year פסח שערב פסח חל בשבת?

The קנינים should be חל in the morning. Anything that exists ברשות המקנה now, that will later be put into the cabinet, will have been sold. (If one wants he may also make קנינים for items that are לא בא לעולם, [e.g., not yet bought]. It will be rare, though, that anyone will buy חמץ on שבת ערב that will not be consumed before זמן איסור.)

9. Someone was מבטל his חמץ after בדיקה and on the סמך that he didn't really have any more, he didn't arrange the sale of his חמץ. After פסח, he found חמץ, is it מותר (עיין או"ח סי' תמ"ח ס"ה ובמ"ב שם אות כ"ה ועיין בבה"ל ס"ג)?

The הפסד מרובה is to get rid of anything unless there is a מנהג.

10. When ערב פסח is on שבת and the מכירה is on Friday morning, can items be added to a pantry

a) later?

Yes, if a stipulation was made at the time of the מכירה.

b) on שבת itself?

No.

11. When ערב פסח comes out on Friday and the person is leaving to a different time zone on Thursday, what is the appropriate procedure for בדיקת חמץ and מכירת חמץ?

a) **Sell the חמץ on Thursday and search the night before without a ברכה.**

b) **Give all the חמץ to someone in that original time zone במתנה using a קנין סודר.**

12. Are Seagram's whiskeys עליו הפסח חמץ שעבר עליו הפסח?

No. They sell their חמץ. (As of תשנ"ג)

13. when everyone sells his חמץ, what is the procedure if one finds חמץ on פסח since it was sold to a גוי?

If one is מקפיד not to have חמץ גמור, it is better to burn it on חול המועד, but if he sells חמץ גמור, then it could either be burned or put into a pantry with the sold חמץ.

14. Someone forgot to call the רב to arrange מכירת חמץ, what would he do:
- If the רב stipulated with the גוי that if someone calls him before פסח that he should also be included?
  - If no stipulation was made with the גוי, yet the person has sold with this רב in the past?
  - If no stipulation was made and the person who called has never sold with this רב before?

The רב can only be מוכה for those people who have sold the חמץ through him in the past. Nevertheless, even if no stipulation was made בפירוש with the גוי, one can be בדיעבד כומך that those that sold with him in the past were included in the sale.

15. If a person's lease does not allow subleasing, can that affect the conditions of מכירת חמץ since the מקום of the חמץ is rented to the גוי?

No. *(This is also not going to be a violation of דינא דמלכותא since this subleasing is not contrary to the intent of the lease not to rent to other people. Since we find that many judges will decide law based on intent rather than the technical wording of a law, this will not violate דינא דמלכותא.)*

16. When should someone be בודק חמץ in their office or workplace?

The last time that they are there before זמן בדיקת חמץ even if it's during the day. *(Since the workplace is not a place שמכניסים חמץ בחורים ובסדקים, one can be מיקל to be בודק during the day.)*

17. Under what conditions would a child be able to eat egg matzah on פסח?

מצד הדין, it would always be מותר even until בר מצוה if the egg matzah is already in the house. Nevertheless, there is no reason לכתחילה to go out and buy it.

18. If a store owned by a non-Jew has a Jewish manager who works on פסח, is the חמץ in the store considered עליו הפסח?

No.

19. May a בעל תשובה sleep at home on פסח when there is חמץ in the home?

No.

20. Is there any חשש חמץ on a deodorant stick?

No.

21. What are the גדרים for uses and *kashering* of microwave ovens?

a) All year?   b) פסח?

If it really gets hot, treat it like it is a real oven; therefore, it is not usable for פסח. Otherwise it does not need *kashering* at all.

22. May a metal dishwasher be *kashered* for פסח?

Only if all the plastic parts and racks are replaced and the drain area under the filter is cleaned out very well.

23. Is it possible to *kasher* granite kitchen countertops for פסח, or is covering required as with formica?

If it doesn't have any type of cracks it can be kashered with הנעלה.

24. Is there a way to *kasher* a tempered glass stovetop from *treif* or for פסח?

No. It has to be covered with some type of liner.

25. What should one do with a מצה כפולה found on פסח on יו"ט itself?

It is not considered חמץ, but still should not be eaten.

(ולענין בורר, *it is permitted on יו"ט if it is נפש אוכל נפש*.)
(הג"ה: באמת החלכה של בורר מפורשת באו"ח סתק"י סעיף ב' עיין שם במ"ב אות ז'—ידפ)

26. What is the status of wheat grass for פסח?

It is מותר (חמץ) *can only be created by the kernel and in this state it hasn't formed yet.*

27. If the choice is רוב כוס of wine or the entire כוס of grape juice, which is preferable for ארבע כוסות?

Better רוב כוס with wine.

28. Do you have to hold כרפס in your hand הנטילה?

No. (הג"ה: עיין ח"א בלל ל"ז אות ח'—ידפ)

29. If someone may not drink anything with either sugar or alcohol, how is he מקיים מצות ד' כוסות?

He can use tea, coffee or a כשר לפסח type of non-alcoholic black beer.

30. a) Do you have to shake the חרוסת off of the מרור?

Yes.

b) What if it wasn't

א) for חריין?

ב) for lettuce?

The taste is usually still there (since it is so powerful).

The taste of a כוית that doesn't have חרוסת is usually still there.

(הג"ח: עיין מנחת חינוך מצוה י' אות ג' ד"ה ואם אכל מצה של מצוה דמשמע דאין כאן חשש כלל דקשה לי מאכילת שניהם אחרי שיצא באכילת מצה דאורייתא דהתם מעם המצה דרשות דאינו מינו מבטל מעם המרור וצ"ע—ידפ)

31. A pregnant woman, *Sfardia*, married to an *Ashkenazi* man, has been on a special diet even before her pregnancy. She claims that the only non-חמץ foods available to her for פסח are potatoes and rice. May she have rice?

She should eat potatoes.

32. Someone has כלים from his parents that were used for פסח and now he wants to use them himself. Does he have to *kasher* the כלים since he is מסופק as to the meticulousness of their *kashrus* observance?

If they are שומר שבת, they certainly never used an item that was not marked לפסח.

33. How would one prepare a new toaster oven for פסח?

You can't use a toaster oven for פסח since they use real bread in the toaster to test it in the factory.

34. Is egg *matzah* permitted on פסח של אחרון?

(עיין שו"ע או"ח סימן תס"ב בחק יעקב אות א' מ"ש בשם אביו של הראנ"ח)

No.

35. A חמץ pot was accidentally used to fry onions on פסח after זמן איסור. The onions were then cooked into a kugel. What are the ramifications?

ערב פסח on בטל is נמלפ"ג.

36. Someone left for vacation a week before פסח and did a בדיקה in his home before leaving. A few days before פסח a person needing a place to stay lived in the home and ate חמץ there. What type of new בדיקה, if any, is needed?

The guest must take care to clean anything that he brought into the home before he leaves.

37. May one use “Elmer’s Glue” on children’s projects made in school that will be brought home for use on פסח?

Yes.

38. What is the status of mushrooms that may have grown on a compost that contained חמץ?

If they have השגחה they are acceptable.

39. a) What is the status of products like “Aspartame” that many consider קטניות שנשתנה?

It is no different than שמן של קמניות and should not be used.

(ואע”פ שיש אחד שאומר שהוא שמע ממרן זצוק”ל שהתיר א”א לסמוך עליו)

- b) It is reported that ממרן זצוק”ל told a *kashrus* agency that they could give a מנהג הכשר לפסח to citric acid which is fermented from corn because the מנהג never included such items.

they are right. The תערוכות קמניות never prohibited מנהג but the mainstream *kashrus* agencies never permitted this in the past and changing policy now creates a lowering of standards and a נהוג in how we were previously קלות.

40. The wax used to polish fruit is diluted first with alcohol which allows it to be sprayed. The alcohol evaporates afterwards. Does this pose a problem for פסח?

No. (*It is even questionable if the alcohol is from חמץ.*)

41. a) What is the status of פסח dishes that were washed last year in a חמץ dishwasher?

They need to be *kashered*. (*This can be done in a self cleaning oven.*)

(הג”ה: הרב שמואל פישעליס הסביר לי שאע”פ שיש קולות רבינו לא היה רוצה להקל משום שאנשים פשוטים לומדים מזה להקל לכתחילה-ידפ)

- b) What is the status of the פסח dishes that were washed last year in a חמץ dishwasher if the dishwasher had been put through three cycles before using?

They do not need to be *kashered*. (*This was obviously done with a הוראת חכם and even though we would not decide this way anyone can eat from these dishes. “If this wasn’t true than you couldn’t eat by anyone. In Lakewood they kasher according to רב אהרן זצ”ל and my father זצ”ל considered this nothing. Would you say that you can’t eat there?”*)

42. Is there any reason not to use cottonseed oil for פסח?

Yes, it is קמניות

43. May one use מעות מעשר for מעות חיטים?

Yes.

44. An 11-year old girl was diagnosed with celiac disease, an allergy to gluten. She is also a picky eater who will not eat potatoes or any vegetables aside from corn. May she eat קטניות on פסח?

No. (*She is too old.*)

45. May a woman with a gluten allergy cut down on the שעורים?

“She wants to be יוצא the דאורייתא, doesn’t she?”

46. According to the Orthodox Union baby formula can contain ingredients that are possibly חמץ but are not עבירה לטעמא, may it be used on פסח?

If the facts are verified to be true then the חמץ is בטול before יום טוב and acceptable.

47. Should the lights be on or off for בדיקת חמץ?

(עיין ספר הלכות פסח מאת הרה"ג שמעון איידער דף 86 אות 10 וס"ק פ"ד)

It is preferable that the light be on when one is checking the main contents of the room. In hard to see areas it might be better to have the room darkened but this would depend on the circumstances.

(18) חול המועד

1. Is there a שורה on חול המועד after a קבורה?

Yes.

2. May one go on a job interview on חול המועד?

Yes.

3. May one fix a broken car on חול המועד for עונג יו"ט וכו' (or is it better to rent another car on חול המועד)?

It is מותר to fix it.

4. Is window shopping (ex. for a carpet) on חול המועד for something you plan to buy after יו"ט permitted?

Yes.

5. Someone's brother died in a plane crash ערב יו"ט and the לוייה is on חול המועד, ב' דחול המועד, ערב שבת. He is not sure if he will be going to the לוייה. Since he is not being consulted or needed for anything, is he still an אונו after the first days?

Yes.

6. If someone owns a printing shop, may he keep it open on חול המועד?

If it is a דבר האבד it is מותר. If there is a non-Jewish partner, it is better to write a מכירה.

7. a) If someone has a standing "buy or sell" order with a broker is he מחויב to cancel the order before יו"ט (in case the stock hits that price on יו"ט)?

Possibly not but he should cancel it anyway.

(הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ג סי' מ"ד בסופה בא"ד אבל ענין זה—דפ)

- b) May he reinstate it for חול המועד?

For a sell order it would be a דבר האבד and for a buy order it will depend if it can be considered a דבר האבד.

8. If one has no other time to go, may one go to the בית אבות on חול המועד and say תהלים there?

Yes. (It is not אבילות.)

9. If someone is moving soon after יו"ט may they pack their home on חול המועד?

No. (It is מירחא יתירה.)

10. Someone is having a house built. If work is not done on חול המועד, the Jewish contractor will sustain a loss. May the work be done on חול המועד?

No. (*The אושנא מילתא of the situation prohibits any real מלאכה. This would not be the same for the איסור of וממכר.*)

11. What status does a computer have for use on חול המועד for word processing?

Typing, in general, may be אסור because of מירחא, but if one is מיקל, as long as nothing is printed out, it is מותר. If anything is being printed on the printer, it would fall into the category of בתיבה.

12. If someone has vacation time coming to him, must he use it for חול המועד or may he save it for vacation later in the year after יום טוב?

He must use it for חול המועד. (*Nevertheless, one is not required to postpone taking a vacation now in order to have days for חול המועד that will occur later in the year.*)

13. May a woman shave her legs on חול המועד? (עיינן בסימן תקל"א בשער הציון אות ט"ו)

Yes.

14. If a woman washed her daughter's clothes on חוה"מ, may the daughter use them?

Yes. (*It would fall into the category of המכין מלאכתו למועד [פי תקל"ח סעי' ו']*. Nevertheless, the daughter shouldn't use the clothes if she suspects that the mother might do it for her again.)

15. May a woman add highlights to her wig on חול המועד?

No.

16. A teacher wants to prepare certain work which entails cutting and xeroxing material in a library. If she has no other time to do it, may she do it on חול המועד?

Yes, it is a דבר האבד.

17. A girl is leaving on a trip right after יו"ט and will need clothes for the trip. May she buy them on חול המועד?

It will depend upon whether or not she had time to go shopping before יו"ט.

18. A landscaper has non Jewish customers and due to פסח coming out in late March he is afraid that he will lose those customers if he doesn't service them over חול המועד. Does he have any עצה?

Let a non Jewish worker do the jobs over חול המועד without any truck identifiable as his and let the worker keep everything earned.

19. If a woman is going to the מקוה on חול המועד, may she cut her hair?

No.

20. A person did not have any more clean clothes for חוה"מ or the second days. What should be done?

Buy new.

21. May a father shave on חול המועד for his son's ברית?

There is certainly a סברה to permit it and for any צורך one can certainly be סומך on שו"ת אנרות משה האו"ח א' סימן קס"ג that permits shaving הזה בזמן הזה for anyone who shaves every day.

22. May one schedule an elective operation for חול המועד?

No, since it negatively affects שמחת יו"ט.

23. a) May one take down his סוכה on חול המועד?

No. (איסור מלאכה.)

b) May one take down a "pop up sukka" on חול המועד?

Yes. (It's made for that purpose.)

24. A family with young children can't find a repairman to fix their clothes dryer on ערב יום טוב. May the repair be done on חול המועד?

Yes. ("Its in the house.")

25. May one person or a group of people go to a professional photographer to take a picture during חול המועד?

Yes.

26. a) If one did not cut their nails on ערב יו"ט ראשון may they be cut on ערב יו"ט שני?

No.

b) What would the rule be if the nails were cut for יום כיפור and they didn't need to be cut on ערב יו"ט ראשון, then may they be cut on ערב יו"ט שני של סוכות?

It is better to plan ahead and cut the nails for ראש השנה so that they can be cut ערב סוכות.

27. May one put a crib together on חול המועד לצורך המועד?

Yes.

28. Someone is negotiating to purchase a house and the bidding may extend into חול המועד. Is he permitted to involve himself in this business if he is concerned that he might lose the deal otherwise?

Bidding will be מותר even if he puts down a binder.

29. May one sew a button on חול המועד לצורך המועד if it is not done by an אומן?

No.

(19) ספירה

1. May a ספרדי or someone who normally keeps של ספירה from פסח until ל"ג בעומר, attend an אשכנזי wedding between פסח and ר"ח אייר?

Yes. (*changing of one's regular מנהג is not necessary nor is it preferred.*
(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"א סי' קנ"ט-ידפ))

2. If someone is switching from ספרד to מנהג אשכנז for ספירה and wants to be מתיר נדר, may he do so after פסח?

One should not be מתיר נדר even before פסח. לכתחילה, one should never change from the ר"ח אייר custom of beginning אשכנזי ספרדי מנהג to the מנהג אשכנזי.
(*Even if one keeps the מנהג until בעומר ל"ג, music would be אסור after בעומר ל"ג anyway. This is all clear from the משה הנ"ל באגרות משה.*)

3. If someone has the מנהג for ספירה to keep all the days of ספירה until ר"ח סיון may he be מתיר נדר to switch to the מנהג beginning ר"ח אייר?

Yes.
(הג"ה: ע"ע אג"מ או"ח ח"ב סי' צ"ח ומשם משמע דאפילו התרת נדרים א"צ-ידפ))

4. What are the גדרים for גילוח and listening to music on ל"ג בעומר in the following circumstances?

- a) For someone who follows the ספרדי מנהג of פסח until בעומר ל"ג:

don't have such a מנהג and those who keep it this way do it במעוה. Nevertheless, it would appear that ספרדים do not follow the שיטה of the ב"י and keep בעומר ל"ג as a יו"ט according to the פסק of the רמ"א. It would follow that according to ספרדים they would still be חייב until the next morning.

- b) For someone who follows the אשכנזי מנהג of ר"ח אייר until הגבלה:

We consider ל"ג בעומר ל"ג a יו"ט and are נוהג the דינים of בעומר ל"ג even on ערב ל"ג בעומר אחר הצות (הג"ה: וכן הוא בבאה"ט או"ח סי' תצ"ג סעי' ה'—ידפ) ערב ל"ג בעומר אחר הצות. At the very least, most people are נוהג the יו"ט on the night of בעומר ל"ג and hardly anyone waits for the day. When ל"ג בעומר falls out on Sunday we can be נוהג all the התרים of בעומר ל"ג on ערב שבת.

5. May one attend an אשכנזי wedding during ספירה after ל"ג בעומר before ר"ח סיון. (The orthodox מסדר קידושין obviously was מתיר it for them. On the other hand attending may end up condoning this violation.)

Only for a צורך, (i.e., to prevent a מחלוקת) otherwise, no.
(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"א סי' קנ"ט בסופה דבשעת הדחק מותר אפילו נישואין-ידפ))

6. May a רבי of a couple accept סידור קידושין if the wedding is planned by their (*more modern*) parents for after בעומר ל"ג before ר"ח סיון. (Perhaps this may be considered שעת הדחק since the couple have no say in scheduling the date.)

No. (*He may not attend at all although he may go just to say מזל טוב.*)

7. May someone observing the ספירה מנהג ספרד attend a בר מצוה celebration that is taking place before ר"ח אייר if there will be music?

If he can avoid it, he should, but it is not something to make a מחלוקת over. There is a ברכה to be מתיר.

8. If ל"ג בעומר falls out on Sunday, may one take a haircut on...

a) Thursday night?

b) Friday morning?

No.

Yes.

c) Is there any reason to wait until after חצות on Friday?

No.

9. If one counted ספירה on night X and traveled west with daylight and landed in the Orient after crossing dateline on day $(X+1)$ during daylight, how does he proceed with ספירה?

Count without a ברכה on day $(X+1)$ and continue with a ברכה on night $(X+2)$.

10. If one counted ספירה on night X and traveled east crossing the dateline and landed in the United States on day X , how does he proceed with ספירה?

Continue counting with ברכה on day $(X+1)$.

11. If someone counted day 19 of ספירה on day 20 and then remembered the correct day thirty minutes after שקיעה and counted 20, may he continue counting with a ברכה?

He can continue with a ברכה because of the following מפיקות:

a. בין השמשות

b. **He counted weeks correctly on the day when he counted 19.**
(*Even if you will find דיעות disagreeing with the above מפיקות, ברכה alone suffices to create the ספק to continue with a ברכה.*)

12. May one listen to radio or recorded music during ספירה?

No.

13. May one practice music during ספירה?

No. (הג"ה: ועיין אנ"מ או"ח ח"ג סימן פ"ז דלפרנסה מותר-ידפ)

14. May one listen or play music for a שבע ברכות during ספירה?

No.

(הג"ה: וצ"ע ממש"כ מרן וצוק"ל באג"מ או"ח ח"ב סי' צ"ה בא"ד ובדבר הריקודין עיי"ש-ידפ)

15. A new musician has the opportunity to audition for an orchestra after בעומר. He wants to practice two hours a day during ספירה in order to learn all the necessary songs. May he?

It's for פרנסה; therefore, it is מותר.

16. a) Are the playing of drums without any other instruments included in the איסור of music?

Yes.

b) Would this include drum lessons as well?

If it can be postponed, it is preferable to do so.

17. May one go to a parade during ספירה even if he knows that there will be music there?

Yes.

18. May one trim a mustache during ספירה, if it is not מעכב את האכילה?

(עיין באו"ח סימן תקל"א ס"ח לענין חוה"מ וביו"ד סימן ש"צ סעיף א' לענין אבלות ועיין בערוך השלחן שם ביו"ד ובשער הציון אות ט"ז שם באו"ח.)

No.

19. May a yeshiva show a video about their yeshiva for fundraising purposes during ספירה, if the video has background music specifically interspersed to be part of the impact of the video?

If the music is solely background, it is מותר, but many videos today have real music with songs, etc., as part of their main content and that is אסור.

20. May a woman count ספירת העומר with a ברכה?

If she believes that she will be able to get through the seven weeks, "why not."

21. Is ערב פסח שני said on תחנון?

No.

22. If someone is shaving during ספירת העומר for work does he stop for שבת or may he also shave for שבת?

He may not shave for שבת.

(הג"ח: ולכאורה חזר רבינו ממה שפסק לפני כמה שנים שמותר-ידפ)

23. When שבת or ערב שבת is ר"ח אייר and one is permitted to shave on ערב שבת is one required to do so?

It will depend upon how he looks for שבת.

24. A seminary is producing an in house music CD for its students. The practice and preparations will be taking place after בעומר ל"ג. Is the teacher who is being asked to oversee the production permitted to do so? Her job is not dependent on her consent to this assignment.

She may accept the job.

25. Is it permitted to say the words מצות עשה in the introduction to ספירת העומר since according to the רמב"ם the מצוה בזמה"ז is מדרבנן?

Yes. (If it is written in the סדורים it is permitted to be said.)

(הג"ח: עיין ישרון חי"א דף תצ"ד מש"כ הרה"ג הגרי"ז וצוק"ל בשיטת הרמב"ם בכל תוסף-ידפ)

26. If a marriage took place after פסח or on בעומר ל"ג, would the שמחה of ימי שבעת ימי that follow override ספירה in order to allow the חתן to shave?

Yes.

27. Someone said before מעריב, "Tonight is *Lag Ba'Omer*," with no intent for ספירה at all. May he make a ברכה?

No. (מצוות אינם צריכות כוונה)

(הג"ח: ועיין באו"ח סימן ס' סעי' ד' ובמש"ב ס"ק י' מש"כ המ"א בשם הרדב"ז דזה דוקא במצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן א"צ כוונה. וע"ע מש"כ שם בשם הח"א בכלל ס"ח וע"ע שם בכה"ל ד"ה י"א שאין ועיין במ"ז בסימן תפ"ט וקשה לי לפ"ז מש"כ במ"ב סימן תפ"ט ס"ק י"ז שחלק בין ברכה למצוה משום דרוב שימות סוברים דספירה בזמה"ז דרבנן וא"כ לדעתם יצא וע"ע שו"ת שאילת יעבין ח"א סי' קל"ט וז"ל ופשוט לענ"ד שאינו נכנס בגדר ספק וצריך לחזור ולברך עב"ל עיי"ש מעמו דלא כשכנה"ג-ידפ)

1. What are the parameters of a תענית יום חצי?

No קבלה is necessary and no ענינו is necessary (ובן היתה דעת מרן זצוק"ל).
(See following question and question #14.)

2. What are the גדרים of half day fasts?

After extended discussion of opposing views, רבינו seemed to still feel that קבלה and/or half day fasts were non-existent.

3. Is there any general reason why a pregnant or nursing woman should not attempt to fast on the תעניתם ד'?

No. (A pregnant or nursing woman should attempt to fast on every תענית.)

4. If a ברית takes place on a תענית, is אבינו מלכנו said? (עין בשו"ע סימן תר"ב ברמ"א)

Even though it is מפורש that אבינו מלכנו is said at a ברית during ימי עשרת ימי תענית צבור, nevertheless, מרן זצוק"ל held that it is not said on a תענית צבור since תענית צבור is a מנהג on a מנהג and only a דין during עשי"ת דין אבינו מלכנו.

5. a) Is there any problem with swallowing pills dry on any of the תעניתם?

No. (Even on יום כפור if there is no איסור רפואה it would be מותר.)

- b) Is there any problem with taking a liquid antibiotic on any of the תעניתם even if it has a taste?

No. (The taste is nothing. On יום כיפור, though, one should be מחמיר.)

- c) Would it be מותר to swallow pills on a תענית using a liquid like Maalox instead of water?

It is not פשוט to be מתיר such a situation because it is not easy to declare something not ראוי לשתיה.

(It would appear that רבינו differentiates between medicines like antibiotics taken לצורך עצמן and other medicinal liquids taken to replace water.—ידפ)

6. Is it permitted to brush ones teeth on a תענית ציבור ג' ? תענית ציבור ג' ? (עין או"ח סי' תקס"ז סעי' ג')
שמש משמע שזה אסור אפילו לספרדים ובערה"ש שם אות ג' שמש משמע שמותר אפילו לאשכנזים)

While על פי דין it is מותר, the מנהג is not to permit it.

7. A man has to take pills every day משום סכנה. He takes the pills with water.

a. May he get an עליה on a תענית צבור?

b. May he *daven* for the עמוד on a תענית צבור?

c. May he *duchan* on יום כיפור?

d. Is there a difference between the שאר תעניותם, ט' באב, or יום כפור?

1. If he is ever called up, he need not refuse.

2. יום כפור is יום כפור for everyone and it is not נוגע to eating.

3. יוה"כ is most likely like ט' באב.

4. The שאלה on the תעניתם שאר is that since they are not a תענית because of a real תקנה and only because of מנהג it is possible that you must be fasting to be considered מחויב בדבר.

5. If he drinks less than a שיעור, he is considered fasting לכל הדיעות.

6. ד' תעניתם לכתחילה for the שיעור in the מיקל (עיי' מש"כ בהלכות יום הכפורים)

7. Drinking more than the שיעור even if it is only to get the pill down is still considered drinking.

8. סומך on the קריאת התורה that ערוך השלחן is dependent on the day, not the people.

(עיי' בשו"ע סימן תקס"ו סעיף ג' ובמ"ב שם ס"ק י"ד ובערוך השלחן שם אות ז')

9. לכתחילה, the חזן should be someone who is fasting. (See question #12 לענין אבל)

10. יום כפור נוגע for עליה לדוכן. (See #d2 above.)

8. If a תענית occurs on a day other than Monday and Thursday, is the יהי רצון said at קריאת התורה?

No.

9. Is there any חיוב or ענין whatsoever for a child to fast before מצוה?

No.

10. A woman, who normally fasts on יו"כ קטן, accidentally fasted on טבת ר"ח טבת forgetting that it was חנוכה. Does she need a תענית לתעניתה?

(עיי' סי' תר"ע במ"ב ס"ק י"א ומש"כ לעיין בדרך החיים שם איתא רק דבכ"ח אינו צריך כפרה)

No. (ומה דאיתא שם במ"ב לא שייך הכא דאינו דומה תענית חלום במתכוין דשוגג דהכא)

11. Is it permitted to use Chapstick on a fast day?

Yes.

12. An אבל has a medical condition and can't fast, may he daven any תפלה on any תענית דרבנן?

Not with ענינו.

13. Do a חתן or כלה need קבלה for fasting on the day of the wedding?

על פי דין, no. (It would still be preferable if they were מקבל.)

14. If a ציבור is holding a 1/2 day תענית do they say ענינו?

No. (see question #1)

ב' בין המצרים

1. a) May a חתונה be scheduled for Wednesday night if Thursday is י"ז בתמוז, that is the only date available and the alternative is to wait until after באב ט' באב? (עיינן אג"מ אור"ח ח"א סי' קס"ח דשם חל י"ז בתמוז ביום א')

No.

b) May the wedding be scheduled for Wednesday if the חופה will be over before שקיעה and the סעודה will be at night?

Yes.

c) How does this case differ from the תשובה הנ"ל?

In that case it was impossible to have the wedding earlier.

2. a) Are the playing of drums without any other instruments included in the איסור of music?

Yes.

b) Would this include drum lessons as well?

If it can be postponed, it is preferable to do so.

3. Does a court case or דין תורה with a Jew during אב have the same הלכה as that with a גוי?

No.

4. Is שבת מברכים אב said on אב הרחמים?

It depends upon the מנהג. (The אב הרחמים is *not* to say מנהג הישיבה.)

5. May one travel (i.e., flying to א"י) during שבועה שחל בו ת"ב?

Yes.

6. If someone bought a new couch during the Three Weeks, may he have it delivered during the Nine Days?

No.

7. a) May you take clothes out of the cleaners during the Nine Days if they were cleaned before the Nine Days?

No. (מראית העין.)

b) If they were taken out, may they be used?

Yes.

8. A wedding shower was scheduled by accident for the Nine Days and invitations were sent out. Need it be canceled?

No.

(הג"ה: עיין סימן תקנ"א במ"ב ס"ק י"ד וכאן אפשר לומר דיש צד דבר האבד ג"כ ושוב שמעתי מהרב אברהם ארט שליט"א שלפני התונתו כשהיתה אשתו בתוך אבלות היתר מרן זצוק"ל ה"שאווער" לכתחילה משום דבר האבד—ידפ)

9. What is the status of ...

a) ironing during the 9 days?

מותר. (Our ironing is a small תיקון.)

b) shaving legs during periods of אבלות?

1. It's a husband preference issue. (הג"ה: It would seem that everything is אסור for single girls—ידפ)

2. During ימי הספירה it is מותר.

3. During 3 weeks it is also מותר.

4. From ר"ח אב it is better to be מחמיר but there is a צד to be מיקל.

5. בשבוע שחל בו מ' באב it should not be done.

(הג"ה: שוב שאלתי את זה לרבינו שני פעמים [השני' באייר ה'תשס"ד] ובשניהם היתר רבינו גילוח של "קאזמעטיק" (cosmetic) לאשה אפילו מר"ח עד התענית לכתחילה אבל צ"ע אם באמת חזר בו—ידפ)

10. A contractor wants to start work on ערב ט' באב, when will this be permitted?

If it is דבר האבד it is מותר.

11. A woman usually swims for exercise. May she continue to do so during the nine days?

No.

12. May a *shul* install new carpeting during the Nine Days?

No.

13. A person returned from a vacation in ארץ ישראל during the nine days. May he wash any clothes now?

No. (*He had the ability to wash the clothes beforehand. It was his choice to wait.*)

14. Until what age may one wash clothing for a child during the Nine Days?

A child for whom you would have to buy new clothes in order to keep clean for the Nine Days.

15. If a *shul* is being built during the summer, may the work continue during 9 days in order to be finished before ראש השנה?

Yes.

16. May one give swimming lessons during the nine days to young children שלא הגיעו לחינוך?

Yes.

17. Until what date would one be permitted to serve meat to all the guests at a פדיון (עיין סי' תקנ"א סעי' י' ובט"ז סקי"ב ובמ"א סקל"ה ובמ"ב שם) during the nine days?

Up until ערב ת"ב.

18. A woman is a dance counselor for young children שלא הגיעו לחינוך. May she play music for the dances during the nine days?

No.

19. a) May one bring clothes to a non-Jewish tailor, during the nine days, to alter for use after the nine days? (עיין סי' תקנ"א סעי' ז' ובמ"ב שם ס"ק מ"ח ונ"ג ובב"ה ד"ה ונהגו ובערה"ש שם אות כ')

Yes. (*הג"ה: רבינו nevertheless expressed very emphatic displeasure at those that don't plan enough in advance in order not to have these שאלות even in cases where one's excuse was תורתו אומנתו ידפ—*)

b) May a woman have a wig fitting, that includes a cutting of the wig, if she is not going to actually buy it during the nine days?

Yes. (*If it is מותר for the wig maker to work it is מותר for the customer to go.*)

1. Does deodorant spray have a דין of סיכה?

No. It's אסור because of רחיצה which is אסור even במשהו. It is possible that if the person knows that they have a real problem, preventive רחיצה for real dirt might be מותר.

2. Is roll-on deodorant permitted on תשעה באב or יום"כ?

No. (סיכה)

3. Is an asthma type spray (into mouth) permitted on תשעה באב?

Yes.

4. Is perfume מותר on תשעה באב or יום כפור?

No. The איסור is רחיצה. Nevertheless, one could use perfumed water for נענל וואסר. Perfuming the water on יום כפור is a separate issue.

5. May one wear non-leather sneakers that have small strips of suede just as ornamentation on יום כפור or תשעה באב?

If it is verifiable that the suede serves no purpose whatsoever in the support of the sneaker and is exclusively decorative, it is מותר. In most cases, though, this is not so.

6. If באב ט' falls on a Thursday, what is permitted after the fast?

Only the washing of clothes (even those clothes not needed for שבת are מותר since ערב שבת on כיבוס didn't prohibit חו"ל).

(הג"ה: עיין מ"ב סי' תקנ"ח ס"ק ג' שהביא המג"א ס"ק א' וז"ל וכשחל מ"ב ביום ה' שאז יום עשירי הוא ע"ש מותר בכל זה לכבוד שבת עב"ל דשם משמע אפילו בלילה דלא חלק אבל עיין בשע"ת שם ד"ה חצות וז"ל ומותר להסתפר בשחרית עב"ל וב"ב בערה"ש שם אות ב' וז"ל למחרת בע"ש הכל מותר עב"ל וע"ע אליהו רבה סימן תקנ"א סס"ק ל"ג-ידפ)

7. a) Should a קטן eating on באב ט' מוצאי שבת ט' make הבדלה first?

No.

- b) Should a חולה eating on באב ט' מוצאי שבת ט' make הבדלה first?

Yes.

- c) What should הבדלה be said over?

.חמר מדינה (coffee)

8. Which, if any, of the הרחקות דרבנן are אסור on יום כפור or תשעה באב?

None.

9. A butcher wants to prepare for שבת when באב ט' comes out on a Thursday. What is the earliest time that the butcher may start?

after הצות on Thursday.

10. When is going to work on באב ט' morning permitted?

When it is a דבר האבד. (*The רב can never really decide what is a דבר האבד for someone else.*)

11. Is it מותר for someone to go to school on באב ט' and take classes before חצות?

If it is דבר האבד it is מותר.

12. Will מחילת כהן be permitted for קריאת התורה on days like באב ט' or פורים?
(עין אגרות משה חאו"ח ב' סימן ל"ד)

No.

13. If someone is giving a דרשה on באב ט', what are his limitations insofar as לימוד התורה is concerned?

Any פסוקים or גמרא as long as the topic stays on track.

14. Is it necessary to wash (נעגל וואסר) after נטילת ידים לרוח רע (נעגל וואסר) or יום כפור or באב ט'?

No.

15. What does one make הבדלה on when באב ט' is on Sunday?

Wine.

(הג"ה: עיין במ"ב סי' תקנ"ו ס"ק ג' שהביא בשם הדגמ"ר שאפילו לתת לתינוק א"צ-ידפ)

16. Is ערב ט"ז באב said on תחנון?

No. (יז"ט is a מ"ז באב.)

ד'. זכר לחרבן

1. What is the חיוב of women for קריעה at the המערבי?

Due to צניעות constraints, they are not מחויב in קריעה and they are also not מחויב to go out of their way to wear more than one בגד in order to do קריעה.

2. a) If one built an extension to his house, is there a requirement to leave a זכר למקדש?

Yes.

- b) What is the חיוב if, בדיעבד, it wasn't left?

It should be done later.

(21) ראש השנה ועשרת ימי תשובה

1. a) How many קולות does one have to blow for someone who couldn't be in *shul* (30, 40, 100)?

30.

- b) Should they be נשימה אחת or שתי נשימות?

יוצא they should be אחת נשימה, but שתי נשימות בדיעבד are also לכתחילה.

2. Is it desirable and/or appropriate to make a מנין just for סליחות at night before חצות?

As long as it is after the first אשמורה (11:00 PM DST), it is permissible.

3. Is it necessary to say ברכת התורה before סליחות? (עיין או"ח סימן מ"ז ס"ט)

Why shouldn't a person be מהמיר? (Nevertheless, ברכת התורה is not necessary for תפלה פטורים said בתורת תפלה.)

4. What is the חיוב that women have for התרת נדרים ערב ר"ה?

Women were never נוהג to require נדרים התרת and the general prevalence of נדרים התרת in girls' schools בזמננו is a modern institution and not a הידור.

5. How should we be נוהג with the נשימות for תקיעת שופר?

תקיעות דמיושב אחת for the (עיקר since they are the תקיעות דמיושב) and שתי נשימות for the תקיעות דמעומד.

6. When is the most appropriate time to blow the last 40 קולות?

After the קדיש of מוסף (and not be מפסיק before or during קדיש.)

7. If the מקריא was מסופק if the שברים תרועה was כשר or if it was כשר according to one דיעה (i.e., 3 תרועות) and he wants the קול repeated, is it necessary to repeat the first תקיעה?

Yes.

8. If inadvertently a יחיד or a ש"ץ said בא"י המלך הקדוש before in וכן תן פחדך שחרית, מעריב or מנחה, what does he do?

He continues with the next ברכה.

9. a) Is having an אבל acting as the ש"ץ on ראש השנה the problem of the אבל or the קהילה?

It is the problem of the קהילה.

- b) When is it appropriate for the קהילה to use an אבל as the ש"ץ?

It is appropriate when they don't have another הזן as good as he is.

- c) Does it make any difference if the ש"ץ is being paid?

No.

10. In a *shul* where בא"י עושה שלום is said during עשרת ימי תשובה, may a ש"ץ be משנה to say המברך את עמו ישראל בשלום?

No.

11. Is there any reason to be מחמיר on "פת ישראל" for cereal or pasta during עשרת ימי תשובה?

No. (These are not פת items. They fall under the בישול עכו"ם category and are either מותר or אסור.)

12. a) Is a pretzel הבאה בכיסנין?

Yes.

- b) Pretzels and doughnuts seem to be not מלכים על שלחן, if so may they be eaten during עשרת ימי תשובה?

No. (הג"ה: לבאורה צ"ע אם יש בכלל שייכות של עולה על שלחן מלכים לכאן-דפ.)

13. Does the requirement of a מנין for י"ג מידות mean that it must be said together with the ציבור saying the י"ג מידות or is it just necessary for a מנין to be present?

It must be said with the ציבור saying the י"ג מידות. ("Like קדושה.")

14. A תוקע told the מקריא to just tell him to blow the תקיעות again if there are any questions. The מקריא questions if this is a correct thing to do.

It is a מירחא דציבורא.

15. Do breaded fish or meat require פת ישראל bread crumbs for those who are מחמיר to only use פת ישראל during עשרת ימי תשובה? (עין שער הציון אר"ח סי' (תש"ג סע' ד')

Yes.

16. If the first סליחות are said in the morning before שחרית should any changes be made? (ex. 'במוצאי מנוחה וכו'.)

No.

17. How much of סליחות can be said in a בית אבל?

עזרא הסופר after קל רחום שמך Until.

(הג"ה: עיין בחוברת לתורה והוראה ח"י בחלק הבירורים אות ל' [דף ל"ז] ועיין בפמ"ג א"א סי' תרפ"ד ובגשר החיים פ"ב ג' ד' דאומרים רק עד זכור רחמיך ואח"כ אומרים ג' פסוקים של שמע קולנו והאבל הוא החזן לסליחות עיין יסודי שמחות דף 89 סעי' 16-ידפ)

18. When, if ever, do we switch the סליחות ליום ה' with the סליחות ליום ד'?

Only when Friday is ה' יום. ("They didn't want מידות י"ג on Friday.")

19. Does the ראש השנה not to sleep on מנהג apply to women?

Yes.

20. Does the ראש השנה not to sleep on מנהג apply to שבת?

Yes.

21. If the ראש השנה doesn't have a new suit to wear on the second day of the year may he have in mind a new fruit for the שהחיינו?

(ופשוט שזה רק לענין לכתחילה כדהביא המ"ב בשם המ"א בס"ל ת"ר סק"ג וע"ע ערה"ש שם אות ד')

Yes. (This fruit will need to be set aside in a way so that the שהחיינו of the night before will not have already covered it. This would require that it not be in his home from the night before. Having it in shul at the time of שופר תקיעת is sufficient. Of course if no new item is available he will make a שהחיינו in any event.)

22. Is one permitted to ask for personal needs (outside of those already printed in the סידור) on ראש השנה?

No.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א הערה רל"ד מה שהביא ששמע הגר"ח קניבסקי שליט"א מהחזו"א שבר"ה מותר לבקש צרכיו וכן מה שהביא מהליכות שלמה במועדים פ"א סעי' ז"ו ובדבר הלכה שם ובאורחות רבינו ח"ב עמוד קפ"א אות כ"ז ובספר דעת חזו"א פ"ג אות ד' עיי"ש-ידפ)

22) יום כיפור

1. Is food מוקצה on יום כיפור?

No. Whatever is not מוקצה on שבת is not מוקצה on יום כיפור.
(הג"ה: גמרא מפורשת ביצה י"ח ע"ב אמר רבא—ידפ)

2. Is it...

- a) necessary for women to fall כורעים?

No.

- b) permitted?

Why should they?

- c) any ענין?

No. (*If women never did it in the past, why would anyone think that this makes them any more religious now?*) [הג"ה] *was quite resistant to any suggestion that there might be any ענין.*

ושוב שמעתי דאע"פ דבליטא המנהג היה שלא ליפול כורעים באשכנזי נהגו הנשים ליפול
ידפ—כורעים.]

3. Is an asthma type of spray into the mouth permitted on יום כפור, even if it is not a סכנה?

Yes.

4. Does deodorant spray have a דין of סיכה?

No. It's אסור because of רחיצה which is אסור even במשהו. It is possible that if the person knows that they have a real problem, preventive מותר רחיצה for real dirt might be.

5. Is perfume מותר on תשעה באב or יום כפור?

No. The איסור is רחיצה. Nevertheless, one could use perfumed water for נענל וואסר. Perfuming the water on יום כפור is a separate issue.

6. Is roll-on deodorant permitted on תשעה באב or יוה"כ?

No. (סיכה)

7. Is there any problem with blowing שופר after מעריב on יוה"כ?

Yes. (It is changing the מנהג . Even though in the past we find מנהגים being changed for a reason who says that we have the right to do so. If the only reason to blow שופר was to mark the end of יוה"כ then perhaps there would not be a problem. So you're ending יוה"כ later. But there is also a reason that the shofar is מלוה the שכניה that is returning after הוא האלקים . For that reason it is preferable not to change the מנהג.)

8. May one wear non-leather sneakers that have small strips of suede just as ornamentation on יום כפור or תשעה באב?

If it is verifiable that the suede serves no purpose whatsoever in the support of the sneaker and is exclusively decorative, it is מותר. In most cases, though, this is not so.

9. What are the שיעורים to be...

a) יום כפור on חולה שיב"ס for a מתיר שתיה?

Stage I: until 3/4 of an ounce every nine minutes, down to three minutes.

Stage II: be סומך on the רמב"ם every thirty seconds.

(A שיעור need not be מחמיר any even if the doctor permits fasting.)

b) יום כפור on חולה שיב"ס for a מתיר אכילה?

ביצה ½ = כותבת = approximately one fluid ounce

c) Is there any preference of שתיה or אכילה?

No.

d) Is בריה an issue for יום כפור?

No.

e) Can שתיה and אכילה be מצטרף to one שיעור?

No.

(הג"ח: וזה משנה מפורשת ביומא ע"ג ע"ב האוכל ושותה אין מצטרפין וכן נפסק באו"ח סי' תרי"ב סעי' ב' עיי"ש-ידפ)

10. Which, if any, of the הרחקות דרבנן are אסור on יום כפור or תשעה באב?

None.

11. a) Is there any problem with swallowing pills dry on any of the תעניתם?

No. (*Even on יום כפור if there is no איסור רפואה it would be מותר.*)

b) Is there any problem with taking a liquid antibiotic on any of the תעניתם even if it has a taste?

No. (*The taste is nothing. On יום כיפור, though, one **should** be מחמיר.*)

c) Would it be מותר to swallow pills on a תענית using a liquid like Maalox instead of water?

It is not פשוט to be מתיר such a situation because it is not easy to declare something not לשתיה ראוי.

(*הג"ה: It would appear that רבינו differentiates between medicines like antibiotics taken לצורך עצמן and other medicinal liquids taken to replace water.—ידפ*)

12. A woman has a history of difficult pregnancies with low amniotic fluid. This pregnancy she has borderline amniotic fluid for the entire ninth month. As she reaches her due date five days before יום כיפור, which is Monday, the doctor wants to either induce her on Wednesday (insurance won't let him wait for Thursday since she would have to be in the hospital for שבת and they will only pay for 48 hours) or he wants to get a commitment that she will drink on יום כיפור. What should she do?

Wait and if necessary drink on יום כיפור. (“יום כיפור” *should not enter into the השבון as to when to induce.*)

13. a) One week before יום כיפור a woman received a bee bite that caused a serious allergic reaction and infection. She has been taking an antibiotic four times a day since then and it can't be doubled up. She can't swallow pills without water. May she take them on יום כפור?

No. (*The infection is gone and the antibiotic, at this point, is just a precaution.*)

b) At what point would she have been permitted to take the pills?

As long as there was an infection. (*Certainly within the first three days.*)

14. Is it necessary to wash (נעגל וואסר) after נטילת ידים לרוח רע or יום כפור or ט' באב?

No.

15. May someone else, besides the בעל תפלה for נעילה, say שמע ישראל and אבינו מלכנו, before קדיש at the end of נעילה?

Yes. (*Our מנהג is to say שמע ישראל after קדיש.*)

סוכות (23)

א'. סוכה

1. Is there a problem of streamers in a סוכה if they are below four טפחים?
(לפי מה דאיתא באו"ח סימן תרכ"ז ס"ד ובמ"ב שם)

Yes, if there are a lot. Also, large bells that hang below 4 טפחים should not be used. (*"Why do you need these types of decorations?"*)

2. Are bamboos that are cracked a problem for סכך?

No.

3. May one use one by two inch furring strips for סכך?

Yes.

4. If a brace of a סוכה roof is on an angle, can you tie the lower סכך so that the rest don't fall?

Yes.

5. Is it מותר to place a wooden peg ע"י מסמר on top of the סוכה to hold down a סכך mat?

Yes. (*Wood can also be thrown onto סכך to hold it down.*)

6. May one tie סכך mats down with string?

While there is a good מברה to be מתיר it is still preferable that it not be done.

7. Is there ever any problem with sitting under a metal brace of a סוכה?

No.

8. May one sit in a סוכה under fluorescent lights that are more than 4 טפחים long and possibly one foot wide?

Lights are considered נוי סוכה and will follow the normal rules of 4 טפחים. (לפי מה דאיתא באו"ח סימן תרכ"ז ס"ד ובמ"ב שם).

9. If the סוכה is built outside your front door thereby requiring you to enter your house through the סוכה, does the סוכה need a מזוזה?

(עיין שו"ע או"ח ס"ס תרכ"ו במ"ב אות כ"א בא"ד כתב הפמ"ג)

No.

10. May one take down his סוכה on חול המועד?

No. (איסור מלאכה.)

11. Is it מותר to eat, on שבת or יו"ט, while sitting over grass (בקיץ או בסוכה)? (Are we afraid of liquid spilling on the grass?)

It is מותר.

12. a) How much מזונות does one have to eat to make a לישב בסוכה?

כשאוכל יותר מכביצה ודאי חייב לברך.

b) Does מזונות that is not פת הבאה בכיסנין (pasta, barley) require a לישב בסוכה?

Yes.

13. When does one make a ברכה לישב בסוכה during the day?

1. **During קידוש after בפה"נ before drinking the wine.**

2. **(אם שכה) after המוציא before eating the bread.**

[וכן בכל סעודה שאינו צריך לקדש]

14. In warmer climates many people have screened in areas where the roof also is screened. May one put סכך on top of the screen and use the room as a סוכה?

If the סכך could be put above and below the screen it would be מותר, (the screen is חמתה מרובה מצלתה), otherwise it is אסור.

15. May one nail down סכך?

אסור משום מעמד, but nailing down around the edges of the סוכה so that סכך won't roll off is מותר.

16. In order for wood or some other non טומאה item to be considered the מעמיד of the סכך does it have to be of independent strength or is sufficient to just cover the metal beam with the substance, i.e., put thin wooden slats across the metal beam or wrap the canvas around the beam?

It has to be of independent strength.

17. Is it מותר to sit in a סוכה when the table is completely under פסול סכך or is it comparable to sitting in a סוכה when the table is in the house?

(עיין או"ח סי' תרל"ד סעי' ד')

As long as one מפה is in the סוכה it is מותר.

18. Without the consent of the רב, a קהילה bought סכך mats that were held together with string.

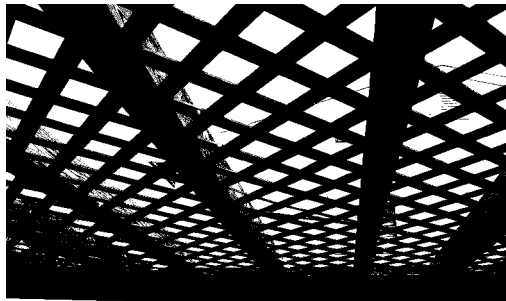
a) בדיעבד, may one eat in the סוכה?

Yes. (בדיעבד אפשר לסמוך על הדעות שמקילין.)

b) May one make a בסוכה?

Yes.

(הג"ה: ושוב דברתי עם הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א והוא הגיד לי דהוה ליה ג"כ עובדא כזה לפני שלשים שנה בשכונתו ושאל את אביו זצוק"ל אם צריך למחות כאן במקום דהוא צריך לאכול ג"כ בסוכה ופסק מרן זצוק"ל דטוב יותר שלא לעשות מחלוקת ואפשר לסמוך על הדיעות המקילין וכן לברך. [אבל בסוף סדר הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א לאכול בסוכה אחרת.]—ידפ)

19. Is it מותר to place walls on the side of and then סכך on top of a gazebo that has wooden planks like this nailed down?

Yes. (It is חמטה מרובה מצלתה.)

20. May one use or sit in a canvas סוכה when the walls are tied tightly at the top, sides and bottom but the center will sway (יהיה ברוח מצויה but less than 3 טפחים)?

No.

(הג"ה: עיין סוכה ב"ד ע"ב סוגיא דרב אחא בר יעקב ושו"ע או"ח סי' תר"ל סעי' י' וחזון איש או"ח סי' ע"ז:ו' ומשכנות יעקב או"ח סי' קכ"ג—ידפ)

21. a) May a non-Jew put up סכך?

(עיין סוכה ח' ע"ב ושו"ע או"ח סי' תרל"ה סעי' א' בענין סוכת גנב"ד)

No. (לשמה it must be put up לכתחילה.)

(הג"ה: עיין מג"א סי' תרל"ו ס"ק א' ומ"ז שם ס"ק ג'—ידפ)

b) May a woman put up סכך?

Yes. (She is able to put it up לשמה.)

22. May a non-Jew fix the סוכה or סכך if it is blown down on יו"ט?

It will depend if there is a צורך הרבים אסור. (We find that it is ask a non-Jew to make a שופר or any other שבות and it will be so here also but if the non-Jew knows to fix the סוכה himself it will be מותר to sit in it.)

(הג"ה: עיין או"ח סימן תקפ"ו סעי' ב"א וב"ב ומג"א שם ס"ק ב"ג וב"ד—ידפ)

1. Should we be מהדר that the bottom leaf of the הדס reach up to the leaf above it, etc.? (כדאיתא בסימן תרמ"ז בשערי תשובה אות ג' בשם מור וקציעה מק"ז דלולב)

If you have choices, why not?

2. Do הדסים have to be on a perfectly straight line to be considered משלשים?

No.

3. What is the status of a הדס if one row of leaves is not משולש, yet the ones below and above are?

It is at least ריב.

4. Is there any הקפדה if the leaves of a הדס are slightly wilted and bent over?

No.

5. What is the שיעור of רוב for a הדס?

Six אצבעות and a משהו. (Six inches are definitely ריב.)

6. Is it מותר to say that a הדס is כשר if it is משולש more than 6 אצבעות?

Yes.

7. If 1 leaf of a הדס falls off from the top 13 אצבעות is it considered משולש or כולו משולש just רוב?

ריב

8. For חינוך may one use...

a) A הדס of 2/2 since the 'תרי"ג אות ג' permits it?

Since people don't follow this פסק, one shouldn't rely on it even for חינוך.

b) A הדס שנקטם ראשו since most ראשונים permit it or an ערבה שנקטם ראשו since the רמב"ם permits it?

If it is brought down in ערוך שלחו it is מותר, otherwise it is not.

9. Is an אתרוג considered מוקצה on שבת since one is permitted to smell it? (It would appear that it should be the same as נוי סוכה that is מוקצה even when you may smell it. [עיינו סי' תרל"ח סעי' ב' ברמ"א בסופה].)

(הג"ה: עיין סי' תרנ"ג במ"ב ס"ק ג' לפי הי"א—ידפ). מוקצה It is

10. Is the הידור of the אתרוג its objective beauty or its dollar cost?

Its objective beauty.

11. If on the first day a שושנתא was slightly broken may a pin be used to connect it and how deep may a it be put into the אתרוג?

(עין שו"ע או"ח סימן תרמ"ח בבאר הטב אות ט"ז ששם מדובר במקרה שפחת העוקץ כולו וכאן בעניינינו יש קצת חיבור ומדובר רק בשושנתא.)

Not further than the בית הזרע.

(On day 1 he should try to use another אתרוג since it still may not be הדר even if the פיטום is partly connected.)

On day 2, even in חוץ לארץ, one can be מיקל on the פסולים of ראשון since it is still דרבנן.)

12. a) If one took his לולב from another with all the מינים right side up may he still say the ברכה?

Yes. (His כוונה סתם was definitely not to be יוצא.)

b) How does this differ from ספירה when someone inadvertently says the עומר?

There it is מפורש here it is not.

(הג"ה: ולבאר עוד דברי רבינו עיין פסחים ז' ע"ב דמדינא דגמרא מברכים אחר הנמילה עיי"ש תוס' ד"ה בעידנא וע"ע או"ח סי' תרנ"א סעי' ה' ובמ"ב שם ס"ק כ"ד ובשעה"צ שם אות ל' בשם הגר"א—ידפ)

13. a) How is it מותר to give a לולב to a קטן on ראשון in יו"ט if the לולב has to be לכם for שני יו"ט שני?

b) Why don't we find a הקפדה even in ארץ ישראל not to give a לולב to a קטן on יו"ט before ראשון? Shouldn't the נענועים require that the לולב be yours?

c) There should be a problem, for someone with more than one child, to own only one לולב. How is the second child יוצא the מצוה after the first?

Children who are בגיל הפעומוט, which is 6 or 7, can be מדרבנן.

Therefore,

1. For נענועים and שני יו"ט they can be מדרבנן in order for us to be לכם the מצוה of מדרבנן יוצא.

2. They can be מקנה to their brothers who are קטנים since the חיוב של מדרבנן is חינוך.

3. In חוץ לארץ, one may not give a לולב to a קטן under six even after הלל. (According to this if someone can afford to buy an extra לולב he should buy it for the youngest child that is הניע לחינוך if that child is under 6 since there will be no other way for him to be לולב.)

(הג"ה: עיין או"ח סי' תרנ"ח סעיף ו' ובב"ה שם ד"ה קודם שיצא—ידפ)

14. What is called **ראשו** of a **לולב**? Occasionally the top leaf ends in a very small point and it is possible that a small piece might have broken off.

It has to be נראה לעינים.

15. **לענין** (נטלו התיומות) נחלקה התיומות: **לשיטת הרמ"א** דפסול רק ביו"ט ראשון עיין סימן תרמ"ה ס"ז לשיטת הח"א דיש להחמיר אפילו במשהו מהו הדין ביו"ט שני של גלויות?

אע"פ שאין צורך להדר כל הפסולים של יו"ט ראשון אפילו ביו"ט שני של גלויות אעפ"כ יש הידור במצוה דרבנן לענין ואנוהו אם לא נחלק כלל.

16. עיין ס' תרנ"ה במ"ב סוף אות י"ט דאם נתרחקו ב' סדקיו עד שנראה פסול וכן הוא לקמן ס"ז ונקרא **נסדק**. מהו פירושו דלכאורה כל עלה שנחלק נראה כשנים?

אם פתוח אפילו קצת פסול.

(הג"ה: כששאלתי פעם שנית בענין נסדק ונראה כשנים באופן שבעולם נקרא משהו השיב לי רבינו שא"א לומר שזה כשר אבל בשנת ה'תשס"ב תוך עשרת ימי תשובה כשהייתי אצל רבינו הביא מישהו למעשה לולב כזה והכשיר רבינו את הלולב. כששאלתי למה השיב לי רבינו שלמעשה היה זה כשר אצל מרן זצוק"ל ובאמת לישב יש לחלק שיש הבדל גדול בין מה שאנו רואים כשנפסק התיומות קצת ובין נסדק שבסוכה ל"ב ע"א ושו"ע או"ח ס' תרמ"ה סעי' ז' דשם א"ל דנסדק העלה עצמה מן הצד אבל מן הפוסקים לא משמע כן וצ"ע—ידפ)

17. If someone forgot to say שהחיינו on the לולב at home where נענועים were done and came to *shul* before הלל, may the שהחיינו still be made?

Yes. (It can be made all 7 days. It is no different then if one forgot to say שהחיינו on the יו"ט itself.)

(הג"ה: אחר כך מצאתי שזה הלכה מפורשת במשנ"ב ס' תרמ"ד סק"ג זו"ל ואם נמל הלולב ביום א' ולא בירך שהחיינו יכול לברך כל ז' אימת שיזכור ובשעת נמילה דוקא עב"ל—ידפ)

18. Is the לולב required to be "לכם" for the נענועים of הלל on ראשון יו"ט?

Yes.

1. If everyone in *shul* has a לולב ואתרוג who holds the ספר תורה?

Someone needs to volunteer. (Without the ספר תורה there can't be any הקפות. It is possible that holding the ספר is even more important. "That's why I hold the ספר myself.")

2. Is it necessary to strip the ערבות off of the הושענות after banging five times?

No. (הג"ה: עיין מ"ב סימן תרס"ד ס"ק י"ט בסופה-ידפ)

3. If someone is not in *shul* on הושענא רבה, how does he fulfill his מצוה of הושענות?

He can say the פיוטים (after the הקפות) with or without his לולב ואתרוג and continue until the end בנהוג.

4. (לפי מה שראתי בסוכות ה' תשנ"ח—ותשנ"ט)

(a) אצל הנענועים בתוך ההלל "באנא ה' שנים היו ב"אנא" שלשה ב"הושיעה" ואחד ב"נא".
(b) במוסף הנוסח של רבינו היה בגלל "זכות" אבות שעשו רצונך.

c) At the end of הושענות the סדר is the following:

- (1) ולרעו עד עולם מו"א
- (2) קול מבשר ג' פעמים ונענועת ערבה פעם אחת
- (3) הושיעה את עמך
- (4) קדיש
- (5) קול מבשר ג' פעמים (שנית) עם הבימת הושענא ה' פעמים (ג' "בקול מבשר" הא' ופעם אחת בכל אחד מהנשאר)
- (6) יהי רצון (הג"ה: וכן הוא במ"ב סי' תר"ם ס"ק ח' בשם האר"י ז"ל-ידפ)

5. a) Is it appropriate to make קידוש in *shul* on שמחת תורה at night and just eat a מזונות כזית of כזית?

As long as everyone understands that they have to eat and that קידוש is not repeated at home if the entire family is in *shul*.

- b) Will מוצאי שבת on קידוש be different?

Yes. If the woman heard הברלה in *shul* and didn't eat then she would need a plain קידוש at home. If she is not in *shul* then the husband should have in mind not be יוצא in *shul* since he has a problem making הברלה for just women.

6. Is it permissible for children to get עליות on שמחת תורה individually? (not כל כל (הנערים)

Yes.

7. Should one be מוחה if girls are brought up to the תורה for כל הנערים?

Yes. (*But if the child comes up by herself, nothing need be said.*)

8. Does a בן חו"ל eat in the סוכה in ארץ ישראל on שמיני עצרת?

Yes. (*Even a בן א"י may eat in the סוכה.*)

9. If someone is a guest of another in the US who does not eat in the סוכה on שמיני עצרת would it be preferable to eat in the house with the בעה"ב or in the סוכה alone?

In the סוכה alone.

(24) חנוכה

1. Why is an **אונן** required to light **נרות חנוכה** according to **משנה ברורה** if he is not **מחויב במצוות** **סי' תר"ע סק"ב**?

The **אונן** of **ניסא פרסומי** creates an added requirement even for an **אונן**. Nevertheless, **הג"ה: ובוה מתורין קושית המ"א על הרמ"א בסי' תרצ"ו סקמ"ז—ידפ)** an **אונן** is always permitted to do **מצוות** without **ברכות**. [*Ex.—wear בגד של ציצת or say ספירת העומר*]. (In this case, though, the reason that he should be **מומך** on his wife, if she is home, is in order to have the **מצוה** done with a **ברכה**.)
(**הג"ה: עיין בספר דרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי בפ' מקץ דף קפ"ו—ידפ)**

2. May a **מנורה** be angular or circular (not level) if each candle is obviously separate and the group of candles are obviously connected?

Yes. (**הג"ה: ועיין במ"ב סי' תרע"א ס"ד בהג"ה דשם הוא משום שאין הפסק ביניהם—ידפ)**

3. Which comes first, **מעריב** or **הדלקת נרות חנוכה**?

(**הסברה לחלק היא משום דכאן דהיא מצוה עוברת ופרסומי ניסא אפשר יש לה קדימא**)

מעריב.

(**הערה מבני הרב אברהם אליהו הי"ו: ועיין במ"ב סי' תרע"ב סק"א בשם השע"ת**)

4. A wife is working late; her husband comes home **בזמן**.

Preferred option: The husband lights **בזמן**; the wife lights with a **ברכה** when she comes home.

Option #2: The husband waits for his wife, but can't eat a **סעודה** (bread).

(In option #1, the husband/wife will be able to eat after the other lights.)
(**הג"ה: עיין מ"א סי' תרע"ו ס"א מש"כ שם דידליק בלא ברכה מספק ובמ"ב שם סק"ב שמשמע שפסק כמותו וזה לא בדעת מרן וצוק"ל ויב"ל רבינו שפוסקים בשימת הסוברים שחייב לברך ולפי שימת המ"א ומ"ב א"ל דיותר טוב לבעל להמתין לאשתו להוציאה מספק ברכות אבל יש לחלק משום דשאני הכי דאפשר דאין לבעל חיוב לאחר עיקר זמנו של הדלקה משום ספקת אשתו וכן להיפך—ידפ)**

5. A husband is working late; there are young children at home.

Preferred option: The wife lights **בזמן**; the husband lights with a **ברכה** when he comes home.

Option #2: The wife waits for the husband, but can't eat a **סעודה** (bread).

(In option #1, the husband/wife will be able to eat after the other lights.)

6. The father will be home late, and the children who are at home during the זמן are over *Bar (Bas) Mitzvah* age. Must they wait for their father to come home?

They may light first and this in no way diminishes the father's מצוה.

7. What if the children who are over *Bar (Bas) Mitzvah* age are not at home during the זמן?

They may not eat a סעודה until they know that the מנורה was lit at home. (סעודה = bread.) They light when they get home.

8. Should the wife be present when the husband lights?

Yes. If she is not going to light personally, she should be present when the husband lights in order to be יוצא with the ברכות.

(הערה מבני הרב אברהם אליהו הי"ו: ועיין במ"ב סי' תרע"ה סק"ט הג"ה: אבל באמת אין ראיה מוכרחת משם דאפשר לדחות דלאו דוקא אשתו קאמר דלא שייך בה מהדרין משום דאשתו כגופו ואינה חייבת כלל עיין מש"ב סי' תרע"א ס"ק מ'-ידפ)

9. If the husband will not be home to light on any night after the first one and the woman lights herself, should she say ששהיינו?

No. (She was already יוצא together with her husband on the first night.)

(הערה מבני הרב אברהם אליהו הי"ו: ועיין במ"ב סי' תרע"ו ססק"ז ובשה"צ ס"ק י"ב)

10. Is there an advantage (or disadvantage) to pharmaceutical grade olive oil?

(Olive) oil is (olive) oil. There is no הידור in the cooking grades either.

11. a) If there is a choice to light נרות late or from המנחה, what is the preference?

Late.

- b) Is there any advantage, לענין ערב שבת, for lighting after the המנחה of the א"מ or lighting after the המנחה according to the א"מ?

No.

12. Why isn't gift giving on חנוכה considered the איסור לא תלכו of בחקותיהם?

There always was a מנהג to give gifts. Therefore, לי money מה לי anythingelse.

(הג"ה: ועיין מג"א ריש סימן תע"ר והובא בספר דרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי בפ' מקין שזהו מקור המנהג וכן אמר שאביו זצוק"ל הנהיג בביתו לתת הכסף בליל ה' משום שאינו חל בשבת—ידפ)

13. When does a thick braided wick become אסור for חנוכה as a מדורה?

If it is separated. If it is braided together it is one.

14. עיין באג"מ יו"ד ח"ד סימן י"ד אות ה' בא"ד אם יש לו בית וכו' וגם באופן שלא יהיה חיוב מצד מראית העין וכו' לא יצא מביתו עד אחר שידליק וכו' לכאורה קשה דהרבה בני אדם מדליקין בתוך ביתם ולא אצל החלון אלא כנגד המזוזה לכן קשה אא"כ נאמר שהכל יודעים שהוא מדליק אצל החלון וצ"ע.

רבינו נשאר בצ"ע אבל אמר דמש"כ בתשובה שיודרו להדליק עוד בשבני אדם ברחובות יכולים להקל עד זמן מאוחר בלילה (10:00–11:00 PM.) אבל קשה לדעת השיעור בדיוק.

15. On Friday night, does the שמש also have to last into צאת הכוכבים?

No.

16. Is it חוץ לארץ or מחזי כיוהרא to light outside in כנגד המנהג?

It is not גאוה, but it definitely can be construed as איבה. If everyone has been afraid of איבה until now, how can he be מיקל.
(אל תפתח פה וכו').

17. If you are lighting many מנורות, is it preferable to light in different windows?

It doesn't make a difference.

18. Is there anything a person who finds himself in the hospital on חנוכה can or should do for הדלקת נרות?

Whatever he can do. If nothing, אנוס רחמנא פמריה.

19. How do you light a מנורה that has a back?

one should not light with such a מנורה. If it is the only one that he has it will depend on the circumstances. If he lives near street level, the candles should face the window. If possible, he should stand with his back to the window. If not, he should light from left to right over the back. If he lives high up or is lighting late at night when the מנורה will only be for the house, then the מנורה should face in.

20. Do you need a כלי in which to put the נרות חנוכה or may they stand by themselves?

They may stand by themselves.

(הג"ה: ועיי' שע"ת סי' תרע"ג סקי"ג ואבנ"ז סי' ת"ק ושו"ת או נדברו חי"ג סי' מ"ט—ידפ)

21. Some מנורות are made with a separation between the branches for the שמש. Might this be a problem on day 5 when the שמש burns out and there is a big separation between the candles?

Since everyone is familiar with these מנורות, they are מותר.

22. a) Do the נרות in a בהכ"נ have to burn one half hour?

No.

b) How long do they have to burn מוצאי שבת when people leave almost right away?

Until they leave. (*The מנהג in shul is to light נרות only as long as people are there.*)

23. When is the most appropriate time for נר חנוכה?

(עיין סי' תרע"ב סעי' א' ובמ"ב שם ס"ק א' ובב"ה שם ד"ה לא מאחרים)

held like the נאון and lit ten minutes after שקיעה, for ½ hour. Everyone else should light after צאת. This is לכתחילה.

(הג"ה: עיין אג"מ או"ח ח"ד דף קפ"ט-ידפ)

24. If a family is at home at the beginning of נרות חנוכה but they are going to sleep elsewhere that night, where should they light?

At home.

25. If a married couple is staying at parents for שבת חנוכה, will be there מוצאי שבת and are visiting relatives after שבת before going to sleep at their home, where should they light?

At their home later.

26. What are the גדרים למעשה לברכת המזון for someone who began eating before שקיעה and ended after שקיעה when:

a) ראש חודש was one of the days?

b) שבת was one of the days?

c) עיין סי' קפ"ח במ"ב ס"ק ל"ג? חנוכה was one of the days?

There is a מחלוקת הפוסקים in all of these cases, but the גדרים are as follows:

1. **There is only a שאלה if someone actually ate on both days.**

2. **For רצה the מנהג העולם on שבת סעודת שלישית is to say רצה.**

(הג"ה: עיין מש"ב במ"ב סימן רס"ג ס"ק ס"ז אם אמר רצה—ידפ)

3. **If שבת ער"ה on פמ"ד ללילה in order not to have a תרתי דסתרי (Soon after שקיעה will still not be problematic.)**

4. **In all other situations (not מוצאי שבת) one should be מחמיר to say ועל הנסים irrespective of which day is the beginning of the meal or the end of the meal.** (הג"ה: וע"ע במ"ב הנ"ל בסי' קפ"ח לענין על

הנסים ובבב"ל שם ד"ה מזכיר של שבת בבבמ"ז-ידפ)

27. How should one be נוהג with הלל of:

a) בית אבל in a ר"ח?

הלל is not said on ר"ח in a בית אבל at all ' עיין מ"ב סימן קל"א סעיף כ' . The קהילה may say הלל with a ברכה later, even if they say it ביחידות.

b) חנוכה?

The אבל leaves the room and הלל is said.

28. May an אבל be the ש"ץ on חנוכה or פורים?

Yes. It is the same as ר"ח.

(הג"ה: ועיין באו"ח סי' קל"ב בביאור הלכה ד"ה קונטרס מאמר קדישין בא"ד האבל מתפלל לפני העמוד בסוף דף מ"ו שחולק ע"ז אבל שוב ראיתי בסי' תקפ"א במ"ב ס"ק ז' שהביא המח"ש שמתיר וע"ע שם בשער הציון אות י"א מש"כ לענין חנוכה לילה הראשונה—ידפ)

29. Is there any הדור not to use paraffin coated floating wicks on חנוכה since the initial fuel source is not oil?

While there is a סברה to consider it lacking in the הדור, to correct the problem you just need to dip the wick in oil. (This should really be done anyway to guarantee that the wick draws properly.)

30. What is the time after which eating is אסור before נרות חנוכה?

1/2 hour before צאת הכוכבים.

31. Is there any problem if one fills up the glass cups half with water and half with oil?

(דשמעתי דיש מפקפקים על זה דאפשר דאינו יוצא משום דהשמן מונח על המים ולא במנורה וזה אינו נקרא כלי.)

No. (See above question #20)

32. May money given on חנוכה for צדקה be deducted from מעשר?

Yes. (חנוכה distribution is just more appropriate on מעשר.)

33. May the מנורה stand on the ground if the wicks are above three טפחים?

Yes.

34. Does a seven year old girl need 1½ hour candles for Friday night חנוכה?

No. (There is no מצוה of הינוך even for a boy for more than a half hour after שקיעה on Friday night.)

35. A young single woman can only get tickets to fly to ארץ ישראל on חנוכה which means that she will miss lighting one night. Should she go?

(הג"ח: רבינו סירב משאלה זו ואמר שלא רצה לפסוק ולכאורה יש לדייק מזה שיש סברה גדולה לחייב הדלקה אפילו לאשה ואפילו במקום מהדרין כיון שאחרים מדליקין בביתה—ידפ)

36. How early, on the first night of חנוכה, may one light נרות in *shul*?

פלג המנחה.

37. What does חשמונאי mean?

He comes from חשמונה or שמן של ח' ימים.

38. If people are going to a חתונה on חנוכה, what is the earliest lighting time they can use, בדעבד, to light the נרות?

פלג המנחה. (הג"ח: Obviously there needs to be enough oil to last until 1/2 hour after צאת הכוכבים—ידפ)

39. Is there any advantage for people travelling on a plane the entire night of חנוכה to arrange to have someone move into their home for the entire day that they are away in order to have the guest light for them there?

Yes. (In this case only there could be an advantage if the people in the house light שליחות.)

40. If someone lives in a basement apartment where the window to the outside is at street level, is there any advantage to light at the window?

If it is facing an area where people walk and will see it, yes.

(הג"ח: עיין בסי' תרע"א סעי' ו' ובמ"ב שם ס"ק כ"ו דבדיעבד יצא אפילו למטה מג"מ ולכן כ"ש הבא דבפנים בבית הוה למעלה מג'—ידפ)

(25) פורים וד' פרשיות

1. If the חיוב for פ' זכור is once a year, when does this year begin and end?

ראש השנה לראש השנה.

2. a) May one take out a ספר תורה after תפלה to read פ' זכור for women who didn't hear the קריאה?

Why not be יוצא on what is brought down in הלכות פורים and be יוצא with the קריאה on פורים or on תצא פ' כי תצא?

(הג"ה: עיין במ"ב סי' תרפ"ה סקמ"ז בסופה שחולק ע"ז—ידפ)

- b) Does this קריאה require a מנין? (עיין אר"ח סימן תרפ"ה ס"ז ובמ"ב שם סקט"ז)

There are no clear rules for פ' זכור. All we know is that the חיוב is דאורייתא. (It is also difficult to understand why this חיוב of זכירה is different than זכירת מצרים and should require a ספר תורה.) Therefore, לכתחילה there should be a מנין.

3. With an overflow crowd for פרשת זכור, many women could not fit in to the עזרת נשים. Is there any problem with the extra women listening to the קריאה while standing in the vestibule outside the open *shul* door?

In a שעת הדחק situation it is not אמור.

4. Many בני א"י pronounce a ה' like an א' even though in חדר it is taught as a ה'. May one be יוצא with their קריאה of פ' זכר?

Yes. (Both letters are גרוניות.)

5. What does one do if he missed פ' פרה?

He should have in mind to be יוצא with פ' הקת.

6. Is מנחה תענית אסתר said on מלכנו?

No.

7. Is there any ענין at all for a woman to give מחצית השקל?

No.

8. If ten people join in together to buy a basket of food for משלוח מנות, are twenty items necessary or can there be some other חשבון שותפות?

You don't need twenty items. As long as there is a משלוח מנות of שיעור for each person, each one is יוצא.

9. Must a married woman who is **באבלות תוך י"ב חודש** tell a person that is bringing **משלוח מנות** that she is receiving it for her husband and not for herself?

No. (*It is understood that the gift is for the בית.*)

10. a) Does an **אבל תוך י"ב חודש** have to refuse a gift?

Yes.

- b) May an **אבל תוך י"ב חודש** give a gift? [How does **משלוח מנות** fit into the general model?]

פי' אע"פ שחייב לשלוח מנות כדאיתא באו"ח סי' תרצ"ו סעיף ו' נוהגים לשלוח רק אחת ועוד דמשמע מהא דצריך לחייבו במשלוח מנות בין תוך ז' ובין אחר ז' משום דמצוה היא א"כ בלי מצוה אפשר דאסור.

Yes. (*It is similar to **שבעה מותר** after **נתנת שלום** which is an exception mentioned by **פוסקים**, but not one to be a model to other cases.)*

(הג"ה: ע"ע שם בערוך השלחן אות ה' וז"ל בלומר אע"ג דשילוח מנות הוא שמחה ואבל אסור בשמחה וכו' עב"ל—ידפ)

11. Should an **אונן** listen to **קריאת המגילה**?

Yes. (הג"ה: וב"ז הלכה מפורשת באו"ח סימן תרצ"ו ס"ז עיי"ש במ"ב אות כ"ה—ידפ)

12. If the **קורא** made a mistake during **קריאת המגילה**, would one be **יוצא** with the same **גדרים** mentioned by **קריאת התורה**?

Yes. (הג"ה: עיין מש"כ לעיל ח"ז שאלה כ"ב—ידפ)

13. May an **אבל** be the **ש"ץ** on **חנוכה** or **פורים**?

Yes. It is the same as **ר"ח**.

(הג"ה: ועיין באו"ח סי' קל"ב בביאור הלכה ד"ה קונטרס מאמר קדישין בא"ד האבל מתפלל לפני העמוד בסוף דף ט"ז שחולק ע"ז אבל שוב ראיתי בסי' תקפ"א במ"ב ס"ק ז' שהביא המח"ש שמתיר וע"ע שם בשער הציון אות י"א מש"כ לענין חנוכה לילה הראשונה—ידפ)

14. Would wearing a woman's wig on **פורים**, in order to give the impression of long hair, while being dressed as a male, be considered **אשה**?

Yes. (הג"ה: ועיין באו"ח סימן תרצ"ו ברמ"א ובמ"ב אות ל'—ידפ)

15. Is there any **מקור** for 2 **ברכות** for **משלוח מנות**?

No.

16. What is the minimum **שיעור** of **משלוח מנות**?

A portion, i.e., how much you would serve at a **סעודה or **סעודה**.**

17. Someone had a play in school where he was asked to wear a skirt (for פורים, but not on פורים.)

a) Should one make a מחאה in the school?

No.

b) Should he be told not to wear the skirt if he doesn't ask?

No.

c) Is there something wrong?

Yes. (ע"ן במ"ב המובא לעיל בשאלה י"ד)

18. May friends make an engagement party for an אבל תוך י"ב חודש

a) סתם?

No.

b) Would פורים be different?

No.

19. Will פורים or ט' באב be permitted on days like מחילת כהן?

(ע"ן אגרות משה חאו"ח ב' סימן ל"ד)

No.

20. a) Can one fulfill the מצוה of מתנות לאביונים with a check to the עני?

b) If yes, then may one be יוצא by giving a post dated check for פורים?

Yes, if he stipulates that the קנין does not take place until פורים. The check has a שוה כסף of דין.

21. May one give משלוח מנות to non-frum people who will not make ברכות or is it מסייע לידי עבירה?

It is מותר, if it is for קירוב purposes.

22. Should one refrain from giving משלוח מנות or מתנות לאביונים until after קריאת (משום ברכת שהחיינו) ?המגילה

Not necessarily.

23. What is the status of a מגילה that contains art work between the columns or along the bottom or else has the crowns over המלך colored in?

The מגילה is כשר but not מהודר. (Intricate crowns are מהודר because the כתב is nicer. The coloring falls into the category of גורע נורע. One is adding something to the מגילה that really doesn't belong there.)

(הנ"ה: וע"ן באו"ח סימן תרצ"א סעי' ט'—ידפ)

II. יורה דעה

(1) כשרות

1. If onions and/or radishes were cut with a *treif* knife and then mixed into a salad, is there any **ביטול** (מין במינו)?

No. There is איסור in every piece.

2. What is the הלכה למעשה on חלב ישראל?

- א) **There is no איסור of דינא of מעיקר דדינא.**
- ב) **Compare to חדש as a model.**
- ג) **If it is just as easy to get חלב ישראל, get חלב ישראל.**
- ד) **The money factor is to be judged on a case by case basis.**
- ה) **Using חלב ישראל when convenient only is not a סתירה.**
- ו) **Using חלב ישראל for milk, but not ice cream is not a סתירה.**
- ז) **פת פלטר לענין עשרת ימי תשובה is NOT the same as חלב ישראל.**
(מותר מעיקר דינא is חלב סתם. וודאי איסור is a פת פלטר.)

3. It has been said that מרן זצוק"ל changed his mind concerning *kashering* dishwashers. Is this true? (עין מש"כ מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"א סימן ק"ד וח"ג סי' נ"ח? ובי"ד ח"ב סימן כ"ח וכ"ט ובח"ג סימן י' ומפי השמוע שמענו שלהכשיר צריכין לשהות שנה שלימה ואח"כ להכשיר ע"י עירוני ג' פעמים כדין כלי חרס במקום הפסד מרובה.)

No.

4. If one cuts a sour pickle with a meat knife and then returns the pickle to the jar, what is the status of the pickles in the jar?

The meat is בטל and the pickles are *parve*.

5. If meat being *kashered* falls on the floor and is picked up immediately, how is it treated? (עין בשו"ע יו"ד סימן ס"ט סעיף י"ח וסימן ע' סעיף ו')

It can be (a) left alone to finish *kashering* or (b) rinsed off and salted again.

It should be treated by itself and not put on or under any other meats.

6. Is there any problem in wrapping vegetables, that have a חשש תולעים, in a nylon wrapping and then putting it into a soup?

No.

7. What is the status of fish בזמה"ז, when worms are found in their flesh?
(עיין ביו"ד סי' פ"ד סט"ז)

We always ate it.

8. a) When should discolorations in broken chicken bones be considered a טרפות problem?

If they are black and blue (not red).

(If there is a lot of discoloration and a broken bone, it would mean that it happened בחיים.)

- b) What if there is discoloration, but no broken bone?

Remove the discolored part since it might not have been *kashered* well.

9. What is the practical approach concerning eggs that stayed out all night?
(עיין נדה י"ז ע"א אמר ר"ש בן יוחי ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו וע' תוס' יומא ע"ז ע"ב ד"ה משום ובחולין ק"ז ע"ב ד"ה התם)

מותר. (This רעה issue which we are not required to worry about.)

(הערה מבני הרב משה יעקב הי"ו: עי' באג"מ יו"ד ח"ג סי' כ' הג"ה: ואפשר דכוונת מרן זצוק"ל היתה דאפילו לאלו המחמירין יש להקל לפי הגדרים שכתב וע"ע יו"ד סי' קמ"ז ס"ה בפ"ת שם אות ה' ובדרכי תשובה ס"ק ע"ד בפר"ח ס"ק מ' ובערה"ש אות כ"ב ועי' ים של שלמה חולין ח': י"ב ובמ"א סי' קע"ג ס"ק ג'-ידפ)

10. When can you use a חלבי or בשרי dishwasher for *parve*?

Only if you wash the *parve* by itself, even if it is glass (any dishwasher [בשרי או חלבי]).

11. If someone is taking a liquid vitamin supplement which has a dairy ingredient, may he drink it after meat? The drink has a basically bland taste with a chocolate taste added (the chocolate is not dairy)?

Yes, if there is no מעם of milk.

No, (ממעם מנהג), if there is מעם even if it is ברוב.

Yes, if one is מסופק if there is מעם (he may if he wishes).

12. a) Are iron pills ever a *kashrus* problem?

No.

- b) Are vitamins in general ever a *kashrus* problem?

No.

(הג"ה: נראה דלא סבר רבינו סברת הרה"ג הר' י"א הענקן זצוק"ל דאסור משום אחשביה—ידפ)

13. Someone claims to have seen and heard מרן זצוק"ל חלב סתם agree to drink. Is this true?

He is mistaken.

14. Is glycerine that is put into some whiskeys בטל?

Yes.

15. Is Southern Comfort, as of today, כשר?

Most probably if it is 100 proof. How could 1/6 be wine? (Glycerine would also be בטל.) (מחמיר *doesn't know any צד to be* רבינו.)

16. One pot has a vegetable soup with onions that were cut with a dairy knife, the other pot has chicken soup. One now mixes the vegetable soup with a long handled spoon that was just used for the chicken soup. What is the status of everything?

If the mixture is not 60 times the spoon then the onions will be treif. The spoon will be fine since the בליעה in the onions is only a משהוא and is certainly בטל.

17. Are pickles considered לענין כשרות דבר חריף?

Yes.

18. Are tomatoes or green and red peppers a דבר חריף?

No.

19. Are radishes (black, red and white) a דבר חריף?

They all are.

20. Is there a *kashrus* problem with any soda as of today? (כסלו תשס"ב)

No.

21. Is it מותר to own non-*kosher* dog food?

Yes.

22. If ribs come with an extra rib from the אחוריים, can one be מנקר it?

תלוי במנהג המנקר.

23. Is there ever a problem with using a כלי בשרי for fish?

Never.

24. Is it acceptable to cook fish in meat pots that are בני יומן?

Yes. (The only problem exists by bread [בשרי וחלב]. Even for cake it is מותר to have *milchig* or *fleishig* without any חשש.)

(הג"ה: עיין ערוך השלחן יו"ד סי' צ"ז אות ב'—ידפ)

25. Is it מותר to pour hot water from a tea kettle into steaming hot chicken soup if the kettle is going to be used later for coffee and milk?

Just be careful how you pour the water so as not to place the kettle into real זיעה (moisture; steam). לבתחילה try not to connect the stream of water also. (מעכב בדיעבד) this is not מעכב.

26. Does turning on an electric switch of an electrically ignited baker's oven create פת ישראל?

It is questionable since it is only a גורם, nevertheless 'פוק חזי וכו' that we are generally מיקל in these ענינים.

27. Is there a problem with a proofer set below יד סולדת (105°) at 80% humidity if bread and a cheese horn are there together?

No. (*The problem could present itself only if there is real wetness present.*)

28. A country club has a *kosher* kitchen—non-*glatt*—and it will be *kashered* for *glatt*. They don't presently have more than one set of dishes. Should one encourage them to buy a new set for this affair?

[לפי תוכן דיבור] Not necessary.

29. a) Is there a problem with grape flavored baby aspirin?

Most probably not.

- b) For an adult?

Most probably not.

- c) Would it be better to swallow the pill whole?

No.

30. Are Swiss and cheddar cheeses considered hard cheese for the purpose of waiting six hours before meat?

No. (*There are no cheeses, as of today [5765], in the US that would require waiting 6 hours.*)

31. May we be סומך on the הפרשת תרומות ומעשרות של א"י?

Yes.

32. How long after eating dairy may one eat meat without having to rinse out one's mouth?

The חיוב to wash out the mouth is only if one eats meat right away.

33. What דין of כשרות is there for animals that have finger like digits since they seem to have split “hooves” (A paw)?

A hand is not a hoof for דיני כשרות. Rather, you need a bone that is split. (הג"ה: וכן הוא ההולך על כפיו לענין זומאה בויקרא י"א כ"ז עיין שם ברש"י-ידפ)

34. a) May one use a breath freshener spray, that obviously has a taste, even though it may have a non-*kosher* ingredient?

Yes. (A spray would probably not be actually swallowed.)

- b) Would it be the same if one placed a small drop of non-*kosher* breath freshener on the tongue?

If the item was really not *kosher*, it would be אסור, but it's probable that in this case the non-*kosher* ingredient was בטל.

35. a) A בעל תשובה started waiting three hours after בשר. Should he switch to six?

Yes.

- b) A young man's parents are בעלי תשובה but decided to wait three hours after meat to eat milk. May he be סומך on the more lenient מנהג for בית שלום בית?

No. (Nothing will happen.) (הג"ה: וכן היה-ידפ)

36. As part of speech therapy for a non-verbal Cerebral Palsy patient, a therapist feeds and helps the patient eat. What is the status of the therapy if the child is Jewish and the food is not *kosher*?

(הג"ה: עיין אנ"מ או"ח ח"ב סי' פ"ח-ידפ). אסור.

37. May one take a job giving out *treif* food on a lunch line where there might be Jews?

No.

38. Is there any problem with buying fresh fish at the appetizing counter of Waldbaum's?

It should not be done if there is a מראית עין חשש.

39. Are scrambled eggs considered על שלחן מלכים?

Yes.

40. בדיעבד, if chicken soup splattered on fish, can one be סומך on ששים?

Yes.

41. If a *משגיח* found that, due to an error, liver wasn't *kashered* properly, what *אחריות* does he have to ask *מחילה* from the consumers?

If he properly followed the *דינים* involved and was *סומך* on *נאמן* *עד אחד*, then there was no *עילה* done and he need not do anything.

42. What is the status of *בית יוסף* meat for an *אשכנזי*?

Today it means only the *חומרות* of *גלאם* not the *קולות* of *שהיטה*.

43. Is it permitted to enter into a partnership with a non-Jew in a business that sells non-*kosher* food?

No.

44. If one was going to a non-*kosher* restaurant would it be preferable to eat a reliably *kosher* meal pack or nothing?

One may not go into such a restaurant. (*משום מראית העין*)

45. The grandfather of a *בעל תשובה* is having a non-*kosher* 80th birthday party in a hotel? May he attend?

It would depend on the situation. If it is a hotel like situation which *could be kosher* it is *מותר*. If it is a place with a known exclusive non-*kosher* caterer than it is *אסור*.

46. If a catering establishment has both *kosher* and non-*kosher* affairs and someone is invited to a non-*kosher* affair, may he attend?

Yes.

47. If one was invited to a non-*kosher* catered affair in a private home may one attend?

Yes.

48. If a businessman wishes to attend a non-*kosher* luncheon in a hotel where there are going to be speakers is he allowed to sit in the back of the room and eat a "brown-bag" lunch?

Yes. (*If the speeches or lectures will take place towards the end of the meal and he can walk in later it is even better.*)

49. How do we explain *מש"כ בערה"ש ביו"ד סי' פ"ט אות י"ז*?

He holds that you may switch from *חלבי לבשרי*.

50. In a שעת הדחק situation may one eat on the dishes in homes where the people wash dairy and meat dishes in the same dishwasher using the same racks for both? (given that there are no other kashrus issues.)

No.

51. May one wash dairy dishes on the bottom dairy racks if the top meat racks remain in the dishwasher?
(עין אג"מ או"ח ח"א סי' ק"ד, ח"ג סי' נ"ח, יו"ד ח"ב סי' כ"ח וכו"ט)

Yes. (One should be careful, though, that the dishes should not touch the walls of the dishwasher.)

52. Why are we so מחמיר today with תערובת בשר ודגים if according to the מ"א the עין באו"ח סי' קע"ג סעי' ב' ובמ"א שם וביו"ד סי' קט"ז ברמ"א) doesn't exist today?

Because that is the מנהג.

53. Is it permitted to be a silent partner in a non-*kosher* nursing home?

No.

54. Is it permissible or appropriate to invest in either a piece of real estate for a *treif* restaurant or a shopping center with non-*kosher* restaurants when there is overage on sales?

It is מותר.

55. Is it appropriate for a *frum* person to take a job writing and distributing checks to investors in a chain of *treif* restaurants (i.e., McDonald's)?

It is מותר.

56. Is there any validity to the שמוע that מרן זצוק"ל held that non-*kosher* vitamins and gel-caps are אסור due to אחשביה?

No. They are both מותר and any contrary quote is mistaken.

57. May one take flavored medicine like "Tums."

Yes.

58. A woman rinsed off fresh, uncooked chicken in the sink and, while water was dripping from the chicken, put it into a pot on the stove. In front of the pot there was fish cooking and some of the water might have dripped into the fish. May the fish be used?

Yes.

59. In an area where drinking water has to be filtered due to the presence of שרצים may one...

a) wash dishes with unfiltered water?

Yes.

b) eat the solid food cooked or baked (i.e., bagels, bread or cake) from stores or neighbors who use unfiltered water?

Yes. (*Even though we are dealing with a בריה we can assume that the שרצים were partly destroyed in the process of cooking and baking.*)

c) drink the regular coffee dripped through coffee filters?

Yes.

60. a) If a few bagels were mistakenly baked in a dairy toaster oven is there any מנהג or reason to be מחמיר in a case where only a small amount was baked at one time? (עיין שו"ע יו"ד סי' צ"ז ס"א)

No.

b) If a many bagels had been baked would it have been מותר to put a סימן into the bread after baking?

Yes. (*"In a דרבנן we are not מחויב to worry about it." Even to cut a wedge would be sufficient.*)

(הג"ח: עיין דרכי תשובה סי' צ"ז אות י'. מ"ג. וב"א שיש שחולקים אבל לפענ"ד קשה להורות בלי ראייה מוכרחת שיש איסור הפצא על מה שאסרו חכמים-ידפ)

61. Is there any problem with using a double wall oven for meat & dairy?

There could be. It is dependent upon their construction.

62. Is there an advantage in using חלב ישראל milk because there are no *treif* issues with the cows on חלב ישראל farms?

No. (*"Who says that there are treif issues with the cows on the other farms?"*)

63. Does powdered milk need to be חלב ישראל?

Possibly not. (*"If treif milk can also be made powdered then it would be אסור, otherwise it would be מותר.*)

64. May an observant girl living in a non-*kosher* home ...

a) help set the table with non-*kosher* cutlery?

Yes.

b) put dishes into the dishwasher when meat and dairy dishes will be washed together?

No. (*Any מפני עור issue would be מותר, any לפני עור not.*)

65. Is there any reason to wait 6 hours after eating a **דבר חריף** with a **בליעה** of **בשר** received from a knife?

No.

66. If a person forgot to rinse off the liver after kashering it and immediately sauteed it afterwards, what is it's status?

ע"י יו"ד סי' ע"ג סעי' א' ברמ"א ובש"ך שם ס"ק ה' ובסי' ע"ו סעי' ב' ברמ"א דמותר (ע"י שם המעם)

(2) בשולי עכו"ם

1. If **כלים** are **אסור** because of **בישול עכו"ם** and **בשר** is cooked in them, does the **בשר** need 60 or is **רוב** sufficient?

60.

(ומש"כ ביו"ד סי' קי"ג בש"ך ס"ק ב"א ובמ"ב סי' שכ"ה ס"ם ס"ג אין לסמוך ע"ז לכתחילה אבל בדיעבד או במקום שיש קצת מירחא אפשר דאין צריך להכשיר כלל)

2. a) Is oatmeal considered either "cooked" or "edible" before hot water is added (i.e., instant oatmeal) in order to permit a non-Jew to prepare it?

There is no **בישול עכו"ם problem for cereal. (It is not **מלכים** על שלחן מלכים.)**

- b) Is this **לכתחילה** מותר?

Yes.

3. If a **גוי** keeps absolute **כשרות** before **גרות**, does he/she have to *kasher* his/her **כלים** after **גרות**?

Yes. (To remove **בישול עכו"ם.)**

4. If a pasta product was inadvertently cooked by a non-Jew is it **בישול עכו"ם**?

No. (It is not **מלכים על שלחן מלכים.)**

5. What is the status of rice cakes?

בישול אבל מותר משום שאינה עולה על שלחן מלכים.

(3) הכשר וטבילת הכלים

1. What constitutes three times for הגעלה בתנור? כלומר—do you have to wait for the oven to cool down?

Changing the water. כלומר—you need not wait for the oven to cool down.

2. Is there a way to *kasher* a tempered glass stovetop from *treif* or for פסח?

No. It has to be covered with some type of liner.

3. a) What does one do if he finds a dairy כלי in a meat dishwasher together with meat כלים?

***Kasher* it.**

- b) Would it make a difference when soap or some other דבר הפוגם was used?

Only to act as a מתייר בשעת הדחק to be מניף.

4. What are the גדרים for uses and *kashering* of microwave ovens?

- a) All year?   b) פסח?

If it really gets hot, treat it like a real oven and, if this is so, it is not acceptable for פסח. Otherwise it does not need *kashering* at all.

(הג"ה: It is my experience that the plate at the bottom definitely gets hot and even the walls get hot from the steam of the food—ידפ)

5. If a גוי keeps absolute כשרות before גרות, does he/she have to *kasher* his/her כלים after גרות?

Yes. (To remove איסור בישול עכו"ם.)

6. A facility with both separate dairy and meat sections in the kitchen is expanding. For convenience, they want to convert the meat section to dairy. May they purposely make the meat section *treif* in order to *kasher* it to use for dairy?

Yes.

7. If onions were cut with a בשרי knife and put into a blender, what is the status of the blades of the blender?

לכתחילה, לפי המ"א, they should be treated as בשרי and should be *kashered* if used for *parve*.

8. Is it מותר to *kasher* a *parve* knife that became בשרי back to *parve* (for onions)?

Yes.

9. How does one *kasher* a toaster oven?

ליבון on tray. זיעה on the rest.

10. Is it מותר to have knives sharpened by a commercial or private knife sharpener since you don't know what other knives are being sharpened there?

Yes. Most knives are clean and we are not חושש for בעין. Even in a case where איסור had been absorbed into a knife, אין בלי אוסר בלי.

11. Is it מותר to just wash off *traibering* knives and then use them for *kosher*?

No. (You have to worry about שמנונית, etc.)

12. A bakery is owned by a גוי. If רבנים wish to give השגחה, what must they do with-

a) Pans

Kasher or buy new ones.

b) Pots

Kasher them. (הנעלה)

c) May one oven be used for dairy and *parve* if they are baked at different times? (Obviously this would only be בשעת הדחק גדול.)

It depends on the oven—look for potential problems with זיעה and how close to the roof baked goods are located. (No constant rule.)

1) Do you have to leave the damper open for dairy?

No set rule—depends on size and specifics of oven and consistency (זיעה) of batter.

2) Is anything accomplished if you run the system at its highest (550°) before putting in *parve*? (All cases deal with בן יומי and does מבטלין חיתר have any bearing?)

It accomplishes nothing.

d) May the השגחה be סומך on a ונכנס?

It is a judgment call, but technically it is מותר.

13. A hot dairy muffin was taken out of the toaster and placed on a כלי חרס בשרי. What is the status of the plate?

It needs to be kashered. (One can be מיקל with פעמים ג' העגלה.)

14. A כלי חלבי בן יומו was put into hot meat on Sunday afternoon. It was then used for חלב on Monday morning and *kashered* Monday night—more than 24 hours after being put into meat, but less than 24 hours from the בליעת איסור of בשר וחלב.

a) Is it *kashered*?

Yes. (It's a ג"מ בר נ"מ. Therefore, בדיעבד בשר.)

b) Was it מותר to *kasher* it this way לכתחילה?

No.

15. A כלי חלבי was put into hot meat on Sunday; it was then used for חלב on Tuesday morning and *kashered* on Tuesday afternoon.

a) Is it *kashered*?

Yes.

b) Was it מותר to *kasher* it this way לכתחילה?

Yes. You only need wait 24 hours from the בליעת איסור.

16. How does one treat a hot כלי שני that is יד סולדת regarding כשרות?

a) If a dairy spoon is placed in chicken soup which is יד סולדת?

You have to בשר it.

b) If a meat spoon is placed in coffee with milk?

You have to בשר it.

17. May one be מיקל in a שעת הדחק to *kasher* כלי חרס with פעמים ג' before י"ב הגעלה ג'?

a) pots?

Yes.

b) dishwasher?

Yes. (הג"ה: וכן היתה דעת מרן זצוק"ל באג"מ יו"ד ח"ב סימן מ"ז—ידפ)

18. May one *kasher* plastic?

Only hard plastic and only in a הפסד מרובה או שעת הדחק.

19. How should one *kasher* a dairy frying pan, אינו בן יומן, that was used for meat?
(עיין אג"מ יו"ד ח"ג סימן י"ד אות ב')

(משום דהתר בלע). הנעלה

20. What is the status of onions cut with a meat knife?

ספק ספיקה, it is *parve* because of a **בדיעבד**.
(ספק אם בלע מכלי ראשון, ספק אם יש לבצלים דין דבר חריף)

21. Do porcelain pots need *טבילה*?

Yes. They are covering metal.

22. Is there any order needed if כלים that have to be *kashered* also need *טבילה*?

Although the מנהג is to *kasher* first, the order is not מעכב.

23. Double ovens and many single ovens have an exhaust in the back of the stove area. Pots on the back burners can get hot from this exhaust. What affect would this have for *בשרי*, *חלבי* or *parve* כלים?

1. **It would appear that the exhaust is only heat and not זיעה. זיעה would go straight up and be בלוע in the roof.**
2. **Even if there is a smell, ריחא would not mean that זיעה existed also.**
3. **One should be מזהר not to place dairy pots near the exhaust if there is meat in the oven and vice versa.**

24. Do metal tables at catering halls require *ליבון קל* if the hot pots are put directly on the table or is *עירו כלל ראשון* sufficient?

עירו בלי ראשון is enough.

25. One accidentally placed a pan with some old greasy substance facing down onto an urn of water set aside for *שבת*. What is the status of the water?

It must be considered *fleishig* and milk may not be put into the coffee but drinking it will not require waiting six hours.

26. After placing aluminum foil on the racks of a dairy toaster oven, chicken nuggets were baked in the oven. Does the toaster oven need to be *kashered*?

No. (There was no זיעה.)

27. Must one *tovel* an electric appliance?

Yes. (*If you leave it out to dry for 24-48 hours it will be fine.*)

28. Is there a ברכה on the טבילה of a teflon coated pot?

Yes.

29. Does a can opener need טבילה?

No.

30. If jars and containers do not need טבילה because they become a כלי in my רשות, why can't I use the same logic for throw away aluminum pans that I decide to reuse? (עיין אג"מ יו"ד ח"ב סימן מ' וסימן קל"ז)

A package is not a כלי at all yet. The pans are. It is just a technicality that to require טבילה it must be used בקביעות. (*Similarly, if I have a pan that I use for nails and I change my mind to use it for food, it will need טבילה since it was always a כלי.*)

(הג"ח: וכן הוא כמפורש בתשובה שם סימן קל"ז דדוקא שבטל הכלי בדיני מע"ש משאינו כן באן בענינו—ידפ)

31. After returning from טבילה כלים someone found a sticker on the bottom of one of the pots and the person is otherwise not going to be מקפיד not to place the pot directly over the fire with the sticker on.

a) Does the pot need טבילה again?

Yes.

b) Is a new ברכה required if the person returns on the same day?

Yes.

32. If a toaster could be *toveled* would it need טבילה? The תשובה in שו"ת אג"מ חיו"ד ג' תשובה seems to imply that it does not require טבילה even when it is not a שעת כ"ד הדחק?

This is not the case. What the תשובה is really saying is that since the סברה of not requiring טבילה exists even in not הדחק situations and even though we won't be סומך on it לכתחילה in those situations, you can still depend on it למעשה in cases of extreme necessity. The upshot of this is that the rack of a toaster oven must be *toveled* even though it is only used to toast bread.

33. What are the גדרים for the use of a throw away aluminum pan for “one time,” if it will not be “*toveled*”?

As a general rule, you can use the pan until you have to wash it out. Until then it is considered דרך עראי. Therefore, using a pan to (1) cook a turkey, (2) store the turkey and (3) reheat the turkey would be all one use. (Reusing a pan, unwashed, for a *kugel* would also be מותר.) Nevertheless, it is conceivable to use a throw away pan, דרך עראי, more than “one time,” even when it is washed out.

34. If a sticker is on the wooden handle of an otherwise metal כלי, must it be removed for טבילה?

Yes.

35. Is there any problem with the store owner or gift giver doing the טבילה כלים of a new unused dish that will be given as a gift or a dish with candy that will be given as a gift?

No. (“If anyone thinks otherwise he has to bring the ראייה”. If the gift is a dish *with* candy the gift giver is מחויב to *tovel* it first.)

36. Does a dough machine need טבילה?

Since it can't be done without ruining the machine—no.
(Rule: Anything that can be *toveled*, is.)

37. Is it necessary to *kasher* a brand new cast iron grill pan that was preseasoned in the factory using a proprietary vegetable oil that was not necessarily kosher? (It is advertised as using an electrostatic spray system that evenly coats the entire surface of the cast iron pan with a proprietary vegetable oil. Once coated, the cookware is baked in very hot industrial ovens.)

No.

38. Does a stainless steel travel mug lined with plastic, where no metal touches the beverage on the inside, need to be *toveled*?

Yes.

(4) עבודת כוכבים

1. Is it ever מותר to take an art appreciation course (or music) if they teach Middle Ages art (or music) which includes mostly זרה עבודה?

צד היתר There does not seem to be a [לפי תוכן דיבור]

2. A girl who is a בעלת תשובה finds herself, against her will, in a college course that requires the reading of the *New Testament* as literature. The advisors will not let her drop the course. Does she have any עצה?

אסור בתורת יהרג ואל יעבור.

3. A woman is caring for her sick mother using unconventional methods like energy and pendulums. Is there any הקפדה?

אסור obviously עבודה זרה. פיקוח נפש מותר, בישוף, Even if it would be

4. How should a sick person respond to a non-Jew who asks, “What is your name, I would like to pray for you.”?

אסור to give the name. (Nevertheless, one should be careful to give a non-insulting diplomatic answer.)

5. Is it מותר to

a) hire a magician?

Yes.

b) play slight of hand card tricks?

Yes.

(הג"ה: עיין אג"מ יו"ד ח"ד סימן י"ג—ידפ)

6. If someone is confronted with a non-Jew selling a raffle for a church in a situation of potential איבה, may he buy it?

אסור In an איבה situation, one can be סומך on the fact that all the money does not go for the עבודה זרה.

7. Is gift giving on חנוכה, לא תלכו, חנוכה, אסור מפני בחקותיהם לא תלכו?

אסור There always was a מנהג to give gifts. Therefore, money לי מה לי anythingelse.

8. If potential גרים own artifacts that may have been real עבודה זרה idols, can they be מבטל them before their גרות and keep them?

ביטול is permissible, but it is better to get rid of them anyway.

9. Are “Barbie dolls” מותר?

If one holds that dolls are מותר, these dolls are also. (We are מותר dolls since everyone knows that they are not for ע.”.)

10. Is a Yeshiva permitted to sell its building to a non-Jewish religious group?

No, not even בשעת הדחק.

11. If a קהילה has one of two properties to buy for a shul and one is a בית תפלה is there a preference?

Not the תפלה בית.

12. Concerning the sun, moon and stars...

- a) May one draw them?

אסור.

- b) May one own the drawing?

אסור.

- c) Partial appearance?

אסור. *Still need clarification as to what constitutes a drawing—is a child’s art also אמור? אמ”מ וע”ע אנ”מ? אמור*
או”ח ח”ה סימן ט’ אות ו’ וע”ע בספר דרך שיחה של הרה”ג ר’ חיים קניבסקי בפ’ יתרו דף רס”ח-ידפ)

Doc. Adler wanted to say that the איסור of לא תעשון אתי and שחייה of sun, moon and stars might only be when they are the only things on the canvas; therefore, there is חשד, but in a scene לא פליגי ב”ע that, בומה”ז, at least, there is no חשד since it is obvious that it is part of some greater picture.]

13. May one attend a wake?

Yes.

14. May one keep a picture of a Buddha found in a book in their house?

It is not ע”ז. Perhaps it is better to cover it over with paper.

15. Why is mentioning Thursday permitted if it was named after a Norse "ע"ז?

These "ע"ז don't exist today so they don't mean anything.

16. a) Is one permitted to attend an end of the year office party?

Yes. (But you don't have to stay long.)

b) May one eat there?

No. (There is a *מרעית עין* issue even if your food happens to be *בשר*.)

c) May one drink alcoholic drinks at the party? (*kosher* wine, whiskey or beer)

(עין בשו"ע יו"ד סימן קי"ד סעיף א' וברמ"א שם ובערוך השלחן יו"ד סימן קי"ד אות י"א
ובשו"ת אג"מ יו"ד ח"ב סימן קי"ז)

It would seem not.

(הג"ה: לבאורה אין כאן ענין של איבה בין דיכול לדחותם דהיום אין הכל שותין יי"ש-ידפ)

d) Is it *אסור* to go into a bar?

This would also seem to be *אסור*.

17. A man in the elevator business was offered a contract to put elevators into churches. Is this recommended? (עין אג"מ יו"ד ח"א סי' ס"ח)

Even though the type of involvement in the building of the church is not the *דבר מכוּעַר* referred to in the *תשובה*, nevertheless, it is not recommended that he get involved in this business. It is possible and likely that once the building is up either he or some other Jewish worker will have to enter the church to either complete, service, or inspect the work. This is *אסור*. If his *פרנסה* is not dependent on this job it is better not to get involved.

18. A person's end of year work party has a program called "Secret Santa." It is a way to exchange holiday gifts on December 20th. May a Jew participate?

It is *מוּתַר* to bring a gift (there is no "ע"ז aspect with Santa) but one should not join in the celebration by taking a gift.

19. Is it permitted to own any of the following statues?

a) A person?

It usually will not have a real face.

b) A Buddha?

Destroy it.

20. Is it permitted to wear a Swiss army watch with a cross on it?

It should not be done.

21. What would be, if any, the איסור of body piercing?

It is ובחקותיהם לא תלכו *(This would even apply to nose rings today.)*

22. Is there any problem with a rabbi who is doing “kiruv work” to be involved with a program that gets couples to “renew their vows”?

Yes. *(It would be* ובחקותיהם לא תלכו *.)*

23. Do birthday candles fall under the איסור of ובחקותיהם לא תלכו?

No.

24. A young girl whose father is not Jewish was invited to an Easter egg hunt by her father’s family. May she take part?

No. *(It would be* ובחקותיהם לא תלכו *.)*

25. May one attend a confirmation (or other sacrament celebration) party if it is not in the church?

No. *(The party is* אסור *because of the non-kosher food* **not** *because of* ובחקותיהם *לא תלכו.)*

26. Is there any איסור of ובחקותיהם לא תלכו if one were to wear a “cap and gown” at a graduation?

No.

27. Is one permitted to greet or respond to a Hindu or any other religious non-Jew with the greeting of “have a happy holiday,” or might it fall under לפני איסור of עור?

The greeting is מותר *(The greeting has no religious connotation. July 4th is also called a holiday.)*

28. A בעלת תשובה, of marriageable age, has a non-Jewish father. Twice a year the non-Jewish “family” gathers at the father’s parents for holiday celebrations “with all of the trimmings.” They are not particularly religious but occasionally, if they remember, they will say “grace” before the meal on one day and have an “egg hunt” on the other. May the girl attend?

No. *(There likely is a problem of* ובחקותיהם לא תלכו *and even if there isn’t the issue has to be dealt with if she wants to find a shidduch.)*

(5) ריבית

1. A woman borrowed 16 chicken bottoms and wishes to pay back with 4 whole chickens or vice versa. How is the ריבית problem alleviated?

The lender must put a dollar amount on the loan and the borrower should pay back כסף or שוה כסף.

2. How does one write a היתר עיסקא on the extension of a balloon payment (since no money changes hands)?

Write that the money is ready for payment, but is now being held for business.

If “interest” payments were made already some months after the extension already began and a היתר עיסקא is first now being written, all the previous payments should be calculated as קרן payments “off the top.” (הג"ח: It would seem to me, that you would now have to recalculate the percentage of profits expected, since the principle has been reduced and the total amount of profit dollars remains the same—ידפ.)

3. How would one write a היתר עיסקא if the interest rate is variable?

Write an amount greater than any expected rise in interest rates. There is no חיוב for the lender to accept it later.

4. May one accept ריבית from a Jewish run corporation?

Yes. (The money “lent” is not really a הלוואה since no one is responsible to pay it back if the corporation goes bankrupt.)

5. May one give ריבית to a Jewish run corporation?

No. (It is a real הלוואה with the חיוב to pay back the same as when a loan is taken from an individual. This only applies, though, when the corporation is for profit and Jews will benefit from those profits.)

6. If someone let a friend use an apartment and then the friend gave him a gift, is this ריבית?

No. There is no ריבית for any item that can be rented.

7. May someone lend out his car and stipulate that the tank of gas must be returned the same way that it is taken? (Could this be construed as בטאה בטאה?)

For one or two days this will most likely not be a problem irrespective of the differences in price in different areas since it is always possible to find a cheaper price if one wants to bother. Nevertheless it is certainly preferable to speak out the price of the gas or consider it as payment of a car rental.

8. There is a business practice called 2/10 net 30. The stated price is X and one has up to thirty days to pay it. If one chooses to pay up front there is a 20% discount. Is this ריבית ?

Yes.

(הר' מרדכי מענדלר is quoted by a few sources including מרן זצוק"ל: הג"ה) permitted this. רבינו told me that he himself asked a similar question for a dentist and was told that if the earlier price is a strange number like \$14.68 and the later price is 14.98 then the earlier price is not a real price but rather a discount. —(ידפ)

9. A doctor runs his office collections in a way that allows payment in 30 days. He wants to create a system where if he is paid earlier he will give a discount. This accomplishes the obvious but his intention is also to cut down on those that end up never paying. May he do this?

No, this will create a system of real ריבית.

10. How do עיסקא loans work if the borrower allows the lender to sell it to a non-Jew later as a regular loan?

You can't sell what you don't have.

11. Reuven, Shimon and Levi bought a house together. The deed is in all of their names. Reuven took out the complete mortgage for this house in his name only. At the closing the other two owners were required to "sign off" that the entire house should be mortgaged to the loan. All three are paying off the mortgage. Now, after the fact, how can they construct שטרות to alleviate issues of ריבית?

First figure out how much of the house presently belongs to each. This would require calculating the amount paid by Shimon and Levi until this point as כולו קרן. Once this is done transfer the entire remaining interest in the house that is being financed by the mortgage to Reuven (no money need pass hands since the amount is covered by the loan that Shimon and Levi received from Reuven that he will now forgive). Before the next mortgage payment comes due have Reuven sell a two third share of his ownership back to Shimon and Levi for an amount equal to two thirds of his remaining payments (interest included) to the bank.

(ושוב חזר רבינו על עצה זו משום דנראה כהערמה אא"כ ישלם ראובן ממש את כל הכסף שהוא חייב לשמעון ולוי לזמן קצר וכשיקנו שמעון ולוי שוב את הבית יכולים הם להחזיר לו הממון.)

12. May a person sign a lease with a Jewish landlord that includes a late penalty should the tenant fail to pay the rent for more then three months?

The tenant may sign it but it will be אמור to pay or collect it.

(ידפ.- There are no conditions that seem to be able to permit this. הג"ה)

נדה (6)

א'. נדה ווסתות

1. When is the **יום החודש** for a **ווסת** that came out on **ל' לחודש** if the next month is 29 days?

There is no **יום החודש, only a **בנוני**.**

(הג"ה: לבאורה זה פשוט לדעת מרן זצ"ל שווסת בנוני היא יום ל"א ועיין באג"מ יו"ד ח"ג (הג"ה) שואל *was understood to be asking the following, if she didn't see in month two is she for ל' in month three?—(ידפ)*

2. When a woman sees her **ווסת** during **בין השמשות** from when does she...
a) start counting her 5 days?

The later day. (*That's what the fifth day is for.*)

- b) calculate the **עונת הווסת**?

Be **מהמיר both days.**

3. If a woman has a **קבוע** **שאינה** **ווסת** that is never less than 35 days and then takes birth control pills for one month, does she have to be **חושש** for **ביוני** and the **יום החודש** after she stops taking the pills?

Yes.

4. The **יום החודש** and **ווסת ביוני** of a **כלה** come out on the day following her scheduled wedding. Although last month she saw during the day, in previous months she had also seen at night. Must the **חתן** and **כלה** be **פורש**?

No. (*We only look at last month and the night of the wedding is an **עונה** before the **עונת הווסת**.*)

[אג"מ יו"ד in מרן זצוק"ל of שיטה on the חולק is רבינו that מדייק ח"ה: הג"ה] *we are **מיקל**—(ידפ) בשעת הדחק* ח"ג סימן מ"ח

5. A woman normally has **הרגשה** soon after coming home from the **מקוה** or a few days after. After many years of checking she knows that the **מראה** will not even be a **שאלה**. She attributes the feeling to ovulation. Must she continue checking or can she be **סומך** on **חזקה**?

She must continue checking.

(הג"ה: לבאורה אין כאן חזקה משני טעמים:

1. דיש הרגשות כאלו דאח"כ יש דם ואע"פ שעד עכשיו לא מצאה דם באותו זמן

ההרגשות האלו יכולות לבוא עם דם.

2. אפילו אם נימא דיש חזקה אין סומכין על חזקה באיסור דאורייתא במקום שאפשר

(לברורי—ידפ)

6. If a pregnant woman breaks her water, what is her status?

If there is no דם, she is מטהור. (The same would apply if the mucous plug was discharged without דם.)

7. Do a husband and wife have to bring their own sheets to a hotel for צניעות?

No.

8. If it is known that a דם מראה דם came from דם בתולים, not דרך תשמיש, can it be considered דם מכה?

Yes. (הג"ה: וכן הוא באג"מ יו"ד ח"א סימן פ"ז—ידפ.)

9. May one automatically assume that any דם מראה after דם בתולים is דם מכה?

No. You have to know.

10. After דם בתולים, what type of בדיקות are necessary during ז' נקיים?

A בדיקות יום ראשון ויום ז' מוך. Afterwards, only without a הפסק מטהרה.

11. When do the הרחקות of איסורים begin after the wedding?

When the יחוד of היתר begins.

12. Is grape juice considered wine לענין הרחקות?

Yes. (Drinking grape juice, though, will not prevent a בהן from duchaning.)

13. Are there any special precautions necessary, besides those mentioned in אר"ח, סימן ש"מ סעי' ו', if one has a ספר תורה in the house?

No.

14. A woman took a home pregnancy test and it came out positive. If this occurred before her first month ווסתות is she still obligated to be חושש for them?

Yes.

15. A woman just completed Progesterone treatment and was told by her doctor that after taking the last dose she will see her ווסת within three to five days. What if any are her restrictions to her husband?

She has none until she actually sees her ווסת. (Even after five days.)

16. At what size will an instrument inserted into the מקור be considered פתיחת הקבר?

If it is 1/2 inch she is a נדה, if it is smaller she is not.

(הג"ה: עיין באג"מ או"ח ח"ג סי' ק' מש"ב שם דהוא ג' רבעי אינמש בערך אבל רבינו החמיר משום דא"א לצמצם-ידפ)

17. a) A woman has a ווסת שאינה קבוע and suddenly goes three months and doesn't see her ווסת less than 30 days. Is this sufficient for her to be קובע that she won't see less than 30 days from now on and not be concerned for ווסת בינוני ויום החדש?

No. (She will have to establish a רגילות of many more months)

(הג"ה: הרב חיים גאנצווייג שליט"א העיד שהוא שאל דבר זה למרן וצוק"ל וענה לו מרן וצוק"ל שבג' חדשים יש חוקה-ידפ)

- b) A woman has a ווסת שאינה קבוע, yet she has a חזקה not to see her ווסת less than 30 days. One month she sees before day 30. Will she have to be חושש for ווסת בינוני ויום החדש on the second month after this occurrence?

No.

(הגה: עיין אג"מ יו"ד ח"ב סי' ע"ב וח"ג סי' מ"ו-ידפ)

18. How does one calculate a ווסט after an early miscarriage before forty days?

There isn't any.

ב'. כתם

1. What is the status of a כתם found on a garment made from a cotton, polyester blend?

You must be מחמיר.

2. What is the status of a woman who had some הרגשה and then found a מראה that was a ספק to her on blue tissue paper and threw the paper away?

She is a נדה. (Even if she still had the paper, it is possible that she would be a נדה anyway since it is likely that one would not be able to be מברר the שאלה because of the blue paper.)

3. A woman, at the 12th month stage of nursing, found a כתם once on colored and the רב was מתיר it. Then it happened a second and third time. Is there any reason to be חושש for anything and be מחמיר?

No.

4. A woman who was nursing was taking "the pill." She found a כתם once on colored and the רב was מתיר it. Now she found it a second and third time. Her doctor verified that the source of spotting was most likely the pill. What is her status?

She is a נדה. (In general, even the first time she should have been required to make a בדיקה before being מתיר a כתם in such situations.)

5. A woman felt cramps one day after the יום החדש then saw a כתם on paper and then nothing. Are the cramps considered הרגשה ?

Cramps are not more than a הנוף ווסת הגוף and if she doesn't always feel them then they are not considered הרגשה.

6. a) What is the status of a כתם found on the nylon lining of a cotton בגד or a cotton lining of a nylon בגד?

At the worst it will be a ספק and will always be אסור.

- b) May a woman wear this item during נקיים?

Since we will say that she is אסור anyway she can wear it.

7. Under what circumstances does one say that a lost כתם is אסור?

If it was a real question then it is always אסור.

(הג"ה: עיין חוות דעת סי' קפ"ד בחידושים ס"ק ב"ד-ידפ)

8. In אג"מ יו"ד ח"ג סימן מ"ז וסימן נ"א, it appears that if a woman sees כתמים טהורים right before her ווסת, one would be קובע ווסת with these ראיות. Would this apply if the כתמים were not a מראה דם?

If the כתם was truly that problematic so that there was a legitimate מראה כשר, then she will count from the שאלה.

(הג"ה: אבל עיין שם בסי' נ"א שזה דוקא אם אין הפסק אפילו יום אחד ביניהם לווסתה—ידפ)

9. Is nylon a טומאה?

No.

(הג"ה: ושוב מצאתי זה מפורש באג"מ יו"ד ח"ג סימן נ"ג—ידפ)

10. If a woman found a כתם after השתנה, without הרגשה, in the water, what is her status?

It would depend on the size of the כתם. (She would have to approximate the size.)

1. A woman was בודק on 'יום א' through 'יום ו', but forgot 'יום ז'. May she still go to the מקוה?

No. She must wait one more day.

2. Should an אבל be נוהג the חיבוק ונישוק?

Yes. (הג"ה: וכן הוא מפורש ברמ"א ביו"ד סי' שפ"ג סעי' א' בשם רבינו ירוחם—ידפ.)

3. A woman has a שאלה on a בדיקה on 'יום ב'. In order to guarantee that she doesn't lose the day at least for a הפסק טהרה she makes another בדיקה. May she be advised not to look at the בדיקה unless the שאלה turns out not to be good, otherwise she would throw it away without looking?

This is only permitted בהשעת הדחק when a woman has a history of having difficulty counting 'ז' נקיים, otherwise she has a חיוב to check the בדיקה. (No less than her חיוב to wear white and check her clothes.)

4. A כלה is finishing 'ז' נקיים on Tuesday and is going to the מקוה on the following Sunday, does she have to make בדיקות?

We are not נוהג any בדיקות in these situations.

5. Is a pleasure ride in a car, i.e. just to watch the changing leaves, permitted with נדה? (ענין אג"מ יו"ד א' סוף סי' צ"ב) אשתו נדה?

According to the תשובה it is מותר.

6. a) A woman, preparing before her marriage, was having difficulty making a בדיקה even after wetting the cloth. May she use some type of lubricant?

Yes. (As long as it is a clear substance.)

- b) In general, is there a preferable number of בדיקות that a כלה, preparing before her marriage, should be making during her 'ז' נקיים?

Not more than three. (הפסק טהרה. בדיקת יום ראשון ושביעי.) She should be careful not to do them deeply. This is for all בלות.)

7. A divorced woman, with children, is getting remarried, may she be טובל before her wedding during the day?

No.

1. If a child who is undergoing טבילת גר קטן has a loose baby tooth which is still strongly attached, is it a potential חציצה?

No.

2. Could plaque on teeth ever be a חציצה?

No.

3. Are stitches a חציצה...

- a) if they dissolve outside (on the surface of the body)?

Yes, חציצה.

- b) if they dissolve in the mouth?

Yes, חציצה. [מתיר סברה to be רבינו] *does not understand the סברה to be מתיר.*

4. May a woman cut her hair the same day that she goes to the מקוה?

Yes.

5. A young woman has braces put on because of problems with wisdom teeth and is now getting married. Does she have to remove the braces every time that she goes to the מקוה? (עין אג"מ י"ד ח"א סי' צ"ו) חציצה?

No.

6. Is it necessary for the שומרת of a מקוה to check for splinters on the bottom of the foot in a beach community where it is possible that the woman walked barefoot on the boardwalk?

No. *(If the splinter was sticking out of the woman's foot, she would not be able to walk in shoes either.)*

7. If different types of dental floss are more likely to get stuck between the teeth, is it necessary to advise a woman to use other types?

Why not? *(Let everyone gain from the experience of others.)*

1. May a woman go to the מקוה with a temporary filling לענין טבילה?

מותר רק בשעת הדחק גדול. (הג"ה: וע"ע באג"מ יו"ד ה"א סימן צ"ז—ידפ)

2. If there is no מקוה available, may a woman use the ocean?
(דאפשר לומר דיש חשש שלא תטבול כראוי)

Yes. (הג"ה: *I didn't ask how this could be done practically*—ידפ.)

3. Is it acceptable for a woman to take a shower after going to the מקוה?
(עין יו"ד סימן ר"א בסופה מש"כ הרמ"א דנהגו שלא לרחוץ ועין ש"ך שם דהוא משום גזירה)

No (but if she wants to, let her do an act [למשל חיבוק או נישוק] that shows that she is מזהיר and then shower). (הג"ה: וע"ע שו"ת אנרות משה יו"ד ה"ב סימן צו—ידפ.)

4. Is it מותר for a כלה to go to the מקוה ten days before her wedding?

Unless there are extenuating circumstances, it is אסור. (It is פנויה a בגדר going to the מקוה בומה"ז which is only מותר as a הכנה for the חתונה. This should be as close as possible to the wedding.)

5. a) May a כלה go to the מקוה on day 7 if she is getting married that night?

Yes.

(הג"ה: וכן הוא ביו"ד סי' קצ"ז בבאר היטב ס"ק ה' ובערה"ש שם ס"ק מ"ז דלא כהש"ך—ידפ)

- b) If the wedding is in the summer and the חפה will take place when it is ודאי day, will יחוד be permitted?

Yes.

- c) Will the הרחקות be permitted (handing, passing)?

Preferably, it should not be done.

6. A woman was going in for surgery on Tuesday at 11 AM. She was having a "node" removed that may or may not prove to be cancerous. The surgery will require stitches that will stay for a week to ten days. She is scheduled to go to the mikvah Tuesday night. Her husband will be at work and is not driving her to or from the hospital. He has work related meetings at night and will not be home until after dark. May she go to the mikvah in the morning before the surgery?

It would depend on (one of) two factors to be מתיר.

- 1- How much physical support might she need after the surgery and
- 2- What is the religious level of the couple, i.e., are they likely to be נבשל.

7. A woman was asked to take another woman to the מקוה. The second woman made no preparations. May the first woman take her?

One is not required to ask but once she knows she may not take her.

8. Is there any problem with a woman using a מקוה for חול purposes? (For example, she wants to soak in it three times a week for health purposes.)

No.

9. A certain community does not have a מקוה in walking distance. לכתחילה, may they be סומך on the תשובה of "ל מרן זצוק"ל in "מ י"ד ח"ג סימן ס' ערב שבת to drive on שבת during the day to a מקוה and then return before הדלקת נרות?

One cannot give a blanket היתר like this to a צבור. On an individual level, it will depend on many various factors. If the husband normally leaves for *shul* early or on time, he will have to be careful to leave at that time and the wife will have to be instructed not to return home until five minutes after he normally leaves to go to shul. He will, of course, prepare her נרות for her before he goes to *shul*. (This will be impractical in cases where the husband normally leaves late or if there are small children at home.) The woman may not wait outside the house and watch her husband leave or any other such variation of this. The system must be set up in a way so that their paths do not (and cannot) cross.

(הג"ה: והגיד לי הרב אברהם ארמ שבישיבת פמאמן איילאנד לא רצה הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין לסמוך על היתר זו לחברי הכולל שגרו שם—ידפ)

10. Under what conditions would it be appropriate to be מתיר טבילה ביום ח' (A woman was sick Thursday night, ערב י"ט שבת and she lives a long distance from the מקוה and can only walk הדחק (ע"י הדחק).

לכתחילה: We would only be מתיר in a case where the problem was one that existed בקביעות. (Ex. The gates of the city closed at nightfall and the מקוה was out of the city.) Therefore, in our case the woman would have to wait until after י"ט.

בריעבר: If the רב recognizes a certain קלות or fears that the couple might not be able to be עומד בנסיון then we can be מתיר only when we can create an aspect of קביעות. (Ex. The woman can go to the מקוה when her husband is leaving for the מנין for מנחה when he would not return until after צאת הכוכבים. It could be possible to construct a situation where the husband left for an early מנחה on ערב שבת and will not return home until close to צאת הכוכבים. If, though, he normally went to *shul* late, then this would not apply.)

11. What is the requirement of a מקוה in a town?

To prevent a מבשול. (Therefore it depends on the presence of other מקואות in close proximity and the type of people in the town.)

12. Is there a problem to advise women to go to the mikvah even if their husbands are not home?

Whatever is more convenient.

(הג"ח: וזה פשוט ומוכרח ממה דאיתא ביו"ד סי' קצ"ז סעי' ב' דרך בליל שבת יש מחלוקת אם אין בעלה בעיר וכן מוכרח מלשון הערוך השלחן ס' קצ"ז סעי' ג'-ידפ)

13. a) A woman's husband is sitting שבעה from Sunday to שבת morning. She is scheduled to go to the מקוה on Wednesday. What is the preference?

It is אסור for her to go to the מקוה.

b) May she go Friday night? (To gain שבת day.)

It is אסור.

c) Does it make a difference that מוצאי שבת is באב ט'?

No.

14. What is the ענין of חפיפה ביום?

In order that she shouldn't rush.

(הג"ח: צ"ע למה אין מקפידין ב"כ על זה בזמנה"ז וע"ע מש"כ מרן זצוק"ל באג"מ יו"ד ח"ג סימן נ"ו אות ד'—ידפ)

15. May a woman add epsom salt to her bath before going to the מקוה?

Yes.

(7) נדרים

1. May one use קרובים for התרת הדרים? (עיין יו"ד סי' רכ"ח ס"ג)

It is better not to, but בשעת הדחק, it is מותר.

2. A מוכר tells a לוקח that if he can get a specific item at a price lower than "X", then he will give it to him for nothing. They then call a store that is selling the item for a lower price by mistake and as soon as the other store owner realizes his mistake, he raises the price. Must the מוכר give it away לקיים דבורו?

Yes. למעשה the item was being sold at the lower price. (Given that the lower price was not within the range to be אונאה.)

3. What is the חיוב that women have for התרת נדרים ערב ר"ה?

Women were never נוהג to require התרת נדרים and the general prevalence of התרת נדרים in girls' schools בומה"ז is a modern institution and not a הידור.

4. A woman is נוהג to fast on יו"כ קטן. One month ר"ח was Thursday. By error she thought that ר"ח was Wednesday and she was מקבלת תענית at מנחה on Tuesday. Could this be considered a קבלה בטעות or is she required to fast on Wednesday?

Since in the printed קבלה she enunciated the words למחר the mistake may just serve as a פתח and she should be נדר מתיר.

5. If a man gets angry at his wife and declares "I'm not getting in the car with you anymore," does he require התרת נדרים?

No.

6. A man normally stands for יום כיפור and ראש השנה on חזרת הש"ץ. Due to an illness he can't stand this year. Does he require התרת נדרים?

No. (The קבלה is to do whatever the מצוה requires and now the מצוה does not require that he stand.)

7. What are the גדרים for promises that have to be taken seriously?

Only if the person's בוונה was that the promise have the status of a שבועה. (If a persons regular speech contains statements of "I promise this," or "I will do that," then it probably means nothing unless he or she has a real commitment in mind. It is also possible for a person, who worries about potential ונדרים, to declare at a בית דין that he or she always means בלי נדר when they promise unless they clearly say that their statements are to be understood as שבועות.)

(8) צדקה

1. If someone gets a sudden \$300,000 settlement, what are their options for giving צדקה...
  - a) if the money is theirs, no strings attached?
  - b) if the money must be set aside for a minor for long term payout?

10% of the קרן goes to צדקה (צדקה wants it now and doesn't want you to do business). If for some reason all the money is initially put into a bank account, 100% of the income generated by the 10% goes to צדקה.

2. How does one calculate giving צדקה to one's own institution, where either one is employed or where one's children attend, as opposed to one's הכרת הטוב to the Yeshivos in which he learned?

Common sense.

3. If the tuition charges of a Yeshiva take into account the fact that some children are on scholarship thereby adding to the tuition charges of those paying full tuition, may someone paying full tuition subtract this added amount as מעשר?

Calculating actual tuition responsibilities is a complicated endeavor. Each school situation could change the requirements. Exact guidelines are not always possible. If, though, it could be figured out, the parents may deduct the excess from מעשר. (This is one possible scenario: מקום פלוני has only one Yeshiva. Since it is incumbent upon the entire community to have a Yeshiva, 50% of the budget [minus the fund raising budget] is the community's responsibility. The other 50%—half should be a head tax upon each father and grandfather irrespective of the number of children in attendance and the other half based upon ability to pay. The head tax becomes the tuition. [Calculating ability to pay is also complex.]

4. May money given on חנוכה for צדקה be deducted from מעשר?

Yes. (חנוכה distribution is just more appropriate on חנוכה.)

5. May one deduct from מעשר מעות מעשר for shul dues?

Yes.

6. A woman is working for a "צדקה" concert and wants to know if she can deduct her work from מעשר?

If it is someone's business and she can legally bill for that work then that amount can be deducted. If it is purely volunteer work then that should be considered a חסד.

7. May one deduct their *kaparos* money from מעשר?

Yes.

8. A woman hands out kits for *kallah* classes that she teaches without being paid. May she deduct this from מעשר.

Only if the recipients are needy.

9. If a woman gives classes and sells her book at the end may the cost of the book be deducted from מעשר?

Yes. She makes part of her פרנסה this way so that logically most of the costs could be considered צדקה.

10. A doctor and his wife, a CPA, are receiving a gift from her father in order to help them pay off certain debts that they have. Are they required to give מעשר on this money?

No. This is not called income. She is giving it expressly to pay off debts. (One way to look at this is that she is paying the debts directly and this is not income for the purpose of מעשר. Wedding gifts, on the other hand, is income.)

11. May a third party use מעות מעשר to pay the salary of the person learning with a בחור whose parents don't need צדקה? The third party argues that since the בחור is 19 the parents have no legal obligations to support him and therefore money used to support him may be deducted from מעשר?

Yes.

12. Is a single woman allowed to give her צדקה to her parents? She lives at home and is still dependant on them for basic necessities but not for clothes, car insurance, gas money, etc.

If the reason that the parents need money is because of the girl herself then she can't deduct it from מעשר. If it is to support other children then she can.

13. A person made a donation to a shul לרפו"ש of his son. He wants to know if a plaque is or isn't preferred.

מתן כסתר is preferred.

14. May one use מעות מעשר for מעות חיטים?

Yes.

15. At a large לוייה a person was solicited for צדקה and needed change of \$20. He does not know which צדקה. After receiving the change the collector moved on and could not be found. In the process of counting the change the person discovered that a \$20 bill was mixed into the singles. What should he do now?

Nothing can be done. (*"What's he supposed to do?"*)

16. In order to calculate מעשר, may one deduct the purchase of a car from total income, as a business expense, if the car is needed to get to work?

Yes (*but only the amount needed for a car needed for work. This is true even if one spent extra for added quality, but not for "luxury"*).

17. A man wants to help his son by paying part of the tuition for his grandson. May he deduct this from מעשר?

Yes. (*It is a חיוב*.)

(הג"ח: עיין קידושין ל' ע"א ושו"ע יו"ד סי' רמ"ה סעי' ד' וש"ך ס"ק א' משום דכתב הב"מ אפשר אבל ע"ע שם בש"ך שסובר שהב"מ סובר בהמרש"ל לכן לפי דעתו יהיה אסור לשלם מכסף מעשר-ידפ)

18. a) May one use מעות מעשר to help support someone learning in כולל even if he owns a house that is being rented out to help him finance his rent after paying the mortgage?

Yes. (*It is acceptable since the house is defraying the cost of his living expenses. It would certainly be acceptable if he was living in the house.*)

- b) May one use מעות מעשר to help support someone learning in כולל if the couple has substantial savings from their wedding gifts?

No.

19. Is there a maximum that a person may be obligated to pay for שכר לימוד?

Yes 20% of one's earnings is the maximum for all the מצוות together.
(*This includes צדקה. The חומש is the same as it is for צדקה and is not 25%*)
(הג"ח: ע"ע שו"ע או"ח סי' תרנ"ו ברמ"א ובב"ה שם ד"ה אפילו מצוה-ידפ)

20. May one buy a raffle or a chinese auction from מעות מעשר?

Yes. (*If he wins he will be required to give מעשר on his winnings. This would include non-cash items also. He will not have to replace the cost of the raffle to מעשר if he wins.*)

(הג"ח: עיין באג"מ או"ח ח"ד סי' ע"ו סעי' ב' שסבר מרן וצוק"ל וז"ל אבל מ"מ מן הראוי שבאם גורלו הרויח יחזיר למעשר הדמים ששילם בעד כרמים הגורל עב"ל שוב ראיתי מודעת הגרלה מועד קרן הבנין שע"י מוסדות תולדות אהרן בירושלים ת"ז ושם כתבו וז"ל לפי הוראת הרבנים שליט"א ניתן לשלם מכספי מעשר עב"ל-ידפ)

21. If someone earns X dollars on a stock transaction and then loses X dollars on the next, do they have to give מעשר on the gain?

Yes.

(הג"ח: עיין יו"ד סרמ"ט בפתחי תשובה אות א' שיש מחלוקת בדבר והנו"ב מקיל אבל פסק רבינו כמו הבאר היטב [מצאתי את הפ"ת אח"כ ולא דיברתי עם רבינו על אודות המחלוקת] ועיין באג"מ יו"ד ח"א סי' קמ"ג בא"ד ובדבר מה שפסק מרן וצוק"ל לכתחילה כהנו"ב והמחמיר הוא בתורת המהדרין-ידפ)

22. Has the definition of עירך עניי changed at all because of large cities or quicker travel and communications?

No.

23. a) A stockbroker sometimes receives stocks as a bonus from his company, is he obligated to give צדקה on this?

No. (*Not until he sells them.*)

- b) If instead of selling the stocks he gives them away as gifts, is he obligated in obligated to give צדקה now?

No. (*The new owner will give it when he sells it.*)

24. a) Is a woman who is working to support her husband in *kollel* obligated to give מעשר?

If she isn't her husband is. (הג"ח: *I assume that רבינו understood that my question was based on בעלה קנה בעלה*) (ידפ.-מה שקנתה אשה קנה בעלה)

- b) Can the woman say איני נזונת ואיני עושה and consider the support of her husband מעשר?

Yes.

- c) Would it be acceptable or appropriate to do this?

Of course not.

25. Is one required to give מעשר for personal injury insurance settlements?

Yes. (*but only for that amount that is estimated to be above the true actual damage.*)

(9) ברית מילה

1. How should one respond to a direct invitation to a ברית?

Any way they want to.

18. If a ברית is scheduled to be performed before הנץ, is the רב of the *shul* required to inform the participants that לכתחילה it must be after הנץ? (עין ביו"ד סי' רס"ב ס"א)

Yes.

3. May an אב"ב חודש attend the ברית מילה if he is the grandfather of the child?

Better not, but if he will have much צער then it is permitted (only the סעודה is a problem).

4. Is it necessary to pass the כוס around with each הרחמן after ברכת המזון?
(דראיתי דלא נתנו הכוס לכל אחד בשעת אמירת הרחמן בברית של נכד רבינו)

Since there is no real reason to pass the כוס, it isn't done if there is even the slightest מירחה.

(אבל אין בנתינת הכוס לכל או"א בזיון לכוס של ברכת המזון ומותר לתת הכוס לכל אחד מהמברכים.)

5. Is an אב"ב חודש permitted to attend a ברית מילה בלי מנין?

(סעודת פורים like a סעודת מצוה is worse than a סעודה של שמחה אסור.)

6. How full does the כוס של ברכה have to be in order to be considered מלא?
(עין אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות י')

Full. But practically speaking, it is not מעכב and one must consider each situation separately, (i.e., If the full כוס can spill on someone's carpet, etc.). Therefore, למעשה most of the time the situation will be בדיעבד.

7. If the בעלי ברית forgot and took off their תפלין, may they put them back on for the ברית?

Yes. (One can put on תפלין anytime.)

8. A boy was born 3 minutes before שקיעה on שבת to parents who are not שומרי שבת. When should the ברית be held?

On שבת. (If a מוהל is available for שבת we are not מחויב to worry about the חילול שבת that will occur.)

9. If the father is the מוהל, when does he make the ברכה of להכניסו?

If he can continue to bandage and still make the ברכה, then he should make the ברכה after the חיתוך. If he can't concentrate on the ברכה while bandaging, then he should wait until after the bandaging.

10. How long after שקיעה on Friday night must a child be born in order to have the ברית on שבת?

Fifty minutes is the earliest.

11. If a ברית takes place on a תענית, is אבינו מלכנו said? (עיי' בשו"ע סימן תר"ב ברמ"א)

Even though it is מפורש that אבינו מלכנו is said at a ברית during עשרת ימי תשובה (עיי' או"ח סי' תר"ב ברמ"א), nevertheless, מרן זצוק"ל held that it is not said on a תענית צבור since אבינו מלכנו is a דין in עשי"ת and only a מנהג on a תענית צבור.

12. Is preferable to leave one's תפלין on for a ברית?

(עיי' אגרות משה או"ח ד' סי' ק"א אות ד' ומ"ב סי' כ"ה ס"ק נ"ה)

Yes.

13. Do the בעלי ברית who take off their תפלין on ר"ח before מוסף put them back on again later before the ברית?

The מנהג is not to put the תפלין back on.

14. Do "in vitro" babies have ...

a) a ברית on שבת?

Yes.

b) a פדיון הבן?

Yes.

15. If there is a ברית in a shul how does that affect תחנון in מנינים that occur anywhere else in this building? (earlier & later)

Only those people actually attending the ברית in the other מנינים would not say תחנון. All others in the other מנינים will say תחנון.

16. If a "conservative" מוהל performed a ברית what is the status of the child?

He will need דם ברית דם.

17. a) Under what circumstances would it be appropriate for a ברית to be scheduled in the afternoon?

While there is no איסור to have a ברית in the afternoon the reason would have to be strong enough to supersede למצוה זריזין מקדימין.

(הג"ה: While agreeing that in the past the norm was for all בריתות to be in the afternoon רבינו was unwilling to give any גדרים to do so לכתחילה. The actual case in question was to wait for the father's brother who was flying in from ארץ ארץ and would be arriving in the afternoon. - ידפ)

- b) If the ברית is scheduled for the afternoon and the בעלי ברית are present during שחרית ומנחה when will תחנון not be said?

מנחה.

2. How does one arrange the ברכת המזון for a ברית and שבע ברכות that are together?

For זימן say the פיוט for both. After ברכת המזון say the הרהמן first, then שבע ברכות. There is no problem of הפסק.

(הג"ה: עי' בדרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי פ' לך דף ס' בענין סעודת ברית עם התן—ידפ)

19. A ברית is scheduled to be performed on יום השמיני. The bilirubin count had been as high as 18 but after two days is down to 16. The מוהל wants to postpone the ברית, the father wants to know if there is an עצה?

Listen to the מוהל.

(הג"ה: וכן פסק הרה"ג מוריגו הר' שמואל קאמינעצקי שליט"א ז"ל היום לא זמנו של הברית עב"ל—ידפ)

20. Who has קדימה for an עליה a יארצייט or the אבי הבן on שמיני?
(עיין סימן קל"ו בב"ה ד"ה בשבת בא"ד יארצייט הוא חיוב וכו' חוץ מחיוב אבי הילד קודם המילה עכ"ל והוא מהשער אפרים שער ב' והטעם הוא מפני שסופו לעלות בשבת שתלך לבהכ"נ אבל עכשיו שלא נהגו כן אפשר שיש לאבי הבן קדימה)

The יארצייט. (The father had an עליה on the previous שבת)

(10) גרות

1. Do a husband and wife who were מגייר require הבחנה before קידושין even after a negative pregnancy test and נידות?

After גרות they may live in the same house and marry AFTER three months (91 days).

(הג"ח: ושוב מצאתי בן באג"מ האה"ע ח"ב סימן ד' דלכתחילה צריך להפרישם הג"ח—ידפ)

2. Would one make a שהחיינו in the following cases:

a) גירות?

No.

b) הדלקת נרות הראשונות לגיורת?

Yes. (She would be no different than any כלה the first time she lights.)

c) מצוות אחרות של גר?

Off-hand, none that can be thought of.

3. If a גוי keeps absolute כשרות before גרות, does he/she have to *kasher* afterwards?

Yes [to remove איסור בישול עכו"ם].

4. Does a גוי קטן become a גדול based on the lunar or solar calendar? (This would be נוגע for potential מחאה or a גרות between the two זמנים.)

Lunar. (1) *נדרות is a מציאות.* Why shouldn't it be the same for everyone?
(2) *The גר קטן is a Jew.*

5. A woman converted through "conservative" rabbis and married a Jew. She now is contemplating divorce. Is there a הקפדה that she should not get a גט thereby possibly condoning her גרות?

If she does not ask for one, we need not get involved but if she requests a גט, we should not refuse. Nevertheless, she should not get a פטור so that if anyone wants to verify her situation they must call the מסדר גט who can explain it.

6. If a child who is undergoing גר קטן טבילת גר has a loose baby tooth which is still strongly attached, is it a potential חציצה?

No.

7. At a wedding of גרים after הבחנה:

a) Is a *kittel* worn?

Yes.

b) May you write מבי נשא?

Yes.

c) Do they fast before the wedding?

Yes.

d) Does she walk around seven times?

Yes.

e) Is it necessary to write תנאים?

No.

f) May they see each other before the wedding?

In this case, since they are רגיל with each other it is not necessary to stop seeing each other.

8. May a father and daughter who were מגייר be מיחד?

Yes. It is a biological מציאות.

(הג"ה: ושוב מצאתי דין זה באג"מ חאה"ע סימן ס"ד—ידפ)

9. A girl's mother was raised Catholic but she always said that she prayed only to G-d. Before the mother actually "converted," she secularly married her father, who was born Jewish. Then she converted and they were married by a Rabbi. The girl describes her parents this way, "They were never really שבת שומר, etc. in the way I think is right. But they do keep some things. She lights for שבת and wouldn't go to literal work for money, though they do shop and watch TV, etc. They were never observant in an orthodox way, however, her conversion was Orthodox (at least that's what she believes) and she considers herself Jewish."

She needs לבילה לשם גרות.

(11) ספר תורה

1. Would it be מותר to laminate a ספר תורה?

It is questionable since it attaches to the ספר.

(הג"ה: *There is a מחלוקת between פוסקים concerning wax that fell on a word which is still seen through the wax—ידפ.*)

2. Is there a צורת האות to **דה** (פי' לפי שיטת מרן זצוק"ל דאפילו נפסק האות אם נשאר צורתה כשרה)

Yes.

(הג"ה: ולבאורה כל זה לא כהמ"ז המובא במ"ב סימן ל"ב אות מ"ח ולא כבניאור המ"ב על הרמ"א שם אות נ"ב ובבניאור הלכה שם בד"ה ואם לאו—ידפ.)

3. Should ספרי תורה be checked by computer?

Yes, if it is not overly expensive.

(הג"ה: *was extremely critical of מניהים. He felt that most are sloppy and inefficient.*)

4. If a ספר תורה does not have a קטיעא 'פ, פינחס in ר' קטיעא, should it be corrected?

The ספר is not פסול and it is questionable if such errors which are not מעכב בדיעבד should even be corrected.

5. May you change a baby under the following conditions:

(ופשוט שמדובר בתינוק שאוכל כזית כדי אכילת פרס דאל"כ אין כאן צואה)

- a) יש ס"ת בחדר?

No.

- b) יש תפלין בחדר?

No.

- c) יש ספרים בחדר?

No.

(לס"ת צריכים מחיצה לתפלין וספרים סני להו תיק בתוך תיק)

6. Are there any special precautions necessary, besides those mentioned in או"ח סימן ר"מ סעיף ו', if one has a ספר תורה in the house?

No.

7. May a boy preparing for his בר מצוה practice from a ספר תורה?

This doesn't seem to be כבוד הספר.

8. A ספר תורה had an error in the עשרת הדברות of ואתחנן. Instead of שמו, it said שמי and it was noticed during the עליה:

a) May one depend upon 'אין אנו בקיאין במלאות וכו'?

Yes.

b) What should be done למעשה?

Read to the end of an ענין (end of דברות) and make the ברכה אחרונה. Then take out a second ספר and start from before the error for the next עליה.

9. a) Do you return a ספר תורה for a יו"ד without a ראש?

It is not a צורת האות—nevertheless, if it is not a consonant the ספר will be כשר because of 'אין אנו בקיאין במלאות וכו' and it will not be considered a word with a space in the middle. (The עיקר יו"ד is the ראש; therefore it is possible that without the רגל it will still be a צורת האות.)

b) Do you return a ספר תורה for a יו"ד without the רגל ימיני?

(עיין מ"ב סימן ל"ב ס"ק קי"ח בא"ד וה"ה)

No. (According to רש"י, it is still an אות כשר and we may be עליו not to put back the ספר.)

c) Do you return a ספר תורה for a שי"ן with a ראש missing on one branch?

Yes. (It probably is not considered a צורת האות without the ראש.)

10. Is there any rule of thumb as to when a שאילת תינוק is needed for a ך that is a little longer and may look like a ך? (A word like ארו might look like ארן.)

No. (No one is perfect.)

11. What is the status of a מגילה that contains art work between the columns or along the bottom or else has the crowns over המלך colored in?

The מגילה is כשר but not מהודר. (Intricate crowns are מהודר because the כתב is nicer. The coloring falls into the category of גורע בל המוסף גורע. One is adding something to the מגילה that really doesn't belong there.)

12. a) A ספר תורה that was פסול fell ר"ל, the rabbi asked everyone to give צדקה to be פודה themselves, but not less than \$180 and not from מעשר. Did the rabbi do the correct thing?

No. (Everyone that could have fasted should have fasted.)

b) Does a visitor have the same obligations?

Yes.

(12) מזוזה

1. If a מזוזה is wrapped in plastic, does the בית have any קדושה?

No. (The rule that תיק בתוך תיק has a הלכה of one cover if it is לכך מיוחד-has no bearing on קדושה.)

2. If someone is living on a boat, does he need a מזוזה?

Yes.

(הג"ה: והעיר הרה"ג הרב שמואל גרינגראם שליט"א לעיין בירושלמי מגילה פרק ד' הי"ב דשם איתא מה מעמא דרב חונה שבין היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות וכן לע"ע בקהילת יעקב עירובין סי' י"ב בסופה שדן ע"ז—ידפ)

3. Does a מזוזה placed on a store or בית אוצר require a ברכה?

No.

4. Is it necessary to be מקפיד not to touch the מזוזה itself?—ענין פ"ת ביו"ד רפ"ה סק"ד

We are not. (הא ראייה ממגילה)

5. Is it necessary to put a מזוזה on a walk-in closet less than 4 x 4 אמות?

No.

6. What is 4 x 4 אמות?

49 square feet.

7. Is it necessary for a Jewish employee to put a מזוזה on the door of his office in a company that is not Jewish owned?

Yes.

8. Where is the מזוזה placed on double doors leading out to a porch when the window door on the right doesn't open?

Put on the frame in the middle.

9. If someone is moving his business into new rented quarters may he take down his מזוזות if the building is owned by a Jew?

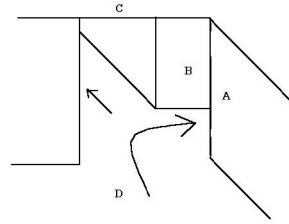
No.

10. Is a מזוזה necessary if the right לחי is 10 טפחים high, but doesn't extend to the קורה of a bungalow porch?

Most bungalow porches do not have a משקוף since the upper crossbeam is only meant to hold up the roof. Therefore, the porches will be פטור from a מזוזה.

11. Does wall (A) need a מזווה?

- A) Flush wall
- B) Foyer area to rooms
- C) קורה
- D) Living room leading into foyer where the wall and right side breaks as you leave the room and continues again after X feet.

(Foyer also leads to other rooms.)

There is a two foot wall as you turn from d) to b) leading into the bedroom. Therefore, does this piece of wall constitute a מזווה for the living room?

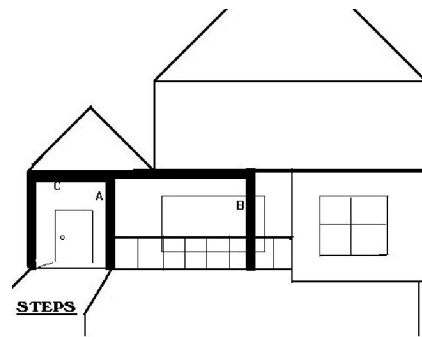
Yes.

12. a) Does (A) need a מזווה?

Yes.

b) Does (B) need a מזווה?

No. (It's not a פתח.)

A and B—Pillars
C—Lintel

13. Where is a מזווה placed?

If "1" is taller than 10 מפחים, then "1" needs a מזווה. If "1" is less than 10 מפחים and "2" is less than 3 מפחים, then (A) needs a מזווה; otherwise, no מזווה is necessary.

A and B—Pillars
C—Lintel

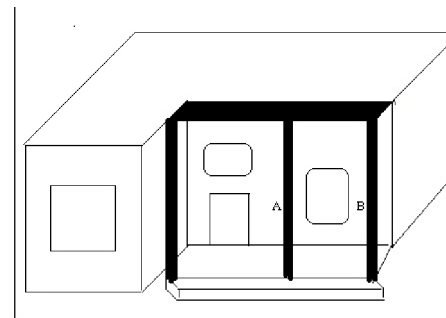
(הג"ה: וכן הוא בפ"ת יו"ד סי' רפ"ז ססק"י—ידפ) [This is only the case when the lintel serves also for decorative purposes, e.g., on the porch of a home. When the lintel serves only to hold up the roof, e.g., a bungalow porch, then no מזווה is necessary. See next question.]

14. If someone put up מזוזות on a bungalow in a colony that caters to Jews and does not expect to return, may he remove them when he leaves?

No.

15. Does column (A) and/or (B) need a מזוזה?

No. (If it is purely decorative [not meant to be an entrance] then no מזוזה is necessary.)

16. a) When moving out of an apartment that another Jew is moving into, may one remove the מזוזות if the other party doesn't want them?

Yes.

b) How close to the closing may the מזוזות be removed?

After the closing.

17. If an entire doorframe was replaced in a few hours, is a new ברכה made when the מזוזה is put back on?

No. (There was a צורת הפתח the entire time.)

18. Does one make a ברכה when putting up a מזוזה in a school?

No.

19. If a מזוזה was accidentally knocked off does one need to make a new ברכה when putting it back up?

Yes.

20. If the buyer of a house tells the seller that he doesn't want his מזוזות and that he can take them off, may the seller take them?

Yes.

(13) פדיון בכור

1. If a woman miscarried around week 2, what is the פדיון לענין for a subsequent male birth?

לד **begins at approximately 3 months.** (*Verify all the facts.*)

2. Should a כהן turn down a פדיון הבן if...

a) he doesn't have a שטר יוחסין?

No.

b) if his parents weren't שומרי מצוות?

No. (*No such חומרא is known.*)

3. If the father of a first born פטר רחם is not Jewish, how is the פדיון הבן done?

Wait until he is בר מצוה and he will be פודה himself.

(הג"ח: ואע"פ שיש חשש גדול שכשיתגדל לא יפדה את עצמו אין לנו להכניס עצמינו בפלוגתא דרבוותא בשביל זה. ועיין באג"מ יו"ד ח"א סי' קצ"ה דשם איירי כשיש סבא שרוצה דוקא לעשות הפדיון ויש רק שאלה על הברכה וכן כבר הורה חכם לעשות הפדיון—ידפ)

4. May two friends make a פדיון סעודת פדיון הבן together for their sons who need a פדיון on the same day?

Yes. (*But it would be appropriate to add to the סעודה in a way that would be מוסף to the usual סעודה.*)

5. If a פדיון הבן is occurring on the 31st day, is there any reason to do the פדיון only in the afternoon?

Yes. **If a child is born in the summer right before שקיעה and the פדיון הבן is done in the morning of day 31, it could possibly be too early.**

6. A פדיון הבן was done using five dollar coins instead of five real silver dollars.

a) Must the פדיון הבן be redone?

Yes.

b) Is a new ברכה necessary?

It depends on how soon afterwards the פדיון הבן is performed. If it is not a very long time afterwards, you can be סומך on the first ברכה. Otherwise, a new ברכה is necessary.

7. a) If the time of a פדיון הבן comes out on שבת is the פדיון done on מוצאי שבת or Sunday?
 b) If it is done on Sunday may it be put off until the afternoon in order to have more people?

The מנהג is to do it on Sunday in the daytime. If Sunday is a fast day then we follow the ערוך השלחן (יו"ד סי' ש"ה אות מ"ה) and do the פדיון on מוצאי שבת. When the פדיון הבן is done on Sunday it can even be done in the afternoon.

8. Until what date would one be permitted to serve meat to all the guests at a פדיון הבן during the nine days? (עיין סי' תקנ"א סעי' י' ובט"ז סקי"ב ובמ"א סקל"ה ובמ"ב שם)

Up until ערב ה"ב.

9. If the time for a פדיון הבן is on ערב שבת in the winter, may the פדיון הבן be done on Thursday night in order to have more people present?
 (עיין ש"ך יו"ד סימן ש"ה ס"ק י"ב דאפשר דמותר בכה"ג דליכא פרסומי)

No. (*פרסומי has nothing to do with the מנהג to only have the פדיון הבן at night. The reason is to guarantee that the full זמן necessary has passed and this concern would remain here also.*)

14 חלה

1. If many cakes are stored in a freezer, are they מצטרף to be חלה בהפרשת חלה?

No. The packaging separates them.

2. Should one be מקפיד not to burn חלה in an oven? (Is there a איסור?)

One need not be מקפיד (מותר לזרים is חלת חוץ לארץ). There is no בליעת on מרן זצוק"ל *emphasized that he had never heard anything from this subject.*

(הג"ה: אפשר להביא ראיה לזה ממש"כ ביו"ד סימן שכ"ב ס"ה ברמ"א דשם איתא דכששורפין החלה עושין לה היסק בפני עצמה דישראל אסור להנות ממנה ולא כתב דאסור משום איסור שבה וכן איתא שם מפורש שנוהגין להשליכה לתנור קודם שאופין הפת. ואע"פ שיש לומר דהתנור כ"כ הם דיש לסמוך על ליבון בודאי ה"ל להזכיר שום אזהרה לבליעת איסור אבל האמת שאינו כן ומה שאמר רבינו דחלת חוץ לארץ מותר לזרים לכאורה כוונתו היתה למה דאיתא שם בסימן שכ"ג ס"א דלהרבה שיטות מותר לבטלה לכתחילה אפילו ברוב ועיין פתחי תשובה שם ס"ק א' ובדגול מרבכה ס"ק יוד-ידפ)

3. Does pasta need חלה taken off?

yes, לכתחילה.

4. What is the minimum חוץ לארץ of שיעור?

משהוא. (הג"ה: והלכה מפורשת היא ביו"ד סימן שכ"ב ס"ה ברמ"א ועיין שם שיש נוהגין ליטול בזית-ידפ)

5. After kneading a שיעור of dough and removing חלה, may one add two or three more cups of flour to the dough?

Yes. (Less than a שיעור is being added to חולין.)

6. After separating חלה a woman inadvertently rolled the חלה back into her dough. What is the status of the dough? (עין ערה"ש ביו"ד סי' שכ"ג אות י"א דסבר דבטל ברוב)

Since we are dealing with איסורי דרבנן we can be מיקל.

(הג"ה: עי' בדרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי פ' יתרו דף רס"ג בענין חלת א"י-ידפ)

7. A woman kneaded a שיעור of flour and then baked her חלות in stages, either on one day or on different days. Is חלה now taken with a ברכה?

(עין יו"ד סי' שכ"ו סעי' ב' ופ"ת שם סק"ב דמשמע דלא וביאור הגר"א אות ז')

Yes. (וסמכין על מש"כ הערה"ש שם ס"ק מ"ו בסופה דלא בהפ"ת.)

(15) אבילות

א'. טומאת כהן וביקור חולים

1. What are the גדרים for a כהן to be in a hospital when a מת ישראל is known to be in the morgue?

He may be anywhere in the hospital where it is known that אין סוף and there are doors closed between him and the מת. Even on the same floor, he need not leave if he closes the door of the room where he is.

2. If earth from a concentration camp was buried into the foundation of the Holocaust Museum, may a כהן go the museum?

Yes.

3. Is there a problem with a כהן traveling El Al?

Yes. (The cardboard box אהל created by the airlines will not be חוצץ לפני הטומאה since ארון will be מטמא the entire hold in front of the ארון.)

4. From what age is a כהן required to prevent his son from טומאה?

Birth.

(הג"ח: עיין ביו"ד סי' שע"ג סעי' א' ברמ"א ובש"ך שם ס"ק א' בשם האגודה ובבאר הגולה אות ב' אבל משמע מהתם דכל זה הוא דוקא בהגיע לחינוך וע"ע באו"ח סי' שמ"ג בהקדמת המ"א בשם הב"ח ומסקנתו להתיר בשלא הגיע לחינוך וכן פסק המ"ב בס"ק ב' בסופה. אבל הערה"ש ביו"ד שם באות ב' כתב דהמור ונמק"י סוכרים ג"כ כהב"ח דמלידתו אסור וכן הוא דעת הש"ך בשם האגודה הנ"ל ומשמע שכן דעתו להלכה.-ידפ)

5. What are the דינים of a חלל?

He is not a כהן in any respect whatsoever. (בין לקולה בין לחומרה)

6. If a כהן tells his son that his mother was "married" to a נכרי before her second marriage to the כהן, is that enough to make him a חלל?

Yes. (We would need verification that this isn't being said as a pretext to allow him to marry his girlfriend.)

7. How should a כהן be נוהג in the actual procession of the לווית המת?

He may follow the ארון, but he must stay more than four אמות away. He will have to wash his hands just for the לוויה procession itself (as does anyone else who only follows the ארון).

8. If a terminally ill patient is at the end of his illness and the doctors don't consider body movement a danger at what point would one consider the person a גוסס and prohibit the person to be moved?

As long as the doctors and nurses feel it safe to move him you may go according to them.

9. a) May a כהן attend the לוייה of a קרוב who is not a מצוות ומצוות?

- 1) Preferably not unless he is the יורש that is responsible for the קבורה.
- 2) There is a צד to be מיקל if the קרוב was שנשבה.
- 3) If there are other יורשים who are taking care of the לוייה, then he shouldn't go.

b) Is it necessary to inform a כהן of this problem?

No.

10. Is one required to give a kidney for a transplant?

No.

(הג"ה: עי' בדרך שיחה של הר"ג ר' חיים קניבסקי פ' בראשית דף י"א ד"ה תרומות—ידפ)

11. A woman with a heart condition suddenly found it difficult to breath. Do to her weak condition, which included water in her lungs, she was placed on a respirator. Then her kidneys failed and initially she was too weak for dialysis. After a week of sedation it was discovered that her lungs had cleared and one doctor wanted to attempt dialysis again. The problem is that there is still a chance that her blood pressure will drop and she could die from the procedure. If they succeed there is a chance that she could be weaned off of the respirator. May they attempt the dialysis?

If there is a possibility that she can return to some long term functionality then they have the right to risk the procedure. If the professional prognosis is חיי שעה at most or even long term unconsciousness then it is possibly אסור to risk doing the procedure.

(הג"ה: עיין באג"מ יו"ד ח"ב סי' נ"ח וביו"ד ח"ג סי' ל"ז ובח"מ ח"ב סי' ע"ג, ע"ד וע"ה—ידפ)

ב'. קריעה, אנינות, קבורה

1. Should one officiate at a funeral where there will not be ותכריכים?

There is no problem with refusing to officiate at such a funeral (and it would seem that it is better not to officiate).

2. Should a Yeshiva allow its בחורים to leave in the middle of סדר in order to make a מנין for קבורה?

If it is clearly a one time situation or if בעלי בתים will not understand why someone would refuse to take part in such a מצוה, then they may go—otherwise עליה.

(הג"ה: עיין אבן יעקב סימן ב"א ועיין ציין אליעזר ח"ז סימן מ"ט פרק ג'—יד)

3. May an ארון המת be brought into a *shul*?

If it was done in that *shul* before, yes, but לכתחילה, don't start.

4. Someone's brother died in a plane crash ערב יו"ט and the לוויה is on דחול המועד, ערב שבת, and he was not sure if he will be going. Since he was not consulted or needed for anything, is he still an אונן after the first days?

Yes.

5. If a woman tore קריעה for her brother without a ברכה, is it permissible to put on a different blouse and tear קריעה again with a ברכה?

does not need קריעה and vice versa. Why there seems to be a האמת הקפדה to do it together is puzzling.

6. Did the שיטה of מרן זצוק"ל that the meaning of בגד עליון was a shirt apply in all circumstances?

No. If someone normally will wear a jacket when people come to visit then that should be considered the בגד עליון.

7. If a man is confined to a wheel chair is it necessary to hold him up in order to do קריעה standing?

it may have an advantage but who is to say that holding him up is also considered standing (וצע"ע).

8. Does an אונן say קדיש on שבת (שם) ובש"ך בנקה"כ שם)?

No.

(הג"ה: וע"ע באג"מ יו"ד ח"ג סי' ק"ם אות ג' דאע"פ שאין חיוב אם רוצה הבן לומר הקדיש יש מעלה בזה—ידפ)

9. How is the שבעה begun when a לוויה is done on פורים or פורים שושן?

It begins automatically by itself.

10. Should an אונן listen to קריאת המגילה?

Yes. (הג"ה: וב"ז הלכה מפורשת באו"ח סימן תרצ"ו ס"ז עיי"ש במ"ב אות כ"ה—ידפ)

11. Is there an advantage to using a finished wooden casket over a metal one?

Yes. Wood is wood and even if it takes longer to break apart, it is acceptable בדיעבד.

12. Is there a שורה on דחול המועד?

Yes.

13. Is it appropriate to bury a **מחלל שבת** in the **שומר שבת** section of a cemetery if the person said **וידוי** before his **פטירה**?

No.

14. a) May one **לכתחילה** postpone a **לויה** in order for relatives, who are far away, to come?

For a son and daughter it is מותר (that is the כבוד המת), but not other relatives.

- b) How long should one wait?

One day. (הג"ה: *or from Friday to Sunday— ידפ*)

15. Why is an **אונן** required to light **נרות חנוכה** according to **משנה ברורה** if he is not **מחויב במצוות** "סי' תר"ע סק"ב"?

The ענין of פרסומי ניסא creates an added requirement even for an אונן. Nevertheless, (הג"ה: ובוה מתורין קושית המ"א על הרמ"א בסי' תרצ"ז סקמ"ז—ידפ) an אונן is always permitted to do מצוות ברכות. [Ex.—wear של בגד or say העומר ציצת]. (In this case, though, the reason that he should be on his wife, if she is home, is in order to have the מצוה done with a ברכה.) (הג"ה: עיין בספר דרך שיחה של הר"ג ר' חיים קניבסקי בפ' מקץ דף קפ"ו—ידפ)

16. In the winter when **זמן שקיעה** is early, sometimes it becomes difficult for the **אבל** to get back home in time to have a **סעודת הבראה** before **שקיעה**. Is it advisable to bring food to the **בית עולם**?

No. The סעודה should be made at home after שקיעה.

17. May one arrange permanent care of ivy or grass on a **קבר**? (When are there **הקפדות**?)

Yes. The הקפדה is only when there are roots that travel down into the קבר.

18. a) May one use English on a **מצבה**?

Yes.

- b) May one use a secular date?

Preferably not.

19. A man who had never worked in **כלי קודש** but had **סמיכה** was **נפטר**. He was never known as "Rabbi." May the title **הרב** be placed on the **מצבה**?

Yes.

20. Is there an איסור of לועג לרש to do מצוות like ציצית if the מת is a women?

No. (הג"ה: *Rabbi Moskowitz told me that he, also, discussed this issue with מרינו and the conclusion was that לכתחילה a person should be careful not to be לועג לרש this way.*

עי' במ"ב סי' ב"ג ס"ק ה' דדעתו ג"כ דאצל אשה דבחייה פטורה ליכא משום לועג לרש וב"ב הפתחי תשובה יו"ד סי' שס"ז ס"ק א' בשם התשו' מהרימ"ן בחידושו לפרק איזהו נשך דף י"ב אבל הביא ג"כ שם בשם הצ"ח ברכות דף ג' ע"ב ובדף י"ח דפשיטא ליה דגם באשה הוי לועג לרש ע"ש-ידפ)

21. Is there a problem for a woman to be buried in between two men if one is her husband.

Our חב"א is that it is not done but if it can be verified that some חב"א קדישא permits it then it is acceptable.

(הג"ה: בשחיית בירושלים עיה"ק ת"ו שאלתי את זה מאת ראש חב"ת הראשית והכללית והוא השיב לי דכשיש קורבא בין האיש הב' לאשה כמו אח אין להם קפידא כלל וכן בשעת הדחק שיש להם מסורה מהרב יוסף חיים זאנענפעלד וצוק"ל להתיר—ידפ)

22. A woman was orphaned as a child and not raised as a Jew. She was later told that her mother was Jewish. She married a Jewish man and 40 years later there is no way to verify her Jewishness. Based on the suggestion of רבינו the daughters were טובל לשם גרות מספק before they married. How is she to be treated after her פטירה?

She has a חזקה that she is Jewish and can be treated that way.

23. a) If a woman miscarried under what circumstances do the remains require burial?

Before 40 days-nothing. After 40 days it is recommended.

b) Under what circumstances would we worry about a חשש נקבה to require 2 weeks?

40 days.

c) Under what circumstances would it be permitted to use birth control? (All doctors seem to recommend it.)

Foam would be the preferred method.

24. When do limbs and organs removed during a persons lifetime require קבורה?

Limbs (arms, legs, toes) and organs (gall bladder) always need קבורה. (It is always preferable that the קבורה of the אברים eventually be where the person is buried עמו"ש.) **The appendix does not need קבורה.** ("It is just part of the kishka.")

25. What would be the most correct הנהגה for a טלית for a מת in order to remove the ציצית לועג לרש problems with the

It's not possible to say what is more correct when it comes to מנהגים.

26. Is there a שורה if the only אבל is a woman??

Yes. (Only of women.)

27. May a remarried widower visit the grave of his first wife?

Yes.

28. a) May an אונן be יוצא הבדלה by שומע כעונה?

No.

b) How does this differ from his obligation to light נרות חנוכה according to משנה ברורה סי' תר"ע סקי"ב and other such מצוות (see question #15)?

He will be able to say הבדלה himself later.

c) Will this apply even if the לוייה will be on Monday?

Yes.

29. May an אונן sit on a chair?

(עיין יו"ד סי' שמ"א סעי' ה' דאבל אסור לישיב או לישן על גבי מטה אבל בגשר החיים פרק י"ח סימן ב' סעיף ג' אות 5 כתוב דנהוג להקל)

Yes.

30. If people became אוננים during שבעה for another relative how are they to be נוהג...

a) לענין ניהום?

There isn't any תנחומין until after the second קבורה. They will then finish the אבלות together with the other אבלים of the second שבעה.

b) לענין שאר מצוות אבלות?

They will be able to attend the לוייה but they may not change their clothes, wash or wear shoes, etc. since this will not affect their ability to take care of המת צרכי המת. As for sitting on a chair, even in a normal case of אנינות the שו"ע says to sit on the floor. (#29 לעיל עייין)

31. Who has the right to make the decisions at a לוייה? (Asked by Rabbi Chuni Zohn)

The יורשים (or whomever will be paying the bills.)

1. The house of a נפטרת will have to be sold quickly after the שבעה. The sister of the נפטרת wants to know if she is permitted (בגדר דבר האבד) to go through her sister's belongings during the שבעה, since she doesn't live nearby, in order to help facilitate the future move?

רבינו was annoyed by this question. (*"They want to sit שבעה but not sit שבעה. Let them decide what is a דבר האבד without demanding that the Rav put the stamp of approval on their desires."*)

2. The husband of the נפטרת was confined to a wheelchair and had to be transported every night from the בית אבל to a nursing home. While someone could be hired to move him, his sons, also אבלים, were expert in transporting him. Would they be permitted to leave the בית אבל to do this?

It depends upon the ability of someone else doing the job sufficiently well.

3. May one wash linen in a בית אבל during the nine days if the אבלות started after ר"ח and no one could have expected so many people to be sleeping in one house?

It is preferable that they either buy new or borrow.

4. Should an אבל תוך שבעה be נוהג the הרחקות של חיבוק ונישוק?

Yes.

5. May an אבל תוך שבעה say "hello" while answering the phone?

Yes. (*It is not a greeting, only an acknowledgement that someone is there to speak.*)

6. May one take food that was delivered to a בית אבל out of the home when it is obvious that they never really wanted it in the first place?

This is something that can not be properly known and therefore there is correct concern not to take it out. Nevertheless the problem is for the recipient to decline or accept. The אבל can offer it and whomever wants to take it will do so.

7. May one take food or anything else from the house of an אבל תוך ז'?

No. (מרן וצוק"ל החמיר ולא לקח אפילו נדבה מן האבל תוך ז')

8. May a person visiting the בית אבל eat there?

Yes.

9. a) May an אבל תוך ז' join in a סיום on ערב פסח if he is a בכור?

No. (He is not שייך to the מצוה of לימוד התורה.)

b) Does he have to fast?

No. (This would apply to any בכור who could not take part in a סיום on ערב פסח for any other reason.)

10. How should one be נוהג with הלל of

a) בית אבל in ר"ח?

הלל is not said on ר"ח in a בית אבל at all ' כ' סעיף ק"א סעיף ב'. The ביהודות may say הלל with a ברכה later, even if they say it קהילה.

b) חנוכה?

The אבל leaves the room and הלל is said.

11. May a man or woman who is an אבל תוך ז' go to a neighbor for סעודת שבת?

If it is a small סעודה, yes.

12. Is it מותר for a person, on the second day of the *shiva* for his mother to attend the funeral of his grandmother?

Yes. It is a דבר האבד. (This means that any issue that you would spend money on to attend is מותר to go to. For example an uncle who would spend money to attend the wedding of a nephew may get up from *shiva* to do so. See #14)

(הג"ח: עיין אנ"מ יו"ד ח"ב סי' קס"ט ויו"ד ח"ג סי' קנ"ח אות א'-ידפ)

13. Are there any restrictions that the child of an אבל should keep?

(עיין יו"ד סימן שע"ד סעי' ו') that in fact until שבת the children should really not attend any שמחות.)

None. (It was once the case that the child actually sat שבעה but we are not נוהג this way anymore.)

14. If a woman is sitting שבעה and her daughter, who will be staying at her home, gives birth to a boy, may the שלום זכר be made in her home?

Yes. (She could even attend since it is בפרהסיא. This would be true even if the father was the אבל. The התר of בפרהסיא would permit a husband or wife to attend a קידוש or שבע ברכות, even שבעה, if the other spouse is attending the שמחה and it would be unusual for either of them to be attending alone. See #12)

15. Is anything changed if an אבל תוך ז' מנין comes to shul for a מנין?

No, everything stays the same.

16. When an אבל תוך ז' must travel from the אבל בית, what should the procedure be?

Late at night (1 AM or 2 AM) or very early in the morning.

17. When the אבל walks around block after שבעה may someone who is not an אבל accompany him?

Yes. (It is not necessary to create your own עין הרע. *אנב:* A man went to visit a מקובל in ארץ ישראל just to leave him some money. The מקובל asked about the man's family and in the course of discussion found out about the name of a potential שידוך for the man's son. "No good" said the מקובל "change her name." The man asked רבינו for his advice. רבינו answered that if both of them didn't believe in what the מקובל was doing what could be the problem? "I'm afraid that he put a "hex" (i.e. an עין הרע) on me." רבינו agreed that after the fact this could be so and the שידוך was never made.)

ד'. שלשים

1. A סעודה שלישית is being given in honor of a friend, may an אבל תוך שלשים attend?

If he is davening מנחה there anyway, it is מותר. (Even if he normally davens מנחה somewhere else)

2. a) If מבטל שלשים פסח is, should you clean clothes in the morning since in the afternoon there is an איסור מלאכה?

It does not seem to make a difference, so do it in the morning.

b) What would the הלכה be on any other יו"ט?

It is מותר even in the morning.

3. If an אבל usually takes a haircut only when people tell him he needs one, how long does he wait על אביו ואמו באבלות?

He does not have to wait longer than he normally waits.

4. May an אבל who has past זמן גערה cut his hair on day thirty after מקצת היום (עיין כל בו פרק ה' סי' א' אות ד' שיש מחלוקת הפוסקים)

Yes. (ערב שבת plays no role in these calculations.)

5. May a woman go to a שמחה with her husband ל' תוך ל'?

No, only after שלשים.

1. May an אבל take an aerobics class if there will be music there?

If it is just exercise and the music is for זריזות then it is מותר but if it is really dance as an exercise then it is אסור.

2. a) May an אבל who is attending a ירחי כלא attend the סעודת פרידה if it is the place that he normally eats anyway?

Yes.

- b) Would it be different if he normally didn't eat there?

Yes.

3. If a woman י"ב חדש תוך י"ב חדש goes to a wedding with her husband does she have to walk out for the music?

She should.

4. Are there any circumstances that allows one to give an אבל a gift? (A teacher wanted to give a newly religious student a *kosher* cookbook.)

If there is some צורך then it is מותר (צדקה or the above case). If it is the norm (a wedding gift) and not for just friendship then it is מותר.

5. May an אבל attend a small שבע ברכות?

Yes. (*שבע ברכות told people that they could attend a small שבע ברכות.*)
(הג"ה: On a different occasion I asked if the father of the חתן may attend the שבע ברכות and רבינו answered that even in this case only a small שבע ברכות was מותר and that fifteen couples was considered large.—ידפ)

6. What is the status of ...
 a) ironing during the 9 days?

מותר (*our ironing is a small tikun.*)

- b) shaving legs during periods of אבילות?

1. It's a husband preference issue. (*הג"ה: It would seem that everything is אסור for single girls—ידפ*)

2. During ימי הספירה it is מותר.

3. During 3 weeks it is also מותר.

4. From ר"ה אב it is better to be מחמיר but there is a צד to be מיקל.

5. בשבוע שחל בו מ' באב it should not be done.

7. If a כלה is in אבלות, what type of pre-marriage שמחות may be made for her?

Only דבר האביר. There is no special היתר for her regarding music or שמחה.

8. May an אבל go to a שמחת מריעות on שבת ויו"ט if his wife is going?

Yes. (it would be an ענין of בפרהסיא אבלות if she was there and he wasn't.)

9. If an י"ב חודש will need a new hat after יו"ט is it better to get it before יו"ט since he will buy one anyway within י"ב חודש?

Wait until he really needs it.

10. a) May an י"ב חודש take a job at a wedding? (Example: amateur photographer)

מותר, but he may not eat.

- b) May an י"ב חודש take a job at a shul dinner that has music?

מותר, but he must walk out during the music.

11. a) Does an י"ב חודש have to refuse a gift?

Yes.

- b) May an י"ב חודש give a gift? [How does משלוח מנות fit into the general model?]

פי' אע"פ שחייב לשלוח מנות כדאיתא באו"ח סי' תרצ"ז סעיף ו' נוהגים לשלוח רק אחת ועוד דמשמע מהא דצריך לחייבו במשלוח מנות בין תוך ז' ובין אחר ז' משום דמצוה היא א"כ בלי מצוה אפשר דאסור.

Yes. (It is similar to שלום נתינת שלום which is מותר after שבועה. משלוח מנות is an exception mentioned by פוסקים, but not one to be a model to other cases.)

(הג"ח: ע"ע שם בערוך השלחן אות ח' וז"ל כלומר אע"ג דשלוח מנות הוא שמחה ואבל אסור בשמחה וכו' עכ"ל—ידפ)

12. Is it מותר for a very close friend of the father of the כלה, who is an אבל, to receive a כיבוד at a wedding, in a situation where the father of the כלה has no relatives and considers the friend a member of his family?

Yes.

13. If an י"ב חודש is a תלמיד who dorms in a Yeshiva and the Yeshiva is having a חגיגה during meal time, or if someone is making a ברית there for breakfast, may the תלמיד stay to eat his normal meal?

He may eat his meal in his normal מקום. (Obviously, he must leave during the music).

14. a) Does an אבל תוך י"ב חודש need someone to wear his new shirts?

No and not pants, etc., either.

b) What are the גדרים for an אבל to buy or wear new clothes during י"ב חודש?

When he or she needs the item that normally requires שהחיינו, he or she may buy it and give it to someone else to wear first. Nevertheless, when the אבל puts on these new clothes, a שהחיינו will be necessary.

c) How long does the friend have to wear the clothes?

Long enough so that they lose their appearance of "new."

15. May an אבל תוך י"ב חודש ever say ברכת שהחיינו regarding the following:

a) a new suit?

Yes.

b) a new fruit?

Yes. ("Why not?")

16. May an אבל who is י"ב חודש attend a סעודת פורים?

a) Small family gathering with מחותנים and their children and grandchildren?

Yes.

b) תלמידים אצל רבו—if there are a few other תלמידים also:

1) If the רבי is the אבל?

מותר.

2) If the תלמיד is the אבל?

מותר.

c) If the סעודה is for the entire class?

אסור. (גדר: *Small and large group is the criteria. If the תלמיד is lucky enough to have a very small class, it may be מותר to be with the entire class.*)

17. May an אבל's wife decorate her house with curtains, etc.?

Technically, yes; preferably she should wait.

18. Is an אבל תוך י"ב חודש permitted to attend:

a) a Yeshiva dinner?

If they needed him there, it is מותר, but he must leave when there is music. (Since there is a חיזוק to the Yeshiva, then he is present for some other reason besides a dinner.)

b) סעודת ברית מילה בלי מנין?

אסור (a סעודה של שמחה is worse than a סעודת מצוה like a סעודת פורים).

c) a wedding working with the video man?

Yes.

d) a סיום?

Yes.

e) a שלום זכר?

No. (הג"ה: עיין אנ"מ יו"ד ח"ג סימן קס"א בסופה—ידפ)

f) a סעודה שלישית in shul?

Yes, if he is there from before.

g) a קידוש given on שבת at someone's home?

No.

19. May friends make an engagement party for an אבל תוך י"ב חודש:

a) סתם?

No.

b) Would פורים be different?

No.

20. Under what circumstances would an אבל תוך י"ב חודש be able to attend a family birthday party?

Only בשעת הדחק and even then, he should minimize his attendance.

21. Is it מותר for an אבל תוך י"ב חודש to make a שבע ברכות on שבת?

Not preferred.

22. May an אבל תוך י"ב חודש attend

a) the סעודת ברית מילה if he is the grandfather of the child?

Better not, but if he will have much צער then it is מותר (only the מעודה is a problem).

b) a *vort* if he is the father of the חתן?

He may attend if there is no music.

c) the שבע ברכות of his son?

Only if it is a small gathering without music, or it is on שבת.

d) Is 15 couples considered small?

No.

23. Is there even a small הקפדה for an אבל תוך י"ב חודש to have a fundraiser for a *shul* in his home? The fundraiser is an art exhibit with a wine and cheese party.

No.

24. May the child of an אבל...

a) Play music in his house for himself?

Yes.

b) Practice playing an instrument?

Yes.

25. Must a married woman who is in אבילות תוך י"ב חודש tell a person that is bringing משלוח מנות that she is receiving it for her husband and not for herself?

No. (It is understood that the gift is for the בית.)

26. May a male אבל תוך י"ב חודש have a שבע ברכות in his home if he will not be part of the סעודה?

Yes.

27. An אבל travels on long trips for business. Does he have to insist that his wife, who travels with him, not listen to music?

Yes. (In his car he must insist that there not be music. In the car of someone else he can't make the same demand.)

28. a) If an אבל is attending his daughter's wedding, may he dance?

No. (*He may dance long enough to be in some of the dancing pictures.*)

b) May he stay in the hall during the music?

Only if he is walking around to greet guests.

c) Is there a difference if the אבילות is תוך שבעה, שלשים or י"ב חודש?

No.

d) Is the הלכה different for the mother?

No.

29. אבלים are having a ספר תורה written and it will be completed before their אבילות is over. What are the גזרים?

1. If no shul actually needs the ספר now, the סיום should be postponed until after the אבילות. (*Even the smallest celebration for the ספר תורה is a שמחה for אבלים.*)

2. If a shul needs the ספר now, then the סיום can be made now and a small celebration of a לחיים is sufficient. No סעודה is necessary.

3. All other celebrations including the הכנסה can be made after the י"ב חודש.

4. Needing the ספר means that it will be the ספר read from now on.

30. May a girl in י"ב חודש תוך אבילות go on an overnight trip with her class of 40 girls?

You should try to talk her out of it but if she insists then she may go.

31. a) A Jewish owner of a business is an אבל who did not ask any שאלות and did not close his business. What are the responsibilities of his frum workers?

None. (*They may continue working as usual.*)

b) May the workers bring to the attention of the אבל work related issues?

Yes, if they constitute a דבר האבד

1. If an אבל has a medical condition and can't fast, may he daven any תפלה on any תענית דרבנן?

Not with ענינו.

2. Is there a reason that שאר קרובים should not daven for the עמוד?

Such a מנהג exists. It is not commonly followed today.

3. Who should say the קדיש at a סיום?

The בעל הסיום may say קדיש if he wishes and he need not give it to an אבל or someone without parents to say.

4. a) What is the definition of a עיר בן עיר today regarding קדימה לש"ץ for an אבל?

A קבוע at that מנין even if not a member or even a מתפלל in that shul at other times. (Example: People who just come on בשבת.)

- b) May the shul give קדימה to a member for ש"ץ?

Yes.

5. Is there any reason why a מי שבירך for a חולה should not be said אבל בבית אבל?

No.

6. What are the responsibilities of a son for קדיש or יזכור after 50 years?

(עיין אג"מ יו"ד ח"ד סימן ס"א אות י"ד)

He says it his whole life.

7. How much of סליחות can be said in a אבל בית?

Until הסופר after קל רחום שמך.

(הג"ה: עיין בחוברת לתורה והוראה ה"י בחלק הבריורים אות ל' [דף ל"ז] ועיין בפמ"ג א"א סי' תרפ"ד ובגשר החיים פ"ב ג' ד' דאומרים רק עד זכור רחמיך ואח"כ אומרים ג' פסוקים של שמע קולנו והאבל הוא החזן לסליחות עיין יסודי שמחות דף 89 סעי' 16-ידפ)

8. May an אבל be the ש"ץ on חנוכה or פורים?

Yes. It is the same as ר"ח.

(הג"ה: ועיין באו"ח סי' קל"ב בביאור הלכה ד"ה קונטרס מאמר קדישין בא"ד האבל מתפלל לפני העמוד בסוף דף מ"ו שחולק ע"ז אבל שוב ראיתי בסי' תקפ"א במ"ב ס"ק ז' שהביא המח"ש שמתיר וע"ע שם בשער הציון אות י"א מש"כ לענין חנוכה לילה הראשונה—ידפ)

9. Who has קדימה for the עמוד, a יארצייט or a שלשים? (עין באו"ח סי' קל"א בביאור הלכה קונטרס מאמר קדישין בא"ד ובן שלשים עם יא"צ)

They are equal and have to work out a compromise between themselves. Nevertheless, if we are only dealing with a שחרית on a weekday, the יארצייט has a small advantage and will get the עמוד for ברכו while the שלשים will get the עמוד for אשרי after עשריה.

(הג"ה: ועין גשר החיים ח"א פ"ל ס"י ובקונטרס לתורה והוראה חוברת י' עמ' י"א ס"ק ב' דשם הוא ממש להפך וצ"ע ועין ספר הליכות חיים ח"ב של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"ג ס"ק צ"ו דדעתו דיש להאבל ב' שלישי וע"ע שם אות פ"א דעות הסוברים כרבינו דיתחלקו בתפלות עיי"ש—ידפ)

10. May titles for a parent or רבי be used before the name in the מי קל מלא רחמים or a שברך לחולים?

Yes. (Our relationship with הקב"ה is different than with a human king where titles like "אדוני יואב" are inappropriate.)

(הג"ה: עין מנחת חינוך (החדשות) במצוה רנ"ח אות י"ב בסופה בשם ספר מעבר יבוק וע"ע שם אות ט"ז בהג"ה מש"כ בשם מנחת יצחק כמו רבינו—ידפ)

11. The פטירה was on שבת ראש חדש אב and the קבורה was on Sunday. May the אבל daven הלל and מוסף on the first יארצייט?

No.

12. If one is being paid or volunteering to say קדיש for someone else is it necessary to verbalize this כוונה daily? (עין כף החיים סי' נ"ה אות ל' דסבר הכי)

No. (הקב"ה knows who the קדיש is for.)

13. May an אבל who is already saying קדיש for his own father now accept upon himself to say קדיש, also, for his father in law, who only had daughters? (עין כף החיים סי' נ"ה אות כ"ט דקדיש אחד עולה לשנים)

No.

14. Who has קדימה for an עליה a יארצייט or the אבי הבן on שמיני? (עין סימן קל"ו בב"ה ד"ה בשבת בא"ד יארצייט הוא חיוב וכו' חוץ מחיוב אבי הילד קודם המילה עכ"ל והוא מהשער אפרים שער ב' והטעם הוא מפני שסופו לעלות בשבת שתלך לבהכ"נ אבל עכשיו שלא נהגו כן אפשר שיש לאבי הבן קדימה)

The יארצייט. (The father had an עליה on the previous שבת)

15. Does an אבל who is in his 12th month and has stopped saying קדיש have any קדימא amongst other אבלים for the עמוד?

No. (He will not be able to daven for the עמוד anytime it is apparent that he is an אבל. For instance in a shul where an אבל daven ר"ה but walks away for הלל.)

16. If someone is the only one saying קדיש for his sister and is an 'אבל תוך ל' what is his position in relation to other אבלים for parents that are תוך י"ב חודש?

All other אבלים will have קדימה over him.

17. Does a son in law who is saying קדיש for his father in law say it for eleven or twelve months? (עיין אג"מ יו"ד ח"ד סימן ס"א)

Eleven months.

18. May one arrange the saying קדיש for a Jew who was a מומר to another religion?

Yes. (consider him a שנשבה.)

[General] ז:

1. Do you need a טלית to prevent קדושה on the table in a בית אבל?

No. It's only for כבוד.

2. Which is preferable נצח, ליזכרון, a גמילת חסד which will continue to roll over or a single large donation for ת"ת?

ת"ת.

3. Someone's heart stopped in a hospital before the שקיעה. The staff unsuccessfully attempted to revive him for over 20 minutes and finally declared him dead after the שקיעה. When is the יארצייט?

On the later date. (You follow the date that is ודאי.)

(הג"ה: עיין אג"מ יו"ד ח"ג סי' קנ"ט אות ב'—ידפ)

4. What is the חיוב of women for קריעה at the המערבי?

Due to צניעות constraints, they are not מחויב in קריעה and they are also not מחויב to go out of their way to wear more than one בגד in order to do קריעה.

5. May someone wear another person's shoes after his פטירה?

Yes.

(הג"ה: ובן חיתה דעת מרן זצוק"ל באג"מ יו"ד ח"ג סימן קל"ג—ידפ)

6. If one has no other time to go, may one go to the בית אבות on חול המועד just to say תהלים there?

Yes. (It is not אבילות.)

7. May someone go to a חתונה on a יארצייט?

The אבל תוך י"ב חדש should be like an הנהגה.

8. Do teeth that are pulled need קבורה?

No.

(הג"ה: עיין ברכות ה' ע"ב א"ד יוחנן דין גרמא—ידפ)

9. Is there any problem with a single girl joining a חברה קדישא?

No.

10. A man died at home. At the time that he was found the coroner said that he had died ten days to two weeks earlier. None of his friends had seen him for two weeks. When is his יארצייט?

The day that he was found.

(הג"ה: עיין אנ"מ יו"ד ח"ג סי' קנ"ז אות א'—ידפ)

11. An אבל תוך י"ב חדש for his father has יארצייט on שבת for his mother, may he daven for the עמוד?

No.

(הג"ה: עיין שו"ת דברי מלכיאל ח"ז סי' כ"ז דסבר דמותר—ידפ)

- b) Does the order of the burials make a difference?

No.

12. Does the טלית used under the ספר תורה in a בית אבל have any קדושה?

No.

13. Is there ever a problem saying תהלים by a מת?

The general practice is to be מתיר it completely. Nevertheless, if one is more than 4 אמות away, even under the same roof it could never be considered לועג לרש. (Similarly, if one said תהלים under his breath even בתוך ציצת it should not be a problem. This would be comparable to wearing ציצת under one's shirt.)

14. When is it problematic to learn הלכות אבילות?

It is problematic when it is just for curiosity. If a ת"ח is learning to "פסקין" questions, it isn't a problem.

Miscellaneous (16)

1. What is the correct שיעור for פיאות הראש?

The hairline can be seen on a child and it ends before the beard begins—לכתחילה. This is usually at or above the bone at mid-ear.

2. Is it מותר for a person to play with his פיאות if it is likely that hair might come out?

If it is מתעסק it is מותר. (It is שאינו מתכוין.)

3. מרן זצוק"ל is being quoted as saying that if the whole world shaved with electric shavers for a close shave this would make it אסור. Is this true?

"I never heard this."

4. A woman was מגייר with her son who was a קטן:

- a) If she became a מחללת שבת, should the Yeshiva continue to be מטפל with the son while he is a קטן?

Yes. He should be no different than any other child with non-observant parents.

- b) If she returned to her ע"ז, should the Yeshiva continue to be מטפל with her son?

(הג"ה tended to feel that the child can not remain [no less than any other child], but wanted to talk further with the מנהל.)

5. בדיעבד, if someone wrote a standard will without using a שלישי, any קנינים before his פטירה, or the standard Halachic wills now being printed, can it be honored?

Yes. One can be סומך on רבי חיים עוזר (ידפ). רבי חיים עוזר ח"ב סב"ה—ידפ.)

6. An elderly man is an only son without children. He has no way of tracing his potential יורשים, (his uncles' grandchildren and great grandchildren). A שטר חצי זכר is impractical since there is no way to find the real יורשים to agree to distribution and the man wants to write a will. What should he be advised to do?

Write a will.

7. Is there any way that planting vegetables in חוץ לארץ could be a problem of כלאים?

No. (There is no איסור of כלאים in חוץ לארץ.)

8. May one plant a tomato-potato plant? (Above ground it grows tomatoes and below ground potatoes)

No.

9. May one plant a tree that grows five different types of...
 a) apples or pears?
 b) fruit?
 (עיין יו"ד סי' רצ"ה ס"ז ובפ"ת שם ס"ד בשם הח"ס)

לבתחילה, No.

10. If a "שם" appears on the computer screen may the screen be turned off or the program be closed or may it be deleted in a word processor?

Yes.

11. The 'שעטנז' prohibits trying on clothes known to be 'שעטנז'. How should we be 'נוהג למעשה'?

We are not נוהג like the חכמת אדם.

12. The mother of a married 'בעלת תשובה' was 'נפטר' and left no will. The mother was a 'גרושה' and besides the 'בעלת תשובה', she had one 30 year old son who is mentally impaired. He is able to take care of himself only with supervision, yet he is capable of being home alone. He can tell time, set his alarm and go to the store to buy food, but he can't figure out how much something costs nor does he know if he received the correct change. He is picked up in the morning and can perform some menial jobs like carrying tools. He once tried washing dishes, but wasn't successful. He can microwave hot dogs and other foods. His maturity level might be that of a 10 year old. The daughter has been legally made an executor of some sort and all the assets will be in her name, including an apartment.
 a) What is her status as a 'יורש'?

The son is the יורש.

- b) She will not be at this apartment for 'פסח', but the brother will. He will be bringing in 'חמץ'. What is her responsibility?

None.

13. Someone inadvertently bought chocolate coins for 'חנוכה' that he discovered afterwards had the words "In G-d We Trust" engraved onto them. He wants to know if he may eat them. (See pg. 68 Question #20.)
 (Asked by Rabbi Avrohom Reit)

If it appears to him as if he is 'מבוזה שם ה' how can we be מתיר such a thing?

14. Since many times he causes bleeding, may a dentist have his own father as a patient?

No.

(הג"ח: עיין סנהדרין פ"ד ע"ב סוגיא דבן מהו שיקיו דם לאביו רמב"ם הל' ממרים פ"ה הל' ז'
ושו"ע יו"ד סי' רמ"א סעי ג'-ידפ)

15. If an adult woman never received a Jewish name and now wants one, what is the preferred procedure?

The best way is to make a מי שברך for her husband and name her after saying אשתו. For an unmarried woman, one can make a מי שברך and say that the woman who until now was known as (English name) should be known as (פלונית בת פלוני).

16. a) A group had a sweatshirt made that had the פסוק כי מציון תצא תורה: on one line and מירושלים on the other. May it be brought into a bathroom?

No.

- b) What if it only said על פי דרכו?

No.

- c) Does the fact that it is written as a slogan and not a פסוק make a difference?

No. (It only makes it permissible to be written without שרמוץ.)

- d) Does it make a difference if it is a משנה in פרקי אבות?

No.

- e) Would it be acceptable if the משנה in פרקי אבות was rephrased as a slogan, "The Foundation of the World - Justice, Truth and Peace"?

Yes. (אין לדבר סוף אחרת.)

17. Is it permitted to bring a book into the bathroom that has on it G-d spelled out in full?

No.

18. A *shul* is running a fundraiser where clothing is being sold. Is it מותר to sell clothing that may have a חשש שעטנז?

שעטנז גמור may not be sold. It is advisable to put up a sign that the clothing has not been tested.

19. a) A man has a man's robe that he bought in Gerba, Tunisia. His wife wants to know if this is permitted to be worn, by a woman, somewhere else where it is not recognizable as a man's clothing?
 b) Would there be a difference in ארץ ישראל if Arabs can recognize the robe?

If it looks reasonably like a woman's robe where they are it is מותר.

20. How far does the חיוב of חמיו וחמותו extend? May the חיוב go so far as to potentially create בית שלום problems? (עיין שו"ע יו"ד סי' ר"מ סעי' כ"ד)

1. Even the חיוב of ואם אב כיבוד is only אב משל אב and there is no greater בן משל than loss of family, or שלום בית. (הג"ה: עיין שו"ע יו"ד סי' ר"מ סעי' ה'-ידפ).
2. The חיוב is מדרבנן.
3. A certain amount of common sense should be utilized. (see #21)

21. If a father and mother are divorced what obligations do the children have in the following situations.
 a) The father wants to invite his girlfriend to his daughter's wedding and threatens not to come himself if she is not invited?

There is no אב כיבוד in this case and they don't have to invite her.

- b) The mother doesn't want the father's new wife to be invited to any שמחה?

There is no אב כיבוד in this case and they may not listen to her since they have a חיוב to be מכבד the new wife (and ק"י the father himself).
 (They are not required to listen to the parent even if the request is not to invite any person. "She isn't asking them to bring her a glass of water".)
 (הג"ה: עיין בדרך שיחה של הרה"ג ר' חיים קניבסקי פ' יתרו דף רפ"ג ד"ה בושה—ידפ)

22. If a כהן volunteers to help someone with some מצוה, (i.e., build a סוכה) may he accept the offer?

Yes. (The כהן wants to do it on his own.)

(הג"ה: In fact, רבינו seemed to hold that asking the כהן to help out even in non-mitzvah activities would be מותר as long as it was not בזיון)

23. Rabbi Simcha Scholar asked the following 2 questions:

- a) A teenage boy was going through chemotherapy and there was a strong probability that he would become sterile. Is it permissible to remove זרע (in any way) so that, if all goes well, he can have children later?
- b) A teenage girl was going through experimental chemotherapy and there was a strong probability that she would become sterile. Is it permissible to remove her ovaries in an attempt to preserve them by freezing and to put them back at a later date?

They are בגדר חולים שיש להם סכנה, therefore if this takes away some of their apprehension and makes them feel better it is מותר.

24. a) May a person whose father is a כהן and whose mother's father was not Jewish marry a girl whose father was not Jewish?

Yes. (ממה נפשך)

- b) According to many אחרונים his mother's פסול is דרבנן according to רמב"ם she isn't פסול at all. What is his status as a כהן?

He has to be עולה מחמיר שלא לממא למת ואסור לשאר פסולי כהונה. **He may not be** ישראל but should walk out before רצה. **He receives an עליה** like a ישראל.

(הג"ה: עי' יבמות מ"ה ע"א ואה"ע סי' ד' סעי' ה' וי"ט וחל"מ וב"ש סק"ב וסי' ז' סי"ז וב"ש ס"ק ל"א שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ד שעה"מ פמ"ו מאי"ב ה"ג שו"ת ר' עקיבא איגר קמא סי' צ"א ואג"מ אה"ע ח"א סי' ה' אבל יש אצלי תשובה בשם מרן הרה"ג הר' י"ש אלישיב שליט"א שדעתו שלענין עליה יש לו דין כהן אבל מותר לו לקבל עליה כהן רק במקום שאין בביהב"נ כהן אחר וע"ע חלקת יעקב אה"ע סי' ל"ב ושרד"א ח"א סי' ע"א—ידפ)

25. A person whose parents are בעלי תשובה has always presumed that he is a כהן. His grandfather's מצבה has hands on them. He now wants to marry a גרושה is there any reason to question his status as a כהן? (עיי' אג"מ אה"ע ח"ד סימן י"א וי"ב)

No. (He may not marry her.)

III. אבן העזר

(1) יחוד

1. May a father and daughter who were מגייר be מיחד?

Yes. It is a biological מציאות.

(הג"ה: ושוב מצאתי דין זה באג"מ אבה"ע ח"ד סימן ס"ד—ידפ)

2. A couple adopted a girl and the wife died. May the "daughter" continue to live at home with the "father"?

There is no easy answer. (2 men, 1 woman at night would be מותר).

(הג"ה: ועיין באג"מ אה"ע ח"ד סי' ס"ד אות ב'—ידפ)

3. A couple, without children, is taking in a female foster child into their home. Is there any situation when the wife leaves the home that the husband will not violate איסורי יחוד?

In this situation, it would suffice that the wife is expected home at any time. If not, he may not stay alone with the child.

4. May a single girl take a job under the following conditions:

1. It is a two person office: the girl and her male boss?
2. There is a windowless metal door with only a TV camera to see who is outside?
3. The door can only be opened by a buzzer from inside or a key?
4. The door is always locked?

Yes.

(הג"ה: זה באמת שיטת מרן זצוק"ל באג"מ אבה"ע ח"ד סימן ס"ה אות ד'—ידפ)

5. Is there any ענין for a חתן not to sleep in the same house as the כלה?

None. Even in Boro Park or Flatbush, it would not be considered פורץ גדר. "Who made a מנהג of this sort can be created by this community even if they do it for צניעות purposes.

6. Are a brother, sister and another girl considered יחוד at night?

It is not יחוד while they are up, but this arrangement is אסור for sleeping.

7. Is it considered משמרתו even when the wife does not know that another woman is presently with her husband or only when she knows?

As long as the man is a מרתת and will expect his wife at any time there is no יחוד, otherwise there is.

8. Is a Jew allowed to be **מיחד** with a non-Jewish married couple?

No.

9. **בשעת הדחק** May a girl over 12 years of age babysit for a 10 year old boy (עיינן אהלי ישרון ח"א בהוספות דף 102 אות 2 שבשעת הדחק יש להתיר גדול עם קטנה אפילו עד בת ט' וע"ע שם בדף 104 אות 1 דהביא ממרן זצוק"ל דבשעת הדחק גדול יש להקל אפילו עד בת י"ב)

The **איסור** of a boy over 13 years of age with a girl under 12 would be a **דרבנן** (if she is not yet a **נדה**) and that is, perhaps, the reason for the **התר**. This, then, would not be the case here where the **איסור** for the girl over 12, (a **נדה**), is **דאורייתא**. If, though, the **התר** in the **אהלי ישרון** is based on the fact that she, (the 9 year old), is not **עצמה לביאה**, then it might be **מותר** in our case also. Nevertheless, if there is even a younger sister present, then the sister can certainly be considered a **שומרת**.

(הג"ח: ולפי זה מה שהתיר מרן זצוק"ל לעיל עד אפילו בת י"ב אינו מותר בערוה ממש וכן כתוב בהלכות יחוד של הרב דוד ריביאט פרק ב' סוף אות (B:d—ידפ)

10. A 3 year old girl, a 9 year old boy and an 11 year old girl need someone to sleep over and watch them at night. What **עצה** can be given? (Asked by HaRav Avraham Ort.)

- a) 2 adult men
- b) 1 adult woman

11. a) A woman and her two daughters live by themselves. Is it ever **מותר** for an unrelated male to sleep in their home?

While it would be preferable to be **מחמיר**, in a situation of **הצורך**, they can be **סומך** on the fact that they are all related.

b) Would this also apply to three sisters?

Yes. (הג"ח: עיין מש"כ באג"מ אבה"ע ח"ד סי' ס"ד בסופה—ידפ)

12. What is the status of **יחוד** with one's mother's sister or ones or father's sister?

אסור.

13. May a man drive in a car, for business, with a female co-worker if the trip is from New York City to Buffalo?

Only during the daylight hours.

(הג"ח: עיין מש"כ באג"מ אבה"ע ח"ד סי' ס"ה אות ד'—ידפ)

14. The mother of a **בעלת תשובה** has a boyfriend who, many times, stays in the house.

a) May the daughter sleep at home with her door locked?

Yes.

(הג"ה: ועיין באו"ה סי' רל"ט בשער הציון אות י"ז וראוי לסמוך עליו בשעת הדחק—ידפ)

b) May the daughter be around the home during the day when her mother is home?

She may be home only during the day, not at night. (הג"ה: *Possible reasons may be [1] held in 'מרן וצוק' ל [2] A mother, even if she is a פרוצה, may still be a שומרת for a daughter. [3] The mother may be a שומרת in this case since it is her boyfriend.—ידפ*)

15. Is a mother in law and son in law or father in law and daughter in law considered **ליבו גס בו** today?

Possibly not, but every case is different. If there is a five year old child present, it will certainly not be יחוד.

16. a) A woman was offered a job to work for the public school system as a home school teacher. This could create the scenario of coming to a home where there is only a child and one male parent. May she take the job?

Yes.

b) May she remain at the home if she encounters the above situation?

Yes. ("There is no יחוד during the day.) (ידפ—#4 בשאלה—ידפ)

17. If a **חתן** and **כלה** did not consummate their marriage after the wedding but did engage in other intimate activity before the woman got her normal **ווסת**, is **יחוד** permitted?

Yes.

18. There are those that are **מערער** on the **פסק** found at the end of **ח"ד** **אה"ע** סי' ס"ד. **אג"מ** אה"ע סי' ס"ד וז"ל שיחוד עם אמה ובתה ועם אמה ובתה או בת בנה פשוט שליכא איסור עכ"ל. Is there any validity to this wariness?

No. (*really held this פסק but those that are bothered by it are bothered because it is not מפורש בשו"ע*)

19. May a **חתן** and **כלה** stay alone, in separate hotel rooms, if there is a **חפת נדה**?

Yes.

20. A family has a live in non-Jewish maid. When the wife gives birth what options, besides moving out, would the husband have to alleviate the יחוד problem

a) Two other men.

b) His mother and sister.

c) Two children (including his own) who would recognize any inappropriate behavior.

21. May someone who watches TV or goes to the movies be considered a שומר for יחוד purposes?

Yes.

22. Is there any עצה for a woman with a sixteen year old son to have one or two women friends sleep overnight without having to invite others?

No. *(The friends would have to stay in a totally separate apartment or she would have to invite a minimum of **three** other women. The mother does not count as one.)*

(2) קידושין

א'. סידור קידושין

1. A couple was married by a reform rabbi. The wife also had a first marriage by a reform rabbi. There was no גט at the end of the first marriage. There are two children from the second marriage. They now want חפה וקידושין כדת משה. Is it מותר to be מסדר קידושין?

If they come to you, be מסדר חפה וקידושין.

2. May the son of a woman converted by “conservative” rabbis march down at his “father’s” sister’s wedding in order to preserve שלום בית?

He should not. But every case has to be treated carefully. (In general, there is no problem with a גוי marching, i.e., the brother of a גר—just with condoning or accepting a גוי as a Jew [for an intermarriage-ידפ].)

(הג"ה: ושוב מצאתי בן באג"מ יו"ד ה"ג סימן ק"ז אות ב'—ידפ)

3. Is it permitted to attend a wedding reception when a “conservative” rabbi is officiating at the wedding?

No.

4. A man discovered that one of the עדים at his wedding was a man who although שומר שבת was philosophically aligned with the Conservative movement. The מסדר קדושין was a relative and this man knows of no other non relative who was present that was שומר שבת. What are his present options?

He doesn't have to do anything.

5. Do a husband and wife who were מגייר require הבחנה before קידושין even after a negative pregnancy test and נידות?

After גרות they may live in the same house and marry *only after* three months (91 days).

(הג"ה: ושוב מצאתי בן באג"מ האבה"ע ה"ב סימן ד' דלכתחילה צריך להפרישם הג"ה—ידפ)

6. May one arrange a שידוך for 2 non-frum people?

Even though there is a good סברה to say אסור, the מנהג is to be מתיר.

7. The father of the כלה will only allow the wedding if there is a pre-nuptial agreement of the type now circulating with the הסכמה of some רבנים. What should be done?

Let someone else be מסדר קידושין and don't be involved with these agreements at all.

8. A woman claims that she was divorced with a גט from a previous marriage over 30 years ago, but cannot produce any proof for the divorce including the name of the בית דין. Her second marriage was performed by an orthodox Rabbi and she has a כתובה. The Rabbi was one of the עדים and his name is signed. May one perform the wedding of a child from the second marriage?

Yes. (But verify that the כתובה was written for a divorcee.)

9. May a כהן go out with a בעלת תשובה who admits to being a בעולה, but claims that she was never לנכרי?

No. (Non-observant women today have a חוקת מופקרת and cannot claim פה שאמר. The woman may be believed to say, though, that she is a בתולה.)

(הג"ה: עיין באג"מ אבה"ע ח"ד סימן מ' ומ"א ואפשר דשאני התם דהוי בדיעבד וצ"ע—ידפ)

10. May a כהן marry a בעולת עצמו? (They were living together and now want to get married.)

Yes.

11. a) A couple was married in Bukhara and their כתובה was signed by two people that were identified as relatives. How does one deal with this marriage?

1) Redo their קידושין מספק. The ברכת אירוסין ונשואין should be said דרך גמרא out of a גמרא. 2) Write a new כתובה.

- b) May this marriage be done during ספירה and, if not, may they live in the same house until their remarriage?

If you feel that they won't live together then they can stay in the same house and wait until after ספירה, otherwise do the wedding right away.

12. A woman known to be a מופקרת married a כהן with whom she had lived with for a time before they got married. They are now having marital problems. Is it advisable to try to save the marriage if we do not have any reason to believe that she ever lived with a non-Jew?

Yes.

13. a) A רב was very involved with a family in his community. The entire family became בעלי תשובה except for one daughter who was a מופקרת. This daughter is now planning on marrying someone who claims to be a כהן. Is there any עצה so that the רב may be the מסדר קידושין?

No. (He should explain that the daughter is אסור to a כהן.)

- b) Since we are dealing with people who are not *frum*, perhaps he is really not a כהן?

If he says that he is a כהן he is a כהן.

1. Is there any value at all to an אפרוף more than one שבת before the wedding?

There is no חיוב for an עליה. (It is just an excuse for a party.) The חתן will still have a חיוב on the actual שבת אפרוף.

(הג"ה: ודין חתן שהולך בדרך רחוקה ולא יהיה בעירו בשבת לפני התונתו עיין מ"א בשם הלבוש בסוף סימן רפ"ב—ידפ)

2. May someone, not שומר שבת, make a ברכה under the חפה?

Yes.

3. At a wedding of גרים after הבחנה:

a) Is a *Kittel* worn?

Yes.

b) Do they fast before the wedding?

Yes.

c) Does she walk around seven times?

Yes.

d) Is it necessary to write תנאים?

No.

e) May they see each other before the wedding?

In this case, since they are רגיל with each other; it is not necessary to stop seeing each other.

4. Does the כלה walk around the חתן seven times at a second wedding?

Yes.

5. Someone who is not interested in eating bread at the smorgasbord wants to know if there is a preference to yes wash or not wash until after the חופה?

The preference is to wait and...

a.) get as many ברכות as possible and

b.) wash for the מעודה after the חופה.

6. Is it מותר to invite a relative who is married שלא כדין with his mate?

Yes. If the קידושין are not תופס, they can't be referred to as Mr. and Mrs. But if they are תופס, (כהן לגרושה), they can be invited normally (no less than a שבת מחלל שבת.)

7. Why can a ring for a **קידושין בזמה** be simple gold since women don't know the worth of gold today?

women today don't get married because of the worth of the ring and they wouldn't (usually) care as to its worth so there are not (usually) many דעתיה סמכה questions. Therefore, if someone got married with a jewel it's possible that she would be ודאי מקודשת.

(הג"ה: עיין בשו"ע אבה"ע סימן ל"א ס"א ובס"ב ברמ"א ובחלקת מחוקק אות ו'—ידפ)

8. May someone go to a **חתונה** on a **יאהרצייט**?

The אבל תוך י"ב חדש should be like an הנהגה.

9. Is it permitted to use people who are "modern" as witnesses (given that some are **לאוין מותר** to certain **אומר מותר**)?

Preferably one should try to get other עדים without anyone being embarrassed, but in order to publicly disqualify someone you would need 2 עדים to prove the פסיל.

10. Is it permissible for a very close friend of the father of the **כלה**, who is an **אבל**, to receive a **כבוד** at a wedding, in a situation where the father of the **כלה** has no relatives?

Yes.

11. Is there any reason to be **מקפיד** that the first two **ברכות** of **שבע ברכות** under the **חופה** be said together?

No.

12. What would the procedure be if the **קידושין** accidentally took place before **ברכת אירוסין**?

ברכת אירוסין is not a מצוה and it is possible that if it is not said that it can be made even after נשואין.

13. Is it **מותר** for a **כלה** to go to the **מקוה** ten days before her wedding?

Unless there are extenuating circumstances, it is אמור. (It is בנדר a פנויה going to the מקוה בזמה"ז which is only מותר as a הכנה for the חתונה. This should be as close as possible to the wedding.)

14. For **צניעות** reasons a girl does not want to march down the isle at her sister's wedding? If she doesn't march down a third sister will also not march down. Her father is unhappy. She has the option, though, of escorting her grandmother to the **חפה**, should she march down?

Yes.

15. May one use his or her mother's brother's father-in-law as an עד?

Yes. There is no שייכות between them.

(הג"ה: עיין בחו"מ סימן ל"ג סעי' ב'-ו' וכן שמעתי דהתר מרן וצוק"ל לאחד להיות עד לחתום על גמ עם האה של דוד אשתו—ידפ)

16. May the משום ששמעתי שיש מפקפקים על זה? עדים be used as שדכונים?

Absolutely. (*Any הקפדה is "nonsense."* A נוגע בדבר has to have a reason to lie and the שרבן has none. Even if he lies [and the wedding really didn't take place] he won't be paid anyway.)

17. May the חתן וכלה take pictures together before the חפה?

Yes.

18. May a חתן use his grandmother's ring for the קנין קידושין if he acquires it with a קנין גמור if his intent is to return it to his grandmother sometime after the wedding?

Absolutely not! (*This strong posture was even at the cost of the שידוך.*)

19. Which direction should the חתן וכלה face while standing under the חופה.

The מנהג is for the חתן וכלה to face east and also towards the crowd as a כבוד הציבור.

20. Is there any reason for either the חתן or כלה to take their jewelry off for the חופה?

No.

21. If someone is leaving a wedding early and saying ברכת המזון, is he required to say ששהשמה במעונו?

Technically it would appear so, but no one does it.
(*So it should not be done.*)

22. May a man walk his adopted daughter down to the חופה? (In this case the כלה is his wife's daughter from a previous marriage.)

As long as he doesn't touch her there is no problem.

23. Are עדי קידושין actually required to see or know the כלה?

Yes. They should definitely be able to identify the בלה.

(הג"ה: ועיין בערוך השלחן אבה"ע סימן ל"א אות מ' מש"כ ע"ז וע"ע שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סימן מ"ט אות י"א—ידפ)

24. Do חתן וכלה have to fast into the night?

No. (*The מצאת הכוכבים in winter is to fast only until מנהג*.)

25. a) Does the practice of a bride **not** covering her hair at the wedding have the status of a מנהג to דוקא not cover her hair?

Yes.

b) Whose מנהג will take precedence, that of the חתן or that of the כלה?

The חתן (*But it is not a reason to cause a מחלוקת or a breaking of a שידוך*.)

26. Do a חתן or כלה need קבלה for fasting on the day of the wedding?

על פי דין, no. (*It would still be preferable if they were מקבל*.)

27. May a bride remove her veil covering from her head during the wedding?

Yes.

28. If the חתן wants to bring the כלה a flower at the באדעקין is there any הקפדה not to do so?

No.

29. If an אשכנזי רב is to be מסדר קידושין at the wedding of a תשובה חתן who is תימני, what obligation does he have to follow any מנהגי תימן?

None.

30. If a woman חדש י"ב תוך goes to a wedding with her husband does she have to walk out for the music?

She should.

31. Do the חתן וכלה fast on the day of their חתונה during ניסן?

(עין במשנ"ב סימן תכ"ט ס"ק י' ובסי' תקע"ג ברמ"א ובמשנ"ב שם ס"ק ז' ובערה"ש סי' תכ"ט אות ג' ובסי' תקע"ג אות ב')

Yes.

1. If a marriage took place after פסח or on ל"ג בעומר, would the שמחה of ימי שבעת ימי that follow override ספירה in order to allow the חתן to shave?

Yes.

2. May one take part in שבע ברכות if one didn't eat with the group?

Yes. (Though drinking soda is also a צירוף for זימון.)

3. If a כלה appears at a מנין without the חתן, do you say תחנון?

One can definitely be מיקל.

4. How full does the כוס של ברכה have to be in order to be considered מלא?

(עיין אג"מ או"ח ח"ד סימן ע' אות י')

Full. But practically speaking, it is not מעכב and one must consider each situation separately, (i.e., If the full כוס can spill on someone's carpet, etc.). Therefore, למעשה most of the time the situation will be בדיעבד.

5. Is there a preference to bring people to the כוס at שבע ברכות?

No. (הג"ה: ועיין מש"ב על זה לעיל בחיו"ד לענין ברית מילה—ידפ)

6. What may a חתן and כלה NOT do during the week of שבע ברכות because of the requirement of שמחה?

If either one is מוחל there are no limitations for the other.

7. a) What, if any, is the חיוב of the onlookers at a חופה for the שבע ברכות?

The חיוב is to be there as פנים חדשות. No one is יוצא the ברכות. They are said as שבה.

- b) Is there any different חיוב for שבע ברכות after the סעודה?

No.

- c) Is the person saying שבע ברכות being מוציא anyone with the ברכה?

No.

8. If one heard שבע ברכות at the חופה, is one still required to hear the שבע ברכות at the סעודה?

No. (Nevertheless, one must say ברכת המזון with a מנין unless he originally made a תנאי to leave early.) (הג"ה: עיין אנרות משה או"ח ח"א סימן נ"ו—ידפ)

9. What is the **חוב** of שבע ברכות?

The חוב is that שבע ברכות be said in this place.

10. Who is required to hear the שבע ברכות?

At least ten people (לכאורה *the פנים השרות should be amongst them.*)

11. If six people ate bread at a meal and four ate מזונות, may שבע ברכות be said?

The הלכה for שבע ברכות is the same as for ברכת המזון. (*Therefore, get a seventh to wash.*) (הג"ה: עיין או"ח סימן קצ"ז בכף החיים אות מו"ב—ידפ)

12. Does one drink from the שבע ברכות כוס של after סעודת שלישית if it is already זמן הבדלה?

The מברך will say בפה"ג then the התן and בלה (only) drink from both (הג"ה: וכן היתה דעת מרן וצוק"ל באג"מ או"ח יו"ד סימן ס"ט—ידפ). כוסות

13. Is the דוי הסר of פיוט said on שבת?

Our מנהג is to say it.

(הג"ה: ואע"פ ששמעתי שיש חולקים על זה העיד רבינו שבשבת אחת במלון גלענוויילד ברך הנאוואמינסקר רבי זצ"ל בסעודת הלילה בלי דוי הסר וביום ברך מרן וצוק"ל ואמר דוי הסר—ידפ)

14. If the חופה is before שקיעה and the סעודה is after צאת how does one calculate the 7 days for שבע ברכות ?

The שבע ברכות go according to the day of the חופה.

(הג"ה: עי' באבה"ע סי' ס"ב ברמ"א בשם שו"ת הרא"ש כלל כ"ז סימן ב' וע"ע בספר הנשואין כהלכתם פי"ד אות ז' בהערה 13 שכן היה שיטת הרבה אחרונים וע"ע בספר אוהלי ישרון ח"א סימן א' אות ד' שהביא בשם מרן וצוק"ל שבמקום שהחפה הסתיימה סמוך ללילה שיש להקל בדעת הכנסת יחזקאל המובה בפ"ת שם—ידפ)

15. In general, if one starts the wrong ברכה in the שבע ברכות, need they stop and go back to correct it?

No. (*The exception is יוצר האדם since one might not need to repeat it after saying יצר אשר יצר. Therefore, if יצר אשר יצר was completed one should not go back to יוצר האדם. It will be said after the סעודה.*)

(הג"ה: וע"ע אג"מ אה"ע ח"ד סימן פ"ח אות א'—ידפ)

16. May an אבל (male) have a שבע ברכות in his home if he will not be part of the סעודה?

Yes.

17. People originally married **שלא כדין** now remarry...
 a) to each other... b) to others ... **שבע ברכות**, are there כדין?

No. There are never שבע ברכות in situations where both the חתן and מונה בלה have been.

18. Is it necessary to hold the **כוס של ברכה** from the bottom?

No. (The bottom and the side are the same as long as you use all five fingers.)

19. Is it מותר for an אבל who is י"ב חודש to make a **שבע ברכות** on שבת?

It is not preferred.

20. If a חתן is present at a מנין for שחרית or מנחה, but is not davening at the מנין, is תחנון said?

No.

21. A person was in the middle of his meal at home and then was מפסיק to go to a **שבע ברכות** in a new מקום. If he does not eat פת in the new מקום, but does eat other things, can he be counted into the minimum 7 for ברכת המזון?

No.

22. If on the last day of **שבע ברכות** the meal was not finished before שקיעה. Is it appropriate to have people *bentch* and then continue the meal afterwards or is this considered גורם ברכה שאינה צריכה (עיין או"ח סי' קפ"ח בשע"ת ס"ק ח' ד"ה וה"ה)?
 (לר"ח)

It is appropriate to *bentch*.

(*It is not a שבע ברכות since you want to say ברכה שאינה צריכה.*)

(הג"ח: וע"ע בספר אוהלי ישרון ח"א סי' א' אות ה' בשם מרן זצוק"ל שעד 40 דקות אחר השקיעה מותר לברך—ידפ)

23. a) May one listen to or play music for a **שבע ברכות** during ספירה?

No.

- b) A girl who is in אבילות for her father is getting married. May there be music at her **שבע ברכות**?

No.

24. Is the rule of שמחה for חתן וכלה the same as ברכה so that it ends after 7 days at שקיעה or does extend מעת לעת even into day eight?

It ends when ברכה ends.

25. a) A man was at the חופה and sat down to eat at the beginning of the meal but he didn't stay for שבע ברכות, may he be counted in as פנים חדשות later in the week?

לבתחילה this should not be done. In a שעת הדחק situation one can be ערוך השלחן סומך on the

b) A man was not at the חופה and sat down to eat at the beginning of the meal but he didn't stay for שבע ברכות, may he be counted in as פנים חדשות later in the week?

Yes.

(3) כתובה

1. A כתובה was written in Atlantic Beach, New York, but only said בנא יארק באמריקא הצפונית. Need it be rewritten? (Asked by Rabbi Feivel Wagner.)

No.

2. How does one write the מקום into a כתובה if the marriage took place on a ship?

You write where it is docked. If it is sailing, it must state that fact and the name of the boat.

3. How would one correctly construct a כתובה for a couple that had previously been married כדן שלא?

- a) מהרייכי כסף זוי מאתן
- b) מבי נשא (if she had a parent)
- c) No title after her name
- d) Leave in word “דא.”

4. If a wedding takes place בבין השמשות, which date should be written?

The earlier date. (Either is all right בדיעבד.)

(הג"ה: עי' אנ"מ או"ח ח"ה סי' ט' אות ב' בכתובה שכתובה ביום והחופה בלילה וצ"ע—ידפ)

5. Is there such a name as יחד or יכד?

If she says that it is her name and that was how she was known, then that is her name.

(הג"ה: שוב מצאתי את השם “יכד” בנט מסודר בדף קס"ו בשמות נשים הישנים ושם איתא דיש מדינות שהמבטא הוא בדל"ת עיי"ש—ידפ)

6. How do you spell Kalman?

א. spelled without קלמן

(הג"ה: וכן הוא לענין זלמן עיין איגרות משה אבה"ע א' סימן ק"ל—ידפ)

7. Does an adopted girl who is מותר לכהן require any special designation on the כתובה concerning her adoption, if she uses her adopted father's name?

No.

8. Is there any real difference between קנינא or וקנינא in a כתובה?

No. [Whatever would be written, i.e., wrong spelling would be בשר.]

9. In a כתובה for a גיורת...

a) What is placed instead of בתוליכי?

גיורתיכי.

b) Should you write אבריהם after אבינו?

Yes.

c) Should you write מבין נשא?

Yes.

d) If the גיורת was raised in a home with a biological father who was Jewish, may his name be put into the כתובה?

Yes.

e) May she be considered a בתולה לענין מאתים זון even though she was מגייר at age 17?

Yes.

f) How is the wording constructed?

בתולתא גיורתא.

10. If someone says that his name is *Lazer*, is *Lazer* or *Eliezer* written into the כתובה?

ליזר.

11. How is Astoria spelled?

אסטאריא.

12. What is the correct spelling of New Jersey?

נוא דושערזי.

13. What is the correct spelling of Studio City, California?

סטודיא סיטי מתא במדינת קאליפארניא.

14. Are there any "yud's" in the names מינדל, הערשל, or בערל?

(עין שו"ת אגרות משה חלק אה"ע א' סימן קל"ג)

Only after the 'מ' in מינדל.

15. According to מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ד סימן מ' אות כ' it would appear that it is preferable to write the last names of the חתן וכלה in the כתובה. Why didn't מרן זצוק"ל ever do it himself?

Not everything that is preferable in theory is necessary to be done in practice. (מרן זצוק"ל: הג"ה) *writes himself that it is not מעבב for a כתובה. In דיני ריני it is מעבב and in fact, מרן זצוק"ל did sign with his last name when he himself signed as an עד.—ידפ.]*

16. A woman was married by a "conservative" rabbi without עדים כשרים. Later a traditional "conservative" rabbi with European training was the "מסדר גט."
a. Does she need another גט?

If you can verify that the rabbi used סופר כשר with עדים כשרים, then a new גט is not needed. Otherwise, be מסדר another גט.

- b. Is הבחנה needed if a new גט is arranged?

הבחנה she needs לכתחילה.

17. Someone thought that his name was just דוד. Sometime before his wedding, he found a note from a grandfather who referred to him as דוד מאיר. What name should be put into the כתובה?

It is preferable that he start calling himself דוד מאיר (ex. for עליה לתורה) in order to write it in the כתובה.

18. How should one write the name of an adopted child on a כתובה?

- a) **For a male, one can write the name of the person בן his adopted father.**
b) **For a female who is מותר לכהן, you may do the same.**
c) **For a second marriage for a female who is אסור לכהן anyway, you need only note that designation, i.e., מתרכתא.**

19. How should one write a כתובה for a woman whose father is not Jewish?

Write her name בת her mother's father's name.

20. If the מסדר קידושין is presented with a made-to-order כתובה with the עדים to be signed side-by-side, what should he do?

He should not use it. (The חתן וכלה have the right not to pay for it since it was not made properly.)

21. What is the correct spelling of Benzion? (עיין בית אפרים אבה"ע סי' צ')

בן ציון.

22. Is it permitted to use people who are "modern" as witnesses (given that some are אומר מותר to certain לאוין)?

Preferably one should try to get other עדים without anyone being embarrassed, but in order to publicly disqualify someone you would need 2 עדים to prove the פסול.

23. How long after שקיעה may one...

a) daven לכתחילה שמע לקריאת שמוע לכתחילה?   b) write a כתובה with the later date לכתחילה?

לכתחילה in all cases the זמן is 50 minutes. [a) *why shouldn't a person wait?*
b) *In a regular situation the rule is המוציא מהבירו עליו הראיה so the future לוקח would have to prove that the wedding took place on the later date. This question certainly exists until 50 minutes.*]

24. If a pre-printed כתובה prepared by the חתן had the word יום already printed in the section for the date and the חתונה was on the second of the month, may the כתובה be used לכתחילה even if another כתובה is available?

Yes. (Even though the grammar will be incorrect it is not **מעכב**.)

25. If there were corrections made in a כתובה and the corrections were noted at the bottom, but the עדים didn't sign below the notes, is the כשר כתובה?

It will only be a problem if the correction was in the a) names or b) מאתים, etc.

26. How does one decide the correct name, for the כתובה, of a local that might be called different names?

Use the official name that is used by the post office to deliver the mail to that local. ("That is why we don't write Boro Park but just Brooklyn.")

27. Is there any problem if the כתובה has a design below the words?

No.

28. The מסדר קידושין just wrote כאן ברוקלין and nothing else on the כתובה to denote the location. If this was noticed by another רב before the חופה is it necessary to ask that any change or addition be made?

No. (It is not **מעכב**)

(*הג"ה: I was present when רבינו was given the כיבוד to read such a כתובה under the חופה.—ידפ.*)

(4) גט

1. A woman was married by a reform rabbi on תשעה באב. Her “husband” lives in central Connecticut and arranging a גט would be a big טרחא and expensive. Should one push for the גט?

Absolutely.

2. A woman converted through “conservative” rabbis and married a Jew. She now is contemplating divorce. Is there a הקפדה that she should not get a גט thereby possibly condoning her גרות?

If she does not ask for one, we need not get involved but if she requests a גט, we should not refuse. Nevertheless, she should not get a פטור so that if anyone wants to verify her situation they must call the מסדר גט who can explain the situation.

3. What is the correct spelling of New Jersey?

נױא דזשערזי.

4. A woman had a “conservative” marriage and a “conservative” גט. She “remarried” and had a child. The former husband now wants a גט with an orthodox בית דין. Should it be done given the potential ריעותא to the child?

Yes, but someone should be careful to keep a record of all the information and documents for the protection of the child.

5. A man claims that his גט is פסול because his original understandings were violated. Is there any merit to this claim?

The גט is good but his wife can not remarry since there is a לען on the גט.

6. A woman was מוחזק to be Jewish. She received a secular divorce from the courts. When she went to remarry she discovered that her mother’s mother wasn’t Jewish and she was מגיר. Does she need a גט from the first husband?

Yes. To not need a גט we would need absolute verification through halachically acceptable documents or עדים that the grandmother wasn’t Jewish.

7. What is the best way to organize a גט in a situation where a divorce agreement needs to be filed in court and neither side trusts the other? (Someone suggested making the שליח על תנאי that the papers are filed.)

We do not use תנאים at all. If the husband trusts the רב that is the מסדר גט then the גט can be written, a שליח can be appointed and the רב can be trusted not to finish the proceedings until the papers are filed.

(הנ”ח: ושוב דברתי עם הרב אלימלך בלום ואפילו לעצת רבינו לא הסכים משום דהיה נראה לו כתנאי—ידפ)

(5) אישות

1. Someone had a play in school where he was asked to wear a skirt (for פורים, but not on פורים).

a) Should one make a מחאה in the school?

No.

b) Should I stop him only?

No.

c) Is there something wrong?

Yes.

2. What איסור is there for girls to wear pants?

פריצות של פיסוק רגלים.

(הג"ה: עיין פסחים ג' ע"א ברש"י ד"ה בזה כתיב—ידפ)

3. Is it מותר to listen to a tape of a woman singing?

The איסור of ממש אשה קול does not depend upon הרהור. Otherwise, the שאלה depends totally upon הרהור. Knowing or not knowing the woman does not make the halachic determination, הרהור does.

(הג"ה: ע"ע באוצר הפוסקים סימן כ"א אות ה'—ידפ)

4. A married woman has psoriasis on her head and the doctor recommended keeping her hair uncovered. May she do so?

She may go with her head uncovered.

5. a) May a girl's choir sing for men in a nursing home?

No.

b) Does it require a מחאה?

No.

6. What is the basis of the מנהג that a יולדת does not go out until she hears קדושה?

There is no such מנהג.

7. May a woman wear a skirt with a slit *below* the knee?

It's אסור. (צניעות)

8. May a girl who is majoring in music take a sight singing class which would require her to sing in the class in front of male students?

No.

9. Is a woman permitted to sing in front of her father or brother?

Yes.

10. Is a married woman allowed to be פרוע ראש in front of her father or brother?

Yes.

11. Is a woman allowed to dress informally (e.g., short sleeves) around the house in the presence of her father or brother?

Yes.

12. In front of what age boy should a girl not wear pants or sing?

(עיין אג"מ או"ח ח"א סימן כ"ו)

12 years old.

13. Are there any differences between the different types of aunts for the קולות של שו"ע אבה"ע סימן כ"א ס"ז noted in איסורי קירוב?

A father's sister and mother's sister are the same. An uncle's wife has the same status as the other עריות.

14. What are the גדרים of ונישוק with...

a) a brother?

Even according to the רמב"ם it may be מותר since it is not meant as דרך חיבה.

b) a father, when the the daughter is an אשת איש?

(עיין אג"מ אבה"ע ד' סימן ס"ג בסופה)

Nothing wrong. (ל' *kissed his daughters and granddaughters after they were married.*)

15. Is it permissible for a man to go to physical therapy school knowing that he will have to practice on women?

It will depend on the person and his ability to be מעיד on himself that he won't have הרהורים.

16. May two boys sleep in the same bed?

Yes.

17. May a woman nursery school teacher sing with the children at a performance where fathers are present?

No.

18. Is there any ענין at all for a woman to be מקפיד on a female hairdresser to...
a) cut her hair?

No.

- b) cut and comb her *shaitel* on her head?

Certainly not a problem.

19. May one sell a 'V' neck dress when the buyer specifically state that she plans on wearing it without a shirt underneath. (The same would apply to skirts with slits. See above question #7.)

Yes. They have a right to buy whatever they want and you have the right to sell it. (*This is an item that can be gotten anywhere.*)

20. Should a women allow her ovaries to be removed when already going in for a hysterectomy since it removes the chances for ovarian cancer?

(עיין שו"ת אגרות משה חלק חו"מ ב' סימן ע"ג אות ז')

No. (*The תשובה הג"ה: only dealt with the permissibility of the procedure not its advisability. I have since discovered that there are also counter risks to a women entering menopause prematurely.* -ידפ.)

21. A woman "married" a non-Jew without a גט from her first husband. What is the status of the daughter from the "second marriage?"

It is a ממזרות by a non-Jew and an איש. *אשת איש* that there is no *ממזרות* in *הלכה מפורשת* by a non-Jew and an *איש*.

22. A couple is married thirteen months and don't have children. The wife wants to start fertility testing. May the husband also agree to be tested at this relatively early time? (עיין אג"מ אה"ע ח"ב סימן ט"ז)

No. (*If she is prematurely nervous about her situation then let her go through her testing first.*)

(הג"ה: ובדבר מי שיש להם כבר בן ובת עיין אג"מ ח"ד אה"ע סי' ע"ג אות ג'—ידפ.)

23. a) A woman is teaching developmental disabled Jewish children in a high school. Is physical contact with the male students permitted?

No. (*They do not have the status of שומה, still have feelings and so does she.*)

- b) Would it be different if the students were Down's syndrome?

No. (*They certainly have the status, at least, of פְּעוּמוֹת.*)

24. Is it permitted for girls acting in a play to wear ארבע כנפות with ציצית?

Yes. (*The בגד של מצוה is never considered כלי גבר. If it would have been a real בגד with כנפות 'ד, it would have been אסור.*)

25. A girls family is going to Eilat and wants her to go scuba diving with them. If she wears a skirt would it be permissible?

If there are others around she should not go. (It is very unlikely that the skirt will accomplish anything.)

26. A girl has for many years slept in pajamas with men's pants. May she continue to wear them to sleep or perhaps may she sew up the front?

They are most probably not that recognizably different then the pajamas made for women (and therefore would be מותר). If she sews up the front they would definitely be acceptable.

27. May a divorced couple stay in different rooms at their daughters home at the same time?

Yes. (*As long as the ex-wife is not "married without her husband around", he is not a כהן and there are no יחוד issues.*)

(הג"ה: ועיין שו"ע אבה"ע סימן קי"ט סעי' ז', ח' ומ' ובג"כ שם לבירור הדברים—ידפ)

28. A girls seminary is taking about one hundred of their students to a hotel for a school *Shabbaton*. If the school has its own dining room and no men are in the room, is it appropriate for the girls to sing זמירות at meals even though it is most likely that the singing can be heard outside of the room?

It should not be done.

29. If a female teacher prepared a גמרא on her own in order to teach an advanced class of girls, may she teach them the גמרא?

(עיין יו"ד סי' רמ"ו סעי' ו' וז"ל צו חז"ל שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים: כל המלמד את בתו תורה, כאילו מלמדה תיפלות עכ"ל דמשמע דיש איסור רק על אנשים ללמדן)

It should not be done. (*What difference does it make who is מלמדה תיפלות?*)

30. A woman does not wear red nail polish because she feels that it does not conform to normative צניעות standards. Her husband wants her דוקא to wear red nail polish and it is causing discord in their home. May she compromise on this issue?

Yes.

IV. חושן משפט

1. How does the דין of גרמי translate למעשה? Does it require one to pay מפנים משורת or does it mean that I really owe the money, מעיקר דדינא, only בית דין is not empowered to extract it?

I really owe the money, but it is somehow still different than a מויק בלי עדים. Therefore, the חיוב is different.

2. A broker makes 4% commission on transactions under one hundred thousand dollars and only 3% on transactions over that amount. A customer gives \$100+ thinking that the commission is 4% and at the time so did the broker. Now the broker knows that if she breaks up the investment she makes \$1,000 more. She holds that this would be לפני עור. Is she right?

Absolutely.

3. When are ערכאות considered אסור?

a) **If there is a עבודה זרה of שאלה.**

b) **If one of the people wants to go to בית דין.**

(Otherwise people have the right to have anyone they want adjudicate or arbitrate their case.)

(זוה משנה מפורשת בסנהדרין ב"ד ע"א ולא גריעי ערכאות משלשה רועי בקר.)

4. Does the מחיצה for a landing in a house also require ten טפחים or is that only a דין in מעקה for a גג, but for the landing any שמירה הרגיל will work?

It requires ten טפחים.

5. If one rents a car for a צדקה institution for five days and adds two more days for himself, who is נהנה from the savings of one week over seven individual days?

The person doing the renting.

6. A book dealer sold תפלין פסולין that he received בחזקת כשרות and then sold בחזקת כשרות. Is he responsible to return the money five years later if a סופר says that they were never כשר?

חייב על הכל.

7. A child fell at recess in school. May the parent sue the Yeshiva knowing that they have insurance?

Only if the Yeshiva agrees.

8. A mother was paying the insurance for her estranged 20 year old son's car and she received an insurance settlement due to an accident that he had. Does she have to give it to him?

Yes.

9. a) Is it מותר to retape from someone else's tape if the original tape was taped...

1) עיין אג"מ ח"ד סימן מ' אות י"ט? באיסור

No.

2) Would it be מותר if the original was taped בהתר?

No.

- b) Is it מותר to use the tape taped באיסור?

Yes.

- c) What do you do with tapes already taped באיסור?

Erase them or buy a tape.

- d) May one retape a tape of a גוי?

If it is legal מדינת דמלכותא to tape for personal use, the גוי can not be מקפיד.

- e) How does one judge when it would be מותר to copy a tape?

Whatever the מוכר would consider reasonable.

- f) May one copy old tapes that are no longer being sold in stores?

Yes.

10. a) A Rebbe is retiring after 21 years. Is the yeshiva obligated to pay him any העניקה?

Yes. *(The amount is equal to one month of his salary for every year of service.)*

- b) May the yeshiva deduct any monies contributed to a pension plan?

Yes, but not any monies contributed by a third party (e.g., Gruss Fund).

11. A **בחור** in Yeshiva owns a car and drives at occasions to Brooklyn as a taxi for others and thereby earns money.

a) May someone else compete for money?

Not if the first one is מקפיד.

(It will be אכור even if the driver is going anyway since it takes on the appearance of business)

b) May someone else drive for nothing when he is going anyway?

Yes.

c) May someone else drive for gas and tolls when he is going anyway?

Yes, he is going anyway.

12. A woman called that she took \$25.00 from the safe in her office and now she wants to return it. Must she inform her boss of the return?

No—עיינ אנ"מ החו"מ ה"א סימן פ"ה בא"ד ומה ששאלת באות מ"ו וכו'—

In this case the money was taken from a safe and ממ"נ if it was counted and known to be missing then it will be counted and known to be returned. If not, it is not necessary.

13. Does a court case or דין תורה with a Jew during אב have the same הלכה as that with a גוי?

No.

14. שרה and רבקה disagree over who has the חזקה over a seat in the עזרת נשים. שרה decides not to create a fuss and moves to a new seat. Sara's husband wants the רב to intervene. The רב refuses since Sara is not complaining and the husband is not בעל דבר. Over a one year period the husband brings up the issue a number of times, each time the רב saying that if שרה doesn't make an issue, the question is moot. Sara's husband now threatens to leave the *Shul* unless Sara takes the issue to a דין תורה decided by the רב. Does Sara's מחילה one year ago make the issue moot now, irrespective of the original issues?

Yes.

15. If there is a disagreement between two parties over a contract arrangement, i.e., a lease, how does the הלכה deal with the issue?

It is solely a דינא דמלכותא issue and the חושן משפט issues are moot. Whatever the prevailing state and federal laws dictate are enforceable.

16. A tenant complains that certain services were not provided and there is no set law as to what monies can be withheld.

a) If the services were not provided באונס, may the tenant withhold rent?

Yes.

b) How much?

It must be decided by a דין תורה.

17. May one use קרובים for התרת נדרים (עין יו"ד סי' רכ"ח ס"ג)?

It is better not to, but בשעת הדחק, it is מותר.

18. A מוכר tells a לוקח that if he can get a specific item at a price lower than "X," then he will give it to him for nothing. They then call a store that is selling the item for a lower price by mistake and as soon as the other store owner realizes his mistake, he raises the price. Must the מוכר give it away דבורו לקיים דבורו?

Yes. למעשה the item was being sold at the lower price. (Given that the lower price was not within the range to be אונאה.)

19. If a credit card company loses track of a customer over a period of fifteen years, does one have an obligation to contact them and inform them of the debt?

Yes.

20. May one use his or her mother's brother's father-in-law as an עד?

Yes. There is no שייכות between them.

(הג"ח: וכן שמעתי דהתר מרן וצוק"ל לשמעון לחתום על גמ עם האה של דוד אשתו וע"ע חו"מ סי' ל"ג סעי' ב'-ד' ופשוט—ידפ)

21. A person works for a yeshiva and is owed a substantial amount of money. He wants to know if the yeshiva could "pay" for the wedding that he is making and save him the tax which he would than deduct from the money owed him?

Not only is this אסור but it also has the potential of creating a חילול השם.

22. A man hid property before the war in Europe. The children who survived tried finding it after the war with no success. After sixty five years and ten years of research one grandson found the property. Is the property הפקר, is there any דין here and does the finder have to share it with the other heirs? (עין שו"ע חו"מ סימן רנ"ט סעי' ז')

This is a דיני ממנות issue and everyone can have a claim in בית דין.

23. Someone is selling new clothes. One of the garments became soiled and needed to be cleaned. May this item still be sold as new?

Yes.

24. A man was doing well during the dotcom boom and had invested in a company that gave him paper profits of four million dollars. He discovered that a frum person that worked for him had embezzled five hundred thousand dollars. Thinking that he was really wealthy he ignored the גנב until the market suddenly fell making all of his stock basically worthless. He now decided to sue the גנב. The גנב originally only wanted to go to ערכאות and refused to go to בית דין. He was sued in court where he lost. The גנב will never really be able to pay. The man has two questions.

- a) Was his earlier decision not to act a מחילה ?
 b) Given the fact that the גנב chose to go to court does he have a right to "punish" the גנב so that it prevents him from stealing from others?

Once the גנב went to ערכאות he doesn't need to go to a תורה דין.

25. Reuven is in the widget business. To certain clients, including Jewish owned company X, he has a special price of \$5.00. Reuven's competition sells this product for \$5.50. The non-Jewish buyer at company X tells Reuven that he can bill company X at \$5.25. May he?

He should not do it. It does not matter if the business is Jewish owned or not. It has the potential to be a serious חילול השם.

26. A woman bought a pair of shoes on sale for \$69. Afterwards she is called and told that there was a mistake and the shoes are really \$99. What should she do?

Pay the \$30 or return the shoes.

27. May a boy apply to Touro College without intending to go there if his intention is only in order to get a better scholarship offer from YU?

No.

28. If one is allowed a limited amount of paid personal days may they "call in sick" instead of using the personal days?

No. ("It's not legal.")

29. What responsibility in דיני ממונות does one have to a doctor when one misses an appointment? (Asked by Rabbi Haim Schwartz.)

If the doctor has real appointments, then outside of a real אונס, it would be an עולה to cancel an appointment in the last minute; nevertheless, there is no חיוב ממון if the doctor is not תובע.

30. a) Is one permitted to testify in court that he heard a threat of criminal action against a certain family in order for the family to get an order of protection against the person threatening?

Yes.

- b) If the person threatening comes around may they call the police?

If they are afraid, what's the שאלה?

31. One boy sees another stealing CD's from a record store owned by a non-Jew. If talking the thief won't work what may one do?

Report it to his parents or a רב. To report it to the store owner runs the risk of his getting caught by the owner and possibly severely beaten.

32. A woman hit a car bumper and the damages were estimated at \$1300. Afterwards, before the car was either paid for and fixed, it was hit again and the bumper was replaced for \$2200. Does any money need be returned?

The second person does not owe more than \$900.

33. a) Is one permitted to correct a bank mistake in your favor on an account of ממון צדקה?

Yes. (מקדש שם שמים *can also be צדקה*.)

- b) If a ישיבה is גורם a הזק (by bouncing a check and causing bank charges) is anyone חייב בדיני שמים?

Yes. (חייב בדיני שמים *is really חייב we just can't collect it. If the גבאי was a פושע then he would have to pay out of his own pocket.*)

34. Someone parked his car at a *shul* with no car next to him. When he returned a new car was parked next to him. When he opened the door he accidentally dented the door. What is his payment responsibility?

He will be responsible for the entire depreciation of the car (which, in this case, may be substantial). Here the דינה דמלכותא is to his advantage since he will only have to pay to fix it.

35. A seminary in ארץ ישראל accidently sent a transcript to a college in the US stating credit for a physical education course that the girl did not take. Is she required to correct the error?

No.

36. By error a head counselor contracted to pay a counselor \$800- thinking that she was in a higher grade. At her grade level she should have received \$700-. When the head counselor discovered the mistake the 15 year old girl was מוחל the \$100-. Does she need permission, על פי דין, from her parents to be מוחל since she is still סומך על שלחן אביה?

No. (And without מהילה she would have had to pay \$800-.)

37. Someone bought a diamond from a frum friend when he got married. The diamond was 1.1 carats and the buyer was told that although the price was \$1500- a carat he was charging him just the \$1500-. Seven years later he went for an appraisal and was told that the diamond had a serious flaw and at the best it is not worth more than \$950-. The seller is no longer in the jewelry business. Does the buyer have any recourse?

First you have to verify that the prices have not greatly changed. If they haven't than if the buyer does not suspect the seller of purposely trying to fool him he should still forget it.

38. A yeshiva has two dormitory buildings across the street from each other. In one building someone has the concession to the soda machine. May one of the students in the dormitory across the street from the soda machine sell sodas from his personal refrigerator or would this be הסגת גבול?

אסור משום הסגת גבול.

39. ראובן lost \$10.- in shul and it was found soon after by שמעון who in turn gave it over to be put in the *pushka*. שמעון puts his hand in his pocket and realizes that the money is missing and asks if anyone found it. May it be given back to him or was הקדש already קונה the money?

(עיין בבא מציעא כ"א ע"ב ד"ה המוצא מעות רמב"ם הל' גזלה ואבדה פי"א הל' ז' שו"ע חו"מ סי' רנ"ט סעי' ג')

According to סברה it may be given back but all we have is the גמרא and there we find no exceptions.

40. A woman who was "married" to a non-Jewish man was having marriage difficulties. Her בעלת תשובה sister wants to know if it would be מותר to send her to a *frum* therapist who might direct her to divorce the non-Jew?

A *frum* therapist would not be allowed to get paid to do marriage counseling as a pretext to break them up.

41. May one have expensive equipment sent to New Jersey in order to get out of NY State tax?

Only if it is legal.

42. A man needs intravenous treatments for three days in a row at the beginning of each month. He has a choice of leaving a shunt in his arm for the three days or having a new one put in every day. For personal reasons he prefers to have a new shunt daily (he can't shower while it is in) but is concerned that sticking a needle daily is causing an unnecessary חבורה. What may he do?

Whatever is more comfortable.

43. A student in a college wanted to buy a text book from a *non-Jewish* commuter student she had met on campus. The girl said that she would lend it since she wanted it to keep for herself. She gave her cell number and dorm address and told her to call her after the semester was over to meet and return the books. She called her and the number didn't go through. She tried to get in touch with her at the beginning of every semester for three semesters and can't find her. May she now sell the books or throw them away, since she has no need for them?

No. *(She has to hold them until she finds her. Since she doesn't know why she wanted to keep them, selling them might lead to a חילול השם.)*

44. Is there any איסור of גניבת דעת or otherwise to threaten to go to court even if you have no intention to do so?

It will depend on the intent. *(If one is threatening to go to court in order to get the other party to go to a דין תורה it would be מותר but to force a negotiated deal outside of בית דין in this way would be unacceptable.)*

45. Rabbi Shlomo Miller claims that מרן זצוק"ל held that an abortion before 40 days was מותר if the woman was in danger of a nervous breakdown? Is this so?

It is מותר even after 40 days. *(This is considered מכנת נפשות.)*

46. Is it permissible to take a business idea learned at work i.e., a form of real estate speculation, and start one's own business venture knowing that one's old boss didn't want anyone to know this idea?

Yes.

47. What may one do with articles of clothing (hats, gloves, coats, etc.) that one finds in ones home that were forgotten by guests?

יהא מונח עד שיבוא אליהו. *(One would be permitted to dispose of the items if they become worthless. This is very common today in America. After 10 - 20 years even a coat would not have any value.)*

48. A man was offered a job as the town prosecutor. May he accept the job?

No.

49. A person was involved in an auto accident with a non-Jew. The other party offered to pay for the damages without involving the insurance company. The estimate was for \$700.00 and it was paid. The actual cost turned out to be only \$600.00. Is he required to return the \$100.00?

Technically, it is מותר to keep the money but he should return it.

50. Reuven, Shimon and Levi bought a house together. The deed is in all of their names. Reuven took out the complete mortgage for this house in his name only. At the closing the other two owners were required to “sign off” that the entire house should be mortgaged to the loan. All three are paying off the mortgage. Now, after the fact, how can they construct שטרות to alleviate issues of ריבית?

First figure out how much of the house presently belongs to each. This would require calculating the amount paid by Shimon and Levi until this point as בולו קרן. Once this is done transfer he entire remaining interest in the house that is being financed by the mortgage to Reuven (no money need pass hands since the amount is covered by the loan that Shimon and Levi received from Reuven that he will now forgive). Before the next mortgage payment comes due have Reuven sell a two third share of his ownership back to Shimon and Levi for an amount equal to two thirds of his remaining payments (interest included) to the bank.

(ושוב חזר רבינו על עצה זו משום דנראה בהערמה אא"כ ישלם ראובן ממש את כל הכסף שהוא חייב לשמעון ולוי לזמן קצר ובשיקנו שמעון ולוי שוב את הבית יכולים הם להחזיר לו הממון.)

51. Is one permitted to declare bankruptcy if one has Jewish creditors?

Yes. Money is lent על דעת בן דעת.

(הג"ה: וכן משמע מתשובת מרן וצוק"ל באג"מ חו"מ ח"ב סימן ס"ב—ידפ)

52. A person was selling his home for \$285,000. When he came to the closing he was asked by the buyer to have the documents say that the sale was for \$300,000. (It appeared that the buyer had reported to the bank that the sale price was higher in order to get a larger mortgage.) Are there any conditions by which the seller may do this?

No. *(רבינו was greatly distressed by the question itself. “Everyone knows that you are not permitted to lie yet they look for a heter.”)*

53. A family is always having guests over שבת and over the years many items, like gloves and scarves, have been left. There is no way to know to whom they belong. What is the status of these items?

After such a long time the items are very likely הפקר.

54. A private person was asked by the parents of a boy to “red” a certain *shidduch* which turned out to be successful. No specific amount had been previously discussed and after consulting with numerous friends, they gave the *shadchan* \$1500, an amount above the average that they had heard. The *shadchan* wanted \$2000. Are they מחויב to acquiesce?

No, but even if the *shadchan* is acting improperly they should give it anyway.

55. If a person is in an automobile accident with another Jew and the other driver would prefer to pay for the repair rather than have the accident reported to the insurance company, is the person obligated to do so even if the ניזק has reason not to trust the מזיק?

Yes.

56. A school secretary worked in a school for thirty years and is now retiring. Is any העניקה coming to her?

Yes, חודש לשנה. (It is part of the salary that she was earning. This would even apply in the private sector. This העניקה is even collectible by יורשים.)

V. דרוש

1. Why was one שעיר able to be מכפר for all חמורות בין קלות בין עבירות, yet for טומאת שער you need a separate מקדש וקדשי?

עבירות all **יראת הכבוד** is the **יסוד** of all other **מצוות**. If there is no **יראת הכבוד**, all **עבירות** are possible. **יראת מקדש** is the **עיקר** of this concept. That is why, if there was **הדם** זריקת **BEFORE** the **לעזאזל** **שה** was thrown, there is **כפרה** already. (Similar to a war which takes a long time and a coup which is fast. Similarly, **בעלי תשובה** lose the difficulty of their advance as soon as they develop **יראת הכבוד**.)

2. What are נרות המערכה (שמות ל"ט:ל"ז)?

The תורה says **וערך**. They must be organized. Therefore, **נרות המערכה**.

(הג"ה: ושוב מצאתי בהעמק דבר שם וז"ל לפי הפשט נקראו כך משום דכתיב ביה יערוך אותו אהרן וגו'. אבל עדיין קשה שהרי לא נזכר זה הלשון בשום מקום דחשיב המנורה ונרותיה. אלא מכאן דרשו חז"ל בפסיקתא פ"ז ר"ח א' ההבאה של מלאכת המשכן היתה בימי חנוכה. והיינו שלמדו מכאן שהביאו בזמן שנתחזק כח המנורה והיינו בימי חנוכה וזהו לשון המערכה לרמוז בעת שהיה מערכת השמים והשגחה העליונה תלוי על כח המנורה שבא להאיר על כח התלמוד ופולפולה ש"ת כמו שביארנו ר"פ תצוה. והיו אותן הימים מסוגלים לזה מכבר. והניע בפועל לאחר כמה שנים בימי בית שני עב"ל וע"ע שם מש"כ על נבואת המנורה של זכריה.—ידפ)

3. עיין בראשית (כ"ז, כ"ז) ברש"י שנכנס עמו ריח גן עדן ואח"כ ריח טוב ז"א שדה תפוחים. Is the ריח of עדן גן the same as שדה תפוחים or is there some other פשט? (Asked by JudahDiament.)

They are not the same.

(הג"ה: אפשר כשנכנס הכנס עם ריח גן עדן ואח"כ היה עליו ריח אחר שהיה כשדה תפוחים אבל נשאר קשה מה הכריח רש"י לפרש כן ולא פי' חד ריח.—ידפ)

.VI כללים

א'. לפני עור ומסייע

1. Is it מותר to falsify any ענין of תורה if there is a חשש פיקוח נפש?
(וכן מה היתה שיטת מרן זצוק"ל בזה הענין שהמהרש"ל ביש"ש ב"ק פ"ד סימן ט' אוסר)

No. (וכן היתה דעת מרן זצוק"ל)

(הג"ה: ועיין באג"מ אבה"ע ח"ג סי' י"ח בסופה וכן באג"מ או"ח ח"ה סי' כ"ה אות כ"א
בא"ד אבל לעומת זה - ידפ)

2. Is it מותר to invite a relative who is married שלא כדין with his mate?

Yes. If the קידושין are not תופס, they can't be referred to as Mr. and Mrs., but if they are תופס, (Example: לנרישה), they can be invited normally (no less than a שבת מחלל.)

3. a) A young בעלת תשובה still has an acquaintance with a non-Jewish friend who was her friend when they were in public school together. The girl now calls her to be with her when she goes for an abortion. May she go?

Yes. (ישראל *is an איסור only for a מסייע*.)

- b) Should she inform her that she is opposed to what she is doing?

Why not?

4. What are the גדרים לאיסור מסייע לידי עבירה ומפני עור?

You are required to do your best not to cause someone to be a חומא. Even if he will do some other עבירה without you, (i.e., drive to movies on שבת,) your acquiescence lightens the העבירה.

5. As part of speech therapy for a non-verbal Cerebral Palsy patient, a therapist feeds and helps the patient eat. What is the status of the therapy if the child is Jewish and the food is not kosher?

(הג"ה: עיין אג"מ ח"ב ספ"ח - ידפ). **אסור**

6. Is it מותר to teach ליקוטי גמרא לבנות?

It depends, but it is not necessarily אסור. It is מותר if it adds breadth to הרגשה or as an introduction to concepts of מוסר.

7. If one is teaching a מילתא דאגדתא to girls from a גמרא, is there any reason to be צורת הדף not to use handouts with the מקפיד?

No. (We can't make our own גזירות)

8. May one collect money from non-Jewish sources to support widows and orphans in ארץ ישראל?

No. (*We may not collect צדקה from non-Jews for any purpose.*

ע"כ בסופה בסוגיא דאיפרא הורמין.)

9. A בעלת תשובה has a stack of non-Jewish music CDs. May she sell them? Does she have to make sure the person is not Jewish?

She should not sell them directly to a Jew. Preferably she should sell them to a store.

10. Is there any problem with a store selling a *kosher* כתובה to a non-Jewish woman who is planning to use it to marry a Jewish man?

No.

11. May an observant girl living in a non-*kosher* home ...

a) help set the table with non-*kosher* cutlery?

Yes.

b) put dishes into the dishwasher when meat and dairy dishes will be washed together?

No. (*Any מסייע issue would be מותר, any לפני עור not.*)

12. May one help stuff invitations for a *bar mitzvah* celebration being held, two weeks before the boy's 13th birthday, in a Conservative temple?

Yes.

13. May one attend a *bas mitzvah* celebration being held on the girl's 13th birthday?

one should stay away from these non-*frum* affairs but if it is a family issue it is מותר.

14. Is it מותר to be a sponsor of a UJA–Federation function if Conservative and Reform organizations are also listed?

Yes. But this is a complicated issue and minor subtleties can easily change the decision.

15. May one give משלוח מנות to non-*frum* people who will not make ברכות or is it מסייע לידי עבירה?

It is מותר, if it is for קריוב purposes.

16. May someone say “גוט שבת” to a מחלל שבת or perhaps it may be אסור to remind him that it is שבת since it may make his שגגות into זדונות?

It is appropriate and correct to say “גומ שבת”.

17. a) Are travel agents permitted to sell tickets to Jews for travel on שבת?

No, unless one says הלעטהו לרשע וימות.

- b) When do you say הלעטהו לרשע וימות and when do you say that one is a מסייע case?

I don't know.

(הג"ח: עיין מש"כ מרן זצוק"ל באג"מ יו"ד ח"א סימן ע"ב ואפשר שדחה לי רבינו בשאלתי משום שלא רצה להכניס עצמו בפלוגתא דרבוותא של הש"ך ודגמ"ר ביו"ד סימן קנ"א סק"ו והמג"א באו"ח סימן שמ"ז ס"ק ד' ואפילו לשיטת הש"ך ודגמ"ר הג"ל יש לעיין בדיון מויד ושונג בומן הוח-ידפ)

18. Is it מותר to put an ad for a Conservative rabbi, who is a business client, into the journal of his Temple where he is being honored?

Yes.

19. If one wants to take a job in a Conservative or Reform תלמוד תורה (for קירוב, not for פרנסה), should he take it if it requires him to enter their sanctuary?

No.

20. If a Holocaust Memorial ceremony is being done שלא כדו"ק with the participation of a priest and an “orthodox” Rabbi, should one make a public מחאה?

No.

21. A Jewish community organization is having a community service day to have unity in the Community. All they are doing is meeting at the their building, breaking into groups and then taking children to different spots to do community service. It is sponsored by the The JCC, YMCA and The Islamic Center. May an orthodox youth group participate?

No. (One may not join with them when they are the official sponsors. If the local school would have been doing it, even though the other groups would participate, it would be מותר.)

22. May one sell a 'V' neck dress when the buyer specifically state that she plans on wearing it without a shirt underneath. (The same would apply to skirts with slits.)

Yes. They have a right to buy whatever they want and you have the right to sell it. (This is an item that can be gotten anywhere.)

23. Company A, owned by a שומר תורה ומצוות, writes proposals, does technical writing, prepares databases for companies, makes websites etc. Company A has a contract with Company B, an Israeli company, to assist in their record keeping and report writing, including construction of databases. Company B, not a frum company, has some clients that clearly qualify as מסית ומדיח. Company A's assistance to company B is basically record keeping; creating databases that keep track of Company B's billings and performed services. On this record keeping could depend whether these anti-religious organizations are given grant money from large community organizations. Is Company A or any frum programmer permitted to work on any project that may aid Company B's anti-religious clients.

If they are the only ones who can do it it would certainly be אסור. If others can do it as well it is still probably מסייע.

24. May one take a job giving out *treif* food on a lunch line where there might be Jews?

No.

25. May a woman listen to a גמרא שיעור or should the מגיד שיעור be מוחה, if possible?

Be מוחה, if possible.

26. Is one permitted to greet or respond to a Hindu or any other religious non-Jew with the greeting of "have a happy holiday," or might it fall under לפני איסור of עור?

The greeting is מותר. (*The greeting has no religious connotation. July 4th is also called a holiday.*)

27. Someone has the opportunity to invest in real estate where the investors will own the land and the building of a non kosher restaurant. However, another portion of the investment is a loan made to the operator, a corporate entity, who is Jewish, for equipment. Would this be considered מסייע?

Yes.

ב'. מראית עין

1. Someone is in the process of becoming observant, but is still eating non-kosher food in public places. Is it permitted for him to wear a כיפה in those places?

(עין אג"מ יו"ד ח"ב סי' ל"ג בסופה)

Yes. (*The problem of מראית עין doesn't change if a Jew is or isn't wearing a כיפה.*)

2. Is it מותר to leave sprinkler systems for the grass set on a timer in a place where it is well known that they are set by a timer?

Even though there is no מראית עין, yet according to מרן זצוק"ל באג"מ או"ח ח"ד סימן ס' תוס' ביצה דף ג' אסור. Even though the reason of לא פלוג, לא might not apply,

3. If a יו"ט שני is in א"י on שני בן חו"ל:

- a) May he do איסורים that are normally אסור because of מראית עין?

Ex.: Travel in car or bus when no payment is made?

If people know who he is, it is אסור. (It appears as if he is not keeping יו"ט and is therefore different than יו"ט where no מראית עין exists.)

אסור: בפרהסיא—כלומר

מותר: בצנעא *(.דרבנן of a מראית עין יו"ט שני is considered Since all of)*

- b) May he ask a בן א"י to do מלאכה for him?

Yes.

(הג"ח: ודומה למה דאיתא בשו"ע או"ח סימן רס"ג סי"ז וכן במ"ב שם סימן רס"א ססקי"ח במי שקיבל שבת לפני הצבור אבל ע"ע בשע"ת סי' תצ"ו סק"ג שהביא מחלוקת הבר"י בשם מוהריק"ש ומהר"י פראגו ומהר"י מלכו ועי' באג"מ או"ח ח"ג סימן ע"ג שפסק לחומרא כמהר"י פראגו ומהר"י מלכו—ידפ)

4. What is the הלכה concerning getting on a train right before שבת to travel home from work?

In general it is a מראית עין problem. If many people were stuck on the train, then מראית עין would fall off. Otherwise, he should get off at an earlier stop, where no one knows who he is, and walk.

5. a) Is one permitted to attend an end of the year office party?

Yes. (But you don't have to stay long.)

- b) May one eat there?

No. (There is a מרעית עין issue even if your food happens to be בשר.)

6. May one attend a confirmation (or other sacrament celebration) party if it is not in the church?

No. (The party is אסור because of the non-kosher food not because of ובחקותיהם. לא תלכו.)

7. Is it permitted to buy fresh fish at the appetizing counter of Waldbaum's?

It should not be done if there is a מראית עין חשש of עין.

8. a) May a כהן attend the לוייה of a קרוב who is not a שומר תורה ומצוות?

- 1) Preferably not unless he is the יורש that is responsible for the קבורה.
- 2) There is a צד to be מיקל if the קרוב was שנשבה.
- 3) If there are other יורשים who are taking care of the לוייה, then he shouldn't go.

- b) Is it necessary to inform a כהן of this problem?

No.

9. A businessman is going to attend a business lunch in a non-*kosher* restaurant. Is it preferable for him not to eat at all or to order a sealed kosher meal?

Neither. He is not permitted to be there at all.

10. The grandfather of a בעל תשובה is having a non-*kosher* 80th birthday party in a hotel? May he attend?

It will depend on the situation. If it is a hotel like situation which could be *kosher* it is מותר. If it is a place with a known exclusive non-*kosher* caterer than it is אסור.

11. If a catering establishment has both *kosher* and non-*kosher* affairs and someone is invited to a non-*kosher* affair, may he attend?

Yes.

12. If one is invited to a non-*kosher* catered affair in a private home may he attend?

Yes.

13. If a businessman wishes to attend a non-*kosher* luncheon in a hotel where there are going to be speakers is he allowed to sit in the back of the room and eat a "brown-bag" lunch?

Yes. (If the speeches or lectures will take place towards the end of the meal and he can walk in later it is even better.)

14. Is it necessary for people who are not attending a non-*kosher* affair to explain the reason to the Jewish host or may they give any excuse?

Yes.

15. May one go to the library to read on **שבת**?

Yes, if there is no problem with **עין מראית.** (*Children on the Lower East Side used to go to the library on **שבת**.*)

16. Someone drives to his mother every **שבת**. May a *frum* neighbor invite him in advance for a **שבת** meal since he will be there anyway?

Yes.

17. Is it appropriate for a divorced woman to remove her head covering and be **סומך** on **אג"מ** **אבן העזר** **ח"ד** **סי' ל"ב**?

I can't say one way or the other. It will have to be her decision. (*"Did her ex-husband take off his **טלית**? This is her **טלית**."* Many times the decision to take off a **שייטל** has nothing to do with a woman's expected inability to find a **שידוך** but rather because of the woman's hatred of her husband. This is not an acceptable reason.)

1. If a ספרדי was brought up his entire life as an אשכנזי with all אשכנזי customs:

a) May he change?

Yes.

b) Must he change?

No.

2. A man's father is ספרדי and his mother אשכנזי. He married an אשכנזי woman. Neither his mother nor his wife made קטניות on פסח. Is there any אסור for him or his children to eat קטניות on פסח?

No. But he should make sure that his father's community ate קטניות since many ספרדי communities did not.

3. A single girl started lighting נרות with a ברכה...

a) What is her חיוב if she is not at home or finds it difficult to light?

She doesn't have to light.

b) Must she continue lighting once she started?

It depends on why she was מקבל to light originally. If she knew that she didn't have to light, but chose to do so anyway, then she needs קבלה בטעות. Otherwise it would be a התרת נדרים.

4. a) If a "מנהג" in a *Shul* is not to give an אבל תוך שלשים עליה, may the רב or the רב in conjunction with the Board change the "מנהג"?

If the "מנהג" (like this one) has no rational basis, it is not a מנהג and may be changed.

b) May the רב or the רב in conjunction with the Board change a "מנהג" not to allow an ר"ח on מעריב or מנחה ש"ץ for חודש י"ב חודש?

This is not an issue of a מנהג. It is a halachic issue which one רב can decide one way and another רב another way. Nevertheless, since we are dealing with a ש"ץ issue, a הסכמה of the Board is still necessary. The הקפדה of one or two people is not relevant. (מנהג means changing from אשכנזי to ספרדי or מנהג אשכנזי to ספרדי.)

5. a) Does a woman have to change her נוסח התפלה to that of her husband?

No.

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"א ס"ק קכ"ב ושם אות ס"ה דסבר ג"כ דזה אינו מהדברים שמשועבדת לבעלה—ידפ)

b) Does a woman from a German background who waited three hours between meat and milk now have to change to six hours if that is the מנהג of her husband? (עיין אג"מ אור"ח ח"א סימן קנ"ח)

No. (A woman is only required to change those מנהגים that would create a contradiction or conflict in issues that are לבנה בנו. Obviously, the children would be required to follow the מנהגים of the father and this would require the parents to deal with the future חינוך issues sensibly.)

(הג"ה: ודנתי על זה עם רבינו ואמרתי שלבאורה היה לנו לדון את האשה כמו מי שנסעה ממקום שנהגו התר למקום שנהגו איסור ואין דעתה לחזור מפני שכל דין נישואין הוא שנכנסת האשה לרשות בעלה ואין לך קביעות מקום גדולה מזו ולבאורה דזה דעת מרן זצוק"ל שם וז"ל ולכן בהנישואין אין לך הולכת ממקום למקום גדול מזו. והוא אדעתא שלא לחזור בהכרח שאין יכולה אף לחזור בה ואם במחשבה בעלמא שלא לחזור נעשה בדיני המקום שבא לשם כ"ש באשה שניסת שהוא במעשה שאין בידה לחזור שיש לה להיות בדיני המקום שהלכה לשם. ולכן אם יש חלוקי מנהגים בין בית אביה לבית בעלה יש לה לנהוג כמנהג בית בעלה בין לקולא בין לחומרא עכ"ל. והשיב לי רבינו שאע"פ שזה סברה גדולה אבל זה לאו דעתו. שוב דברתי עם הרה"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א ואמר לי דבאמת דעת מרן זצוק"ל היה שהאשה אינה מחוייבת להמתין רק ג' שעות ולא עוד אלא שספרד'י יכולה לאכול קמניות בפסח בבית אביה. אבל סבר הרב ראובן שליט"א דאפשר בבית בעלה חייבת היא להמתין כמותו.—ידפ)

6. A בשר started waiting three hours after בעל תשובה. Should he switch to six?

Yes.

7. A man, from Polish parents, was born, raised and educated in Germany before World war II. In Germany he always waited 3 hours after בשר. At the start of the war he was deported back to Poland and finally came to America after the war. Does he, and his family, continue to wait only three hours?

Yes.

8. If there are גדרים as to how a הלכה should be practiced, what are the גדרים when a husband/father may impose his approach to a הלכה or חומרא on his household and when he can not?

(עיין אג"מ אבה"ע ח"ב סימן י"ב ואבה"ע ח"ד סימן ל"ב אות י' ושם סימן ס"ב אות א')

If it is a basic הלכה, he cannot impose his opinion. If it is a matter of legitimate חומרא, (e.g. פריצות וצניעות), he may.

9. A girl ספרדי wants to understand what she is davening and wants to use "Pathway to Prayer." As of now it is only translated in נוסח אשכנז. May she switch her נוסח?

Yes. ("It's better that she understand what she is davening.")

10. a) If members of the general public normally follow the שיטות of מרן זצוק"ל באג"מ regarding not listening to music, are they also required to follow his שיטה in ח"א סקס"ו regarding not listening to music?

The תשובה follows שיטת הרמב"ם and the public is not required to do so.

- b) What is the responsibility of a תלמיד?

He is not bound by it either.

(הג"ה: ועיין שם בתשובה שאפילו לשיטתו זצ"ל אוסר בלשון שראוי לבעל נפש להחמיר ולא בלשון איסור אצל זמרא דפומא וכן משם יש להביא ראיה דסבר מרן זצ"ל דדומיא רדיא לכלי זמר וזה נוגע לספירה ולבין המצרים וכן סובר רבינו כדכתבתי לעיל בדיני ספירה עיי"ש—ידפ)

11. If an חתן בעל תשובה is to be מסדר קידושין at the wedding of a אשכנזי רב who is תימני, what obligation does he have to follow any מנהגי תימן?

None.

12. Was there a מנהג of upsherin in ליטא (עיינין שערי תשובה או"ח סי' תקל"א ד"ה קטן)?

Originally, yes. (*I believe that the reason that the מנהג was discontinued was because of the prevalence of lice. For this reason they cut all the hair very short when the child was young so that the children didn't have to suffer unnecessarily. I don't know how they dealt with the problem with girls.*)

13. There once was a prevalent מנהג for women to come to shul sometime after a birth and for the husband to be a חיוב for an עליה. is there any reason to follow this מנהג today? (עיינין או"ח סימן קל"ו בב"ה ד"ה בשבת והשער אפרים שער ב' ועוד)

No.

14. a) If someone learned הלכות כשרות in ארץ ישראל and Canada and now lives on Long Island and asks me questions (i.e., about ovens) which contradict what she had already learned, *must* she change?

No. (*It is totally her decision.*)

- b) What about just accepting קולות? May she change?

Yes. (*She must feel though, that both authorities are equally reliable.*)

15. May a child attend the remarriage of a parent?

The מנהג is not to go.

(ע"ע הלכות ספירת העומר)

1. The parents of a newborn wanted the name דַּנָּה or דַּנָּא for a child named Dana in English. The mother did not want דִּינָה. At the naming, the Rabbi said to the husband that the other names do not exist and he names the baby with הסכמת האב Deena (דינה). The mother becomes upset, but is resolved to this fact until the Rabbi calls and apologizes for his mistake. He informs them that they need only continue calling Dana by their originally intended name. They now ask not for a name change, but rather for advice on what is correct and preferable (if they have the option for a change of name equally with that of leaving name unchanged)?

Leave the name דינה.

2. There is a girl who was named אַנְיָה at birth in a Reconstructionist Temple. As she grew up, the name was never used. In Elementary School, her teachers called her אַבִּיגַיִל. She now wants to be called by her Hebrew name. What is it?

Anything she wants it to be.

3. A woman had a difficult pregnancy and after the birth of a daughter wanted to name her Eliana as a form of הוּדָאָה.

a) Is this an appropriate name?

No.

b) Is אֵילָה acceptable?

Yes.

4. a) May one name his daughter Sorol after one grandmother if another living grandmother has the name שָׂרָה?

(עיינן אהל לאה בהקדמת ספר כתב סופר על התורה שזה היתה שמה של אשת החת"ס וכתבו את השם שרל בש' ולא בס')

No.

b) Would it make a difference if they added a name?

No.

5. A woman without any religious upbringing with the English name Terry Rose was known by her *frum* daughters as having the Hebrew name of Shoshana. After her פטירה they found her כתובה with the name Roshana. Which name should be used?

Shoshana.

6. When does an added name to a חולה remain and what if the חולה never recovers from the illness?

If it became common usage, it becomes permanent.

7. Concerning the הקפדה of not naming a child after someone who died young, how young is young? (Asked by Rabbi Yossi Rosenbaum)

הג"ח: אגב שמעתי מהרב אברהם ארט שפסק מרן וצוק"ל שאין הקפדה לתת שם של האב או האם [אפילו בן אחר בן] אפילו אם מתו האב ואם צעירים וע"ע אג"מ או"ח ה"ד סימן ס"ז—ידפ)

הג"ח: אגב שמעתי מהרב אברהם ארט שפסק מרן וצוק"ל שאין הקפדה לתת שם של האב או האם [אפילו בן אחר בן] אפילו אם מתו האב ואם צעירים וע"ע אג"מ או"ח ה"ד סימן ס"ז—ידפ)

8. When is it appropriate to change a persons name? (Is age also a factor?)

When a person is seriously ill but there is still a chance of רפואה. Age is not a factor. If the doctor says that the disease has so progressed that it's "only a countdown" then it should not be done.

9. A woman had a boy and named him יִרְעָאֵל. She thought that יִרְעָאֵל was the same as ישראל. She is now told that the name is not connected to ישראל and may have a bad connotation. Should the name be changed?

No. (It doesn't necessarily have a bad connotation even by הושע besides others in תנ"ך also had the same name.) (הג"ח: עיין יהושע ט"ז:נ"ו ודבה"א ד:ג-ידפ)

10. A בעלת תשובה wants to name her child after a great grandmother who was not *frum*. Is there any reason not to do so?

No.

11. When is the best time to name a girl?

Whenever you are ready.

(הג"ח: שמעתי בשם הרב"ג הרב ראובן פיינשטיין שליט"א בשם מרן וצוק"ל שדעתו היתה לחכות ג' ימים לפני קריאת השם אבל שוב העיד לי הרב אברהם ארט דכשנולד לו בתו ביום רביעי שאל ממרן וצוק"ל אם מוטב לתת שם בתו בשבת או ביום חמישי וענה לו מרן וצוק"ל "פאר וואס זאל מין ווארמען."—ידפ)

12. Is there a problem with any of these names?

a) אילנה   b) עליזה   c) אַלְקָה   d) אשירה

No.

1. May someone call the municipality to either report a zoning violation of a neighboring Jew or just to ask that an investigator come down the block to see what is going on?

No. (It is מסירה.)

2. A father suspects that a caretaker for his disabled son slapped the boy. He has this second hand from a storekeeper in the neighborhood. The father wants to report the incident to the state authorities but knows that the report might create an investigation for the entire placement agency owned by a Jew. May he make the report?

No. (Nothing will be accomplished and "he doesn't need to fix the world.")

ו'. עצה

1. A woman has become very sick and is having trouble conceiving. She is a בעלת תשובה and has had some incidents with her mother who once got angry and cursed her that she shouldn't have children. She also has a religious sister who may be jealous since she is older and unmarried. Should she concern herself over these things?

Since her mother's הקפדות revolved around her being דתי, she need not concern herself. In regard to her sister, even if her sister claims not to have any הקפדה, she should have her sister declare that fact in front of a בית דין and the בית דין should פסקין that the ill sister is free from any wrongdoing in this area.

2. Should a woman write a letter to her sons to start keeping שבת for the זכות of her husband with cancer? She fears that if her husband, ח"ו, dies, her sons will be less likely to ever do a תשובה גמורה.

Write the letter.

3. a) Which is preferable לצח נצח, a למילת חסד which will continue to roll over or a single large donation for ת"ת?

ת"ת.

- b) Which is preferable: Dedicating in memory of a deceased grandfather or for the רפואה שלמה of a very ill child?

For the ill child.

4. Is it appropriate to create a new מנין to *daven* if one is uncomfortable with the one he is at?

No.

(*was not happy about breakaway מנינים when it will cause monies to be siphoned off from ישיבות and other institutions that really need the money As long as one has a place to daven, גיינו.*)

5. If one has information concerning a שידוך where there is mental illness in the family i.e., schizophrenia, depression or bipolar and one knows that the boy or girl will reveal this at a later date, is it still permissible for a third party who is questioned about the *shidduch* to reveal the information earlier? If not may one dissuade the interested party without discussing any reasons?

If only one person in the family has the problem (and it is not the boy or girl) then one is not permitted to disclose the information nor is it necessary for any party to be הושש for it. If the problem exists by more than one relative it is something to be disclosed and the other party has every right to end the שידוך over it. (Such a story happened by מרן זצוק"ל. The man was told to be הושש but he wanted to continue the שידוך and מרן זצוק"ל gave him a ברכה that everything should be fine. It was.) If the problem exists by one of the parties one would have to discuss the situation with a responsible doctor before coming to a decision.

6. Should a single girl spend all of her savings to get a degree in social work or save it to help support her family while her husband is learning?

Finish the degree. (*"How much money could we be talking about, \$30,000? How far does that get you today?"*)

7. Someone cut down a sick crabapple tree and soon after began to have major financial setbacks. He now wants to know how to be מתקן the issue.

He should try to search for a תיקון of those מצוות that impact on פרנסה and תפלה. (For example צדקה, honesty in business and being קובע מקום לתפלתו.)

(הג"ה: לכאורה זהירות יתירה בשמירת שבת נמי-ידפ)

8. Is a frum songwriter permitted to call *Hashem* "my friend" in a song that she is composing?

There is a difference between the word חבר in הקודש which gives the impression of equality and the English word friend which doesn't. If the word is used in context with father and/or king it would certainly be fine. Another possibility could be ה' רועי which would mean both shepherd and friend.

(ידפ.-ותרועת מלך בו: הג"ה)

9. a) What is a סעודת הודאה and its גדרים?

A מקווה made with close family if one goes through a situation where many others in similar situations did not survive and he did. (מקור: פורים)

b) Is it appropriate to make a סעודת הודאה?

Yes, although it is not a חיוב it is certainly appropriate.

c) Is it ever inappropriate to make a סעודת הודאה?

Yes. At a time when it is yet premature to know if there was a full recovery.

10. A woman's due date according to a sonogram is May 30. On Wed. June 13 the doctor wants her to check into the hospital to be induced. She wants to wait until after שבת. The doctor agrees only on the condition that she be monitored (with a sonogram, etc.) on Thursday. What is the appropriate thing to do?

If the doctor is not worried then we don't have to be worried either.

11. A family wishes to say תהלים for a young couple who do not have children. They are advised to say the תהלים in one of two ways. The first is to distribute one יום for each person to say for forty days. The second is take the name of the husband and wife and distribute one letter for one person to say for forty days. There are readily available פסוקים תהלים that are set up with all the פסוקים beginning with each letter of the 'א'ב'. Which is preferable?

It is impossible to really know these things. (מברה says that saying the פסוקים in order should be preferable.)

12. A frum organization publicized in their brochure that they awarded a frum ten year old child the ability to meet with his most favorite person, a famous baseball player. Could this be either an איסור of לא תחנם or חילול השם?

It isn't necessarily לא תחנם but it should not have been publicized. (From the ירושלמי it is משמע that לא תחנם doesn't mean that I can't say that a נכרי is rich, strong, talented, etc. It just can't create a situation where these attributes cause that he has חן by me.)

13. If one is aware that a child was either adopted or the product of a surrogate type birth, where the biological father or mother was probably not Jewish (with כשר גירות), is one required to inform potential שידוכים of this?

No. (The exception would be if the child is a girl and the prospective שידוך is a ביהן.)

14. A couple is Rh incompatible and the normal Rogam treatments are ineffective to protect the pregnancies. The doctors claim that there is no health risk to the mother and in most cases, with careful monitoring, even if the baby is Rh positive, the pregnancy can be controlled ending with a normal healthy child. They have a son and daughter and now wish to have more children. Is there any reason that they should not?

No.

15. Reuven's son in law has a friend who is a מוהל but is from a group that, right or wrong, is suspect in normal חרדי society? If Reuven has complete confidence that this מוהל is a kosher יד, is there any reason not to use him?

Yes and he should not be used. (*Even if normative חרדי society is wrongly suspicious of a certain group one has to take that into account.*)

16. A woman does not wear red nail polish because she feels that it does not conform to normative צניעות standards. Her husband wants her דוקא to wear red nail polish and it is causing discord in their home. May she compromise on this issue?

Yes.

[General]:ר

1. If putting feet together is to be דומה למלאך, would a woman who is not דומה be required to do so (and all other מנהגים type מלאך)?

Yes.

(*A woman can be דומה to a מלאך even if you aren't מדמה a מלאך to a woman.*)

(הג"ה: עיין ספר הליכות חיים ח"א של פסקי הרה"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א פי"א ס"ק צ"ז ושם אות נ"א דסבר ג"כ דדינן כאנשים—ידפ)

2. May one say G-d bless you, adieu, etc.?

Yes, (*just not "לבטלה"*).

3. May one throw out photocopies of ספרים or other sources of התורה?

It may be thrown out if it is not done בויזן דרך (in plastic bag or box). This applies to all so called שמות and is different than printed שמות which was made for permanent use. Since the "photostat" was made for temporary use, it does not have the same קדושה.

4. Is there a difference between an אומר מותר and a שושבה תינוק?

No.

5. From where to where does the ספק of the *Halachic* dateline exist?

From 6 hours east of ארץ ישראל to 12 hours east. (*This would include areas of South Korea and Australia along with Japan, New Zealand, Hawaii and portions of Alaska.*)

6. Is there an איסור of המצות על מעבירין to pass down the חלה or wine to someone else as long as the מברך ate first?

No. (עין ברכות מ' ע"א טול ברוך ועין מגילה ו' ע"ב תוס' ד"ה מסתמא)

צדדים להקל: It would appear that there are a number of

1. Sometimes it is the רצון of the בעה"ב to pass it down. Therefore, it's not yours to take yet.
2. This מצוה is not being passed over. It just is someone else who is taking it. I have a right to give someone else קדימה in the מצוה.
3. If all the חלה is on a tray, my piece stays there (ברירה) and I will get it back.
4. If I'm going to use this item later for the מצוה, it's still not מעבירין אין. Therefore, אם חותך ב' הכברים אפילו הבעה"ב עצמו אינו עובר על אין מעבירין, —ידפ]

7. What is the requirement of a מקוה in a town?

To prevent a מבשול. (*Therefore it depends on the presence of other מקואות in close proximity and the type of people in the town.*)

8. May one fish just for pleasure, not using the fish for food, and throwing the fish back into the water? (עין שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא יו"ד ס"ז)

No.

9. Is the definition of דינא דמלכותא different today as opposed to its original intent by חז"ל?

Yes.

10. May one make a תפלה לרפואה שלימה לגויים?

It depends on the situation, but it will never be a תפלת שוא.

11. May one *daven* for a שלימה לרפואה for a non-Jew who does good things for Jews and is married to a Jewish woman- (עין ספר חסידים סי' תש"ץ)- but here, if the non-Jew gets well, we will be מכשיל the Jewish woman to continue living with him- does that affect whether we can *daven* for him?

No. (*One may still daven for him.*)

12. May a father who is מחלל שבת be מוצא his שבת family קדוש?

Yes. (His knowledge and belief is no better than the classical תינוק שנשבה.
"He obviously believes.")

13. Do a husband and wife have to bring their own sheets to a hotel for צניעות?

No.

14. a) Is there any problem with having yearly physical exams?

Yes. Why are they necessary? One goes to the doctor when there are symptoms.

(הג"ה: שוב השבתי שבאמת ההתר ללכת לרופאים בא מן הפסוק ורפא ורפא ומשמעות הדרש הוא שרק בשיש חשש חולי מותר ללכת לרופא ומצאתי סמך לזה מסוטה מ"ב ע"ב אמר רב מרי שמע מינה האי מאן דנפיש זיבליה חולי מעיים הוא למאי נפקא מינה ליטרה בנפשיה דרק אחר שיש סימני חולי צריך לבקש לו רפואות טרם יכבד חוליו עליו עיי"ש ברש"י ואפשר דיש לחלק—ידפ)

b) Should pregnant women therefore be מקפיד not to have ultrasound testing because of תמים תהיה עם ה'?

Since this has become the norm in pre-natal care it is acceptable.

15. Since העין מן הסמוי מן העין אלא בדבר הסמוי מן העין why is davening for one's future child to be a boy or a girl 40 days after conception if it is תפלת שוא מן סמוי מן העין?

We know that it can't change.

16. A married בעל תשובה of many years, with six children and in his forties, suddenly at a family gathering is told, in passing, by his non religious aunt that the family is one of "levis." His non observant father and uncle concur. This is the first that he has ever heard of any of this. No mention of לוי is found on any מצבות of relatives. Can he be considered a לוי?

No.

(הג"ה: עיין אנ"מ אה"ע ח"ג סימן כ"ו וז"ל וכן צריך לעשות כל רב העושה כהוגן שלאנשים פשוטים שאין יודעים עניני לוייה אין לסמוך על דבריהם. וכ"ש אם הוא איש שלא מצוי בביהכ"נ ולא עשה מנהג לויים שהוא לרחוץ ידי הבהנים קודם נשיאת כפים ולא קראוהו לתורה שודאי אין לסמוך עליו שהוא לוי עב"ל—ידפ)

17. What has the status of מושב לצים?

Anything that is purely for entertainment without any other תועלת (exercise, etc.) would be ביטול תורה.

18. If one wants to ask מחילה at a קבר with a מנין does he count as one of the ten?

The לישון seems to infer that he needs ten besides himself.

(אעפ"כ הביא רבינו ראייה דאדרבא אפשר ממה דאיתא בכתובות ז' ע"ב מנין לברכת חתנים בעשרה וכו' ויקח עשרה אנשים מוקני העיר שמשמע שאין החתן מן המנין וכן מה דאיתא לקמן וכדאמר ליה שמואל לרב הנא בנדרתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו וכו' עב"ל שמחלשון משמע שהוא עצמו אינו מן המנין אבל באמת החתן מן המנין כדאיתא שם ח' ע"א א"ר נחמן אמר רב חתנים מן המנין וא"כ צריך להיות שה"ה במעשה דשמואל וא"כ אפשר דה"ה הבא בעניינינו וצע"ע.)

19. If one is doing construction and is concerned about the הקפדה of the חסידים not to close up widows what should they be careful for?

Not to remove the windows in a way that leaves any complete side of the house without any at all.

20. If one of the members of a *shul* wants to make a *kiddush* for יום העצמאות may the רב allow it to be done?

Only if it is totally clear that the *shul* itself does not celebrate it.

21. Is there any problem with touching the המערבי כותל or putting one's finger into the cracks?

מקפיד People are generally not פוק חזי מאי עמא דבר.
(הג"ה: עיין אנ"מ יו"ד ח"ד סי' ס"ג בענין קדושת הכותל—ידפ)

22. What is the שיעור of a כיפה?

לכתחילה רוב הראש. (הג"ה: והסכים לי רבינו דיד של אדם בינוני ג"כ הוי שיעור [עיין באו"ח סימן ב' במ"ב סקי"ב בא"ד ולא מהני] אבל סבר דזה ג"כ הוי רוב הראש וצע"ע.—ידפ)

23. Someone left Australia on Monday at 8:00 AM. after שחרית and flew east to California, traveling through night, and landing at 8:00 AM. on Monday. What are his חיובים for תפילה?

None. He davened already.

24. What is the status of pictures drawn using פסוקים or other דברי תורה?

It is a בזיון of the פסוקים.

VII. לשון הרע

1. If (X) confides in (Y) and (Y) then tells this information to (Z), may (Z) inform (X) about what is going on?

No. He should tell (Y) that what he is doing is wrong.

2. Is there any reason to be חושש for לשון הרע concerning a מחלל שבת בזמן הזה?

Yes. They don't have a דין אפיקורוס nor a דין רשע.

(הג"ח: והראה לי הרב אברהם ארמ שכן היתה דעת מרן זצוק"ל שלא פסל לעדות מחלל שבת בזמה"ז מדין רשע אלא משום טעמים אחרים באג"מ אבן העזר ח"ד סי' ל"ב אות ז' וע"ע בספר דרך שיחה של הרמ"ג ר' חיים קניבסקי בפ' שמות דף רי"ז שכתב שתינוק שנשבה בזמה"ז אינו בכלל עמיתך—ידפ)

3. Is it prohibited because of לשון הרע to say something negative about a person that he himself does not consider negative? (e.g., to say that someone goes to movies, and he does not consider this to be wrong.)

If it is a דבר אסור it is לשון הרע. If the party one is speaking to considers the act wrong but is mistaken then it is not לשון הרע.
 ("Reuven doesn't wear a gartel when he davens," and the person listening considers this wrong.)

.VIII שמיטה

1. a) Are there any special requirements to using an אתרוג של שמיטה?

Before לולב ואתרוג it is preferable to be ברכה on the הלל before making the אתרוג in front of a שלשה מפקיר. This is done in case זמן ביעור has passed.

(הג"ח: עיין באגרות משה או"ח ח"א סימן קפ"ו מש"כ מרן וצוק"ל בדה"ש ע"ב בא"ד ולכן מוב להוציאם לחוץ ולהפקירם עיי"ש—ידפ)

- b) How is the הפקר done?

Everyone just says that they are מפקיר their אתרוג.

2. What should be done with the אתרוגים after סוכות?

They can be left to turn hard by themselves.

3. May one smell אתרוגים של שמיטה even after סוכות?

Yes, as long as one is מפקיר them first, each time, before smelling them.
(*It is always a ספק if possibly ביעור זמן just passed.*)

4. Do you have to be מקנה land to the לוח in order to write a פרוזבול or can you be סומך that he at least rents an apartment?

Almost everyone has some area of land that is מיוחד to him. The only exception would be a homeless person who wanders from place to place.

5. Is it necessary to make a פרוזבול at the beginning of שמיטה?

No.

6. Can a פרוזבול be made at night?

No.

7. Is there a requirement that the statement of the פרוזבול actually be stated to the בית דין?

Yes.

8. What may one do if he finds אוצר בית דין wine in the United States?

Drink it.